

การจัดหลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิตในประเทศไทยเพื่อรองรับการเปิดใน
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล

Organizing a Bachelor of Law Program in Thailand to support
the opening of the Rajamangala University of Technology

กษิติเดช สุธธิวานิช
วรัญญา สมศิริ
ธนวัฒน์ สุตจิตรสมโภชน์

งานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากงบประมาณเงินรายได้ ประจำปีงบประมาณ 2565

คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาการจัดหลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิตในประเทศไทยเพื่อรองรับการเปิดในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาวิเคราะห์โครงสร้างและรูปแบบของหลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิตในประเทศไทยสำหรับไปปรับใช้กับมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล 2) เพื่อศึกษาวิเคราะห์บริบทและกฎระเบียบของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลและมหาวิทยาลัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำหลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิต 3) เพื่อเสนอแนะแนวทางการจัดทำหลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิตของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลและให้เป็นไปตามมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาระดับอุดมศึกษาและมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผสมผสานระหว่างการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยเลือกกำหนดจากประชากรผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key Informants) จำนวน 4 กลุ่มๆ ละ 5 คน จำนวน 20 คน สุดท้ายเป็นการสนทนากลุ่ม (Focus Group) จำนวน 8 คน

ผลการวิจัยพบว่า มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลต้องมีการจัดทำร่างหลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิตที่มีมาตรฐานไม่ต่ำกว่ามาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรีสาขาวิชานิติศาสตร์ พ.ศ. 2561 ตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง มาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรีสาขาวิชานิติศาสตร์ พ.ศ. 2561 โดยจัดทำหลักสูตรให้มีเอกลักษณ์ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล กำหนดเป้าหมายและผลลัพธ์ให้ชัดเจน เน้นกลไกตามยุทธศาสตร์การจัดการเรียนการสอน ซึ่งมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาที่ประกาศใช้ในปี พ.ศ. 2565 สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดทำหลักสูตรนิติศาสตร์ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลได้ ส่งเสริมให้บัณฑิตศึกษาต่อในหลักสูตรเนติบัณฑิต และมีการจัดการเรียนการสอนผ่านระบบคลังหน่วยกิต (NCBS) สำหรับการร่างหลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิตของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสามารถนำภูมิหลังหรือพื้นฐาน คือ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มาประยุกต์หรือบูรณาการกับการสร้างรายวิชาทางด้านนิติศาสตร์ โดยมุ่งเน้นกฎหมายเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กฎหมายเกี่ยวกับปัญญาประดิษฐ์ กฎหมายเกี่ยวกับธุรกิจ กฎหมายเกี่ยวกับวิศวกรรม เทคโนโลยี กฎหมายเกี่ยวกับนวัตกรรม เป็นต้น นอกจากนี้ควรจัดให้มีวิชาทักษะในการปฏิบัติงานด้านกฎหมาย หรือพัฒนาเป็นหลักสูตรพหุวิทยาการแบบผสมผสาน ที่สามารถนำไปปรับใช้ได้ในทางปฏิบัติ

คำสำคัญ : การจัดหลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล

Abstract

This research is the study on organizing Bachelor of Laws Program in Thailand in order to adapt the program opening in Rajamangala University of Technology Phra Nakhon. The purposes of this study were: 1) to investigate the structure and model of Bachelor of Laws Program in Thailand to apply in Rajamangala University, 2) to analyze context, as well as, regulations of Rajamangala University and others that related to Bachelor of Laws Program preparation, and 3) to not only recommend the guideline towards Bachelor of Laws Program preparation of Rajamangala University but also follow the Standard of Higher Education Curriculum and the Higher Education Qualifications. Qualitative research and documentary research were integrated in this study. To collect data, in-depth interview was employed. A sample was selected from key informants that twenty participants were divided into four groups; five of each group. Lastly, eight participants were in focus group.

The findings revealed that Rajamangala University had to draft the Bachelor of Laws Program with the standard of the Higher Education Qualifications for Laws, 2018 following the Ministry of Education announcement titled the standard of the Higher Education Qualifications for Laws, 2018. To do so, Rajamangala University's program needed to be unique; to set the clear goal and outcome; and to emphasize on mechanism of learning-teaching strategies. With these ideas, the announced standard of the Higher Education Qualifications, 2022 could be applied in Laws program's preparation of Rajamangala University. Moreover, the program should support graduates to study in Barrister-at-law program, as well as, provided learning-teaching via National Credit Bank System (NCBS). As Bachelor of Laws Program's draft, Rajamangala University could take either background or basis: sciences and technology, to adapt or integrate in course creation for Laws by focusing on, i.e.; sciences and technology law, artificial intelligence law, business law, engineering and technology law, innovation law. In addition, Rajamangala University should provide skilled-practicum for law course or develop to be mixed-multidisciplinary that could be applied in practicum.

Keywords: Bachelor of Laws Program preparation, Rajamangala University

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนทุนการวิจัยจากงบประมาณเงินรายได้ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร ซึ่งช่วยให้การดำเนินการวิจัยเสร็จอย่างสมบูรณ์ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอขอบคุณผู้บริหาร อาจารย์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร มหาวิทยาลัยต่างๆ หน่วยงานของรัฐ และบริษัทเอกชน ที่ให้ความช่วยเหลือระหว่างการทำงานด้วยดีเสมอมา

สุดท้ายนี้ หากงานวิจัยนี้มีข้อผิดพลาดหรือบกพร่องประการใด คณะผู้วิจัยขออภัยมา ณ ที่นี้ และคณะผู้วิจัยจะพยายามพัฒนางานวิจัยที่มีคุณภาพต่อไป

หัวหน้าโครงการวิจัย

กชิต์เดช สุทธิวานิช

สารบัญ

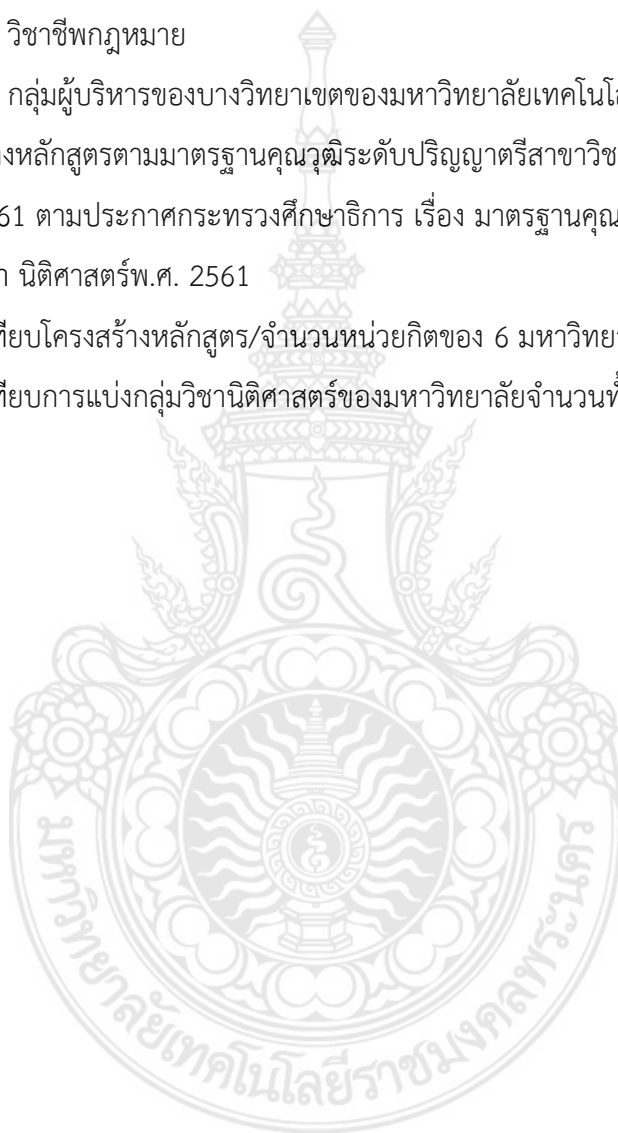
	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญเรื่อง	ง
สารบัญตาราง	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา	2
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	4
1.3 ขอบเขตของการวิจัย	4
1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
1.5 คำจำกัดความที่ใช้ในงานวิจัย	5
1.6 กรอบแนวคิดการวิจัย	6
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	7
2.1 ภูมิหลัง โครงสร้างและลักษณะร่วมของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล	7
2.2 นโยบาย ยุทธศาสตร์และทิศทางการพัฒนาของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล	9
2.3 กฎหมายและกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล	10
2.4 แนวคิด หลักการ และรูปแบบการจัดทำหลักสูตรระดับอุดมศึกษา	12
2.5 มาตรฐานหลักสูตรระดับอุดมศึกษาและการประกันคุณภาพการศึกษา	24
2.6 แนวคิด รูปแบบและแนวทางการจัดทำหลักสูตรปริญญาตรีทางนิติศาสตร์	31
2.7 บริบทและกฎระเบียบของมหาวิทยาลัยที่มีหลักสูตรปริญญาตรีทางนิติศาสตร์	36
2.8 หลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิต 6 มหาวิทยาลัย	49
2.9 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	84
บทที่ 3 วิธีการดำเนินงานวิจัย	85
3.1 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	85
3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	87
3.3 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	89

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3.4 กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล	89
3.5 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ	90
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	91
4.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการวิจัยเชิงเอกสาร	91
4.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก	104
4.3 ผลการศึกษาวเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม	148
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	154
5.1 สรุปผลการวิจัย	154
5.2 อภิปรายผล	163
5.3 ข้อเสนอแนะแนวทางการจัดทำหลักสูตรบัณฑิตของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล	170
บรรณานุกรม	182
ภาคผนวก ก แบบสัมภาษณ์เชิงลึก	186
ภาคผนวก ข ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม	193
ประวัติผู้วิจัย	195

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
3-1 กลุ่มที่ 1 ผู้บริหารหลักสูตร	88
3-2 กลุ่มที่ 2 ผู้ใช้บัณฑิต	88
3-3 กลุ่มที่ 3 วิชาชีพกฎหมาย	88
3-4 กลุ่มที่ 4 กลุ่มผู้บริหารของบางวิทยาเขตของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล	88
4-1 โครงสร้างหลักสูตรตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรีสาขาวิชานิติศาสตร์ พ.ศ. 2561 ตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง มาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาวิชา นิติศาสตร์พ.ศ. 2561	93
4-2 เปรียบเทียบโครงสร้างหลักสูตร/จำนวนหน่วยกิตของ 6 มหาวิทยาลัย	93
4-3 เปรียบเทียบการแบ่งกลุ่มวิชานิติศาสตร์ของมหาวิทยาลัยจำนวนทั้งหมด 6 แห่ง	95

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

เมื่อพิจารณารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ซึ่งมีบทบัญญัติกำหนดให้เป็นหน้าที่ของรัฐที่ต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับการศึกษาตามความต้องการในระบบต่าง ๆ รวมทั้งส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต และจัดให้มีการร่วมมือกันระหว่างรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชน ในการจัดการศึกษาทุกระดับ โดยรัฐมีหน้าที่ดำเนินการ กำกับ ส่งเสริม และสนับสนุน ให้การจัดการศึกษาดังกล่าวมีคุณภาพและได้มาตรฐานสากล.....(มาตรา 54 วรรค 3) บัญญัติให้การศึกษาทั้งปวงต้องมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ สามารถเชี่ยวชาญได้ตามความถนัดของตน และมีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ (มาตรา 54 วรรค 4) บัญญัติให้ดำเนินการปฏิรูปประเทศอย่างน้อยให้เกิดผลด้านกฎหมาย ในการปฏิรูประบบการเรียนการสอนและการศึกษาอบรมวิชากฎหมายเพื่อพัฒนาผู้ประกอบการวิชาชีพกฎหมายให้เป็นผู้รอบรู้ มีนิติทัศนะ และยึดมั่นในคุณธรรมและจริยธรรมของนักกฎหมาย (มาตรา 258 ค. (2)) ด้านการศึกษา ในการปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนทุกระดับเพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนได้ตามความถนัด และปรับปรุงโครงสร้างของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อบรรลุเป้าหมายดังกล่าวโดยสอดคล้องกันทั้งในระดับชาติและระดับพื้นที่ (มาตรา 258 จ. (4)) การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาไม่ว่าจะในสาขาวิชานิติศาสตร์ หรือสาขาวิชาอื่นใดในประเทศไทยก็ต้องปฏิบัติตามแนวทางของกฎหมายแม่บทนี้ และอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ซึ่งมีสถาบันอุดมศึกษาในสังกัดที่เป็นมหาวิทยาลัยของรัฐประกอบไปด้วยมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐและมหาวิทยาลัยในสังกัดของรัฐ

การจัดการศึกษาสาขาวิชานิติศาสตร์ในประเทศไทยเริ่มต้นตั้งแต่พระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์ทรงก่อตั้งโรงเรียนสอนกฎหมายขึ้นในประเทศไทยเป็นครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2440 เพื่อที่จะเพิ่มจำนวนผู้มีความรู้เกี่ยวกับกฎหมายให้มากขึ้นและให้แพร่หลาย เพิ่มบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญด้านกฎหมายที่เป็นเนติบัณฑิตนำความรู้ที่เรียนมาไปรับราชการเป็นการช่วยแบ่งเบาพระราชภาระที่มีจำนวนมาก เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินการในกระบวนการยุติธรรมได้อย่างราบรื่น และทำให้กฎหมายไทยและศาลไทยได้รับความเชื่อถือและเป็นที่ยอมรับของชาวต่างชาติ (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, ม.ป.ป.) โดยโรงเรียนกฎหมายในขณะนั้นยังไม่ได้มีฐานะปรากฏในทางราชการ จนกระทั่งถึงวันที่ 7 มิถุนายน พ.ศ. 2454 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 ได้ทรงทำนุบำรุงให้เป็นโรงเรียนหลวงชั้นอุดมศึกษาในสังกัดกระทรวงยุติธรรม ทรงมีพระบรมวินิจฉัยในเรื่องการเปลี่ยนแปลงระบบการเรียนการสอนและหลักสูตรของโรงเรียนกฎหมาย เพื่อให้

สอดคล้องกับระบบกฎหมายแบบ Civil Law โดยใช้วิธีการส่งนักเรียนไปศึกษาต่อ ณ ต่างประเทศ และปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอนของโรงเรียนกฎหมายจึงสามารถทำให้การจัดสรรอิทธิพลทางกฎหมายของอังกฤษและฝรั่งเศสได้ลงตัว หนึ่งปีหลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครอง (พ.ศ. 2476) พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงมีพระบรมราชโองการให้รวมการศึกษากฎหมายเข้ามาอยู่ในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และต่อมาได้มีการโอนคณะนิติศาสตร์และรัฐศาสตร์ในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยตลอดจนทรัพย์สินและงบประมาณทั้งหมดของคณะดังกล่าวมาขึ้นต่อมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง โดยในการเรียนการสอนมีเพียงหลักสูตรเดียวคือ หลักสูตรธรรมศาสตร์บัณฑิตซึ่งเน้นการสอนวิชากฎหมายโดยสอนควบคู่ไปกับวิชาทางรัฐศาสตร์และเศรษฐศาสตร์ (มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ คณะนิติศาสตร์, ม.ป.ป.)

จนเมื่อปี พ.ศ. 2494 ได้มีการเปิดแผนกวิชานิติศาสตร์ในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปี พ.ศ. 2514 ได้มีการจัดตั้งมหาวิทยาลัยรามคำแหงพร้อมกันกับการจัดตั้งคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง จึงเห็นได้ว่าในช่วงแรก ๆ มีสถาบันอุดมศึกษาที่สอนกฎหมายไม่กี่แห่ง ส่วนใหญ่เป็นสถาบันอุดมศึกษาของรัฐซึ่งมีการออกกฎหมายมารองรับ ต่อการจัดการเรียนการสอนนิติศาสตร์ได้ขยายออกไปตามสถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ รวมถึงสถาบันอุดมศึกษาเอกชนอย่างกว้างขวางทั่วประเทศ โดยปัจจุบันสถาบันอุดมศึกษาไม่ว่าจะเป็นคณะ ภาควิชา สาขา สำนักวิชานิติศาสตร์ในประเทศไทยมีที่จัดการศึกษาสาขาวิชานิติศาสตร์ ระดับปริญญาบัณฑิต จำนวนรวมทั้งสิ้น 95 แห่ง ทั้งระบบปิดคือจำกัดจำนวนนักศึกษาและต้องมาเรียนในชั้นเรียนเป็นหลัก ทั้งในเวลาและนอกเวลาราชการ และระบบเปิดคือ การสอนที่ใช้สื่อการสอน หรือการสอนทางไกล โดยไม่เน้นการฟังคำบรรยาย แต่อาจมีการสรุปคำบรรยายเพื่อทดสอบได้ในวันเสาร์อาทิตย์ ซึ่งเหมาะกับผู้ที่ทำงานแล้วแต่ต้องการศึกษาทางกฎหมายเพิ่มเติมให้มีความรู้ทางกฎหมายเพื่อนำไปใช้ในงานที่ประกอบอาชีพ โดยทั่วไปหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิตกำหนดระยะเวลาศึกษาไว้ 4 ปี วิชาที่ศึกษาจะเน้นหลักทั่วไปแห่งกฎหมาย กฎหมายแพ่ง กฎหมายอาญา กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กฎหมายปกครอง รัฐธรรมนูญ และกฎหมายวิชาเลือกต่าง ๆ ทั้งนี้จุดเน้นของหลักสูตรอาจแตกต่างกันไปตามแต่ละสถาบันอุดมศึกษา

การสำเร็จการศึกษาเป็นนิติศาสตร์บัณฑิต (น.บ.) เป็นคุณวุฒิขั้นพื้นฐานสำหรับเข้ารับการอบรมและสอบเพื่อได้รับใบอนุญาตทนายความ หรือเข้ารับการอบรมและสอบเนติบัณฑิตไทย (การศึกษากฎหมายชั้นสูง) ก่อนที่จะมีสิทธิเข้าสอบคัดเลือกเป็นอัยการหรือผู้พิพากษา อย่างไรก็ตามสถานะความเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันผู้ที่สำเร็จการศึกษาเป็นนิติศาสตร์บัณฑิต (น.บ.) วิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายไม่ได้จำกัดอยู่เพียงทนายความ อัยการ และผู้พิพากษาเท่านั้น การประกอบวิชาชีพทางกฎหมายยังได้แก่ การเป็นนิติกรในหน่วยงานของรัฐ วิชาหัก และองค์กรภาครัฐอื่น ๆ ที่ปรึกษากฎหมายหรือนักกฎหมายด้านมหาชน ด้านธุรกิจ ด้านระหว่างประเทศ เฉพาะด้านอื่น ๆ

และสามารถนำคุณวุฒิและทักษะทางกฎหมายไปใช้ในงานและตำแหน่งทางการเมือง องค์กรปกครองส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น การประกอบธุรกิจ อาชีพและวิชาชีพอื่น ๆ ได้อย่างกว้างขวาง ซึ่งการจัดการศึกษาในระดับปริญญาตรีในสถาบันอุดมศึกษาซึ่งเน้นการศึกษาในเชิงทฤษฎีหรือวิชาการ คุณธรรมจริยธรรม เสริมทักษะในทางปฏิบัติที่จำเป็นสำหรับการประกอบวิชาชีพ ให้แก่นักศึกษา พึงต้องมีความยืดหยุ่นมากยิ่งขึ้นด้วยเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทที่เปลี่ยนแปลงไปตามความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีการสื่อสารและดิจิทัลของโลก เพื่อให้ให้นักศึกษาสามารถต่อยอดการเรียนรู้ การศึกษาวิจัย และการนำไปใช้ประโยชน์ได้ด้วยตนเองต่อไปในภายภาคหน้า

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลเป็นหนึ่งในสามของกลุ่มของมหาวิทยาลัยในสังกัดของรัฐ จัดตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2518 ปัจจุบันมีวิทยาเขตอยู่ 9 แห่งทั่วประเทศ แต่มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลยังไม่มีจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาสาขาวิชานิติศาสตร์ ไม่ว่าจะในสถานะของการเป็นสำนักวิชา สาขา ภาควิชา คณะนิติศาสตร์แต่อย่างใด คณะผู้วิจัยจึงได้ตระหนักและเล็งเห็นถึงความสำคัญของการศึกษาวิชานิติศาสตร์ เนื่องจากหลักการที่ว่าบุคคลทุกคนไม่ว่าจะเป็นคนไทยหรือคนต่างชาติ ไม่ว่าจะเป็นคนช่วงอายุใด มีฐานะทางเงิน สถานภาพทางสังคมใด ย่อมอยู่ภายใต้กฎหมาย หลักการที่ว่าไม่มีใครอยู่เหนือกฎหมาย ซึ่งเป็นศาสตร์พื้นฐานที่สำคัญและจำเป็นในทุกวงการ ทุกสาขา อาชีพและวิชาชีพ ไม่ว่าจะเป็่นวิศวกร แพทย์ พยาบาล นักบัญชี นักการตลาด ผู้ประกอบการ นักวิทยาศาสตร์ นักสื่อสารมวลชน ศิลปิน ครู อาจารย์ ฯลฯ การเริ่มเรียนสาขาวิชากฎหมายเป็นครั้งแรกหรือการเรียนสาขาวิชากฎหมายเพิ่มเติมนอกจากช่วยเสริมสร้างภูมิคุ้มกันในการดำรงชีพในสังคมที่มีความสลับซับซ้อน สารพัดปัญหา และเกิดความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและอื่น ๆ รวมถึงยังช่วยสนับสนุนด้านความก้าวหน้าและการประสบความสำเร็จในอาชีพการงานได้

ดังนั้น การพัฒนาจัดการศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตในสาขานิติศาสตร์ในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลจึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจ และในขณะเดียวกันก็เป็นสิ่งที่น่าสนใจต่อการศึกษาวิจัยหาโครงสร้างและรูปแบบจัดการศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตสาขานิติศาสตร์ที่เหมาะสม โดยกำหนดโจทย์ไว้ดังนี้ (1) หลักสูตรทั่วไป หรือหลักสูตรด้านกฎหมายธุรกิจ หรือหลักสูตรเฉพาะด้านอื่น หรือแม้แต่หลักสูตรพหุวิทยาการหรือสหวิทยาการที่ผสมผสานสาขาวิชานิติศาสตร์และสาขาวิชาอื่น (2) หลักสูตรภาคปกติ หรือภาคนอกเวลาราชการ (3) จัดการศึกษาสาขาวิชานิติศาสตร์โดยคณะ ภาควิชา สาขา สำนักวิชาใด ซึ่งในการจัดทำหลักสูตรปริญญาบัณฑิตสาขานิติศาสตร์ยังต้องรวมถึงการบริหารจัดการ การประกันคุณภาพผลลัพธ์การเรียนรู้จริง และการติดตามประเมินผลการเรียนรู้ดังกล่าวเพื่อประโยชน์ในการสร้างความมั่นใจในคุณภาพของผู้สำเร็จการศึกษาตามมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาระดับอุดมศึกษาและมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิตในประเทศไทยเพื่อรองรับการเปิดในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล มีวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้

1.2.1 เพื่อศึกษาวิเคราะห์โครงสร้างและรูปแบบของหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิตในประเทศไทยสำหรับไปปรับใช้กับมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล

1.2.2 เพื่อศึกษาวิเคราะห์บริบทและภาวะเป็ยบของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลและมหาวิทยาลัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิต

1.2.3 เพื่อเสนอแนะแนวทางการจัดทำหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิตของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลและให้เป็นไปตามมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาระดับอุดมศึกษาและมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาวิจัยนี้กำหนดขอบเขตด้านเนื้อหา ด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ด้านระยะเวลา และด้านสถานที่ โดยดำเนินการตามวิธีการดำเนินงานวิจัยดังที่ระบุไว้ในบทที่ 3 ของการศึกษาวิจัยนี้

1.3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ดำเนินการศึกษาและวิเคราะห์เนื้อหาที่ครอบคลุมข้อมูลด้าน (1) ภูมิหลัง โครงสร้าง และลักษณะร่วมของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล (2) นโยบาย ยุทธศาสตร์และทิศทางการพัฒนาของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล (3) กฎหมายและภาวะเป็ยบที่เกี่ยวข้องกับมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล (4) แนวคิด หลักการ และรูปแบบการจัดทำหลักสูตรระดับอุดมศึกษา (5) มาตรฐานหลักสูตรระดับอุดมศึกษาและการประกันคุณภาพการศึกษา (6) แนวคิด รูปแบบ และแนวทางการจัดทำหลักสูตรปริญญาตรีทางนิติศาสตร์ (7) บริบทและภาวะเป็ยบของมหาวิทยาลัยที่มีหลักสูตรปริญญาตรีทางนิติศาสตร์ (8) หลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิต 6 มหาวิทยาลัย ได้แก่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา มหาวิทยาลัยราชภัฏ

1.3.2 ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กำหนดประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัย โดยมีกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 4 กลุ่ม จำนวน 20 คน ได้แก่ (1) กลุ่มผู้บริหารหลักสูตร ได้แก่ คณบดีคณะนิติศาสตร์ หัวหน้าภาควิชา สาขา สำนักวิชา นิติศาสตร์ จำนวน 5 ท่าน (2) กลุ่มผู้ใช้บัณฑิต ได้แก่ ผู้ประกอบการที่มีฝ่ายกฎหมาย จำนวน 5 ท่าน (3) กลุ่มวิชาชีพกฎหมาย ได้แก่ ผู้พิพากษา อัยการ ทนายความ และผู้ทรงคุณวุฒิทางเนติบัณฑิตยสภา จำนวน 5 ท่าน และ (4) กลุ่มผู้บริหารของบางวิทยาเขตของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล จำนวน 5 ท่าน

1.3.3 ขอบเขตด้านระยะเวลา

ดำเนินการการศึกษาวิจัยในระยะเวลาประมาณ 12 เดือน

1.3.4 ขอบเขตด้านสถานที่

ดำเนินการการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลและมหาวิทยาลัยที่จัดการศึกษาหลักสูตรระดับปริญญาตรี สาขาวิชานิติศาสตร์ในประเทศไทย

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดหลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิตในประเทศไทยเพื่อรองรับการเปิดในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล คาดว่าจะก่อให้เกิดประโยชน์ดังนี้

1.4.1 ทำให้ทราบถึงโครงสร้างและรูปแบบของหลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิตในประเทศไทยสำหรับไปปรับใช้กับมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล

1.4.2 ทำให้ทราบถึงบริบทและกฎระเบียบของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลและมหาวิทยาลัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำหลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิต

1.4.3 ทำให้สามารถจัดทำหลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิตของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตามมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาระดับอุดมศึกษาและมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา

1.5 คำจำกัดความที่ใช้ในงานวิจัย

“หลักสูตรการศึกษา” หมายความว่า หลักสูตรระดับปริญญาและต่ำกว่าปริญญาตามที่คณะกรรมการมาตรฐานการอุดมศึกษากำหนด ซึ่งสภาสถาบันอุดมศึกษาได้ให้ความเห็นชอบหรืออนุมัติ

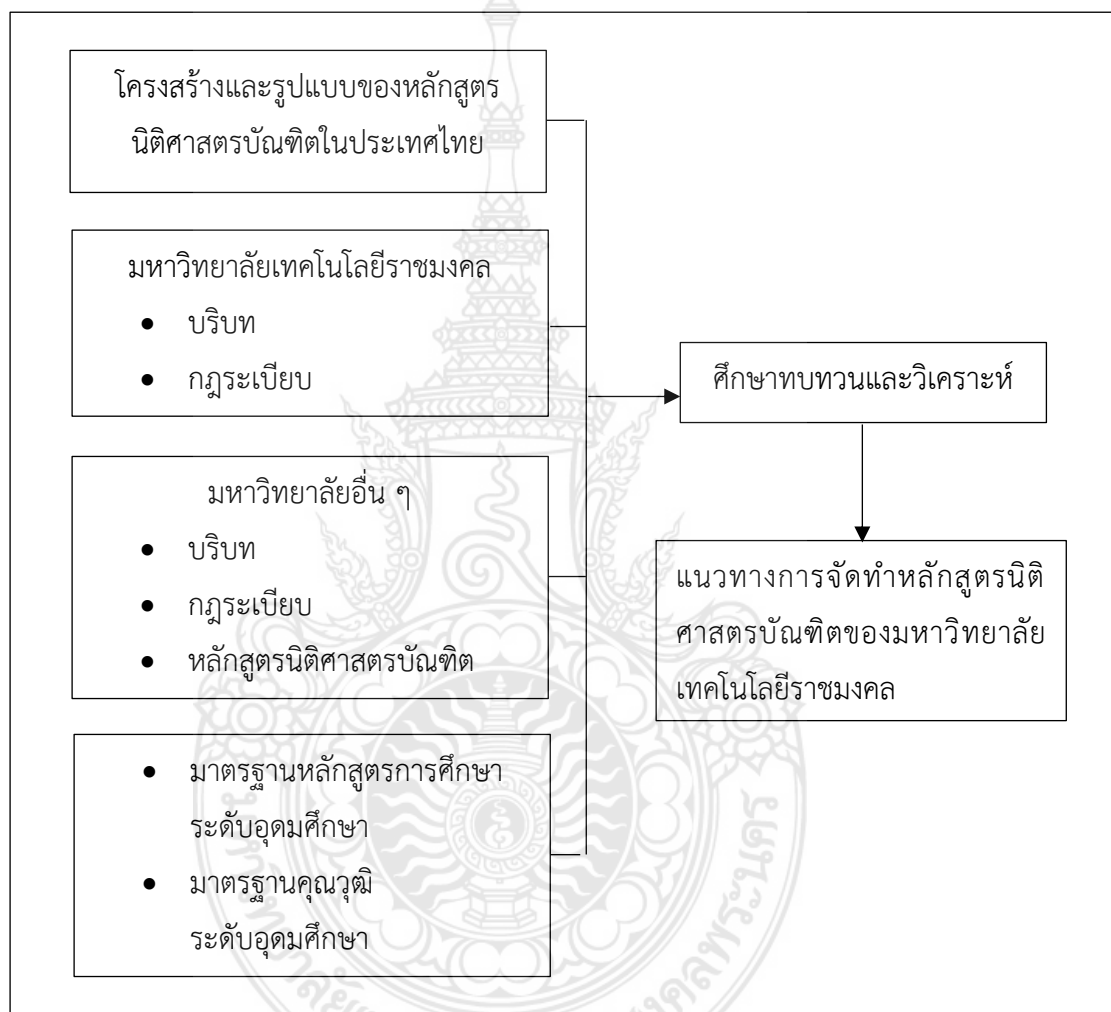
“ระบบทวิภาค” หมายความว่า ระบบการจัดการศึกษาในหนึ่งปีการศึกษา โดยแบ่งออกเป็น 2 ภาคการศึกษาปกติ และหนึ่งภาคการศึกษาปกติมีระยะเวลาการศึกษาไม่น้อยกว่า 15 สัปดาห์

“นิติศาสตรบัณฑิต” หมายถึง คุณวุฒิทางการศึกษาระดับปริญญาตรีสาขานิติศาสตร์หรือน.บ. (Bachelor of law (LL.B.)) จากการจัดหลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิตของสถาบันอุดมศึกษาซึ่งประกอบไปด้วยหมวดวิชาศึกษาทั่วไป หมวดวิชาเฉพาะ และหมวดวิชาเลือกเสรี โดยมีจำนวนหน่วยกิตที่ต้องสอบผ่านสำเร็จการศึกษาแต่ละหมวดและหน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตรไม่น้อยกว่า 120 หน่วยกิต (ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง มาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาวิชานิติศาสตร์ พ.ศ. 2561)

“มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล” หมายความว่า มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลทั้งเก้าแห่ง ได้แก่ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร มหาวิทยาลัย

เทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสานเข้าไปด้วย

1.6 กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

คณะผู้วิจัยใช้แนวคิด การศึกษาทางนิติศาสตร์ของนักวิชาการมาเป็นพื้นฐานในการทบทวนวรรณกรรม โดยค้นคว้าและรวบรวมข้อมูล เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อทำไปประกอบกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม เพื่อไปสู่การวิเคราะห์หาแนวทางในการจัดหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิตในประเทศไทยเพื่อรองรับการเปิดในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล โดยแบ่งเนื้อหาเป็นหัวข้อดังต่อไปนี้

- 2.1 ภูมิหลัง โครงสร้างและลักษณะร่วมของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล
- 2.2 นโยบาย ยุทธศาสตร์และทิศทางการพัฒนาของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล
- 2.3 กฎหมายและกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล
- 2.4 แนวคิด หลักการ และรูปแบบการจัดทำหลักสูตรระดับอุดมศึกษา
- 2.5 มาตรฐานหลักสูตรระดับอุดมศึกษาและการประกันคุณภาพการศึกษา
- 2.6 แนวคิด รูปแบบ และแนวทางการจัดทำหลักสูตรปริญญาตรีทางนิติศาสตร์
- 2.7 บริบทและกฎระเบียบของมหาวิทยาลัยที่มีหลักสูตรปริญญาตรีทางนิติศาสตร์
- 2.8 หลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิต 6 มหาวิทยาลัย
- 2.9 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 ภูมิหลัง โครงสร้างและลักษณะร่วมของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล (Rajamangala University of Technology) เป็นสถาบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษาที่ให้บริการการศึกษาและผลิต ทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่าให้กับสังคมไทยเป็นระยะเวลายาวนาน นับย้อนจากการสถาปนาในนาม “วิทยาลัยเทคโนโลยี และอาชีวศึกษา” เมื่อวันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2518 ซึ่งเป็นวันที่พระราชบัญญัติวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา พ.ศ. 2518 ได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาและมีผลบังคับใช้เพื่อผลิตครูอาชีวศึกษา ระดับปริญญาตรีให้การศึกษาทางด้านอาชีพ ทั้งระดับต่ำกว่าปริญญาตรีระดับปริญญาตรีและประกาศนียบัตรชั้นสูง การวิจัยส่งเสริมการศึกษาทางด้านวิชาชีพและให้บริการ ทางวิชาการแก่สังคม วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษาได้พัฒนาระบบการเรียนการสอนให้ได้มาตรฐานการศึกษาที่มีคุณภาพและศักยภาพ มีความพร้อมในหลาย ๆ ด้าน

ต่อมาเมื่อ 15 กันยายน 2531 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯพระราชทานชื่อใหม่ว่า “สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล” สืบเนื่องจากแนวทางการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่มุ่งเน้นการกระจายอำนาจการบริหาร

จัดการสู่สถานศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อให้สถานศึกษาของรัฐดำเนินการโดยอิสระและมีความคล่องตัว ในการบริหารจัดการภายใต้การกำกับดูแลของสภาสถานศึกษา ดังนั้นสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลจึงได้ปรับปรุงแก้ไขกฎหมายเดิม และยกฐานะเป็นพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลโดยมีการรวมกลุ่มวิทยาเขตจัดตั้งเป็น “มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล” จำนวน 9 แห่ง อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นมหาวิทยาลัยด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ที่สามารถจัดการศึกษาวิชาการและวิชาชีพชั้นสูง เน้นการปฏิบัติทั้งในระดับปริญญาตรี โท และเอกเพื่อรองรับการศึกษาต่อของผู้สำเร็จการศึกษาจากสถาบันอาชีวศึกษาเป็นหลัก รวมถึงให้โอกาสแก่ผู้จบการศึกษาจากวิทยาลัยชุมชนและการศึกษาขั้นพื้นฐานในการศึกษาต่อระดับปริญญา ซึ่งต่อมาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชได้ทรงลงพระปรมาภิไธยในพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล พ.ศ. 2548 และประกาศในราชกิจจานุเบกษาใช้บังคับเป็นกฎหมายตั้งแต่วันที่ 19 มกราคม พ.ศ. 2548 เป็นต้นมา

ลักษณะและองค์ประกอบในตราสัญลักษณ์ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรีและมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอื่น ๆ เป็นตราวงกลมมีรูปลักษณะและองค์ประกอบในตราสัญลักษณ์ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี เป็นตราวงกลมมีรูปดอกบัวบาน 8 กลีบ ล้อมรอบ ดอกบัวบาน 8 กลีบ หมายถึง ทางแห่งความสำเร็จ มรรค 8 และความสดชื่นเบิกบาน ก่อให้เกิดปัญญาแผ่ขจรไปทั่วสารทิศ ภายใต้ดอกบัวเป็นดวงตราพระราชลัญจกรบรรจุอยู่ อันเป็นสัญลักษณ์และเครื่องหมายประจำองค์พระมหากษัตริย์รัชกาลที่ 9 ซึ่งพระองค์ท่านได้พระราชทานนามว่า “สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล” บนตรารูปวงกลมมีพระมหาพิชัยมงกุฎครอบและมีเลข 9 บรรจุอยู่หมายถึง รัชกาลที่ 9 ด้านล่างของตรารูปวงกลมทำเป็นกรอบโค้งรองรับมีชื่อ “มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี” คั่นปิดหัวท้ายของกรอบด้วยลวดลายดอกไม้พิมพ์ประจายามทั้งสองข้าง หมายถึง ความเจริญรุ่งเรือง แจ่มใส เบิกบาน (มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี, 2563: 7-8) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลประกอบด้วย 9 แห่งคือ

- 1) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน (วิทยาเขต/เขตพื้นที่นครราชสีมา ขอนแก่น สุรินทร์ สกลนคร ร้อยเอ็ด)
- 2) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี (วิทยาเขต/เขตพื้นที่คลองหก ศูนย์รังสิต คลองสามวา (กรุงเทพฯ) และวิทยาเขตปราชญ์บุรี)
- 3) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา (วิทยาเขต/เขตพื้นที่เชียงใหม่ เชียงราย ตาก น่าน พิษณุโลก ลำปาง)
- 4) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก (วิทยาเขต/เขตพื้นที่บางพระ จันทบุรี จักรพงษ์ภูวนารถ อุเทนถวาย)

5) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ (ศูนย์พระนครศรีอยุธยา-หันตรา ศูนย์พระนครศรีอยุธยา-วาสุกรี ศูนย์นนทบุรี ศูนย์สุพรรณบุรี)

6) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ (วิทยาเขต/เขตพื้นที่ศาลายา บพิตรพิมุข (จักรวรรดิ) วิทยาลัยเพาะช่าง วังไกลกังวล)

7) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร (ศูนย์เทเวศร์ ศูนย์โชติเวช ศูนย์พัฒนวิชาการ พระนคร ศูนย์พระนครเหนือ)

8) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย (วิทยาเขตสงขลา รัตภูมิ ตรัง นครศรีธรรมราช-ไสใหญ่ นครศรีธรรมราช-ทุ่งใหญ่ นครศรีธรรมราช-ขนอม)

9) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ (วิทยาเขตพระนครใต้ เทคนิคกรุงเทพฯ บพิตรพิมุขมหาเมฆ)

แต่ละมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลได้กำหนดปรัชญา ปณิธาน วิสัยทัศน์ พันธกิจ ค่านิยมหลัก อัตลักษณ์ (และอัตลักษณ์เชิงพื้นที่) เอกลักษณ์ วัฒนธรรมองค์กรที่คล้ายคลึงกัน โดยสิ่งที่เหมือนกันคือ ปณิธาน พันธกิจ มุ่งหมายผลิตบัณฑิตนักปฏิบัติ ที่รู้ทฤษฎี เก่งปฏิบัติ มีความคิดสร้างสรรค์ อันเป็นอัตลักษณ์ที่โดดเด่น

แต่ละมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลมีโครงสร้างการจัดการองค์กร อันประกอบไปด้วย สภามหาวิทยาลัย หน่วยตรวจสอบภายใน สภาวิชาการ สภาคณาจารย์และข้าราชการ สำนักงานสภามหาวิทยาลัย สำนักงานอธิการบดี คณะ สถาบัน/สำนัก วิทยาลัย

2.2 นโยบาย ยุทธศาสตร์และทิศทางการพัฒนาของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลต่างก็ได้กำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์และทิศทางการพัฒนาของแต่ละมหาวิทยาลัยไว้ อาทิ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรีได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนา มหาวิทยาลัย 6 ประเด็น ได้แก่ ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 การผลิตและพัฒนากำลังคนด้านวิชาชีพและเทคโนโลยีขั้นสูงรองรับยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนางานวิจัยและนวัตกรรมเพื่อรองรับอุตสาหกรรมเป้าหมายของประเทศ ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาความเป็นนานาชาติ ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 4 การพัฒนางานบริการวิชาการเพื่อตอบสนองคุณภาพชีวิตที่ยั่งยืนของชุมชนและเศรษฐกิจเมืองใหม่ ประเด็นที่ยุทธศาสตร์ 5 การอนุรักษ์ สืบสานศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น และสิ่งแวดล้อม ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 6 การพัฒนาศักยภาพองค์กรรองรับการเป็นมหาวิทยาลัย 4.0 และมหาวิทยาลัยในกำกับ (มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี, 2563: 3-4)

ในปลายปี พ.ศ. 2560 ได้มีการดำเนินการจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนครระยะ 15 ปี (พ.ศ. 2560 - 2574) ขึ้นและได้รับรองจากสภามหาวิทยาลัย

แล้ว ซึ่งครอบคลุมการพัฒนามหาวิทยาลัยให้เป็นมหาวิทยาลัยดิจิทัล ก้าวสู่สถาบันการศึกษาที่มีระบบการจัดการเรียนการสอน คุณภาพและมีความก้าวหน้าทางวิชาการ เป็นองค์กรแห่งการสร้างสรรค์ ความรู้ด้านเทคโนโลยีนวัตกรรมที่สร้างสรรค์ พัฒนาศักยภาพคนเพื่อส่งเสริมสังคมให้มีคุณภาพ และเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาประเทศไทยยุค 4.0

จากการที่แต่ละมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ก่อนหน้า และดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น ในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมาจึงปรากฏข้อมูลผลผลิตจากการจัดสรรงบประมาณ ประจำปีให้แต่ละมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา อาทิ ผลผลิตจากงบประมาณที่ได้รับจัดสรรในปีงบประมาณ 2564 คือ ผู้สำเร็จการศึกษาด้านสังคมศาสตร์ ผู้สำเร็จการศึกษาด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โครงการพัฒนาและผลิตกำลังคนของประเทศเพื่อรองรับนโยบาย Thailand 4.0 ผลงานทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ผลงานการให้บริการวิชาการ (กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 [Online])

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลได้รับการรับรองมาตรฐานการประกันคุณภาพการศึกษาอยู่ในระดับแนวหน้าของประเทศ และมีความมุ่งมั่นในการจัดการศึกษาและดำเนินการกิจของสถาบันอุดมศึกษาอย่างมีคุณภาพ เพื่อมีส่วนร่วมในการส่งเสริมขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศในทุกด้าน (สารจากศาสตราจารย์ไชยยศ เหมะรัชตะ นายกสภามหาวิทยาลัยราชมงคลพระนครในรายงานประจำปี 2560 มหาวิทยาลัยราชมงคลพระนคร) ในรอบปีที่ผ่านมา แสดงให้เห็นถึงความก้าวหน้าในการปฏิบัติงานตามภารกิจของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร ทั้งในด้านการเรียนการสอนที่มีการสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนให้นักศึกษาผ่านการปฏิบัติงาน หรือระบบสหกิจศึกษาเพิ่มขึ้น ทำให้บัณฑิตได้เรียนรู้ คิดอย่างสร้างสรรค์ และลงมือทำได้อย่างมืออาชีพ ด้านวิจัยและสิ่งประดิษฐ์ได้มีการสร้างเครือข่ายงานวิจัยกับหน่วยงานต่างๆ และมีผลงานสร้างสรรค์ที่ได้รับรางวัลระดับชาติและนานาชาติ มีการบริการวิชาการให้แก่ภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนทั่วไป รวมถึงการดำเนินงานด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม เพื่อเป็นการปลูกจิตสำนึก และสืบทอดประเพณี วัฒนธรรมอันดีงามของไทยต่อไป ทั้งนี้ข้อมูลดังกล่าวจะเป็นประโยชน์ต่อการนำมาใช้พัฒนาปรับปรุงมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนครให้มีประสิทธิภาพและสำเร็จตามเป้าหมายยิ่งขึ้น ตลอดจนสาธารณชนที่สามารถนำข้อมูลนี้ไปใช้ประโยชน์ได้ (สารจากรศ.สุภัทรา โกไศยกานนท์ อธิการบดี มทร. พระนครในรายงานประจำปี 2560 มหาวิทยาลัยราชมงคลพระนคร)

2.3 กฎหมายและกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล

กฎหมายนี้มีเจตนารมณ์ตามที่มาตรา 36 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 บัญญัติให้สถานศึกษาของรัฐที่จัดการศึกษาระดับปริญญาเป็นนิติบุคคล เพื่อให้สถานศึกษาของรัฐ

ดำเนินกิจการได้โดยอิสระ สามารถพัฒนาระบบบริหาร และการจัดการที่เป็นของตนเอง มีความคล่องตัว มีเสรีภาพทางวิชาการและอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสภาการศึกษา ดังนั้น สมควรจัดตั้งมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล จำนวน 9 แห่งขึ้นแทนสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล เพื่อให้มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลเป็นสถาบันอุดมศึกษาของรัฐด้านวิชาชีพและเทคโนโลยีที่มีวัตถุประสงค์ให้การศึกษา ส่งเสริมวิชาการและวิชาชีพชั้นสูงที่ มุ่งเน้นการปฏิบัติ ทำการสอน ทำการวิจัย ผลิตครูวิชาชีพ ให้บริการทางวิชาการในด้านวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี และทะนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม โดยให้ผู้สำเร็จการอาชีวศึกษามีโอกาสในการศึกษาต่อด้านวิชาชีพเฉพาะทางระดับปริญญาเป็นหลัก

ดังนั้นกฎหมายนี้จึงบัญญัติให้มหาวิทยาลัยเป็นสถาบันอุดมศึกษาด้านวิชาชีพและเทคโนโลยี มีวัตถุประสงค์ให้การศึกษา ส่งเสริมวิชาการและวิชาชีพชั้นสูงที่เน้นการปฏิบัติ ทำการสอน ทำการวิจัย ผลิตครูวิชาชีพ ให้บริการทางวิชาการในด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแก่สังคม ทะนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยให้ผู้สำเร็จอาชีวศึกษามีโอกาสในการศึกษาต่อด้านวิชาชีพเฉพาะทางระดับปริญญาเป็นหลัก (มาตรา 7) มีบทบัญญัติหมวดที่ 1 บททั่วไป หมวดที่ 2 การดำเนินการ หมวดที่ 3 ความร่วมมือด้านวิชาการและการใช้ทรัพยากร หมวดที่ 4 ตำแหน่งทางวิชาการ หมวดที่ 5 ปริญญาและเครื่องหมายวิทยฐานะ หมวดที่ 6 บทกำหนดโทษ

จากการโอนอำนาจหน้าที่ของกระทรวงศึกษาธิการโดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ในการกำกับดูแลสถาบันอุดมศึกษาของรัฐมาเป็นการกำกับดูแลโดยกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม จึงมีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายนี้โดย พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม (ฉบับที่ 19) พ.ศ. 2562 และพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2562

กฎกระทรวงจัดตั้งส่วนราชการของแต่ละมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 6 และมาตรา 9 วรรคหนึ่งแห่งพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล พ.ศ. 2548 อาทิ กฎกระทรวงจัดตั้งส่วนราชการในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2549 จัดตั้งส่วนราชการ ได้แก่ สำนักงานอธิการบดี คณะครุศาสตร์ อุตสาหกรรม คณะเทคโนโลยีการเกษตร คณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์ คณะเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน คณะบริหารธุรกิจ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี คณะวิศวกรรมศาสตร์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ สถาบันวิจัยและพัฒนา สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน (*แก้ไขชื่อของคณะในปี พ.ศ. 2550 จากการแก้ไขเพิ่มเติมโดยกฎกระทรวงจัดตั้งส่วนราชการในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี กระทรวงศึกษาธิการ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2550 โดยที่มาตรา 9 วรรคหนึ่งแห่งพระราชบัญญัติ

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล พ.ศ. 2548 บัญญัติให้การจัดตั้ง การรวม และการยุบเลิกสำนักงาน วิทยาเขต บัณฑิตวิทยาลัย คณะ สถาบัน สำนักวิทยาลัยหรือส่วน ราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะ เทียบเท่าคณะ ให้ทำเป็นกฎกระทรวง)

ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง การแบ่งจัดส่วนราชการของแต่ละมหาวิทยาลัย เทคโนโลยีราชมงคล อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 6 และมาตรา 9 วรรคสองแห่งพระราชบัญญัติ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล พ.ศ.2548 สำหรับการแบ่งส่วนราชการในสำนักงาน คณะ สำนัก สถาบันต่างๆ ของมหาวิทยาลัยแต่ละแห่ง

กฎระเบียบภายในที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล พ.ศ.2548 และที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยคือ ข้อบังคับมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลว่าด้วยการศึกษาชั้นปริญญาตรี พ.ศ. เช่น ข้อบังคับมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิว่าด้วยการศึกษาชั้นปริญญาตรี พ.ศ. 2561 จนถึง ข้อบังคับมหาวิทยาลัยมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิว่าด้วยการศึกษาชั้นปริญญาตรี (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2564 ระบุคำจำกัดความคำว่า “หลักสูตร” หมายความว่า หลักสูตรระดับปริญญาตรี ที่สภามหาวิทยาลัยให้ความเห็นชอบ ระบุรายละเอียดเรื่องระบบการศึกษา โครงสร้างหลักสูตรปกติ ระยะเวลาการศึกษาหลักสูตรปกติ จำนวน คุณวุฒิ และคุณสมบัติของอาจารย์ในหลักสูตรปกติ การรับเข้าศึกษาและการขึ้นทะเบียนเป็นนักศึกษาในหลักสูตรปกติ การลงทะเบียนรายวิชา การเปลี่ยน การเพิ่ม และการถอนวิชา การลาพักการศึกษาและการลาออก การฟื้นฟูสถานภาพและการคืนสถานภาพการเป็นนักศึกษา การย้ายคณะและการย้ายสาขาวิชา หลักเกณฑ์ในการประเมินผล การศึกษา วิธีการประเมินผลการศึกษา การคำนวณค่าระดับคะแนนเฉลี่ย การเทียบโอนหน่วยกิต การทุจริตในการวัดผล การขอสำเร็จการศึกษาและการอนุมัติปริญญา ปริญญาเกียรตินิยมและเหรียญ เกียรตินิยม ดังนั้นข้อบังคับนี้จึงมีผลบังคับใช้กับหลักสูตรระดับปริญญาตรีที่สภามหาวิทยาลัย เทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิให้ความเห็นชอบ เป็นต้น

แต่ไม่ปรากฏว่ามีข้อบังคับมหาวิทยาลัยมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลว่าด้วยการศึกษา ระบบคลังหน่วยกิต พ.ศ. และข้อบังคับมหาวิทยาลัยว่าด้วยการบริหารและการดำเนินงานของ สถาบันหรือวิทยาลัยที่รับผิดชอบจัดการศึกษาหลักสูตรนิติศาสตร์

2.4 แนวคิด หลักการ และรูปแบบการจัดทำหลักสูตรระดับอุดมศึกษา

การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาเป็นการจัดให้มีการศึกษาหรือการเรียนการสอนในระดับที่สูงกว่าการศึกษาขั้นพื้นฐานตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติเพื่อสร้างและเผยแพร่องค์ความรู้ และนวัตกรรม ผลิตและพัฒนากำลังคนในด้านวิชาการและวิชาชีพชั้นสูง (ตามความหมายของคำว่า

การอุดมศึกษา) ซึ่งจัดการศึกษาในลักษณะนี้โดยสถาบันที่จัดการศึกษาในระดับปริญญาและระดับที่ต่ำกว่าปริญญา ทั้งที่เป็นของรัฐและของเอกชน

ในเรื่องนี้จึงครอบคลุมข้อมูลด้านโครงสร้างการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา หลักการของการจัดการอุดมศึกษา แนวคิดการจัดทำหลักสูตรระดับอุดมศึกษาโดยทั่วไป แนวคิดและทฤษฎีการจัดทำหลักสูตรและแนวทางการพัฒนาหลักสูตร ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

2.4.1 โครงสร้างการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา

สุมาลี วงษ์วิฑิต และคณะ (2562, น. 10-11) ซึ่งให้เห็นโครงสร้างการจัดการศึกษาของไทยตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดการจัดการศึกษาเป็น 3 รูปแบบใหญ่ ๆ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย สำหรับการศึกษาระบบแบ่งออกเป็น 2 ระดับคือ การศึกษาขั้นพื้นฐานและการศึกษาระดับอุดมศึกษา

การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาโดยมหาวิทยาลัย วิทยาลัย วิทยาลัยชุมชน สถาบัน หรือสถาบันที่เรียกชื่ออย่างอื่น แบ่งออกเป็น 2 ระดับ คือ

1) ระดับต่ำกว่าปริญญาซึ่งใช้เวลาการศึกษาประมาณ 2-3 ปี โดยวุฒิการศึกษาที่ได้รับจะเป็นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง และอนุปริญญา

2) ระดับปริญญา โดยทั่วไปจะใช้ระยะเวลา 4 ปี เป็นการศึกษาต่อจากมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือไม่น้อยกว่า 2 ปีต่อจากระดับประกาศนียบัตรชั้นสูง (ปวส.) ประกาศนียบัตรวิชาชีพเทคนิค (ปวท.) อนุปริญญา หรือเทียบเท่า ทั้งนี้ปริญญาบางสาขาวิชาอาจกำหนดให้ศึกษาถึง 5-6 ปี เช่น สถาปัตยกรรมศาสตร์ แพทยศาสตร์ เป็นต้น ซึ่งตามกฎหมายให้มีการจัดการศึกษาในมหาวิทยาลัย สถาบัน วิทยาลัย หรือหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่น (ทั้งนี้เป็นไปตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง)

จากข้อมูลเกี่ยวกับสถาบันอุดมศึกษาในสังกัดของกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมในปี พ.ศ. 2562 ซึ่งเดิมอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) ทั่วประเทศ (โดยไม่รวมสถาบันอุดมศึกษาในสังกัดกระทรวงอื่น) มีจำนวน 157 แห่งได้แก่ (กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2562, Online)

- (1) มหาวิทยาลัยของรัฐจำนวน 9 แห่ง
- (2) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล 9 แห่ง
- (3) มหาวิทยาลัยราชภัฏ 38 แห่ง
- (4) วิทยาลัยชุมชน 1 แห่ง
- (5) มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ 25 แห่ง
- (6) มหาวิทยาลัยเอกชน 75 แห่ง

การจัดการอุดมศึกษาต้องเป็นไปเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์และกำหนดให้สถาบันอุดมศึกษา พัฒนาความรู้ จัดการเรียนการสอน การวิจัยและการสร้าง นวัตกรรม ตลอดจนการปฏิบัติหน้าที่อื่นให้ สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้ (ตามพระราชบัญญัติการอุดมศึกษา พ.ศ. 2562 มาตรา 5 และ 6)

(1) พัฒนาทรัพยากรบุคคลให้มีความเชี่ยวชาญตามสาขาวิชาการหรือวิชาชีพที่ตน ถนัด สามารถตอบสนองต่อความต้องการของประเทศและสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันใน ระดับโลกได้

(2) พัฒนาบุคคลให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และ ทักษะที่จำเป็น เป็นคนดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ เข้าใจสังคมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถ ปรับเปลี่ยนตนเองเพื่อรองรับสังคมโลกที่จะเปลี่ยนแปลงในอนาคต มีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ร่วมกันแก้ปัญหาสังคม และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

(3) ตอบสนองยุทธศาสตร์ชาติ แผนแม่บท แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนการศึกษาแห่งชาติ และแผนด้านการอุดมศึกษา และต้องเชื่อมโยงกับการศึกษาในระดับที่ต่ำกว่า เพื่อเตรียมความพร้อมให้กับทรัพยากรบุคคลของประเทศในการเข้ารับการศึกษาในระดับอุดมศึกษา รวมทั้งส่งเสริมให้มีการศึกษาอบรมเพื่อเสริมสร้างทักษะในการประกอบอาชีพของบุคคลและ การศึกษาตลอดชีวิต

รัฐพึงจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรทางการศึกษาให้เหมาะสมสอดคล้องกับ ความ ต้องการและความจำเป็นของสถาบันอุดมศึกษา และสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ แผนแม่บท แผนการปฏิรูปประเทศ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนการศึกษาแห่งชาติ และแผน ด้านการอุดมศึกษา นอกจากงบประมาณและทรัพยากรทางการศึกษาตามวรรคหนึ่ง สถาบันอุดมศึกษาพึงจัดสรรงบประมาณเงินรายได้ของสถาบันอุดมศึกษานั้นเพื่อการบริหารงาน สถาบันอุดมศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการพัฒนาคุณภาพของการผลิตบัณฑิตและการวิจัย และนวัตกรรม (มาตรา 7)

2.4.2 หลักการของการจัดการอุดมศึกษา

หลักการทั่วไปของการจัดการอุดมศึกษาตามที่บัญญัติในพระราชบัญญัติการอุดมศึกษา พ.ศ. 2562 มาตรา 9 โดยมีสาระสำคัญสรุปได้ดังนี้

(1) หลักความรับผิดชอบต่อสังคม

สถาบันอุดมศึกษาต้องดำเนินการเพื่อประโยชน์ของชุมชน สังคม และประเทศ รวมทั้งชุมชน และสังคมมีสิทธิติดตามและตรวจสอบสถาบันอุดมศึกษา ขณะที่มีหน้าที่พัฒนาความรู้ให้ทันสมัย จัดการศึกษาให้ตอบสนองต่อความต้องการกำลังคนของประเทศ จัดให้มีการวิจัย การสร้างสรรค์และ พัฒนานวัตกรรม รวมทั้งให้บริการทางวิชาการอันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชน สังคม และ

ประเทศโดยรวม และเผยแพร่องค์ความรู้ที่ถูกต้องตามหลักวิชาการในเรื่องต่าง ๆ ต่อสาธารณะ รวมทั้งต้องจัดให้มีการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียน คณาจารย์ และบุคลากรได้เข้าถึงและมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน สังคมชนบท และกลุ่มผู้ด้อยโอกาสทางสังคม เพื่อสร้างสำนึกรับผิดชอบต่อชุมชนและสังคม

(2) หลักเสรีภาพทางวิชาการ

ให้สถาบันอุดมศึกษาจัดให้มีกลไกที่เหมาะสมในการประกัน การให้ความช่วยเหลือ และความคุ้มครองแก่บุคคลผู้ใช้เสรีภาพทางวิชาการในการศึกษาวิจัย ในการเรียนการสอน และการแสดงความคิดเห็นทางวิชาการตามหลักวิชา ย่อมได้รับความคุ้มครอง แต่การใช้เสรีภาพนั้นต้องไม่ขัดต่อกฎหมาย การปิดกั้น คุกคาม ครอบงำ หรือจำกัดการใช้เสรีภาพทางวิชาการจะกระทำมิได้

(3) หลักความเป็นอิสระ

สถาบันอุดมศึกษาย่อมมีอิสระในการจัดการเรียนการสอน การศึกษาวิจัย การบริหารวิชาการ การบริหารงานบุคคล การเงิน งบประมาณ และทรัพย์สิน โดยมีมาตรการที่มีประสิทธิภาพในการป้องกันและขจัดการขัดกันแห่งผลประโยชน์ และการทุจริตและประพฤติมิชอบ ทั้งนี้ตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาและกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับการอุดมศึกษาการควบคุมและกำกับดูแล สถาบันอุดมศึกษาจะกระทำได้เพียงเท่าที่จำเป็นเพื่อรักษาประโยชน์ของประชาชนหรือประเทศเป็นส่วนรวม

(4) หลักความเสมอภาค

สถาบันอุดมศึกษาต้องจัดการศึกษาให้แก่ผู้เรียนอย่างเต็มที่และเท่าเทียมกัน ไม่เลือกปฏิบัติ โดยไม่เป็นธรรมไม่ว่าด้วยเหตุความแตกต่างเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือเหตุอื่นใด ทั้งนี้มาตรการที่สถาบันอุดมศึกษากำหนดขึ้นเพื่อขจัดอุปสรรค ส่งเสริม หรืออำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนสามารถได้รับการศึกษาเช่นเดียวกับผู้อื่น ไม่ถือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม

สถาบันอุดมศึกษาต้องจัดสรรงบประมาณหรือรายได้ตามสมควรเพื่อเป็นทุนการศึกษาให้แก่ผู้เรียนเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ทั้งนี้ให้เป็นไปตามที่สภาสถาบันอุดมศึกษากำหนดและประกาศให้ทราบเป็นการทั่วไป

(5) หลักธรรมาภิบาล

สถาบันอุดมศึกษาและบุคลากรต้องปฏิบัติหน้าที่ตามหลักธรรมาภิบาล ต้องจัดให้มีระบบควบคุมภายในและระบบการตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพ เพื่อประโยชน์ในการป้องกันและขจัดการขัดกันแห่งผลประโยชน์ และการทุจริตและประพฤติมิชอบ ทั้งนี้สภาสถาบันอุดมศึกษาต้องจัดให้มีประมวลจริยธรรมของนายกสภาสถาบันอุดมศึกษากรรมการสภาสถาบันอุดมศึกษา ผู้บริหารและ

บุคลากรของสถาบันอุดมศึกษา และผู้เรียน โดยมีกลไกในการส่งเสริม ตรวจสอบ และบังคับใช้ที่มีประสิทธิภาพ

สถาบันอุดมศึกษาต้องกำหนดพันธกิจที่มีต่อผู้เรียน บุคลากร สังคม และประเทศโดยรวม อย่างเป็นรูปธรรม และประกาศต่อสาธารณะเพื่อให้รับทราบกันอย่างกว้างขวาง สถาบันอุดมศึกษา และบุคลากรต้องยึดถือและปฏิบัติตามพันธกิจที่ประกาศดังกล่าว สถาบันอุดมศึกษาต้องรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้เสียและปรับปรุงพันธกิจดังกล่าวให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคมและประเทศเป็นระยะ ทั้งนี้ตามที่สภาสถาบันอุดมศึกษากำหนด

สถาบันอุดมศึกษามีหน้าที่และอำนาจตามที่บัญญัติในพระราชบัญญัติการอุดมศึกษา พ.ศ. 2562 มาตรา 26 ดังต่อไปนี้

(1) การจัดการศึกษา

สถาบันอุดมศึกษาจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้มีความรู้ในวิชาการและวิชาชีพตาม ศาสตร์และสาขาวิชาที่จัดขึ้น เพื่อผลิตบัณฑิตให้มีคุณลักษณะตามหลักสูตรที่กำหนด โดยกระบวนการ ผลิตบัณฑิตนั้นจำเป็นต้องมีคณาจารย์ที่มีปริมาณและคุณภาพ ตามมาตรฐานหลักสูตรของ สาขาวิชาต่างๆ มีระบบและกลไกการบริหารจัดการหลักสูตร และการเรียนการสอนที่มีการควบคุม คุณภาพตามองค์ประกอบต่างๆ รวมทั้งระบบการพัฒนาอาจารย์ สื่อการศึกษาและเทคนิคการสอน ห้องสมุดและแหล่งการเรียนรู้อื่นๆ อุปกรณ์การศึกษา สภาพแวดล้อม ในการเรียนรู้และบริการ การศึกษา การวัดผลการศึกษาและสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของผู้เรียน และองค์ประกอบอื่นที่แต่ละ สถาบันอุดมศึกษากำหนด

(2) การวิจัยและการสร้างนวัตกรรม

สถาบันอุดมศึกษามีทรัพยากรบุคคลทางวิชาการและมีภูมิรู้ชั้นสูง จึงมีหน้าที่สำคัญในการวิจัย เพื่อการสร้างองค์ความรู้ใหม่ ส่งเสริมสนับสนุนให้คณาจารย์และบุคลากรของมหาวิทยาลัยทำงานวิจัย (รวมถึงสร้างนวัตกรรม) เพื่อแสวงหาความรู้มาใช้ประโยชน์ในการเรียนการสอน การพัฒนางานของ สถาบันอุดมศึกษานั้น ๆ องค์กรและภาคส่วนอื่นทั้งภาครัฐและภาคเอกชนที่อาจใช้ประโยชน์จาก ผลงานทางวิชาการและการวิจัยได้อย่างกว้างขวาง เพื่อพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ กฎหมาย การเมือง และอื่น ๆ ซึ่งสถาบันอุดมศึกษาพึงต้องมีระบบและกลไก ผลิตผลงานวิจัยและการสร้างนวัตกรรมได้ อย่างมีประสิทธิภาพ

(3) การบริการวิชาการแก่สังคม

สถาบันอุดมศึกษามีคณาจารย์และบุคลากรและทรัพยากรต่าง ๆ ในการผลิตบัณฑิตและ ผลงานทางวิชาการ การจัดการความรู้ การวิจัยและการพัฒนา และอื่น ๆ สถาบันอุดมศึกษาจึงย่อมมี ศักยภาพและมีบทบาทสำคัญในการให้บริการวิชาการแก่สังคม จากสาขาวิชาตามหลักสูตรของ สถาบันอุดมศึกษา หรือการนำความรู้มาจัดกลุ่มเป็นชุดความรู้ เพื่อวัตถุประสงค์อื่นที่เหมาะสมกับ

สังคมโดยรวม ผู้ที่สนใจ ผู้ที่ประสบปัญหา และบุคคลอื่นที่จะได้รับประโยชน์ โดยสถาบันอุดมศึกษา ดำเนินการในหลายรูปแบบ เช่น ฝึกอบรม สัมมนา บรรยาย ให้คำปรึกษาชุมชนและสังคม นอกจากนี้ ภารกิจในด้านนี้ยังเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาทางวิชาการ เป็นโอกาสสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับ ชุมชน สังคม หน่วยงาน และองค์กรต่าง ๆ ทำให้สถาบันอุดมศึกษาได้รับการยอมรับนับถือและ กลายเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญของชุมชนและสังคม

(4) การทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม

บทบาทหน้าที่ที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ การทำนุบำรุงศิลปะ วัฒนธรรม และประเพณีที่ดี งามของประเทศชาติ ภาค ท้องถิ่นหรือชุมชน ซึ่งสถาบันอุดมศึกษาอาจกำหนดให้เป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอนตามหลักสูตรหรือการบูรณาการเข้ากับกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อทำนุบำรุง สืบสาน ส่งเสริม สนับสนุน พัฒนา และสร้างสรรค์กิจกรรมทำนุบำรุงศิลปะ วัฒนธรรม เพื่อปลูกฝังในเรื่องนี้ ให้แก่คณาจารย์และบุคลากร รวมถึงให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่สังคม

รัฐพงศ์ บุญญานุวัตร (2563) ชี้ให้เห็นมหาวิทยาลัย โอกาสและความท้าทายในสภาวะการณ์ การเปลี่ยนแปลงว่า สถาบันอุดมศึกษาที่กระจายอยู่ทั่วประเทศทุกสถาบันต่างมีความเป็นมาหรือ พัฒนาการที่แตกต่างกันไปที่สำคัญไม่ว่าสภาวะการณ์การเปลี่ยนแปลงของโลกจะเป็นเช่นไรก็ตามทุก สถาบันล้วนแล้วแต่มีความมุ่งมั่นที่จะบริหารจัดการให้องค์กรของตนเองมีประสิทธิภาพ และเกิด ประสิทธิภาพภายใต้วิสัยทัศน์ พันธกิจที่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติที่กำหนด

สมคิด จาตุศรีพิทักษ์ รองนายกรัฐมนตรีกล่าวไว้ในงานประชุมวิชาการของ ทปอ. (มติชน 7 กุมภาพันธ์ 2563 หน้า 21) ว่า “การเปลี่ยนแปลงเป็นสิ่งจำเป็นหากอยากให้ประเทศก้าวไป ข้างหน้าเติบโตอย่างยั่งยืนและมีความสุข มหาวิทยาลัยต้องยืนด้วยตนเองไม่ใช่รองประมาณจากรัฐ เข้ามาช่วย มหาวิทยาลัยต้องกล้าเดินในทางที่ถูกต้อง กฎระเบียบไหนที่ล้าสมัยอาจจะต้องปรับเปลี่ยน หรือต้องสร้างสิ่งใหม่เข้ามาพัฒนามหาวิทยาลัย เป็นต้น ความต้องการเพื่อให้สามารถเดินหน้าก้าว ข้ามดิสรบชั้นที่จะทำให้การศึกษาและประเทศพัฒนาสู่การเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีคุณภาพ 3 ด้าน ประการแรก มหาวิทยาลัยต้องสร้างความสามารถในการแข่งขันของประเทศร่วมมือและช่วยกันทำ วิจัยไม่ใช่ต่างคนต่างทำเหมือนในอดีต ประการที่สอง มหาวิทยาลัยต้องช่วยสร้างนวัตกรรมที่ตรงกับ ความต้องการของประเทศสนับสนุนให้นักศึกษาคิดธุรกิจสตาร์ทอัพของตนเอง ประการที่สามคือ มหาวิทยาลัยร่วมขับเคลื่อนการลดความเหลื่อมล้ำโดยให้มหาวิทยาลัยนำดิสรบชั้นเป็นตัวทะเลง สร้าง สิ่งใหม่ๆ เอาจุดแข็งของตนเองมาดู พัฒนาและเปลี่ยนแปลงตนเองต่อไป และเชื่อว่าหากมหาวิทยาลัย มีความกล้าจะไม่มีใครมาขวางได้”

ส่วน ดร.สุวิทย์ เมษินทรีย์ อดีตรัฐมนตรีการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมกล่าว ไว้อย่างน่าสนใจ อาทิ กลุ่มเป้าหมายของมหาวิทยาลัยไม่ใช่นักเรียน นักศึกษาที่มีอยู่ 2-3 ล้านคนทั่ว ประเทศอีกต่อไป แต่เป็นบุคคลที่อยู่ในวัยทำงานกว่า 30 ล้านคน ที่จะต้องเพิ่มทักษะ และสร้างทักษะ

ให้กับคนเหล่านี้ จึงต้องคำนึงถึงภารกิจที่สอดคล้องกับสภาพการณ์ที่ท้าทาย และทันต่อการเปลี่ยนแปลง ได้แก่ การสร้างคนในศตวรรษที่ 21 ตามด้วยสร้างองค์ความรู้โดยปรับโจทย์ ปรับงบประมาณและการวิจัยที่ตอบโจทย์ประเทศ การสร้างและพัฒนานวัตกรรม”

หากพิจารณาในประเด็นข้อคิดของสองผู้บริหารประเทศที่อยากเห็นสถาบันอุดมศึกษาของชาติก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงจะพบว่า ส่วนใหญ่เป็นการบ้านหรือโจทย์สำหรับชาวอุดมศึกษาของรัฐทั้งในสถาบันกำกับของรัฐหรือในส่วนราชการทั้งสิ้น สิ่งที่สังคมอยากเห็นและถือได้ว่าเป็นต้นทางแห่งความท้าทายที่น่าสนใจยิ่งสำหรับการเปลี่ยนแปลงที่เป็นหลุมดำหรือกับดักที่ทับถมมาอย่างยาวนานสำหรับบางสถาบัน คงหนีไม่พ้นเรื่องธรรมาภิบาล ซึ่งเป็นหนึ่งในปัญหาที่ก่อเกิดส่วนหนึ่งมาจากคนภายใน (บางกลุ่ม บางพวก) ที่ส่งผลให้สังคมไม่สามารถคาดหวังจากสถาบันเหล่านั้นได้ และถือได้ว่าเป็นจุดเสื่อที่เกิดขึ้นในสังคมอุดมปัญญาของประเทศ ดังนั้นเมื่อโลกก้าวสู่การเปลี่ยนแปลงการดำรงไว้ซึ่งหลักธรรมาภิบาลสำหรับการบริหารจัดการองค์กร จึงเป็นสาระสำคัญที่ผู้บริหารและชาวอุดมศึกษาไม่ควรจะมองข้าม หนึ่งปัจจัยแห่งความสำเร็จ คือการขับเคลื่อนการบริหารจัดการภายใต้หลักการมีส่วนร่วมของประชาคมที่เปี่ยมไปด้วยจุดยืนและอุดมการณ์ที่สอดคล้องกับบริบทของพันธกิจอันนำมาซึ่งประโยชน์ของสังคมและประเทศชาติเป็นตัวตั้ง

2.4.3 แนวคิดการจัดทำหลักสูตรระดับอุดมศึกษาโดยทั่วไป

สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (2563,) นำเสนอในประเด็นสถาบันอุดมศึกษาไทยกับการปรับตัวภายใต้ยุคของชีวิตวิถีใหม่ว่า “นโยบายในด้านหนึ่งของหลักสูตร คือ เราต้องคิดให้ทันว่าสิ่งที่ทำอยู่มันล้ำสมัยหรือไม่ หลักสูตรที่เราทำจะไปตอบโจทย์ปลายทางของผู้ใช้ได้หรือไม่ จึงต้องเป็นหลักสูตรที่สร้างทักษะ 4C ได้แก่ *Creative thinking, Critical Thinking, Communication* และ *Collaboration* คือสร้างให้คนมีความรู้ คิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ สื่อสารและบูรณาการได้ ซึ่งเป็นทักษะที่สำคัญอย่างมากในยุคชีวิตวิถีใหม่ หลังจากการสัมมนานี้ขอให้ทุกท่านได้คิดร่วมกัน ช่วยเหลือกัน ให้มองผลประโยชน์ของชุมชน สังคม และประเทศเป็นตัวตั้ง ถ้าเราช่วยกันคิด ร่วมกันทำ ก็จะช่วยกันพัฒนาประเทศต่อไปได้” (กล่าวไว้โดยเลขาธิการ กกอ.)

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2546, น. 35-37) ศึกษาเรื่อง รูปแบบการบริหารภายในสถาบันแต่ละสถาบันอุดมศึกษา ใน 5 ด้าน สรุปได้ดังนี้

1) ด้านการบริหารทั่วไป ในกรณีนี้อาจกล่าวได้ว่าสถาบันที่คัดเลือกทั้งหมดมุ่งเน้นกลยุทธ์การบริหารงานสมัยใหม่ (modern management) มีการนำแนวคิดการจัดการทางบริหารธุรกิจมาใช้ในการบริหารองค์การความสัมพันธ์ระหว่างสภามหาวิทยาลัยกับอธิการบดีมีบทบาทอย่างยิ่งต่อนวัตกรรมทางการบริหารงานภายในสถาบันในด้านการปรับโครงสร้างของสถาบัน พบว่าสถาบันอุดมศึกษาของรัฐบางแห่งได้มีการปฏิรูปตนเองสู่การออกนอกระบบราชการบางสถาบันมีการคัดเลือกหน่วยงานในสถาบันเพื่อนำร่องสู่การออกนอกระบบราชการ ส่วนสถาบัน อุดมศึกษาเอกชน

นั้นเน้นการบริหารจัดการในเชิงธุรกิจและให้ความสำคัญต่อต้นทุนต่อหน่วยและการจัดโครงสร้างองค์กรและระบบการบริหารงานที่คล่องตัว

2) ด้านการบริหารงานวิชาการ มหาวิทยาลัยต่าง ๆ ให้ความสำคัญต่อผู้เรียนมากขึ้นมีการวิเคราะห์ความต้องการของผู้เรียน สาขาวิชาที่เป็นที่ต้องการของตลาด นำแนวคิดทางการตลาดมาใช้ในการจัดกลุ่มผู้เรียนมหาวิทยาลัยของรัฐหลายแห่งมุ่งเน้นการเปิดหลักสูตรใหม่ ๆ ที่เรียกว่า “หลักสูตรพิเศษนอกเวลาราชการ” เพื่อสนองความต้องการของกลุ่มผู้เรียนที่หลากหลาย หลายสถาบันมีการวางกลยุทธ์การตลาดในด้านพื้นที่เรียนค่าหน่วยกิตจนมีข้อสังเกตว่า มหาวิทยาลัยมีนวัตกรรมทางหลักสูตรการเรียนการสอนใหม่ ๆ มาก แต่อาจเพื่อสู่การแสวงหารายได้มากกว่าการสร้างองค์ความรู้ให้มหาวิทยาลัย ผู้เรียนหรือสังคม นอกจากนี้ สถาบันหลายแห่งเริ่มพัฒนาความร่วมมือทางวิชาการสู่ระบบการสร้างเครือข่าย โดยเฉพาะสถาบันในกรุงเทพฯ กับภูมิภาค การศึกษาเน้นความต้องการของชุมชนท้องถิ่นมีการประสานความร่วมมือกับธุรกิจมหาวิทยาลัยบางแห่งได้มีการขยายรูปแบบการเรียนรู้ผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตหรือสื่อดาวเทียมมุ่งสู่ผู้เรียนที่เป็นคนไทยในต่างประเทศ เพื่อให้ผู้สนใจในท้องถิ่นห่างไกลได้เข้าศึกษา

3) ด้านการบริหารงานวิจัย สถาบันอุดมศึกษา โดยเฉพาะสถาบันอุดมศึกษาของรัฐมีแนวโน้มที่จะสนับสนุนการวิจัยเพื่อพัฒนาสู่การเป็นมหาวิทยาลัยวิจัยชั้นนำของประเทศ ภูมิภาคเอเชีย และนานาชาติ มีการจัดตั้งกองทุนวิจัย (research fund) มีการจัดตั้งศูนย์แห่งความเป็นเลิศ (center of excellence) สนับสนุนให้บุคลากรทำโครงการวิจัยร่วมกับองค์กรนานาชาติ การเปิดหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษาร่วมกับสถาบันต่างประเทศ มีการมุ่งเน้นการตีพิมพ์เอกสารรายงานวิจัยเผยแพร่ในวารสารนานาชาติ มีการจัดตั้งหน่วยงานประสานงานวิจัยระดับสถาบัน

4) ด้านการบริหารการเงิน แรงขับเคลื่อนจากการที่มหาวิทยาลัยของรัฐต้องออกนอกระบบทำให้แต่ละสถาบันมุ่งเน้นการปฏิรูปและปรับปรุงระบบการเงิน และรูปแบบการหารายได้ มีการขยายระบบการให้บริการทางการศึกษาที่หลากหลายเพื่อให้ได้มาซึ่งแหล่งรายได้เพิ่มขึ้น มหาวิทยาลัยบางแห่งเริ่มก่อตั้งกองทุนคงยอดเงินต้น (endowment fund) พยายามลดสัดส่วนรายได้จากงบประมาณแผ่นดินและเพิ่มรายได้จากทรัพย์สินทางปัญญาของมหาวิทยาลัย (intellectual services) มีการจัดตั้งหน่วยงานศิษย์เก่าสัมพันธ์ (alumni relations) เพื่อระดมทรัพยากรจากศิษย์เก่า มีการจัดตั้งหน่วยงานที่ปรึกษาทางธุรกิจการค้า (consultant service) สถาบันอุดมศึกษาเอกชน เน้นการบริหารการเงินแบบมุ่งศูนย์กำไร หรือศูนย์ต้นทุน เพื่อแยกให้เห็นถึงผลตอบแทนของแต่ละหน่วยงานได้ชัดเจน และบางแห่งนำระบบการบริหารงานการเงินจากกิจการในเครือในต่างประเทศมาใช้เพื่อให้เหมาะสมกับการประเมินผลการดำเนินงานและการตรวจสอบจากผู้แทนในต่างประเทศ

5) ด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ มหาวิทยาลัยของรัฐส่วนใหญ่ มีการนำเสนอทางเลือกในด้านบริหารงานบุคลากร คือ การปรับเปลี่ยนรูปแบบการคัดเลือกสรรหา และการให้เงินเดือนที่

แตกต่างจากระบบราชการ คือ จากการเป็นบุคลากรที่เรียกว่า “ข้าราชการ” สู่การเป็น “พนักงานมหาวิทยาลัย” การบรรจุแต่งตั้งที่มีแนวโน้มทำมากขึ้น คือ สัญญาจ้างเต็มเวลา บางเวลา การใช้บุคลากรร่วมในบางตำแหน่ง บุคลากรที่รับเข้าใหม่ได้รับเงินเดือนที่สูงกว่าการเป็น “ข้าราชการ” แต่ต้องได้รับการประเมินผลการทำงานทุก 6 เดือน หรือ 1 ปี ตามเกณฑ์ของแต่ละสถาบัน บางสถาบันมุ่งพัฒนาระบบสัญญาจ้าง ทั้งในระดับอาจารย์และเจ้าหน้าที่ บางแห่งมีการนำระบบการจ้างงานภายนอก (outsourcing) มาใช้กับการให้บริการ เพื่อประสิทธิภาพและการลดจำนวนบุคลากรลง

การบริหารจัดการสถาบันอุดมศึกษาแนวใหม่ แบ่งเป็น 2 กลุ่มหลัก คือ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2546: น. 40-45)

กลุ่มที่ 1 ได้แก่ มหาวิทยาลัยและวิทยาลัยมีอิสระในการปกครองตนเอง (autonomy) มาตั้งแต่ต้น ได้แก่ สถาบันอุดมศึกษาในประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งมีทั้งสถาบันอุดมศึกษาแห่งรัฐ สถาบันอุดมศึกษาเอกชนที่ไม่มุ่งหวังกำไร สถาบันอุดมศึกษาเอกชนที่มุ่งหวังกำไร ความคิดริเริ่มใหม่ ๆ จึงมาจากตัวผู้บริหารสถาบันเอง มิใช่มาจากนโยบายของรัฐ การรับรองมาตรฐานการศึกษาก็มาจากความสมัครใจของสถาบันเอง มิได้มีการบังคับ องค์กรที่ทำหน้าที่ตรวจสอบคุณภาพก็มีหลายระดับ ได้แก่ องค์กรระดับภาค องค์กรวิชาชีพ องค์กรที่ทำหน้าที่เฉพาะด้าน ซึ่งระบบการรับรองมาตรฐานนี้เป็นที่ยอมรับระดับชาติการเปลี่ยนแปลงการบริหารจัดการสถาบันอุดมศึกษาในประเทศสหรัฐอเมริกาอาจสรุปได้ดังนี้

1) ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศ ทำให้สถาบันอุดมศึกษา สามารถใช้ประโยชน์ในการเรียนการสอน การบริหารการร่วมมือแบบเครือข่ายที่ใช้ทรัพยากรร่วมกัน สถานที่ และเวลาไม่เป็นปัญหาอีกต่อไป

2) กระแสของสังคมฐานความรู้และการดำเนินการแบบธุรกิจทำให้เกิดสถาบันอุดมศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ เช่น สถาบันอุดมศึกษาของบริษัท (corporate university) สถาบันอุดมศึกษาที่เป็นสถาบันเสมือน (virtual university) การร่วมเป็นเครือข่ายในการจัดการเรียนการสอน (network) และการใช้ทรัพยากรร่วมกันเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด

3) สถาบันอุดมศึกษาที่มีการเปลี่ยนแปลงตามสถานการณ์มากที่สุด คือ วิทยาลัยชุมชน ที่ต้องดำเนินการให้ตอบสนองต่อความต้องการของท้องถิ่น มีการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสารสนเทศมากและในปัจจุบันวิทยาลัยชุมชนก็เป็นที่ยอมรับของสังคมมากขึ้น

4) สถาบันอุดมศึกษาที่เน้นการวิจัยก็มีการปรับการบริหารให้สามารถแข่งขันได้ และนำความรู้ที่ได้จากการวิจัยมาสร้างมูลค่าเพิ่ม

5) บทบาทของสถาบันอุดมศึกษาต่อการช่วยเหลือนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายเพื่อให้เตรียมพร้อมในการศึกษาระดับมหาวิทยาลัยมีเพิ่มขึ้น

6) ในยุคของการแข่งขัน วิธีการทางการตลาดสำหรับสถาบันอุดมศึกษามีความจำเป็นเพิ่มขึ้น เพื่อเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายให้มากขึ้น

7) สถาบันอุดมศึกษาในประเทศสหรัฐอเมริกาที่มีความหลากหลาย สถาบันอุดมศึกษาแต่ละแห่งต่างแสวงหาความร่วมมือระหว่างสถาบัน และกับภาคธุรกิจอุตสาหกรรมในการสร้างความเข้มแข็งทางวิชาการทั้งด้านการวิจัย และการบริการวิชาการ วิธีการบริหารมีทั้งแบบ Corporate, Enterprise, Learning Organization

8) กลุ่มสถาบันในรัฐแคลิฟอร์เนียจัดเป็นระบบเครือข่ายที่นักศึกษาจากสถาบันระดับต่าง ๆ สามารถโอนหน่วยกิตกันได้ และได้แบ่งระดับความเข้มข้นของวิชาการออกเป็นระดับต่าง ๆ จึงเป็นระบบที่ประสานสัมพันธ์กันได้ดี ทำให้ผู้เรียนสามารถเลือกสถาบันได้ตามความสามารถและสภาพเศรษฐกิจของตนเอง

9) การจ้างบุคลากรเป็นบางเวลา และการใช้บริการบางอย่างจากหน่วยงานภายนอก เป็นเรื่องที่ปฏิบัติกันทั่วไป

กลุ่มที่ 2 ได้แก่ สถาบันในสังกัดแห่งรัฐ ได้รับเงินอุดหนุนงบประมาณเป็นรายปีจากรัฐบาล สถาบันในกลุ่มศึกษานี้ได้แก่ สถาบันในประเทศออสเตรเลีย อังกฤษ มองโกเลีย และมาเลเซีย การเปลี่ยนแปลงการบริหารจัดการสถาบันอุดมศึกษาแนวใหม่ อาจสรุปได้ดังนี้

1) นโยบายการลดความช่วยเหลือทางการเงินจากรัฐบาลเกิดขึ้นในทุกประเทศทำให้สถาบันอุดมศึกษาต้องปรับเปลี่ยนวิธีการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพ และมีคุณภาพมากขึ้น เป็นสิ่งสำคัญสำหรับสถาบัน

2) สถาบันอุดมศึกษาในประเทศมองโกเลียตั้งแต่ปี ค.ศ. 2003 จะไม่ได้รับงบประมาณอุดหนุนโดยตรง รัฐบาลจะอุดหนุนทางอ้อมโดยให้ทุนการศึกษาแก่ผู้เรียนและทุนกู้ยืม ดังนั้นมหาวิทยาลัยจึงต้องเร่งปรับการดำเนินงานของตนเองให้มีคุณภาพ สถาบันที่ยังไม่ได้รับการรับรองมาตรฐาน นักศึกษาไม่มีสิทธิขอทุนการศึกษา

3) การบริหารสถาบันอุดมศึกษาเชิงพาณิชย์มีมากขึ้นเนื่องจากความจำเป็นที่ต้องหารายได้เอง

4) ประเทศออสเตรเลียมีการกำหนดทิศทางการศึกษาเป็นแผนระดับชาติที่ชัดเจนในเรื่องบทบาทของสถาบันอุดมศึกษาในการสร้างองค์ความรู้ ความเป็นสากล และใช้แผนกลยุทธ์เป็นเครื่องมือในการพัฒนาให้เกิดผลลัพธ์ที่ต้องการนอกจากนั้นยังกำหนดตัวบ่งชี้ (KPI) ในการประเมินผลการดำเนินงานอีกด้วย ทำให้สถาบันอุดมศึกษาแต่ละแห่งต้องจัดทำแผนที่ชัดเจนเพื่อขอการสนับสนุนงบประมาณ

5) ประเทศเครือรัฐออสเตรเลียยังจัดให้มีหน่วยงานระดับชาติที่ช่วยสถาบันการศึกษาในการมุ่งสู่ความเป็นสากล สถาบันแต่ละแห่งต้องปรับหลักสูตร และการบริหารจัดการให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล

6) สถาบันอุดมศึกษาบางสถาบันของประเทศออสเตรเลียยังได้ใช้บริการของภาคธุรกิจเข้ามาตรวจสอบและให้คำแนะนำในระบบการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพ

7) สถาบันอุดมศึกษาในประเทศอังกฤษพยายามสร้างจุดแข็งของตนเอง และในระดับสถาบันมีการปรับโครงสร้างองค์กรปรับปรุงหลักสูตรให้มีความสัมพันธ์กันมากขึ้น

8) ประเทศมาเลเซียมีการกำหนดวิสัยทัศน์ 2020 ที่จะเป็นผู้ผู้นำในภูมิภาค ดังนั้นสถาบันอุดมศึกษาจึงต้องสร้างคนให้ตอบสนองความต้องการดังกล่าว มีการเปลี่ยนบทบาทของอธิการบดีเป็น CEO ที่ต้องวางแผนหารายได้ ร่วมมือกับภาคธุรกิจอุตสาหกรรม

2.4.4 แนวคิดและทฤษฎีการจัดทำหลักสูตรและแนวทางการพัฒนาหลักสูตร

ในการจัดทำหรือพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนต้องอาศัยการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี แนวทางและกระบวนการการจัดทำ/พัฒนาหลักสูตรดังนี้

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการจัดทำหลักสูตรประกอบด้วย ทฤษฎีการจัดการหลักสูตร หลักการวางแผนการจัดทำหลักสูตร โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

แนวทางการพัฒนาหลักสูตร Rugg (as cited in Saylor and Alexander, 1974, pp. 8-9) ชี้ให้เห็นว่าการจัดทำหลักสูตรนั้น มีงานที่ต้องทำสำคัญอยู่ 3 ประการ ดังนี้

(1) การพิจารณาและการกำหนดเป้าหมายเบื้องต้น ที่สำคัญของหลักสูตรที่จัดทำนั้น มีเป้าหมายเพื่ออะไร ทั้งในโดยรวมและส่วนย่อยของหลักสูตรนั้น ๆ อย่างชัดเจน

(2) การเลือกกิจกรรมการเรียนการสอนและวัตถุประสงค์การเรียนการสอน การเลือกสรรเนื้อหาสาระเพื่อการอ่าน เขียน หัวข้อสำหรับการอภิปรายทั้งในและนอกห้องเรียน เป็นต้น

(3) การกำหนดระบบการจัดการเรียนการสอน ตลอดทั้งการทดลองที่เป็นประโยชน์ และเหมาะสมกับการเรียนการสอนแต่ละวิชาในชั้นเรียน

การพัฒนาหลักสูตรเป็นกระบวนการหรือขั้นตอนของการตัดสินใจเลือกทางเลือก การเรียนการสอนที่เหมาะสมหรือเป็นที่รวบรวมของทางเลือกที่เหมาะสมต่าง ๆ เข้าด้วยกันจนเป็นระบบที่สามารถปฏิบัติได้ การพัฒนาหลักสูตรในระดับชาตินั้น มีข้อคิด ตลอดจนการหาคำตอบมากมาย เพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจจัดทำหลักสูตร Tyler (as cited in Saylor & Alexander, 1974, pp. 10-11) ได้กล่าวถึงหลักการในการประเมินผลหลักสูตร โดยอาศัยคำตอบของคำถาม 4 ข้อ เป็นแนวทางการพัฒนาหลักสูตร ดังนี้

(1) จุดมุ่งหมายของการศึกษาคืออะไร

(2) การที่จะบรรลุจุดมุ่งหมายของการศึกษา ต้องใช้ประสบการณ์การศึกษาระยะใด

(3) ประสบการณ์การศึกษาดังกล่าวจะจัดอย่างไร

(4) จุดมุ่งหมายของหลักสูตรบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้มีวิธีการประเมินผลคุณภาพของหลักสูตรอย่างไร

การพัฒนาหลักสูตรโดยอาศัยคำถาม 4 ประการของ Tyler (1987) นี้ เป็นการใช้กระบวนการ Means-Ends' Approach ซึ่งตามโครงสร้างแนวคิดการจัดหลักสูตรของ Tyler (1987) นั้น แสดงให้เห็นถึงโครงสร้างและขั้นตอนในการจัดทำหลักสูตรทั่วไปว่า ก่อนจะกำหนดเป้าหมายของหลักสูตรนั้น จะต้องอาศัยข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ 3 แหล่ง คือ สังคม ได้แก่ ค่านิยม ความเชื่อ และแนวปฏิบัติในการดำรงชีวิตในสังคม แหล่งที่ 2 เกี่ยวกับผู้เรียน ซึ่งเกี่ยวข้องกับความต้องการ ความสนใจ ความสามารถและคุณลักษณะที่ประเทศต้องการ แหล่งที่ 3 คือ คำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่าง ๆ หรือจากผลการวิจัยที่สรุปข้อคิดเห็นที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน ถ้าหากแบ่งขั้นตอนของการจัดหลักสูตรตามแผนภาพ สามารถแบ่งออกเป็น 7 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1-5 จะพยายามตอบคำถามที่ 1

ขั้นตอนที่ 6 จะตอบคำถามที่ 2

ขั้นตอนที่ 6 จะตอบคำถามที่ 3 เช่นกัน

ขั้นตอนที่ 7 จะตอบคำถามที่ 4

สำหรับการจัดหลักสูตรในระดับชาตินั้น นอกจากการหาคำตอบของคำถามหลายประการแล้วยังต้องอาศัยการตัดสินใจของบุคคลหลายฝ่ายหลายสาขาและการตัดสินใจเหล่านี้ขึ้นอยู่กับความจำเป็นขั้นมูลฐานในชีวิตประจำวัน ซึ่งส่วนใหญ่ก็เป็นเรื่องที่ไม่ชัดเจนนัก แต่ก็มีคำตอบปรากฏอยู่ชัดในปัญหานั้น ๆ แต่อย่างไรก็ตาม ส่วนใหญ่ในการตัดสินใจนั้นต้องเป็นการตัดสินใจให้ได้ในสิ่งที่ถูกต้องและต้องการอย่างชัดเจน

Cooler and Grotelueschen (1971, pp. 166-168) มีความเห็นว่า การจัดหลักสูตรนั้นเป็นกระบวนการตัดสินใจของบุคคลที่เกี่ยวข้องหลายฝ่าย ซึ่งแต่ละฝ่ายต่างก็ให้ความสำคัญในสาขาที่ตนสนใจและเห็นว่า เป็นสิ่งจำเป็นกระบวนการจัดหลักสูตรที่ต้องอาศัยการตัดสินใจของบุคคลอย่างน้อย 5 ฝ่าย และแต่ละฝ่ายอาจจะมีผู้เชี่ยวชาญในแต่ละสาขาวิชาหลายคนแล้วรวมกันเป็นกลุ่มนักพัฒนาหลักสูตร ซึ่งแต่ละคนก็นำเอาความเชื่อ ทศนคติ ค่านิยม และเหตุผลของตนที่มีอยู่มาเป็นหลักในการตัดสินใจที่จะเลือกเอาอะไร ในแต่ละองค์ประกอบของแต่ละหลักสูตร การตัดสินใจที่จะเลือกเอาอะไรในแต่ละองค์ประกอบนั้น จะเป็นกระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างเหตุผลทางปรัชญา ความต้องการ จุดมุ่งหมายหลักสูตร เนื้อหาสาระ วิธีสอน และรูปแบบหลักสูตรจากแต่ละบุคคล

จากกระบวนการจัดหลักสูตรเป็นระบบปลายเปิด หมายถึง ย่อมเปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคนได้แสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่ การปฏิสัมพันธ์ในรูปแบบนี้จะต้องมีการตัดสินใจในทางเลือกแล้วอาจจะมีการเปลี่ยนแปลงปรับปรุง แต่ในที่สุดก็จะได้ในสิ่งที่ต้องการร่วมกัน ซึ่งเป็นกระบวนการตัดสินใจ

ทุกขั้นตอน หลังจากได้หลักสูตรแล้วนั้นในขั้นตอนต่อไปก็นำหลักสูตรนั้นไปใช้ แล้วปรับปรุงเปลี่ยนแปลงเพื่อให้มีคุณภาพจึงนำไป ใช้จริง ๆ

2.5 มาตรฐานหลักสูตรระดับอุดมศึกษาและการประกันคุณภาพการศึกษา

ในเรื่องนี้เกี่ยวข้องกับกฎหมายและกฎระเบียบต่อไปนี้ พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2562 พระราชบัญญัติการอุดมศึกษา พ.ศ. 2562 กฎกระทรวงมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2565 กฎกระทรวงมาตรฐานหลักสูตรระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2565

มาตรฐานหลักสูตรระดับอุดมศึกษานั้นอยู่บนพื้นฐานและเป็นไปตามมาตรฐานขั้นต่ำที่กำหนดไว้เป็นมาตรฐานสำหรับการอุดมศึกษา มาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา และระบบการประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษา ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

2.5.1 มาตรฐานการอุดมศึกษา

ในอดีตนั้น การกำหนดมาตรฐานการอุดมศึกษาให้สอดคล้องตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ เพื่อใช้เป็นกลไกระดับกระทรวง ระดับคณะกรรมการการอุดมศึกษา และระดับหน่วยงานในการส่งเสริมการประกันคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามหลักการ มุ่งเน้นการพัฒนาคนและสังคมไทยให้เป็นรากฐานที่แข็งแกร่งของประเทศ มีความพร้อมทางกาย ใจ สติปัญญา ทักษะ มีคุณธรรมจริยธรรม เคารพกฎหมาย มีภาวะผู้นำ รู้รักขุมค่าความเป็นไทยและ รู้บริบทสากล โดยมุ่งหวังให้การจัดการศึกษาเป็นการศึกษาตลอดชีวิต สร้างวิถีการเรียนรู้ของคนไทย ให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้สู่การร่วมกันสร้างสรรค์นวัตกรรม เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม โดยมีกำกับติดตาม ตรวจสอบ ประเมินและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง มาตรฐานการอุดมศึกษา จะครอบคลุมด้านผลลัพธ์ผู้เรียน การวิจัย และนวัตกรรม การบริการวิชาการแก่สังคม ศิลปวัฒนธรรมและความเป็นไทย การบริหารจัดการตามศักยภาพและอัตลักษณ์ของประเภทสถาบัน โดยเน้นความรับผิดชอบต่อสังคมและสามารถตรวจสอบได้ ทั้งนี้เพื่อให้บรรลุเป้าหมายสำคัญคือ การจัดการศึกษาเพื่อให้ผู้สำเร็จการศึกษาระดับอุดมศึกษามีคุณลักษณะของคนไทยที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ และเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศไทยสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน

แนวคิดและหลักการของการกำหนดมาตรฐานการอุดมศึกษาในปัจจุบันมาจากการที่สถาบันอุดมศึกษามีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างพื้นฐานของการพัฒนากำลังคนของประเทศ และการขับเคลื่อนประเทศไทยให้มีความเจริญก้าวหน้าตามนโยบายของรัฐบาล ประกอบกับปัจจุบันมีการจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก มีการจัดการด้านการอุดมศึกษาที่หลากหลาย เพื่อให้การจัดการอุดมศึกษาและการพัฒนาบุคลากรของประเทศเป็นไปอย่างมีคุณภาพและมาตรฐานทัดเทียมนานาชาติสมควรส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษามีระบบบริหารจัดการที่มี

ประสิทธิภาพ มีความเป็นอิสระทางวิชาการ สามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีองค์ความรู้ทางวิชาการในแขนงต่าง ๆ ทันทต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก มีการวิจัยและการสร้างนวัตกรรมให้แก่กลุ่มอุตสาหกรรมเป้าหมาย ตลอดจนสามารถถ่ายทอดเทคโนโลยีไปสู่ภาคส่วนต่าง ๆ อย่างเหมาะสม เพื่อสร้างความเป็นเลิศในทางวิชาการและมีทักษะขั้นสูงในการประกอบวิชาชีพ สามารถตอบสนองความต้องการของภาครัฐและภาคเอกชนได้อย่างแท้จริง และส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา มีคุณธรรม จริยธรรม และจิตสำนึกรับผิดชอบต่อสังคม เพื่อลดความเหลื่อมล้ำและแก้ปัญหาให้แก่สังคมส่วนรวมได้ อันจะนำไปสู่ความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและสังคม (เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติการอุดมศึกษา พ.ศ. 2562)

“มาตรฐานการอุดมศึกษา” หมายความว่า ข้อกำหนดขั้นต่ำเกี่ยวกับคุณลักษณะ คุณภาพ และเกณฑ์อื่นในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา ข้อกำหนดขั้นต่ำของหลักสูตรการศึกษา และข้อกำหนดขั้นต่ำของเกณฑ์ในการขอตำแหน่งทางวิชาการในสถาบันอุดมศึกษา และมาตรฐานอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง เพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการส่งเสริม การกำกับดูแล การตรวจสอบ ติดตาม และประเมินผล และการประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษา (พระราชบัญญัติการอุดมศึกษา พ.ศ. 2562 มาตรา 3) ทั้งนี้ต้องกำหนดมาตรฐานการอุดมศึกษาให้สอดคล้องกับประเภทและกลุ่มของสถาบันอุดมศึกษา (มาตรา 25) รวมทั้งการกำหนดมาตรฐานการอุดมศึกษาและการประกันคุณภาพการศึกษาคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของสถาบันอุดมศึกษาด้วย โดยมีคณะกรรมการมาตรฐานการอุดมศึกษาตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมทำหน้าที่กำกับดูแลให้สถาบันอุดมศึกษาจัดการศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการอุดมศึกษา รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนสถาบันอุดมศึกษาให้สามารถยกระดับคุณภาพการศึกษาให้สูงกว่ามาตรฐานการอุดมศึกษาที่กำหนด (มาตรา 43)

หลักสูตรการศึกษาที่สภาสถาบันอุดมศึกษาจะอนุมัติ เพื่อให้เปิดสอนได้ต้องมีมาตรฐานไม่ต่ำกว่าข้อกำหนดขั้นต่ำด้านคุณภาพที่คณะกรรมการมาตรฐานการอุดมศึกษากำหนด และต้องมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน พัฒนาวิชาชีพหรือทักษะอาชีพขั้นสูง หรือการค้นคว้าวิจัยเพื่อพัฒนาองค์ความรู้และเพื่อพัฒนาสังคม สถาบันอุดมศึกษาพึงจัดให้มีหลักสูตรการศึกษาหรือการเรียนการสอนในรูปแบบที่หลากหลายจนถึงระดับปริญญา ซึ่งอาจเป็นการศึกษาแบบชุดการเรียนรู้ การศึกษาตลอดชีวิต การศึกษานอกเวลาราชการ เพื่อพัฒนาศักยภาพและทักษะการทำงานของบุคคลในทุกช่วงวัย โดยไม่อาจจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นการหาทำไรให้แก่สถาบันอุดมศึกษาเป็นหลัก ในกรณีที่คณะกรรมการมาตรฐานการอุดมศึกษาเห็นว่าการจัดการศึกษาในหลักสูตรการศึกษาใดมีลักษณะดังกล่าว ให้สั่งสถาบันอุดมศึกษาให้แก้ไขหรือยุติการกระทำดังกล่าว (มาตรา 31)

สถาบันอุดมศึกษาต้องให้การศึกษาย่างเต็มที่กับผู้เรียน โดยมุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนมีความเป็นเลิศทั้งในด้านวิชาการหรือวิชาชีพ และเป็นคนดีของสังคม ต้องสร้างเสริมผู้เรียนให้เป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม และมีความรับผิดชอบต่อนตนเอง ครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศ (มาตรา 32)

สถาบันอุดมศึกษามีหน้าที่ส่งข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการศึกษาและมาตรฐานการศึกษา การวิจัยและนวัตกรรม การให้บริการทางวิชาการ และข้อมูลอื่นที่เกี่ยวข้องให้แก่กระทรวง ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และระยะเวลาที่กำหนดในกฎกระทรวง เพื่อประโยชน์ในการจัดทำแผนด้านการอุดมศึกษาและการพัฒนาคุณภาพการอุดมศึกษา การวิจัยและนวัตกรรม ตลอดจนการมีส่วนร่วมของสาธารณชนในการตรวจสอบสถาบันอุดมศึกษา (มาตรา 42)

แนวปฏิบัติเกี่ยวกับการพิจารณาความสอดคล้องของหลักสูตรตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับอุดมศึกษา

คณะกรรมการมาตรฐานการอุดมศึกษามีมติเห็นชอบในการประชุมครั้งที่ 5/2563 เมื่อวันที่ 9 ธันวาคม 2563 ในช่วงที่อยู่ระหว่างการกำหนดหลักเกณฑ์ตามกฎหมายใหม่ ให้กำหนดแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการพิจารณาหลักสูตรโดยให้สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมดำเนินการดังนี้

(1) ตรวจสอบความสอดคล้องตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับอุดมศึกษา โดยให้ยึดเล่มเอกสารหลักสูตร (มคอ.2) เป็นหลักในการพิจารณาความสอดคล้องตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับอุดมศึกษา

(2) ตรวจสอบความสอดคล้องของข้อมูลในระบบพิจารณาความสอดคล้องของหลักสูตรระดับอุดมศึกษา (CHE Curriculum Online (CHECO)) กับเล่มเอกสารหลักสูตร (มคอ.2) โดยให้ความสำคัญกับ 3 ประเด็นหลักคือ ชื่อปริญญาและสาขาวิชา โครงสร้างหลักสูตร อาจารย์ประจำหลักสูตรและผู้รับผิดชอบหลักสูตร

ทั้งนี้ให้แจ้งแนวปฏิบัติดังกล่าวขึ้นในระบบ CHECO เกี่ยวกับประเด็นในการพิจารณาตรวจสอบในระบบ CHECO สำหรับประเด็นอื่นที่ปรากฏในระบบ CHECO เป็นความรับผิดชอบของสถาบันอุดมศึกษา

(3) หากหลักสูตรการศึกษามีความสอดคล้องกับข้อ 1) และ 2) แล้ว ให้สำนักงานปลัดกระทรวงฯ นำขึ้นเผยแพร่ต่อสาธารณชน และนำส่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

โดยขอให้สถาบันอุดมศึกษาทุกแห่งเร่งดำเนินการตรวจสอบและแก้ไขข้อมูลในระบบ CHECO ให้ถูกต้องครบถ้วนสมบูรณ์โดยเน้นความสำคัญ 3 ประเด็นหลักดังกล่าวข้างต้น.... เพื่อประโยชน์ของนิสิตนักศึกษาปัจจุบันในการขอกู้ยืมเงินจากกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) และผู้ที่สำเร็จการศึกษาในการสมัครเข้าศึกษาต่อหรือสมัครเข้าทำงาน ทั้งหน่วยงานของรัฐและเอกชน (หนังสือสำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมที่ อว 0224.2/501

ลงวันที่ 7 มกราคม 2564 เรื่องแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการพิจารณาความสอดคล้องตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับอุดมศึกษา)

2.5.2 มาตรฐานหลักสูตรระดับอุดมศึกษา

“มาตรฐานหลักสูตรการศึกษาระดับอุดมศึกษา” หมายความว่า ข้อกำหนดขั้นต่ำของหลักสูตรการศึกษา คุณลักษณะ คุณภาพ และเกณฑ์อื่นเพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการส่งเสริม การกำกับดูแล การตรวจสอบ ติดตามและประเมินผล และการประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษา

“หลักสูตรการศึกษา” หมายความว่า หลักสูตรระดับปริญญาและต่ำกว่าปริญญาตามที่คณะกรรมการมาตรฐานการอุดมศึกษากำหนดซึ่งสภาสถาบันอุดมศึกษาได้ให้ความเห็นชอบหรืออนุมัติ (กฎกระทรวงมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2565 ข้อ 3)

กำหนดให้ใช้มาตรฐานหลักสูตรการศึกษาระดับอุดมศึกษาตามกฎกระทรวงนี้ ในการส่งเสริม การกำกับดูแล การตรวจสอบ การติดตามและประเมินผล และการประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาทุกแห่ง โดยมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาระดับอุดมศึกษา ประกอบด้วยมาตรฐานหลักสูตรระดับอนุปริญญา มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี และมาตรฐานหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา (ข้อ 6)

ในส่วนของมาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี ต้องมีระยะเวลาการเรียนรู้ของผู้เรียนคิดเป็นจำนวนหน่วยกิตรวมตามระบบทวิภาค ดังต่อไปนี้ (ข้อ 7)

(1) หลักสูตรปริญญาตรีที่มีระยะเวลาการศึกษาปกติ 4 ปี มีจำนวนหน่วยกิตรวมไม่น้อยกว่า 120 หน่วยกิต

(2) หลักสูตรปริญญาตรีที่มีระยะเวลาการศึกษาปกติ 5 ปี มีจำนวนหน่วยกิตรวมไม่น้อยกว่า 150 หน่วยกิต

(3) หลักสูตรปริญญาตรีที่มีระยะเวลาการศึกษาปกติไม่น้อยกว่า 6 ปี มีจำนวนหน่วยกิตรวมไม่น้อยกว่า 180 หน่วยกิต

(4) หลักสูตรปริญญาตรี (ต่อเนื่อง) มีจำนวนหน่วยกิตรวมไม่น้อยกว่า 72 หน่วยกิต

ผู้เรียนที่สำเร็จหลักสูตรดังกล่าวข้างต้นต้องมีผลลัพธ์การเรียนรู้เป็นไปตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรีด้วย

กำหนดให้คิดหน่วยกิตในระบบทวิภาคในแต่ละระดับดังต่อไปนี้ (ข้อ 9)

(1) รายวิชาภาคทฤษฎีที่ใช้เวลาบรรยายหรืออภิปรายปัญหาไม่น้อยกว่า 15 ชั่วโมงต่อภาคการศึกษาปกติ ให้มีค่าเท่ากับหนึ่งหน่วยกิต

(2) รายวิชาภาคปฏิบัติที่ใช้เวลาฝึกหรือทดลองไม่น้อยกว่า 30 ชั่วโมงต่อภาคการศึกษาปกติ ให้มีค่าเท่ากับหนึ่งหน่วยกิต

(3) การฝึกงานหรือการฝึกภาคสนามที่ใช้เวลาฝึกไม่น้อยกว่า 45 ชั่วโมงต่อภาคการศึกษาปกติ ให้มีค่าเท่ากับหนึ่งหน่วยกิต

(4) การทำโครงการหรือกิจกรรมการเรียนอื่นใดตามที่ได้รับมอบหมายที่ใช้เวลาทำโครงการหรือกิจกรรมนั้น ๆ ไม่น้อยกว่า 45 ชั่วโมงต่อภาคการศึกษาปกติ ให้มีค่าเท่ากับหนึ่งหน่วยกิต

(5) การค้นคว้าอิสระที่ใช้เวลาศึกษาค้นคว้าไม่น้อยกว่า 45 ชั่วโมงต่อภาคการศึกษาปกติ ให้มีค่าเท่ากับหนึ่งหน่วยกิต

(6) วิทยานิพนธ์ที่ใช้เวลาศึกษาค้นคว้าไม่น้อยกว่า 45 ชั่วโมงต่อภาคการศึกษาปกติ ให้มีค่าเท่ากับหนึ่งหน่วยกิต

(7) กิจกรรมการเรียนอื่นใดที่สร้างการเรียนรู้นอกเหนือจากรูปแบบที่กำหนดข้างต้น การนับระยะเวลาในการทำกิจกรรมนั้นต่อภาคการศึกษาปกติให้มีค่าเท่ากับหนึ่งหน่วยกิต ให้เป็นไปตามที่สภาสถาบันอุดมศึกษากำหนด

สภาสถาบันอุดมศึกษาที่จัดการศึกษาในระบบอื่นที่ไม่ใช่ระบบทวิภาค ให้นับระยะเวลาการศึกษาและการคิดหน่วยกิตเทียบเคียงได้กับระบบทวิภาคโดยให้สภาสถาบันอุดมศึกษาดังกล่าวเป็นผู้กำหนดมาตรฐานหลักสูตรควมระดับปริญญาตรีสองปริญญา หรือหลักสูตรควมระดับปริญญาโทสองปริญญาในสาขาวิชาที่ต่างกัน ต้องมีระยะเวลาการเรียนรู้ของผู้เรียนคิดเป็นจำนวนหน่วยกิตรวมตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด และต้องมีผลลัพธ์การเรียนรู้เป็นไปตามมาตรฐานคุณวุฒิของทั้งสองปริญญานั้น (ข้อ 10)

หลักสูตรการศึกษาแต่ละระดับปริญญา ประกาศนียบัตรบัณฑิต และประกาศนียบัตรบัณฑิตชั้นสูง ต้องประกอบด้วยรายการดังต่อไปนี้ (ข้อ 12)

- (1) ชื่อปริญญา ประกาศนียบัตรบัณฑิต ประกาศนียบัตรบัณฑิตชั้นสูง และสาขาวิชา
- (2) ปรัชญา วัตถุประสงค์ และผลลัพธ์การเรียนรู้
- (3) โครงสร้างหลักสูตร รายวิชาและหน่วยกิต
- (4) การจัดกระบวนการเรียนรู้
- (5) ความพร้อมและศักยภาพในการบริหารจัดการหลักสูตร ซึ่งรวมถึงคณาจารย์และที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
- (6) คุณสมบัติของผู้เข้าศึกษา
- (7) การประเมินผลการเรียนและเกณฑ์การสำเร็จการศึกษา
- (8) การประกันคุณภาพหลักสูตร
- (9) ระบบและกลไกในการพัฒนาหลักสูตร
- (10) รายการอื่นตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

กำหนดให้สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมเผยแพร่หลักสูตรที่ให้ปริญญา ทั้งที่ดำเนินการสอดคล้องกับมาตรฐานการอุดมศึกษาและที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม โดยข้อเสนอแนะและความเห็นชอบของคณะกรรมการไม่รับรองมาตรฐานการอุดมศึกษาของหลักสูตรการศึกษาให้ประชาชนทราบเป็นการทั่วไปตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการกำหนด (ข้อ 18)

ทั้งนี้กำหนดให้คณะกรรมการส่งเสริมและสนับสนุนสถาบันอุดมศึกษาสามารถยกระดับคุณภาพการศึกษาให้สูงกว่ามาตรฐานหลักสูตรการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่กำหนด (ข้อ 19)

2.5.3 มาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา

“มาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา” หมายความว่า ข้อกำหนดเกี่ยวกับผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียนที่เกิดขึ้นจากการศึกษาตามมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่กำหนดขึ้นตามระดับการศึกษาแต่ละระดับ

“ผลลัพธ์การเรียนรู้” หมายความว่า ผลที่เกิดขึ้นแก่ผู้เรียนผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่ได้จากการศึกษา ฝึกอบรม หรือประสบการณ์ที่เกิดขึ้นจากการฝึกปฏิบัติ หรือการเรียนรู้จริงในที่ทำงาน ระหว่างการศึกษา (กฎกระทรวงมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2565 ข้อ 3)

กำหนดให้ใช้มาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาตามกฎกระทรวงนี้ในการส่งเสริม การกำกับดูแล การตรวจสอบ ติดตามและประเมินผล และการประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาทุกแห่ง (ข้อ 4)

ในการจัดทำหรือปรับปรุงหลักสูตรการศึกษา สถาบันอุดมศึกษาต้องบริหารจัดการหลักสูตรและออกแบบกระบวนการเรียนรู้ เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในผลลัพธ์การเรียนรู้ตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา ทั้งด้านความรู้ ด้านทักษะ ด้านจริยธรรม และด้านลักษณะบุคคล โดยต้องแสดงถึงพัฒนาการของผลลัพธ์การเรียนรู้ที่แตกต่างกันตามระดับมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา (ข้อ 5) มาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาประกอบด้วย (ข้อ 6)

- (1) ระดับอนุปริญญา มีหนึ่งคุณวุฒิ ได้แก่ คุณวุฒิอนุปริญญา
- (2) ระดับปริญญาตรี มีหนึ่งคุณวุฒิ ได้แก่ คุณวุฒิปริญญาตรี
- (3) ระดับบัณฑิตศึกษา มีสี่คุณวุฒิ ได้แก่ คุณวุฒิประกาศนียบัตรบัณฑิต คุณวุฒิปริญญาโท คุณวุฒิประกาศนียบัตรบัณฑิตชั้นสูง และคุณวุฒิปริญญาเอก

ผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้สำเร็จการศึกษาทุกระดับมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาต้องมีอย่างน้อยสี่ด้านคือ ด้านความรู้ ด้านทักษะ ด้านจริยธรรม และด้านลักษณะบุคคล โดยรายละเอียดผลลัพธ์การเรียนรู้ข้างต้นให้เป็นไปตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด (ข้อ 7) ทั้งนี้คณะกรรมการอาจประกาศกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ด้านอื่นเพิ่มเติม หรือกำหนดรายละเอียดผลลัพธ์การเรียนรู้

เพิ่มขึ้นตามความจำเป็นทางวิชาการหรือวิชาชีพของแต่ละสาขาหรือสาขาวิชา โดยประกาศเป็นมาตรฐานคุณวุฒิในสาขาหรือสาขาวิชาก็ได้ (ข้อ 8)

2.5.4 ระบบประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษา

สุมาลี วงษ์วิจิต และคณะ (2562, น.15) ชี้ให้เห็นว่า พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 กำหนดให้สถาบันอุดมศึกษาอยู่ภายใต้การกำกับติดตามประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาจากรัฐ โดยนำเกณฑ์มาตรฐานและระบบประกันคุณภาพการศึกษามาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานของสถาบันอุดมศึกษา โดยกฎหมายนี้ได้กำหนดจุดมุ่งหมายและหลักการของการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นคุณภาพและมาตรฐาน ซึ่งประกอบด้วย “ระบบการประกันคุณภาพภายใน” และ “ระบบการประกันคุณภาพภายนอก” เพื่อใช้เป็นกลไกในการรักษาคุณภาพและมาตรฐานของสถาบันอุดมศึกษา

การประกันคุณภาพการศึกษาตามเจตนารมณ์ของกฎหมายนี้คือ การพัฒนาคุณภาพของการบริหารจัดการและดำเนินกิจกรรมตามภารกิจของสถานศึกษาทุกระดับ เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างต่อเนื่องและสร้างความมั่นใจให้กับผู้รับบริการทางการศึกษา สถานศึกษาทุกแห่งจะต้องจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาโดยถือเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษา มีการจัดทำรายงานการประเมินคุณภาพภายในซึ่งเป็นรายงานประจำปีเสนอต่อสภาสถาบัน หน่วยงานต้นสังกัด และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อพิจารณาและเปิดเผยต่อสาธารณชน และรองรับระบบประกันคุณภาพภายนอก เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา (ระบบการประกันคุณภาพภายใน) (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา คณะกรรมการประกันคุณภาพภายในระดับอุดมศึกษา, 2558, หน้า 7) ซึ่งส่งผลดีต่อการพัฒนาคุณภาพของสถาบันอุดมศึกษาตลอดมา และเป็นส่วนสำคัญทำให้สถาบันอุดมศึกษาเอกชนมีลักษณะเฉพาะทาง และมีพัฒนาการหลากหลายมากขึ้นจนถึงปัจจุบัน เกิดการขยายตัวในการเปิดศูนย์การศึกษาเพิ่มมากขึ้น เปิดหลักสูตรนอกสถานที่ตั้งมากขึ้น และอยู่ในสถานะที่แข่งขันกับสถาบันอุดมศึกษาของรัฐได้มากขึ้น

พระราชบัญญัติการอุดมศึกษา พ.ศ. 2562 กำหนดให้สถาบันอุดมศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษา การประกันคุณภาพของสถาบันอุดมศึกษาในส่วนที่เกี่ยวกับการประเมินคุณภาพภายใน การติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา และการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการมาตรฐานการอุดมศึกษาประกาศกำหนด (มาตรา 62)

นอกจากนี้เพื่อประโยชน์ในการสร้างความมั่นใจในคุณภาพของผู้สำเร็จ การศึกษา สถาบันอุดมศึกษาต้องมีระบบการประกันคุณภาพผลลัพธ์การเรียนรู้จริงของทุกหลักสูตรการศึกษาในแต่ละระดับมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา และติดตามประเมินผลลัพธ์การเรียนรู้ดังกล่าวที่สามารถติดตามตรวจสอบได้ตามหลักธรรมาภิบาล และนำไปใช้ปรับปรุงกระบวนการบริหารจัดการ

หลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ให้ได้ผลลัพธ์การเรียนรู้ตามมาตรฐานคุณวุฒิดังกล่าวด้วย (กฎกระทรวงมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2565 ข้อ 13 และกฎกระทรวงมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2565 ข้อ 9)

2.6 แนวคิด รูปแบบและแนวทางการจัดทำหลักสูตรปริญญาตรีทางนิติศาสตร์

การจัดให้มีการเรียนการสอนนิติศาสตร์ในประเทศไทยย้อนประวัติศาสตร์ไปถึงปี พ.ศ. 2440 พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้ารพีพัฒนศักดิ์ กรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์ ได้ทรงก่อตั้ง "โรงเรียนกฎหมาย" ขึ้นในกระทรวงยุติธรรม ซึ่งเปิดการเรียนการสอนโดยคณาจารย์ส่วนใหญ่เป็นตุลาการ ต่อมาจึงมีการยุบโรงเรียนกฎหมายไปจัดตั้งเป็น "คณะนิติศาสตร์และรัฐศาสตร์" ขึ้นที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเป็นครั้งแรก ในปี พ.ศ. 2476 หลังจากนั้นเพียง 8 เดือน นักเรียนโรงเรียนกฎหมายกระทรวงยุติธรรมเดิม ไม่พอใจที่ทำไมโรงเรียนข้าราชการพลเรือน (ปัจจุบันคือ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย) ได้ยกฐานะเป็นมหาวิทยาลัย แต่ทำไมโรงเรียนกฎหมายจึงไม่ได้ยกฐานะเป็นมหาวิทยาลัยบ้าง ดร.ปรีดี พนมยงค์ จึงรับปากว่าจะช่วย และในที่สุดจึงมีการออกพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง ให้โอนคณะนิติศาสตร์และรัฐศาสตร์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยไปสังกัดมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง ซึ่งจัดตั้งขึ้นใหม่ ปัจจุบัน คือ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จึงอาจกล่าวได้ว่าการโอนโรงเรียนกฎหมายไปสังกัดคณะนิติศาสตร์และรัฐศาสตร์ที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นการโอนไปเพียงชั่วคราวเท่านั้น ทำให้คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เป็นคณะนิติศาสตร์แห่งแรกของประเทศไทย อันสืบทอดโดยตรงจากโรงเรียนกฎหมายเดิม เมื่อปี พ.ศ. 2494 ได้มีการจัดการเรียนการสอนนิติศาสตร์ในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยอีกครั้งในคณะรัฐศาสตร์ ก่อนที่จะพัฒนามาเป็นคณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปี พ.ศ. 2515 และต่อมาได้มีการก่อตั้งคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง สถาบันอุดมศึกษาของทั้งภาครัฐและเอกชนทั่วประเทศได้เปิดการเรียนการสอนสาขาวิชานิติศาสตร์นิติศาสตร์ระดับปริญญาบัณฑิตและไปสู่ระดับมหาบัณฑิตและดุษฎีบัณฑิตจนถึงปัจจุบัน (วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี, 2554)

นักกฎหมายได้ถือเอาวันสิ้นพระชนม์ของพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์ คือ วันที่ 7 สิงหาคม ของทุกปีเป็น “วันรพี” เพื่อเป็นวันรำลึกถึงคุณงามความดีของพระองค์ที่มีต่อวงการกฎหมายไทย โดยตั้งแต่วันที่ พ.ศ. 2507 มีการจัดกิจกรรมวันรพีที่อนุสาวรีย์พระรูปพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์ตลอดต่อเนื่องมา รวมถึงกิจกรรมถวายสักการะ ณ ลานพระอนุสาวรีย์กรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์ ราชชมงคลพระนคร (ศูนย์เทเวศร์) เนื่องในโอกาสครบรอบ 100 ปี วันคล้ายวันสิ้นพระชนม์ 7 สิงหาคม 2563 เพื่อน้อมรำลึกถึงพระกรุณาธิคุณของกรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์

พระบิดาแห่งกฎหมายไทยและเจ้าของพื้นที่วังรพี ซึ่งเป็นที่ตั้งของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนครในปัจจุบัน

นิติศาสตร์เป็นวิชาที่ศึกษาเรื่องกฎหมาย หรือวิชาที่มีกฎหมายเป็นวัตถุประสงค์ของการศึกษา ซึ่งศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี เกษมทรัพย์ ได้ใช้คำภาษาอังกฤษว่า "science of law" (ปรีดี เกษมทรัพย์, 2553) นิติศาสตร์สามารถแบ่งออกเป็นหลายแขนงได้ตามแง่มุมที่ศึกษา (หยุด แสงอุทัย, 2523) ซึ่งอาจสามารถแบ่งออกได้เป็น

(1) วิชานิติศาสตร์โดยแท้ (legal science proper) ได้แก่ การศึกษาตัวบทกฎหมายซึ่งเป็นเนื้อหากฎหมายและนิติวิธีหรือวิธีการใช้กฎหมายเพื่อนำไปใช้ปรับใช้แก่คดีและประกอบวิชาชีพนักกฎหมาย

(2) นิติศาสตร์ทางข้อเท็จจริง (legal science of facts) เป็นการศึกษากฎหมายในฐานะที่เป็นข้อเท็จจริงที่มีอยู่ในประวัติศาสตร์หรือในสังคม โดยไม่ประเมินคุณค่าว่าถูกหรือผิด เช่น วิชาประวัติศาสตร์กฎหมาย และวิชาสังคมวิทยากฎหมาย

(3) นิติศาสตร์เชิงคุณค่า (legal science of values) เป็นการศึกษากฎหมายในเชิงวิจารณ์เปรียบเทียบและประเมินคุณค่า เช่น วิชากฎหมายเปรียบเทียบ และวิชานิติบัญญัติ

ในปัจจุบันการจัดการศึกษาหลักสูตรระดับปริญญาตรี สาขาวิชานิติศาสตร์ต้องมีมาตรฐานไม่ต่ำกว่ามาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรีสาขาวิชานิติศาสตร์ พ.ศ. 2561 (ตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง มาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรีสาขาวิชานิติศาสตร์ พ.ศ. 2561)

ลักษณะของสาขาวิชานิติศาสตร์ (ตามที่ระบุไว้ในมคอ.1) ได้แก่ การศึกษาวิชานิติศาสตร์ในเชิงอุดมคติและเป็นแนวปฏิบัติของมหาวิทยาลัยในต่างประเทศ จะครอบคลุมการศึกษาใน 3 มิติ ได้แก่ (1) ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ของหลักกฎหมาย หรือที่เรียกว่า วิชานิติศาสตร์เชิงข้อเท็จจริง (2) หลักกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน (กฎหมายบ้านเมือง : Positive law) หรือวิชานิติศาสตร์โดยแท้ และ (3) การตั้งคำถามเกี่ยวกับภารกิจหลักของกฎหมาย อันได้แก่ การรักษาความสงบเรียบร้อย ศีลธรรมอันดีและความเป็นธรรมในสังคม หรือเรียกว่าวิชานิติศาสตร์เชิงคุณค่า อย่างไรก็ตามด้วยข้อจำกัดด้านงบประมาณ การสอนวิชานิติศาสตร์ในระดับปริญญาตรีในมหาวิทยาลัยส่วนใหญ่ทั้งของรัฐและเอกชนจึงถูกมุ่งเน้นไปที่การศึกษาหลักกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในสังคมปัจจุบันหรือกฎหมายบ้านเมือง หรือมิติของวิชานิติศาสตร์โดยแท้ดังที่กล่าวถึงข้างต้น โดยมีเป้าหมายเพื่อทำความเข้าใจในเนื้อหาและสามารถปรับใช้กฎหมายกับข้อเท็จจริงในสังคมในฐานะเป็นกฎเกณฑ์แบบแผน (Norm) ของสังคมซึ่งใช้เป็นมาตรฐานที่จะใช้ตัดสินว่าการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งถูกหรือผิด

อย่างไรก็ตาม กฎหมายไม่ได้เกิดขึ้นอย่างโดดเดี่ยวโดยปราศจากบริบท หากแต่เกิดขึ้นจากประวัติศาสตร์ สภาพทางการเมือง สังคม เศรษฐกิจ และความคิด ทางปรัชญา กฎหมาย จึงเป็นสิ่งที่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามความเปลี่ยนแปลงของบริบทแวดล้อมดังกล่าว การศึกษาวิชานิติศาสตร์

เพื่อให้เกิดความเข้าใจในเนื้อหากฎหมายอย่างถ่องแท้ นักศึกษากฎหมายต้องเป็นผู้มีความรู้เบื้องต้นในศาสตร์ด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นในด้านประวัติศาสตร์ ปรัชญา ทฤษฎีการเมือง เศรษฐศาสตร์ สังคมวิทยา รวมถึงความรู้ความสามารถและทักษะด้านภาษา อย่างเพียงพอที่จะบูรณาการกับวิชานิติศาสตร์ได้ ทั้งนี้เพื่อที่จะสามารถปรับใช้กฎหมายได้อย่างถูกต้อง ส่วนการศึกษาวิชานิติศาสตร์ในเชิงคุณค่าซึ่งต้องอาศัยความรู้ความเข้าใจในความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ ปรัชญา และแนวความคิดเกี่ยวกับภารกิจของนิติศาสตร์ซึ่งมุ่งเน้นในการอำนวยความเป็นธรรม การรักษาความสงบเรียบร้อย และการพิทักษ์รักษาศีลธรรมอันดีของสังคม ยังไม่ได้รับการสนับสนุนส่งเสริมให้เกิดดอกออกผลอย่างเต็มที่ในสังคมไทย ดังนั้นผลผลิตของบัณฑิตระดับปริญญาตรีทางนิติศาสตร์ของสังคมไทย ส่วนใหญ่จึงเป็น “นักเทคนิค” ทางกฎหมายที่อาจสามารถปรับใช้หลักกฎหมายที่มีอยู่กับข้อเท็จจริงรายคดีที่เกิดขึ้น แต่ยังขาดทักษะในการแยกแยะวิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์ เพื่อให้กฎหมายสามารถสร้างความเป็นธรรม และความสงบเรียบร้อยให้เกิดขึ้นในสังคมไทย และยังขาดศักยภาพที่จะเป็น “วิศวกรสังคม” ด้วย

การศึกษาวิชานิติศาสตร์ในมหาวิทยาลัยจะเป็นการศึกษาในเชิงวิชาการและเน้นการศึกษาในเชิงทฤษฎี แต่ลักษณะเฉพาะประการหนึ่งของวิชานิติศาสตร์คือ ความเป็นวิชาชีพอยู่ในเนื้อหาวิชา โดยธรรมชาติ โดยทั่วไปมีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบในการจัดการศึกษาที่ชัดเจนระหว่างมหาวิทยาลัยและ องค์กรวิชาชีพ โดยมหาวิทยาลัยจะรับภาระหน้าที่ในการศึกษากฎหมายในเชิงวิชาการ ส่วนการศึกษากฎหมายเพื่อประกอบวิชาชีพทางกฎหมายจะเป็นภาระความรับผิดชอบขององค์กรวิชาชีพภายหลัง จากที่ผู้ศึกษากฎหมายสำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรีแล้ว ซึ่งเป็นการศึกษาที่เน้นทักษะที่จำเป็นสำหรับประกอบวิชาชีพยิ่งกว่าเนื้อหาในเชิงทฤษฎี อย่างไรก็ตามการแบ่งแยกอย่างเด็ดขาดดังกล่าว อาจจะไม่สอดคล้องกับสถานะความเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน ซึ่งอาชีพที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายไม่ได้จำกัดอยู่เพียงทนายความ อัยการ และผู้พิพากษา ซึ่งเป็นวิชาชีพทางกฎหมายที่สำคัญอีกต่อไป หากแต่ในภาคธุรกิจเอกชนต้องการผู้มีความรู้ทางกฎหมายและทักษะในการประกอบวิชาชีพอย่างเพียงพออีกด้วย การจัดการศึกษาในระดับปริญญาตรีในมหาวิทยาลัยจึงต้องมีความยืดหยุ่นมากยิ่งขึ้น โดยจะยังคงเน้นการศึกษา ในเชิงทฤษฎีหรือวิชาการ และจะต้องเสริมทักษะในทางปฏิบัติที่จำเป็นสำหรับการประกอบวิชาชีพกฎหมาย ให้แก่นักศึกษาเพื่อให้นักศึกษาสามารถต่อยอดเรียนรู้ได้ด้วยตนเองต่อไปในภาคหน้า

ในปัจจุบันกฎหมายเข้ามามีบทบาทเพิ่มขึ้นในสังคมไทย ทั้งในแง่ของการเกิดขึ้นขององค์กรภาครัฐ และการตรวจสอบการทำงานขององค์กรภาครัฐโดยประชาชน จนส่งผลให้สังคมเกิดความคาดหวังและความคาดหวังต่อบทบาทของนักกฎหมายทั้งในแง่ของวิชาความรู้ ทักษะ และคุณธรรม ในระดับที่สูงมากอย่างเด่นชัดในรอบกว่าสิบปีที่ผ่านมา นอกจากนี้พัฒนาการทางเศรษฐกิจและสังคมที่สำคัญอันได้แก่ การพัฒนาของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กระแสโลกาภิวัตน์ นวัตกรรมใหม่ ๆ ของ

ภาคธุรกิจเอกชน รวมไปถึงการรวมกลุ่มเศรษฐกิจต่าง ๆ ก็ล้วนเป็นปัจจัยสภาพแวดล้อมสำคัญที่ส่งผลกระทบมากน้อยหลากหลายต่างกันไปต่อการประกอบวิชาชีพกฎหมาย ที่ประชุมคณะบดีคณะนิติศาสตร์และบรรดาผู้บริหารการเรียน การสอนสาขาวิชานิติศาสตร์ในสถาบันอุดมศึกษาได้ตระหนักถึงสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไปเช่นนี้มาโดยตลอด จึงเห็นควรที่จะได้มีการปรับปรุงหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิตให้สามารถรองรับสภาพแวดล้อมดังกล่าว โดยจัดโครงสร้างของหลักสูตรให้กระชับ ยืดหยุ่นต่อการเปลี่ยนแปลง พร้อมทั้งจะตอบสนองการพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ และมีมาตรฐานที่ยอมรับความหลากหลายในทางเนื้อหา เพื่อที่จะสามารถผลิตบัณฑิตระดับปริญญาตรีทางกฎหมายให้เป็นผู้มีความรู้พื้นฐานทางนิติศาสตร์เฉพาะแต่ที่สำคัญจำเป็น เปิดทางเลือกให้ศึกษาความรู้เฉพาะทาง ในกฎหมายเฉพาะด้านตามความถนัดหรือสนใจ อันจะเอื้ออำนวยสอดคล้องกับความหลากหลายของพัฒนาการทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองที่ดำเนินไปอยู่ในสังคมของไทย กับให้มีทักษะที่สำคัญจำเป็นเพื่อการประกอบวิชาชีพทางกฎหมายหรืออาชีพที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายและมีทักษะในการศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเองต่อไปในภายภาคหน้า ขณะเดียวกันในส่วนของความคาดหวังที่มีต่อคุณธรรมของนักกฎหมาย จะต้องมีการปลูกฝัง อบรม บ่มเพาะให้บัณฑิตทางกฎหมายประพฤติตนอยู่ในกรอบจริยธรรม จรรยาบรรณ มีความหนักแน่น มั่นคงในหลักการแห่งความยุติธรรม หลักนิติธรรม กับมีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อสังคม และมีความรับผิดชอบในวิชาชีพนักกฎหมายให้มากยิ่งขึ้น

คุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ ได้แก่

- 1) มีความรู้ทั้งในภาพรวมและเชิงลึกในบรรดากฎหมายพื้นฐานที่จำเป็นและมีความสำคัญสำหรับการนำไปปรับใช้กับกฎหมายอื่น ๆ เพื่อศึกษาต่อในระดับสูงขึ้นไป หรือค้นคว้าวิจัย หรือในการประกอบวิชาชีพ
- 2) สามารถใช้กฎหมายอย่างถูกต้องครบถ้วนตามหลักวิชาการ มีนิติทัศนะ คุณธรรม และจริยธรรม
- 3) มีทักษะในการคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์ทั้งในปัญหาข้อเท็จจริงปัญหาข้อกฎหมาย อย่างมีความเชื่อมโยงหรือบูรณาการกับศาสตร์อื่น และสามารถหาข้อยุติหรือเสนอทางเลือกโดยคำนึงถึงหลักความยุติธรรมและหลักนิติธรรม
- 4) มีทักษะในการทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างเกื้อกูล และเป็นกัลยาณมิตร มีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อชุมชน ท้องถิ่น สังคม และประเทศชาติรวมถึงมีจิตใจให้ความใส่ใจแก่บุคคลหรือสังคมที่เดือดร้อน หรือด้อยโอกาส
- 5) มีทักษะในการใช้เทคโนโลยี การใช้ภาษาไทย และการใช้ภาษาต่างประเทศที่จำเป็นในการประกอบวิชาชีพกฎหมายหรืออาชีพอื่นตามควรแก่กรณี

มาตรฐานผลการเรียนรู้ จากคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ของสาขาวิชานิติศาสตร์ การจัดทำหลักสูตร การจัดการเรียน การสอน การวัดและประเมินผลจะต้องสอดคล้องกับเนื้อหาสาระ การเรียนรู้อย่างน้อย 5 ด้านคือ

- (1) มาตรฐานผลการเรียนรู้ด้านคุณธรรมและจริยธรรม
- (2) มาตรฐานผลการเรียนรู้ด้านความรู้
- (3) มาตรฐานผลการเรียนรู้ด้านทักษะปัญญา
- (4) มาตรฐานผลการเรียนรู้ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ
- (5) มาตรฐานผลการเรียนรู้ด้านการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยี เนื้อหาสาระสำคัญของสาขาวิชา ประกอบไปด้วย

(1) กลุ่มวิชาแกน (วิชาบังคับทางกฎหมาย) ซึ่งมีหน่วยกิตไม่น้อยกว่าที่กำหนดไว้ ได้แก่ กลุ่มวิชาหลักทั่วไปแห่งกฎหมาย กฎหมายแพ่ง กฎหมายอาญา กฎหมายมหาชน กฎหมายพาณิชย์และธุรกิจ วิธีสัญญาฎีติ กฎหมายระหว่างประเทศ กฎหมายเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม การพัฒนาชุมชน หรือวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

(2) กลุ่มวิชาเฉพาะด้าน (วิชาเลือกทางกฎหมาย) ซึ่งมีหน่วยกิตไม่น้อยกว่าที่กำหนดไว้

(3) ความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาสาระสำคัญของสาขาวิชา กับมาตรฐานผลการเรียนรู้

กลยุทธ์การสอนและการประเมินผลการเรียนรู้ ได้แก่ กลยุทธ์การสอนระดับหลักสูตร กลยุทธ์การสอนระดับรายวิชา

การประเมินผลการเรียนรู้ ได้แก่ เกณฑ์การวัดและการประเมินผลต้องเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรีของกระทรวงศึกษาธิการ โดยสถาบันเป็นผู้กำหนดเกณฑ์การวัดผลและเกณฑ์ขั้นต่ำของแต่ละรายวิชาสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้และวิธีการสอนของแต่ละรายวิชา รวมทั้งพัฒนาการของผู้เรียน

การทวนสอบมาตรฐานผลการเรียนรู้ สถาบันต้องกำหนดระบบและกลไกในการทวนสอบ ยืนยันว่าผู้เรียนและผู้สำเร็จการศึกษาทุกคน มีผลการเรียนรู้ทั้ง 5 ด้าน ตามที่กำหนดไว้ในมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาวิชานิติศาสตร์ ทั้งการทวนสอบขณะที่ผู้เรียนกำลังศึกษาอยู่ และการทวนสอบภายหลังผู้เรียนสำเร็จการศึกษา

นอกจากนี้ยังกำหนดเรื่องคุณสมบัติผู้เข้าศึกษาและการเทียบโอนผลการเรียนรู้ คณาจารย์ และบุคลากรสนับสนุนการเรียนการสอน ทั้งคุณวุฒิของคณาจารย์และบุคลากรสนับสนุน ทรัพยากรการเรียนการสอนและการจัดการ แนวทางการพัฒนาอาจารย์ การประกันคุณภาพหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน การนำมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาวิชานิติศาสตร์สู่การปฏิบัติ การเผยแพร่หลักสูตรที่มีคุณภาพและมาตรฐานตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิฯ ซึ่งบันทึกในฐานข้อมูลหลักสูตรเพื่อการเผยแพร่ (Thai Qualifications Register : TQR)

2.7 บริบทและกฎระเบียบของมหาวิทยาลัยที่มีหลักสูตรปริญญาตรีทางนิติศาสตร์

ย้อนไปที่ยุคเริ่มแรกของการเปิดการเรียนการสอนหลักสูตรธรรมศาสตร์บัณฑิตซึ่งเน้นการสอนวิชากฎหมายควบคู่ไปกับวิชาทางรัฐศาสตร์และเศรษฐศาสตร์ในมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง หลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองครั้งใหญ่ของประเทศไทยได้มีการเปิดแผนกวิชานิติศาสตร์ในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและยกระดับเป็นคณะนิติศาสตร์ การจัดตั้งมหาวิทยาลัยรามคำแหงพร้อมกับการจัดตั้งคณะนิติศาสตร์ ต่อมาการจัดการเรียนการสอนนิติศาสตร์ได้ขยายออกไปตามสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและสถาบันอุดมศึกษาเอกชนอย่างกว้างขวางทั่วประเทศ

ทั้งนี้แต่ละสถาบันอุดมศึกษาประเภทมหาวิทยาลัยได้มีการจัดทำหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิตขึ้นมาในบริบทโดยอาศัยอำนาจตามกฎหมายและมีอำนาจออกกฎระเบียบภายในของตน ตามวัตถุประสงค์และขอบเขตของการศึกษาวินิจฉัยนี้จึงได้รวบรวมข้อมูลบริบทของมหาวิทยาลัยจำนวน 5 แห่งที่จัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาในหลักสูตรนิติศาสตร์ ไม่ว่าจะสังกัดคณะนิติศาสตร์หรือไม่ก็ตาม ได้แก่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ดังปรากฏรายละเอียดต่อไปนี้

2.7.1 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเป็นสถาบันอุดมศึกษาแห่งแรกของประเทศไทย จัดการศึกษาในระบบปิด โดยได้เปลี่ยนสถานภาพจากการเป็นมหาวิทยาลัยของรัฐที่เป็นส่วนราชการมาเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ ตามพระราชบัญญัติจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2551 โดยยังคงเป็นมหาวิทยาลัยของรัฐที่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณแผ่นดิน แต่มีระบบการบริหารจัดการที่มีความเป็นอิสระและมีความคล่องตัวสามารถจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ และประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นอิสระและความเป็นเลิศทางวิชาการ (สภาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2556) และเป็นการปรับปรุงการศึกษาระดับอุดมศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม

การจัดอันดับสถาบันการศึกษาทั่วโลกหรือ QS World University Rankings ประจำปี พ.ศ. 2565 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยมีสาขาวิชาที่ติดอันดับเป็น 1 ใน 100 ของโลก ได้แก่ สาขาวิชาด้านศิลปะการแสดง สาขาวิชาด้านวิศวกรรมปิโตรเลียม สาขาวิชาด้านพัฒนศึกษา และสาขาวิชาด้านนโยบายสังคมและการบริหาร (ฐานเศรษฐกิจ, 2565)

1) บริบทของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พระราชบัญญัติจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2551 บัญญัติให้จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ เป็นสถานศึกษาทางวิชาการและวิชาชีพชั้นสูง เพื่อบุกเบิก แสวงหา และเป็นคลังความรู้ ให้การศึกษา ส่งเสริม ประยุกต์และพัฒนาวิชาการและวิชาชีพชั้นสูง สร้างบัณฑิต วิจัย เป็นแหล่งรวมสติปัญญา บริการทางวิชาการแก่สังคม สืบสานทะนุบำรุง

ศิลปวัฒนธรรม รวมถึงมุ่งหวังให้บัณฑิตของมหาวิทยาลัยมีคุณธรรมกำกับความรู้ เพียบพร้อมด้วยสติปัญญาและจริยธรรม ใฝ่รู้ กอปรด้วยวิจารณ์ญาณ จิตใจเสียสละ และความสำนึกรับผิดชอบต่อส่วนรวม โดยกำหนดให้สภามหาวิทยาลัยมีอำนาจและหน้าที่อนุมัติหลักสูตรการศึกษาและการเปิดสอน รวมถึงการยกเลิกหลักสูตรการศึกษาที่มาจากการเสนอแนะโดยคณะกรรมการนโยบายวิชาการ กำหนดให้คณะกรรมการนโยบายวิชาการจัดให้มีการประเมินหลักสูตรการศึกษา การเรียนการสอน และการวัดผลตามหลักสูตรนั้น

ในปัจจุบันจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้กำหนดวิสัยทัศน์ว่า “ผู้นำแห่งการสร้างสรรค์องค์ความรู้และนวัตกรรมเพื่อสร้างเสริมสังคมสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน (Innovations for Society)” ยุทธศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2564-2567 ได้กำหนดยุทธศาสตร์ (1) ผู้นำแห่งอนาคต: นวัตกรรม บุคลากรและภาคส่วนภายนอกร่วมมือใช้พื้นที่จุฬาฯ สร้างความสำเร็จในระดับนานาชาติ เป็นผู้นำการขับเคลื่อนสังคมอุดมปัญญาแห่งอนาคตอย่างปกติสุขและเป็นที่ยอมรับ (2) วิจัยนวัตกรรมที่มีประโยชน์สูงเพื่อสังคม: เพิ่มสัดส่วนและจำนวนผลงานตีพิมพ์ในวารสารชั้นนำ มีธุรกิจนวัตกรรมที่ใช้งานวิจัยและเทคโนโลยีของจุฬาฯ ในการหารายได้หรือระดมทุนมากกว่า 1 พันล้านบาทหรือมีมูลค่าตลาดรวมมากกว่า 1 หมื่นล้านบาทและเป็นที่ยอมรับจากภาควิชาการและสังคมภายนอกกว่ามีความเข้มแข็งในงานวิจัยและองค์ความรู้ (3) การพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน: มีโครงการที่พุ่งเป้าและสร้างผลกระทบต่อการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน สามารถประเมินและวัดผลที่เกี่ยวข้องกับ World Impact Ranking ได้อย่างรวดเร็ว มีกระบวนการสร้างและบริหารโครงการอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถคาดการณ์ผลกระทบต่อพัฒนาสังคมในอนาคตได้ (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2563:99)

2) กฎระเบียบของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กฎระเบียบหลักที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรระดับปริญญาตรี ได้แก่ ข้อบังคับจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยว่าด้วยการศึกษาชั้นปริญญาตรี พ.ศ. 2565 ประกาศเมื่อวันที่ 9 มีนาคม 2565 ระบุคำจำกัดความหลักสูตรว่าหมายความว่า หลักสูตรสาขาวิชาต่าง ๆ ในระดับปริญญาตรีที่สภามหาวิทยาลัยอนุมัติให้เปิดสอน และได้แจ้งให้คณะกรรมการการอุดมศึกษารับทราบแล้ว ระบุรายละเอียดเรื่องระบบการศึกษา ระยะเวลาการศึกษา ภาษาที่ใช้ในการศึกษา การรับเข้าศึกษา การลงทะเบียนแรกเข้า การลงทะเบียนเรียน การยกเว้นรายวิชา การเพิ่ม ลด และถอนรายวิชา การลงทะเบียนเรียนซ้ำ เวลาเรียน สัญลักษณ์ของการประเมินผลการศึกษา หลักเกณฑ์การให้สัญลักษณ์ผลการศึกษา การคำนวณแต้มเฉลี่ย การจำแนกสภาพนิสิต การลาป่วย การลาพักการศึกษา กรณีนิสิตกระทำผิดเกี่ยวกับการศึกษา การพักการศึกษา การพ้นและการคืนสถานภาพการเป็นนิสิต การขอรับปริญญาหรืออนุปริญญา การให้ปริญญาหรืออนุปริญญา การให้เหรียญรางวัล

ข้อบังคับจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยมีผลใช้บังคับกับหลักสูตรที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเปิดสอนในระดับปริญญาบัณฑิต ทั้งหลักสูตรภาษาไทย หลักสูตรนานาชาติ และหลักสูตรระยะสั้น

รวมถึงมีผลใช้บังคับกับหลักสูตรทางนิติศาสตร์ในระดับปริญญาตรีซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของคณะนิติศาสตร์ ได้แก่ นิติศาสตรบัณฑิต (น.บ.) แบ่งเป็นหลักสูตรในเวลาราชการและหลักสูตรภาคบัณฑิตนอกเวลาราชการ มี 4 สาขาให้เลือกรับเรียนได้ตามความสนใจและให้เกิดความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ได้แก่ สาขาวิชากฎหมายธุรกิจและภาษีอากร สาขาวิชากฎหมายแพ่งพาณิชย์และอาญา สาขาวิชากฎหมายมหาชน และสาขาวิชากฎหมายระหว่างประเทศ เมื่อนิสิตเรียนอยู่ในชั้นปีที่ 3 และลงทะเบียนเรียนในภาคการศึกษาปลายจึงจะเลือกสาขาวิชาดังกล่าวได้ เมื่อสำเร็จการศึกษานิสิตจะได้รับปริญญานิติศาสตรบัณฑิต โดยไม่มีการระบุสาขาไว้ในปริญญาบัตร

นอกจากนี้คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยจัดการศึกษาด้วยหลักสูตรในระดับปริญญาโทและปริญญาเอก ได้แก่ นิติศาสตรมหาบัณฑิต (1) นิติศาสตร์ (2) กฎหมายธุรกิจ (นานาชาติ) (3) กฎหมายการเงินและภาษีอากร (4) ศิลปศาสตร มหาบัณฑิต (ศศ.ม.) (กฎหมายเศรษฐกิจ) และนิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต

2.7.2 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์จัดการศึกษาในระบบปิด โดยได้เปลี่ยนสถานภาพจากการเป็นมหาวิทยาลัยของรัฐที่เป็นส่วนราชการมาเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ ตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พ.ศ. 2558 โดยยังคงเป็นมหาวิทยาลัยของรัฐที่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณแผ่นดิน แต่มีระบบการบริหารจัดการที่มีความเป็นอิสระและมีความคล่องตัวสามารถจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ และประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นอิสระและความเป็นเลิศทางวิชาการ และเป็นการปรับปรุงการศึกษาระดับอุดมศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม (หมายเหตุท้ายพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พ.ศ. 2558)

ผลการจัดอันดับมหาวิทยาลัยชั้นนำปี ค.ศ. 2021 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์อยู่อันดับ 561-570 ของโลก อันดับ 111 ของเอเชีย อันดับ 3 ของประเทศไทย มีอันดับสูงคือ 251-300 ในสาขา Business & Management Studies และ Law & Legal Studies (มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2564: 24)

1) บริบทของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พ.ศ. 2558 บัญญัติให้มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ เป็นสถานศึกษาทางวิชาการและวิชาชีพชั้นสูง โดยกำหนดให้สภามหาวิทยาลัยมีอำนาจหน้าที่อนุมัติหลักสูตรการศึกษาและการเปิดสอน รวมถึงการยกเลิกหลักสูตรการศึกษาที่มาจากการเสนอแนะโดยคณะกรรมการนโยบายวิชาการ กำหนดให้คณะกรรมการประจำคณะหรือวิทยาลัยพิจารณาหลักสูตรและรายละเอียดเกี่ยวกับหลักสูตรสำหรับคณะหรือวิทยาลัยเสนอต่อคณะกรรมการนโยบายวิชาการ เพื่อเสนอต่อสภามหาวิทยาลัย

คณะกรรมการนโยบายวิชาการจัดให้มีการประเมินหลักสูตรการศึกษา การเรียนการสอน และการวัดผลตามหลักสูตรนั้น

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ระบุจุดเด่นของตนไว้ว่า “เป็นสถาบันวิชาการชั้นนำของเอเชียที่ได้มาตรฐานสากลในการผลิตบัณฑิต การสร้างองค์ความรู้ และการแก้ปัญหาของประเทศ โดยยึดมั่นคุณธรรมและประโยชน์ของประชาชน” (1) จัดการศึกษาที่ได้มาตรฐานสากล โดยปรับทุกหลักสูตรให้มีความสอดคล้องกับความต้องการของประเทศ และสอดคล้องกับความสำคัญที่ทวีมากขึ้นของเอเชียและประชาคม ASEAN (2) ขยายบทบาทความเป็นผู้นำความร่วมมือทางวิชาการในรูปแบบต่าง ๆ อย่างใกล้ชิดมากยิ่งขึ้นกับมหาวิทยาลัยชั้นนำใน ASEAN และเอเชีย (3) ส่งเสริมบทบาทในการชี้แนะและนำเสนอทางออกอย่างสร้างสรรค์ให้สังคมผ่านสื่อต่าง ๆ โดยเฉพาะในปัญหาที่อยู่ในบริบทที่เป็นความเชี่ยวชาญทางวิชาการของมหาวิทยาลัย (4) ปลูกฝังจิตวิญญาณธรรมศาสตร์ และทำนุบำรุงสังคม ประชาธิปไตย คุณธรรม ศิลปะ วัฒนธรรมให้แก่ประชาชน และสังคมผ่านกิจกรรมในหลักสูตร กิจกรรมเสริมหลักสูตร และกิจกรรมบริการทางวิชาการแก่สังคม รวมถึงการให้บริการสุขภาพแบบองค์รวมแก่สังคมอย่างสม่ำเสมอ (มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ม.ป.ป.)

แผนยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2565-2570) กำหนดวิสัยทัศน์ “มหาวิทยาลัยระดับโลกเพื่อประชาชน” เป้าหมายหลัก ได้แก่ (1) การได้รับรางวัลความเป็นเลิศระดับสากลอย่างต่อเนื่องทั้งด้านวิชาการ วิจัยและนวัตกรรม การบริหารงาน รวมทั้งการเป็นมหาวิทยาลัยยั่งยืนที่มุ่งรับใช้ประชาชนและสังคม (2) การได้รับจัดอันดับสากลสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง (3) การได้รับรองมาตรฐานสากลในด้านการเรียนการสอน การวิจัย การบริการสังคมและการบริหารงาน (4) ภาวะการมีงานทำและระดับความพึงพอใจของผู้ใช้บัณฑิตสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องจากการมุ่งผลิตบัณฑิตและพัฒนาคนทำงานให้มีคุณลักษณะและทักษะแห่งอนาคต (5) ความเป็นองค์กรธรรมาภิบาลและความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้เสียจากการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยมียุทธศาสตร์ใน 4 ประเด็นคือ พัฒนากำลังคนแห่งอนาคต พัฒนาที่ทำงานแห่งอนาคต พัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคมแห่งอนาคต พัฒนารูปแบบความร่วมมือแห่งอนาคต (มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2564: 58-59)

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์จัดการเรียนการสอนโดยจำแนกหน่วยงาน¹ ออกเป็นกลุ่มสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ (16 หน่วยงาน) กลุ่มวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (4 หน่วยงาน) และกลุ่มสุขศาสตร์ (7 หน่วยงาน)

2) กฎระเบียบของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

¹ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ใช้คำว่า “หน่วยงาน” ซึ่งครอบคลุมคณะ วิทยาลัย สถาบัน ซึ่งจัดการศึกษา ระดับอุดมศึกษาทั้งในระดับประกาศนียบัตร ระดับปริญญาตรี ระดับปริญญาโท และระดับปริญญาเอก

กฎระเบียบที่เกี่ยวข้องโดยตรงคือ ข้อบังคับมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ว่าด้วยการศึกษาระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2561 และจนถึงฉบับล่าสุดคือ ข้อบังคับมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ว่าด้วยการศึกษาระดับปริญญาตรี (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2564 ระบุคำจำกัดความ หลักสูตร หมายความว่า หลักสูตรการศึกษาระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัย และให้หมายความรวมถึงหลักสูตรการศึกษาระดับปริญญาตรีควบปริญญาโทในส่วนที่เป็นการศึกษาระดับปริญญาตรีด้วย ระบุรายละเอียดเรื่องระบบการจัดการศึกษาและอาจารย์ที่ปรึกษา การรับเข้าศึกษา การขึ้นทะเบียนนักศึกษา ฐานะชั้นปี การลงทะเบียนเรียน การเพิ่มและการถอนรายวิชา การเทียบโอนรายวิชาและหน่วยกิต และการเทียบโอนความรู้ อักษรแสดงผลการศึกษา การวัดผลการศึกษาและการคำนวณค่าเฉลี่ยสะสม สถานภาพทางวิชาการ การลาพักการศึกษา การถูกลงโทษให้พักการศึกษา การลาออก การย้ายหลักสูตร การสำเร็จการศึกษาและการอนุมัติอนุปริญญาหรือปริญญา การได้รับปริญญาเกียรตินิยม การเสนอชื่อและการอนุมัติอนุปริญญาหรือปริญญา ค่าธรรมเนียมและการขอคืนค่าธรรมเนียม การพ้นสถานภาพนักศึกษาและการขอกลับเข้าศึกษา การยกเว้นใช้ข้อบังคับ

ข้อบังคับมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์มีผลบังคับใช้ต่อการจัดการศึกษาหลักสูตรในระดับปริญญาบัณฑิตทั้งหลักสูตรภาษาไทยและหลักสูตรนานาชาติ รวมถึงมีผลใช้บังคับกับหลักสูตรทางนิติศาสตร์ในระดับปริญญาตรีซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของคณะนิติศาสตร์จำนวน 2 หลักสูตร อันได้แก่ นิติศาสตรบัณฑิต (น.บ.) นิติศาสตรบัณฑิต สาขาวิชากฎหมายธุรกิจ (นานาชาติ)

นอกจากนี้มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์มีการจัดการศึกษาในหลักสูตรระยะสั้นหรือประกาศนียบัตร ในระดับปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชากฎหมายธุรกิจ (ภาคภาษาอังกฤษ) ในระดับปริญญาเอก หลักสูตรนิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารกระบวนการยุติธรรม (มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กองบริหารงานวิชาการ , 2564)

2.7.3 มหาวิทยาลัยรามคำแหง

มหาวิทยาลัยรามคำแหงเป็นสถาบันอุดมศึกษาของรัฐประเภทมหาวิทยาลัย จัดการศึกษาในระบบเปิด มีภารกิจในการตอบสนองความต้องการของสังคม ในด้านการผลิตบัณฑิตสาขาวิชาต่าง ๆ การค้นคว้า การวิจัย และการให้บริการทางวิชาการแก่สังคม และภารกิจด้านอื่น ๆ เพื่อให้สามารถรองรับการขยายงานและการจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัย และมีความคล่องตัวในการดำเนินงานในด้านวิชาการและการบริหาร (หมายเหตุท้ายพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยรามคำแหง พ.ศ. 2541) เป็นมหาวิทยาลัยที่มีจำนวนนักศึกษามากที่สุดในประเทศไทย ณ มิถุนายน 2565 จำนวนนักศึกษาที่มีสถานภาพอยู่ รวมทั้งสิ้น 137,452 คน (มหาวิทยาลัยรามคำแหง สำนักงานสาขาวิทยบริการ เฉลิมพระเกียรติต่างประเทศ, 2565)

1) บริบทของมหาวิทยาลัยรามคำแหง

พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยรามคำแหง พ.ศ. 2541 บัญญัติให้มหาวิทยาลัยรามคำแหง เป็นสถานศึกษาและวิจัยแบบตลาดวิชาที่ผู้ศึกษาสามารถศึกษาได้ด้วยตนเอง โดยไม่จำเป็นต้องมาเข้าชั้นเรียนที่มหาวิทยาลัยจัดให้ มีวัตถุประสงค์ให้การศึกษาระดับปริญญาตรีและวิชาชีพชั้นสูง ทำการสอน ทำการวิจัย ให้บริการทางวิชาการแก่สังคม และทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม (มาตรา 7) โดยกำหนดให้สภามหาวิทยาลัยมีอำนาจและหน้าที่ให้ความเห็นชอบหลักสูตรการศึกษา คณะกรรมการประจำคณะมีอำนาจและหน้าที่พิจารณาหลักสูตรและรายละเอียดเกี่ยวกับหลักสูตรสำหรับคณะเพื่อเสนอต่อสภามหาวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยรามคำแหงได้เพิ่มภารกิจด้านการเปิดโอกาสและให้ความเสมอภาคทางการศึกษาให้กว้างไกลและทั่วถึงทั้งในประเทศและต่างประเทศ มหาวิทยาลัยรามคำแหงเป็นหนึ่งในมหาวิทยาลัยสองระบบ คือ จัดระบบการเรียนการสอนที่มหาวิทยาลัย และระบบการสอนทางไกล โดยใช้สื่อต่าง ๆ ที่ทันสมัย จัดการเรียนการสอนครบทุกระดับ ทั้งระดับปริญญาตรี ปริญญาโท ปริญญาเอก หลักสูตรนานาชาติ และหลักสูตรโครงการพิเศษต่าง ๆ หลักสูตรทุกระดับของมหาวิทยาลัยมีการควบคุมคุณภาพและมาตรฐาน มีการจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษาในการมุ่งผลิตบัณฑิตให้มีความรู้คู่คุณธรรม ทั้งระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก โดยมีวิชาความรู้คู่คุณธรรมเป็นวิชาบังคับในทุกหลักสูตร เพื่อเพิ่มพูนความรู้ด้านคุณธรรมช่วยปลูกฝังรากฐานอันดีงามของจิตใจ และปลูกฝังจิตสำนึกให้นักศึกษาและผู้สำเร็จการศึกษานำไปดำเนินชีวิตเป็นผู้ซึ่งรู้จักยึดหลักคุณธรรมและจริยธรรมนำชีวิต ช่วยเสริมคุณค่าให้นักศึกษาและผู้สำเร็จการศึกษาของมหาวิทยาลัยรามคำแหงเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพของชาติต่อไป (มหาวิทยาลัยรามคำแหง สำนักงานอธิการบดี กองแผนงาน, 2565:3) รวมถึงระบบการศึกษาแบบปริศิกิริ Pre-degree ซึ่งเป็นการเรียนเพื่อสะสมหน่วยกิตในระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยรามคำแหงล่วงหน้า โดยเปิดให้ผู้ที่มิวุฒิจำกัดระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเป็นต้นไปมาสมัครเป็นนักศึกษาระดับปริศิกิริได้ โดยเลือกลงทะเบียนเรียนวิชาใด ๆ ก็ได้ที่สนใจ

ในการจัดทำแผนปฏิบัติราชการ 5 ปี มหาวิทยาลัยรามคำแหงได้วิเคราะห์ SWOT ซึ่งให้เห็นสภาพแวดล้อมนอกองค์กร ภัยคุกคาม ได้แก่ (1) สถาบันอุดมศึกษาปัจจุบันมีจำนวนมากทั้งภาครัฐและเอกชนทำให้เกิดกระแสการแข่งขันที่สูงขึ้นทางการศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ ภายใต้การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรวัยอุดมศึกษาที่ลดลงซึ่งส่งผลกระทบต่อจำนวนนักศึกษา (2) ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีทางการศึกษามีการพัฒนาอย่างรวดเร็วและต่อเนื่องแบบก้าวกระโดด อันเนื่องด้วยสภาพการแข่งขันเชิงธุรกิจสูงมีผลกระทบต่อการลงทุนและการพัฒนาทักษะของบุคลากรที่เกี่ยวข้องซึ่งมีค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูง (3) ปัจจุบันเกิดสถานการณ์ที่ไม่เอื้ออำนวย เช่น โรคระบาด ภัยธรรมชาติทำให้ประชากรเกิดความไม่มั่นใจเข้ารับบริการจากมหาวิทยาลัยจึงเปลี่ยนทัศนคติเข้ารับ

การศึกษาในเขตพื้นที่ใกล้เคียงภูมิภาค (4) การสนับสนุนงบประมาณและการบริหารจัดการแบบภาคีรัฐมีเงื่อนไขและข้อจำกัดมากขึ้น การจัดสรรงบประมาณแผ่นดินมีแนวโน้มลดลงทำให้มหาวิทยาลัยต้องพึ่งพาตนเองสูงขึ้น อาจนำไปสู่อุดมศึกษาเชิงพาณิชย์และการจัดการที่ต่ำกว่ามาตรฐานได้ (5) กฎหมายระเบียบและข้อปฏิบัติที่เกี่ยวข้องของภาคีรัฐมีการเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขทำให้เกิดความยุ่งยากในการนำมาปฏิบัติ เช่นด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ข้อมูลส่วนบุคคล แนวทางการแสวงหารายได้ให้กับมหาวิทยาลัย และชี้ให้เห็นโอกาสต่าง ๆ ได้แก่ (1) ปัจจุบันสถาบันอุดมศึกษามีการบูรณาการกับหลายภาคส่วนในรูปแบบเครือข่ายความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษาในประเทศและต่างประเทศ รวมถึงระดับชุมชนเชิงพื้นที่ ศิษย์เก่า ภาคประชาชน องค์กรภาครัฐและเอกชน (2) นโยบายระดับประเทศ ด้านแผนพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (e-Government) เพื่อให้การบริการภาครัฐและการให้บริการแก่ประชาชนเท่าทันระบบเทคโนโลยีสารสนเทศปัจจุบันที่มีความก้าวหน้าเพื่อให้มีช่องทางเข้าถึงข้อมูลได้ง่ายโดยเฉพาะการใช้ Smart Device (3) สังคมฐานความรู้และความทันสมัยของเทคโนโลยีส่งผลให้คนรุ่นใหม่ วัยทำงานและผู้สูงอายุมีความต้องการพัฒนาความรู้และทักษะใหม่อย่างต่อเนื่องตลอดเวลาเป็นแรงจูงใจให้มหาวิทยาลัยแสวงหาวิธีการตอบสนองความต้องการที่หลากหลาย (4) แผนพัฒนาด้านการอุดมศึกษาเพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนของประเทศ พ.ศ. 2566–2570 ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต การสร้างบัณฑิตพันธุ์ใหม่โดยเพิ่มช่องทางการศึกษา เช่น หลักสูตร Sandbox การเก็บหน่วยกิตแบบ Credit bank ครอบคลุมทุกช่วงวัยรวมถึงวัยแรงงานและผู้สูงอายุ

แผนปฏิบัติราชการ 5 ปี (พ.ศ. 2566 – 2570) ของมหาวิทยาลัยรามคำแหงกำหนดวิสัยทัศน์ ได้แก่ มหาวิทยาลัยรามคำแหงเป็นตลาดวิชาดิจิทัล ที่ให้บริการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตและปณิธาน ได้แก่ พัฒนามหาวิทยาลัยรามคำแหงให้เป็นแหล่งวิทยาการแบบตลาดวิชาควบคู่แบบจำกัดจำนวน มุ่งผลิตบัณฑิตที่มีความรู้คู่คุณธรรม และจิตสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคม ประเด็นยุทธศาสตร์ 4 ประการ ได้แก่ (1) ส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืน (2) สร้างความเสมอภาคทางสังคม สร้างและขยายโอกาสทางการศึกษา (3) การวิจัย เทคโนโลยี และนวัตกรรมทางการศึกษา (4) พลิกโฉมสถาบันอุดมศึกษาแบบตลาดวิชา (สำนักงานอธิการบดี กองแผนงาน, 2565: 11)

ปัจจุบันหน่วยงานที่จัดการเรียนการสอนหลักสูตรของมหาวิทยาลัยประกอบด้วย 13 คณะ 1 สถาบันศึกษานานาชาติและบัณฑิตวิทยาลัย

2) กฎระเบียบของมหาวิทยาลัยรามคำแหง

กฎระเบียบที่เกี่ยวข้องโดยตรงคือ ข้อบังคับมหาวิทยาลัยรามคำแหงว่าด้วยการศึกษาระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2560 ไม่ได้ระบุคำจำกัดความคำว่าหลักสูตรไว้ ระบุรายละเอียดเรื่องผู้มีสิทธิเข้าศึกษาคุณวุฒิและคุณสมบัติ คุณสมบัติของผู้สมัครเข้าเป็นนักศึกษา การสมัครเข้าเป็นนักศึกษา

การรับโอนนิสิตนักศึกษาจากสถาบันอุดมศึกษาอื่น การรับสมัครผู้ได้รับปริญญาอนุปริญญาหรือประกาศนียบัตร การชำระค่าธรรมเนียมการศึกษา ค่าลงทะเบียนเรียน ค่าบำรุงมหาวิทยาลัย และการขึ้นทะเบียนเป็นนักศึกษา รหัสประจำตัวนักศึกษา การลงทะเบียนเรียน ระยะเวลาศึกษา ระบบการศึกษา การขอคืนเงินค่าธรรมเนียมการศึกษา ค่าลงทะเบียนเรียน และค่าบำรุงมหาวิทยาลัย การย้ายคณะและการเปลี่ยนสาขาวิชา การบอกเลิกบอกเพิ่มกระบวนวิชา การเสนอชื่อเพื่อรับปริญญาตรี การอนุมัติให้ปริญญา การให้อนุปริญญา การให้เหรียญรางวัลแก่ผู้เรียนดี

ข้อบังคับมหาวิทยาลัยรามคำแหงดังกล่าวข้างต้นมีผลใช้บังคับกับหลักสูตรที่มหาวิทยาลัยรามคำแหงเปิดสอนในระดับปริญญาบัณฑิต ทั้งหลักสูตรภาษาไทย หลักสูตรนานาชาติ และหลักสูตรระยะสั้น รวมถึงมีผลใช้บังคับกับหลักสูตรทางนิติศาสตร์ในระดับปริญญาตรีซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของคณะนิติศาสตร์ ได้แก่ นิติศาสตรบัณฑิต (น.บ.) และอนุปริญญานิติศาสตร์ สาขาวิชานิติศาสตร์ ทั้งในเวลาราชการและนอกเวลาราชการในโครงการพิเศษส่วนกลางและสาขาวิทยบริการเฉลิมพระเกียรติส่วนภูมิภาค

นอกจากนั้นมหาวิทยาลัยรามคำแหงมีการจัดการศึกษาในระดับปริญญาโทหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต ระดับปริญญาเอกหลักสูตรนิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต ภายใต้โครงการปรัชญาดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์ (เน้นการวิจัย)

2.7.4 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชเป็นสถาบันอุดมศึกษาของรัฐประเภทมหาวิทยาลัย จัดการศึกษาในระบบเปิด ให้โอกาสในการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาซึ่งมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น ส่งเสริมให้มีการศึกษาระบบเปิดโดยอาศัยสื่อการสอนทางไปรษณีย์วิทยุกระจายเสียง และวิทยุโทรทัศน์เพื่อให้ผู้เรียนศึกษาได้ด้วยตนเองและไม่จำเป็นต้องมาเข้าชั้นเรียนตามปกติการศึกษาระบบเปิดจะช่วยให้ประชาชนได้มีโอกาสศึกษาระดับอุดมศึกษาได้อย่างกว้างขวาง เป็นการให้การศึกษาคู่ใหญ่แก่ผู้ที่ประกอบอาชีพอยู่แล้วให้ได้มีโอกาสเพิ่มพูนวิทยฐานะอันเป็นส่วนของการศึกษาตลอดชีวิต และเป็น การให้การศึกษาก่อนทุกชั้นเพื่อเพิ่มพูนความรู้ความสามารถ และพัฒนาคุณภาพของประชาชน (หมายเหตุท้ายพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช พ.ศ. 2521) โดยกำหนดให้สภาวิชาการมีอำนาจหน้าที่พิจารณากำหนดหลักสูตร การสอบและการวัดผลการศึกษา

1) บริบทของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช พ.ศ. 2521 บัญญัติให้มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช เป็นสถาบันการศึกษาแบบไม่มีชั้นเรียนของตนเอง มีวัตถุประสงค์ให้การศึกษาระบบเปิดและส่งเสริมวิชาการและวิชาชีพชั้นสูง ทำการวิจัย ให้บริการทางวิชาการแก่สังคม และทะนุบำรุงวัฒนธรรม (มาตรา 5)

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (มสธ.) ระบุตนเองว่าเป็นมหาวิทยาลัยในระบบเปิด ยึดหลักการศึกษาดลอดชีวิต มุ่งพัฒนาคุณภาพของประชาชนทั่วไป เพิ่มพูนวิทย์ฐานะแก่ผู้ประกอบ อาชีพและขยายโอกาสทางการศึกษาต่อสำหรับทุกคน เพื่อสนองความต้องการของบุคคลและสังคม ด้วยการจัดระบบการเรียนการสอนทางไกล ซึ่งใช้สื่อการสอนทางไปรษณีย์ วิทยุกระจายเสียง วิทยุ โทรทัศน์ สื่อออนไลน์ และวิธีการอื่นที่ผู้เรียนสามารถศึกษาได้ด้วยตนเอง โดยไม่ต้องเข้าชั้นเรียน ตามปกติ

โครงการสัมฤทธิ์บัตรของ มสธ. เปิดโอกาสการศึกษาสำหรับประชาชนทั่วไปไม่จำกัด อายุและวุฒิการศึกษา เมื่อสอบผ่านชุดวิชาใดจะได้รับใบสัมฤทธิ์บัตรรับรองความรู้ในชุดวิชานั้น ๆ สามารถโอนชุดวิชาที่สอบผ่านเข้าในหลักสูตรการศึกษาระดับปริญญาตรีของ มสธ. ได้ นักศึกษา มสธ. ที่ลงทะเบียนเรียนตามปกติสามารถเข้าศึกษาในโครงการนี้ควบคู่ไปด้วยได้ เมื่อสอบผ่านขอโอนชุดวิชา เข้าในหลักสูตรปริญญาตรีที่กำลังศึกษาอยู่ขณะนั้นได้จะทำให้จบปริญญาตรีเร็วขึ้น มสธ. เปิดโอกาส ทางการศึกษาแก่นักเรียนทุกคนทุกระดับชั้นเข้าสู่ “การเรียนปริญญาตรีล่วงหน้ากับโครงการสัมฤทธิ์ บัตร” เพื่อให้นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่นั้นได้รับโอกาสที่ดีเรียนปริญญาตรีก่อนจบมัธยมปลาย เรียน สะสมชุดวิชาที่สอบผ่านเมื่อพร้อมจึงโอนชุดวิชาเข้าศึกษาต่อหลักสูตรปริญญาตรี มสธ. ตามโครงสร้าง หลักสูตร จบปริญญาตรีอายุยังน้อยพร้อมเพิ่มทางเลือกในการศึกษาต่อระดับที่สูงขึ้นและประกอบ อาชีพ โครงการสัมฤทธิ์บัตรยังได้เปิดโอกาสทางการศึกษาแก่ผู้ต้องขังได้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ด้วยกิจกรรมทางการศึกษาและมุ่งมั่นกับการศึกษาเพื่อนำความรู้ไปพัฒนาศักยภาพของตน และแก้ไข พหุตินิสัยของผู้ต้องขังอย่างมีประสิทธิภาพ ประโยชน์ที่ผู้เรียนจะได้รับมีความรู้ทางวิชาการด้านต่าง ๆ ที่น่าสนใจเพิ่มมากขึ้น สามารถนำความรู้ที่ได้รับจากการเรียนไปใช้ในการประกอบอาชีพและการ พัฒนาวิชาชีพของตน นำความรู้ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ม.ป.ป.(ก)) ตามข้อบังคับมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชว่าด้วยโครงการสัมฤทธิ์บัตร พ.ศ. 2546

แผนพัฒนามหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) กำหนด “วิสัยทัศน์” เป็นมหาวิทยาลัยเปิดชั้นนำของโลกที่ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมการศึกษาทางไกลเพื่อ สร้างโอกาสการเรียนรู้ด้วยตนเองตลอดชีวิตสำหรับทุกคน กำหนดพันธกิจ ได้แก่ (1) จัดให้มีการศึกษา อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต 2) วิจัยพัฒนาองค์ความรู้ และนวัตกรรม เพื่อใช้ในการพัฒนาบุคคล ชุมชน สังคม และประเทศ (3) บริการวิชาการเพื่อบูรณาการความรู้ใช้ประโยชน์ต่อชุมชน สังคมและประเทศ ให้มีมั่งคั่งและยั่งยืน (4) เรียนรู้ อนุรักษ์ ฟื้นฟู สืบสาน และเผยแพร่ศิลปและวัฒนธรรม (5) พัฒนา องค์กรให้มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน และมีธรรมาภิบาล (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ม.ป.ป.) และ กำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ของแต่ละภารกิจดังกล่าวข้างต้น และกำหนดเป้าหมายเป็น 4 ระยะคือ ปฏิรูปฐานรากให้แข็งแรง (2561-2565) พัฒนาเนื้อหาให้มีคุณภาพสอดคล้องกับ ICT (2566-2570) มหาวิทยาลัยเปิดและแพลตฟอร์มสากล (2571-2575) และการเป็นองค์กรชั้นนำที่ให้โอกาสการ

เรียนรู้ด้วยตนเองตลอดชีวิตสำหรับทุกคน (2576-2580) (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช สำนักงานอธิการบดี กองแผนงาน, 2563:10 และมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ม.ป.ป.(ข))

2) กฎระเบียบของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

กฎระเบียบที่เกี่ยวข้องโดยตรงคือ ข้อบังคับมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชว่าด้วยการศึกษาระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2547 จนถึงข้อบังคับมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชว่าด้วยการศึกษาระดับปริญญาตรี (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2556 ไม่ได้ระบุคำจำกัดความคำว่าหลักสูตรไว้ ระบุรายละเอียดเรื่องการจัดการศึกษา การรับเข้าศึกษาและสถานภาพของนักศึกษา การลงทะเบียนและการลาพักการศึกษา การประเมินผลการศึกษา การเทียบผลการศึกษาและเทียบประสบการณ์ การโอนชุดวิชา การย้ายสังกัดสาขาวิชาและการเปลี่ยนวิชาเอก การสำเร็จการศึกษา

ข้อบังคับมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชดังกล่าวข้างต้นมีผลใช้บังคับกับหลักสูตรที่เปิดสอนในระดับปริญญาบัณฑิตใน 12 สาขาวิชา ซึ่งรวมหลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิตอยู่ด้วย

นอกจากนั้นมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชมีการจัดการศึกษาในระดับปริญญาโทใน 12 สาขาวิชา ซึ่งรวมหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิตอยู่ด้วย หลักสูตรฝึกอบรมทั่วไป หลักสูตรฝึกอบรมทางไกล (e-Training) (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, (ม.ป.ป.(ค))

2.7.5 มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาเป็นสถาบันอุดมศึกษาของรัฐประเภทมหาวิทยาลัยที่ถูกยกฐานะจากสถาบันราชภัฏสวนสุนันทาเมื่อ พ.ศ. 2547 จัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาในระบบปิด เพื่อพัฒนาท้องถิ่นที่เสริมสร้างพลังปัญญาของแผ่นดิน ฟื้นฟูพลังการเรียนรู้เชิดชูภูมิปัญญาของท้องถิ่น สร้างสรรค์ศิลปวิทยา เพื่อความเจริญก้าวหน้าอย่างมั่นคงและยั่งยืนของปวงชน มีส่วนร่วมในการจัดการการบำรุงรักษาการไซประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน โดยมีวัตถุประสงค์ให้การศึกษา ส่งเสริมวิชาการและวิชาชีพชั้นสูง ทำการสอน วิจัย ให้บริการทางวิชาการแก่สังคม ปรับปรุง ภายทอด และพัฒนาเทคโนโลยี ทะนุบำรุงศิลปและวัฒนธรรม ผลิตครู และส่งเสริมวิทยฐานะครู (มาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547)

เมื่อปลายเดือนมกราคม พ.ศ. 2564 ผลการจัดอันดับมหาวิทยาลัยของโลกของ Webometrics ผลปรากฏว่า มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาถูกจัดอันดับที่ 1 จากมหาวิทยาลัยราชภัฏทั่วประเทศจากเกณฑ์หลัก 3 ประการคือ ผลกระทบที่เห็นได้ การเปิดกว้างด้านงานวิจัย และความเป็นเลิศ (มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา คณะวิทยาการจัดการ, 2021)

1) บริบทของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

บริบทของการพัฒนาการใช้พื้นที่ของวังสวนสุนันทาให้เกิดประโยชน์เป็นสถานศึกษาที่ผลิตครูและส่งเสริมวิทยฐานะครูจนพัฒนาเป็นมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาที่จัดการศึกษาหลักสูตรภาษาไทยในหลากหลายคณะและสาขาวิชา ได้แก่ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี คณะ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม คณะศิลปกรรมศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ วิทยาลัยพยาบาลและสุขภาพ วิทยาลัยสถาปัตยกรรมศาสตร์ วิทยาลัยสหเวชศาสตร์ วิทยาลัยนวัตกรรมและการจัดการ วิทยาลัยการจัดการอุตสาหกรรมบริการ วิทยาลัยนิเทศศาสตร์ วิทยาลัยโลจิสติกส์และซัพพลายเชน วิทยาลัยการเมืองและการปกครอง และจัดการศึกษาหลักสูตรนานาชาติในบางคณะหรือวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาได้วิเคราะห์ SWOT แล้วพบว่าภัยคุกคาม (Threats) ของมหาวิทยาลัยฯ ได้แก่ เทคโนโลยีมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เป็นอุปสรรคต่อการบริหารงานของมหาวิทยาลัย งบประมาณจากรัฐและรายได้ของมหาวิทยาลัยมีจำกัดทำให้การพัฒนาล่าช้า รัฐบาลขาดเสถียรภาพทางการเมืองเป็นอุปสรรคต่อการบริหารการศึกษาของมหาวิทยาลัย กฎระเบียบรัฐบาลเปลี่ยนแปลงบ่อย สถาบันการศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศมีการแข่งขันกันมากขึ้น สถานการณ์ทางเศรษฐกิจทั้งภายในประเทศและภายนอกประเทศมีการแปรเปลี่ยนอยู่ตลอดเวลา ส่งผลต่อการบริหารจัดการของมหาวิทยาลัย ฯ สภาวะทางเศรษฐกิจที่ตกต่ำส่งผลกระทบต่อจิตใจของผู้ปกครองในการเลือกสถานศึกษาให้ผู้เรียน อัตราการเติบโตของเงินเดือนไม่สมดุลกับอัตราเงินเฟ้อ ทำให้มหาวิทยาลัยต้องเพิ่มงบประมาณเพื่อใช้เป็นค่าครองชีพของบุคลากร ประเทศไทยกำลังอยู่ในระยะเปลี่ยนผ่านจากเศรษฐกิจที่มุ่งเน้นการเกษตรไปสู่เกษตรอุตสาหกรรมและความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ส่งผลกระทบต่อหลักสูตรของมหาวิทยาลัย ฯ ตลาดแรงงานมีอัตราและความต้องการแรงงานลดน้อยลงและต้องการพนักงานที่มีความรู้ความสามารถทักษะเฉพาะทางมากขึ้น มหาวิทยาลัยราชภัฏซึ่งมีเป็นจำนวนมากบางแห่งขาดความน่าเชื่อถือทำให้สูญเสียโอกาสความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก แนวโน้มจำนวนประชากรวัยอุดมศึกษาของประเทศไทยเนื่องจากอัตราการเกิดลดลงและมีอัตราผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น ฯลฯ

นอกจากนี้ประเด็นที่เป็นโอกาส (Opportunities) ได้แก่ เทคโนโลยีทันสมัยขึ้น เอื้ออำนวยต่อการบริหารงาน ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีส่งเสริมการเรียนรู้ที่หลากหลาย ภาคสังคมและภาคธุรกิจต้องการความรู้ในระดับอุดมศึกษามากขึ้น รัฐบาลมีนโยบายพัฒนาคุณภาพคน สอดคล้องกับหลักสูตรของมหาวิทยาลัย นโยบายการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนเปิดโอกาสให้มีการพัฒนาการศึกษาและร่วมมือ ทางศึกษามากขึ้น ภาครัฐสนับสนุนการวิจัยอย่างหลากหลาย การขยายตัวทางเศรษฐกิจและความต้องการของภาคธุรกิจต้องการความรู้เชิงวิชาการจากมหาวิทยาลัย กฎหมายที่เกี่ยวข้องช่วยให้มหาวิทยาลัยบริหารงานและบริการวิชาการได้อย่างกว้างขวาง สภาวะทางเศรษฐกิจในปัจจุบันมีผลให้นักเรียนอาจเลือกเรียนในมหาวิทยาลัยที่มีค่าใช้จ่ายต่ำกว่า เศรษฐกิจโลกก้าวเข้าสู่เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ (Creative Economy) สัดส่วนของคนชั้นกลางเพิ่มขึ้นเป็นโอกาสให้มหาวิทยาลัย ฯ ตอบสนองและให้บริการวิชาการกับคนชั้นกลางได้มากขึ้น ตลาดแรงงานมีความต้องการบัณฑิตสาขาพยาบาลศาสตร์ทั้งภายในและภายนอกประเทศ การลงทุนจากต่างชาติใน

ประเทศไทยและภูมิภาคอาเซียนเพิ่มสูงขึ้นทำให้อัตราการจ้างแรงงานเพิ่มขึ้น ภาครัฐมีนโยบายสนับสนุนระบบให้ทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษาเป็นการสร้างโอกาสให้กับผู้ด้อยโอกาสมากขึ้น สถานการณ์ทางการเมืองของประเทศในปัจจุบันอยู่ในระยะเวลาที่เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีของมหาวิทยาลัย นโยบายของรัฐในการปรับฐานเงินเดือนทำให้รายได้ของบุคลากรเพิ่มขึ้นส่งผลให้บุคลากรมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น การเมืองมีความต้องการผู้เชี่ยวชาญที่มีองค์ความรู้เฉพาะทางมากขึ้นที่ช่วยชี้นำทางการเมือง การมีศูนย์การศึกษาภายนอกเป็นโอกาสในการสร้างความร่วมมือกับชุมชนและประเทศใกล้เคียงเกิดองค์ความรู้ใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมในระดับใหญ่ขึ้น มหาวิทยาลัยฯ ตั้งอยู่ในแหล่งชุมชนที่มีระบบคมนาคมที่หลากหลายทำให้นักศึกษาเดินทางมาเรียนอย่างสะดวก ฯลฯ (มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, ม.ป.ป.(ก): 14-19)

แผนยุทธศาสตร์ 15 ปีมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา พ.ศ. 2560-2574 จากปัจจุบันที่มหาวิทยาลัยมีลักษณะการดำเนินงานแบบดั้งเดิม/ประเพณีนิยมไปสู่มหาวิทยาลัยสมัยใหม่ที่มีอิสระในการบริหารวิชาการ จากเดิมที่มหาวิทยาลัยมักตั้งรับและตอบสนองการเปลี่ยนแปลงไปเป็นการรุกและโต้เชิงรุกต่อการเปลี่ยนแปลงจะทำให้มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาเป็นมหาวิทยาลัยที่คล่องตัวที่เป็นนานาชาติ หรือมีวิสัยทัศน์ของความเป็น “มหาวิทยาลัยเอตทัคคะ²นานาชาติ” ภายในปี พ.ศ. 2574 โดยมีภารกิจหลักในการผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพระดับแนวหน้า ให้บริการวิชาการและถ่ายทอดเทคโนโลยีแก่ชุมชนและสังคม อนุรักษ์พัฒนาให้บริการเป็นศูนย์กลางทางด้านศิลปวัฒนธรรม และดำรงรักษาสืบสานความเป็นไทย วิจัยสร้างนวัตกรรมและองค์ความรู้ เป็นมหาวิทยาลัยที่มีความคล่องตัวในการบริหารจัดการและเน้นให้เครือข่ายมีส่วนร่วมโดยอาศัยเสาหลัก 5 ประการ ประกอบด้วยทุนความรู้ (Knowledge Capital) คุณธรรม (Moral) เครือข่าย (Partnership) ความเป็นมืออาชีพ (Professionalism) และวัฒนธรรม (Culture) ที่ว่า “ความเป็นแบบอย่างที่ดีตามวิถีของรัตนโกสินทร์” (มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, ม.ป.ป.(ก): 45-46)

2) กฎระเบียบของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

กฎระเบียบที่เกี่ยวข้องโดยตรงคือ ข้อบังคับมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาว่าด้วยการศึกษาระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2561 ไม่ได้ระบุคำจำกัดความคำว่าหลักสูตรไว้ ระบุรายละเอียดเรื่องการรับเข้าศึกษา ระบบการจัดการศึกษา (ภาคปกติและภาคพิเศษ และอาจจัดการศึกษาทางไกล) การลงทะเบียน การวัดและการประเมินผลการศึกษา การลา การย้ายสาขาวิชาและการพ้นสภาพ การเสนอให้สำเร็จการศึกษา การเทียบโอนผลการศึกษาในระดับปริญญาตรีเข้าสู่การศึกษาในระบบ

²เอตทัคคะ หมายความว่า ผู้เป็นเลิศในทางหนึ่ง เป็นผู้ยอดเยี่ยมในทางใดทางหนึ่งเป็นพิเศษสูงกว่าผู้อื่น บุคลากรและผลผลิตของมหาวิทยาลัยมีคุณภาพสูงระดับขั้นครูหรือปรมาจารย์ (Guru) ในทางพุทธศาสนา หมายถึง พระสาวกที่ได้รับยกย่องจากพระพุทธเจ้าว่าเป็นผู้ยอดเยี่ยมในทางใดทางหนึ่ง

ข้อบังคับมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาว่าด้วยการศึกษาระบบคลังหน่วยกิต พ.ศ. 2565 ไม่ได้ระบุคำจำกัดความคำว่า “คลังหน่วยกิต” หมายความว่า ระบบทะเบียนสะสมหน่วยกิต และผลการศึกษาสำหรับผู้เรียน ทั้งจากการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย อาทิ หลักสูตรเพื่อรับปริญญา หลักสูตรฝึกอบรม การสร้างประสบการณ์ โดยมีหลักฐานที่เป็นองค์ประกอบในการเทียบหน่วยกิตรวบรวมไว้ด้วย (ข้อ 4) จึงเห็นได้ว่าสอดคล้องกับ ผู้เรียนสามารถสะสมผลการเรียนและผลลัพธ์การเรียนรู้ในคลังหน่วยกิตได้ตลอดชีวิต โดยไม่จำกัดอายุและคุณวุฒิของผู้เรียน รวมทั้งระยะเวลาในการสะสมหน่วยกิตและระยะเวลาในการเรียน ทั้งนี้ต้องมีความทันสมัยต่อความก้าวหน้าในศาสตร์นั้น ๆ (ข้อ 6 (4)) กฎระเบียบการศึกษาระบบคลังหน่วยกิตเป็นไปตามแนวทางการดำเนินงานคลังหน่วยกิตในระดับอุดมศึกษาของกระทรวงอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งประกาศคณะกรรมการมาตรฐานการอุดมศึกษาเรื่อง แนวทางการดำเนินงานคลังหน่วยกิตในระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2565

ข้อบังคับมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาดังกล่าวข้างต้นมีผลใช้บังคับกับหลักสูตรภาษาไทยและหลักสูตรนานาชาติ (บางคณะหรือสาขาวิชา) ที่เปิดสอนในระดับปริญญาบัณฑิตใน 5 คณะ 8 วิทยาลัยดังกล่าวข้างต้น ซึ่งรวมถึงหลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิต (น.บ.) สาขาวิชานิติศาสตร์ วิทยาลัยการเมืองและการปกครองด้วย (มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา. (ม.ป.ป.(ข))

ข้อบังคับมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาว่าด้วยการบริหารและการดำเนินงานวิทยาลัยการเมืองและการปกครอง พ.ศ. 2563 ระบุคำจำกัดความคำว่า “หลักสูตร” หมายความว่า หลักสูตรที่วิทยาลัยเปิดสอนหรือหลักสูตรอื่นที่คณะในสังกัดมหาวิทยาลัยเปิดสอน ระบุรายละเอียดเรื่องการบริหารองค์กร การบริหารงานบุคคล การบริหารงานทั่วไป การบริหารงานทางวิชาการ การจัดการศึกษา งบประมาณและการเงิน การตรวจสอบและควบคุม รวมทั้งการโอนกิจการ ทรัพย์สิน สิทธิหน้าที่ หนี้ ภาระผูกพัน บุคลากร หลักสูตร นักศึกษา งบประมาณและรายได้ ตลอดจนนโยบายอื่นต่าง ๆ ของสาขาวิชารัฐศาสตร์ สังกัดวิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ สาขาวิชานิติศาสตร์ สังกัดคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สาขาวิชาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ของแขนงวิชาที่ระบุไว้ สังกัดคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มาเป็นของวิทยาลัยการเมืองและการปกครอง

นอกจากนั้นมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทามีการจัดการศึกษาหลายหลักสูตรในระดับปริญญาโทและปริญญาเอกที่อยู่ในความรับผิดชอบของคณะ วิทยาลัย และบัณฑิตวิทยาลัย

ในส่วนของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาซึ่งเป็นสถาบันอุดมศึกษาของรัฐประเภทมหาวิทยาลัยอยู่ภายใต้กฎหมายฉบับเดียวกันกับที่มีผลบังคับใช้กับมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาคือ พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547 มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลามีลักษณะจำเพาะของความเป็นท้องถิ่นภาคใต้ตอนล่างและบริบทของอิสลามศึกษา จัดการศึกษาคณะครุศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและการเกษตร คณะวิทยาการจัดการ

สถาบันพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาชายแดนใต้และ Flagship Project โดยมีหลักสูตร นิติศาสตร์ระดับปริญญาตรี สังกัดคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา, ม.ป.ป.) จึงสรุปข้อมูลโดยรวมดังกล่าวข้างต้น และพิจารณาไปที่บริบทและกฎระเบียบของ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาเป็นสำคัญ

2.8 หลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิต 6 มหาวิทยาลัย

2.8.1 หลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2563) คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

โครงสร้างหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิต จำนวนหน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตร 132 หน่วยกิต

(1) หมวดวิชาศึกษาทั่วไป 34 หน่วยกิต

หมวดวิชา	จำนวนหน่วยกิต
วิชาศึกษาทั่วไป	24
วิชาศึกษาทั่วไปกลุ่มพิเศษ	10

(2) หมวดวิชาเฉพาะ 92 หน่วยกิต

หมวดวิชา	จำนวนหน่วยกิต
กลุ่มวิชาพื้นฐานทางนิติศาสตร์ (บังคับ)	80
กลุ่มวิชาเฉพาะสาขา (บังคับเลือก)	12

(3) หมวดวิชาเลือกเสรี/เลือก 6 หน่วยกิต

หมวดวิชา	จำนวนหน่วยกิต
หมวดวิชาเลือกเสรี/เลือก	6

1. หมวดวิชาศึกษาทั่วไป จำนวน 34 หน่วยกิต ประกอบด้วยรายวิชาต่าง ๆ ดังนี้

1.1 วิชาศึกษาทั่วไป 24 หน่วยกิต

(1) กลุ่มสังคมศาสตร์	3	หน่วยกิต
(2) กลุ่มมนุษยศาสตร์	3	หน่วยกิต
(3) กลุ่มวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์	3	หน่วยกิต
(4) กลุ่มสหศาสตร์	3	หน่วยกิต
(5) กลุ่มวิชาภาษาต่างประเทศ	12	หน่วยกิต (เลือกกลุ่ม

ภาษาใดภาษาหนึ่ง)

5500111	ภาษาอังกฤษเพื่อการเรียนรู้ในชีวิตจริง 1 Experiential English I	3(2-2-5)
5500112	ภาษาอังกฤษเพื่อการเรียนรู้ในชีวิตจริง 2 Experiential English II	3(2-2-5)
5500263	ภาษาอังกฤษสำหรับสาขาวิชา (นิติศาสตร์) 1 English for Academic Purposes I (Law)	3(2-2-5)
5500264	ภาษาอังกฤษสำหรับสาขาวิชา (นิติศาสตร์) 2 English for Academic Purposes II (Law)	3(2-2-5)
2231141	ภาษาฝรั่งเศสในฐานะภาษาต่างประเทศ 1 French as foreign Language I	3(2-2-5)
2231142	ภาษาฝรั่งเศสในฐานะภาษาต่างประเทศ 2 French as foreign Language II	3(2-2-5)
2231161	ภาษาฝรั่งเศสด้านกฎหมาย 1 French for Legal Purposes I	3(3-0-6)
2231162	ภาษาฝรั่งเศสด้านกฎหมาย 2 French for Legal Purposes II	3(3-0-6)

1.2 วิชาศึกษาทั่วไปกลุ่มพิเศษจำนวน 10 หน่วยกิต

(1) ต้องลงทะเบียนเรียนทุกรายวิชาจำนวน 8 หน่วยกิต

3404123	ประวัติศาสตร์กฎหมาย Legal History	2(2-0-4)
3404124	กฎหมายกับสังคม Law and Society	2(2-0-4)
3404128	นิติตรรกศาสตร์และการใช้ภาษากฎหมาย Legal Logics and Legal Language	2(2-0-4)
3404129	จริยธรรมและปรัชญาพื้นฐานสำหรับนักกฎหมาย Legal Ethics	2(2-0-4)
3404307	การวิจัยเบื้องต้นทางนิติศาสตร์ Legal Research	2(2-0-2)
(2) เลือกวิชาใดวิชาหนึ่งต่อไปนี้ จำนวน 2 หน่วยกิต		
3404130	นิติเศรษฐศาสตร์ Law and economics	2(2-0-4)
3404201	กฎหมายกับการบัญชี Law and Accounting	2(2-0-4)

2. หมวดวิชาเฉพาะ จำนวน 92 หน่วยกิต

2.1 กลุ่มวิชาพื้นฐานทางนิติศาสตร์ (บังคับ) จำนวน 80 หน่วยกิต

3401101	กฎหมายว่าด้วยทรัพย์สิน Property Law	3(3-0-6)
3401103	กฎหมายว่าด้วยบุคคล Persons Law	2(2-0-4)
3401106	กฎหมายว่าด้วยครอบครัว Family Law	3(3-0-6)
3401108	กฎหมายว่าด้วยนิติกรรมและสัญญา Law of Juristic Acts and Contracts	3(3-0-6)
3401123	หลักพื้นฐานแห่งกฎหมาย Fundamental Legal Principles	3(3-0-6)
3401202	ผลแห่งหนี้ Effect of Obligations	3(3-0-6)
3401204	กฎหมายว่าด้วยการกู้ยืมและหลักประกัน Loan and Security Transactions	3(3-0-6)
3401212	กฎหมายว่าด้วยซื้อขาย เช่าทรัพย์สิน เช่าซื้อ แลกเปลี่ยน และให้ Law of Sales, Hire of Property, Hire Purchase, Exchange and Gift Contracts	3(3-0-6)
3401213	กฎหมายว่าด้วยตัวแทน นายหน้า จ้างแรงงาน จ้างทำของ Law of Agency, Brokerage, Hire of Service and Hire of Work Contracts	2(2-0-4)
3401214	กฎหมายว่าด้วยละเมิด จัดการงานนอกสั่ง ลามมิควรได้ Law of Wrongful Acts, Management of Affairs without Mandate, Unjust Enrichment and Liability from Unsafe Products	3(3-0-6)
3401301	กฎหมายเกี่ยวกับองค์กรธุรกิจ Law on Business Organizations	3(3-0-6)
3401306	กฎหมายว่าด้วยมรดก Inheritance Law	3(3-0-6)
3401307	กฎหมายตราสารเปลี่ยนมือ Negotiable Instruments	2(2-0-4)
3401308	กฎหมายการคลังและภาษีอากร Public Finance Law and Taxation	3(3-0-6)
3402101	กฎหมายอาญาหลักทั่วไป Criminal Law: General Principles	3(3-0-6)
3402201	กฎหมายอาญาภาคความผิด 1 Criminal Law: Specific Offences I	2(2-0-4)

3402202	กฎหมายอาญาภาคความผิด 2 Criminal Law: Specific Offences II	2(2-0-4)
3402301	กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง Civil Procedure	4(4-0-8)
3402302	กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา Criminal Procedure	4(4-0-8)
3403202	กระบวนการยุติธรรมและระบบศาล Judiciary Process and Court System	2(2-0-4)
3403305	กฎหมายว่าด้วยพยาน Evidence Law	3(3-0-6)
3404120	กฎหมายรัฐธรรมนูญ Constitutional Law	3(3-0-6)
3404125	หลักทั่วไปเกี่ยวกับกฎหมายมหาชน General Principles of Public Law	3(3-0-6)
3404301	กฎหมายแรงงาน Labour Law	3(3-0-6)
3404320	กฎหมายปกครอง Administrative Law	3(3-0-6)
3404404	นิติปรัชญา Legal Philosophy	3(3-0-6)
3405301	กฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีเมือง Public International Law	3(3-0-6)
3405302	กฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคล Private International Law	3(3-0-6)

2.3 กลุ่มวิชาเฉพาะสาขา (บังคับเลือก) จำนวน 12 หน่วยกิต

นิสิตต้องเลือกเรียนชุดวิชาในสาขาวิชาใดสาขาวิชาหนึ่งตามที่เลือกในข้อ 2.2 และต้องลงทะเบียนเรียนให้ครบ 12 หน่วยกิต ในสาขาที่เลือกนั้น ดังนี้

2.3.1 สาขาวิชากฎหมายธุรกิจและภาษีอากร		
3401400	กฎหมายว่าด้วยภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา Personal Income Tax Law	2(2-0-4)
3401401	กฎหมายว่าด้วยภาษีเงินได้นิติบุคคล Corporate Income Tax Law	2(2-0-4)
3401410	กฎหมายแข่งขันทางการค้า Trade Competition Law	2(2-0-4)
3401433	กฎหมายธุรกิจภาคภาษาอังกฤษ Business Law in English	2(2-0-4)
3401434	กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา Intellectual Property Law	2(2-0-4)
3401436	สัมมนากฎหมายธุรกิจ Seminar on Business Law	2(2-0-4)

3401437	กฎหมายหลักทรัพย์ Securities Regulations	2(2-0-4)
3401438	การเจรจาต่อรองและการร่างสัญญา Contract Negotiation and Drafting	2(2-0-4)
3404407	กฎหมายการตลาด Marketing Law	2(2-0-4)
3404435	กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค Consumer Protection Law	2(2-0-4)
3404484	กฎหมายภาษีการบริโภค Consumption Tax	2(2-0-4)
3405401	กฎหมายธุรกิจระหว่างประเทศ International Business Transaction Law	2(2-0-4)
3405433	สัญญาระหว่างประเทศ International Contract 2.3.2 สาขาวิชากฎหมายแพ่งพาณิชย์และอาญา	2(2-0-4)
3401430	กฎหมายแพ่งและอาญาภาคภาษาอังกฤษ Civil and Criminal Law in English	2(2-0-4)
3401431	สัมมนากฎหมายแพ่ง Seminar on Civil Law	2(2-0-4)
3401432	กฎหมายประกันภัย Insurance Law	2(2-0-4)
3402400	อาชญวิทยาและพันธุวิทยา Crime Science	2(2-0-4)
3402430	สัมมนากฎหมายอาญา Seminar on Criminal Law	2(2-0-4)
3402431	อาชญากรรมทางธุรกิจ Business Crime	2(2-0-4)
3403432	กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งภาคบังคับคดี Civil Procedure: Execution of Judgements or Order	2(2-0-4)
3403433	กฎหมายล้มละลาย Bankruptcy Law	2(2-0-4)
3403434	สัมมนากฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง Seminar on Civil Procedure	2(2-0-4)
3403435	สัมมนากฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา Seminar on Criminal Procedure 2.3.3 สาขาวิชากฎหมายมหาชน	2(2-0-4)
3404302	กฎหมายเลือกตั้งและกฎหมายรัฐสภา Election Law and Parliamentary Law	2(2-0-4)
3404303	กฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง Administrative Procedure Law	2(2-0-4)
3404427	กฎหมายการปกครองท้องถิ่น Local Government Law	2(2-0-4)

3404428	กฎหมายมหาชนทางเศรษฐกิจ Public Economic Law	2(2-0-4)
3404439	ศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง Administrative Court and Procedure	2(2-0-4)
3404442	สัญญาของรัฐ State Contracts	2(2-0-4)
3404444	กฎหมายสิ่งแวดล้อม Environmental Law	2(2-0-4)
3404447	สัมมนากฎหมายปกครอง Seminar on Administrative Law	2(2-0-4)
3404449	สัมมนากฎหมายรัฐธรรมนูญ Seminar on Constitutional Law	2(2-0-4)
	2.3.4 สาขาวิชากฎหมายระหว่างประเทศ	
3405406	หลักพื้นฐานกฎหมายเศรษฐกิจระหว่างประเทศ Fundamental Principles of International Economic Laws	2(2-0-4)
3405407	กฎหมายองค์การการค้าโลก WTO Significant Agreements	2(2-0-4)
3405408	กฎหมายอาเซียน Asean Law	2(2-0-4)
3405409	กฎหมายระหว่างประเทศกับการปฏิบัติการทางไซเบอร์ International Law and Cyber Operations	2(2-0-4)
3405430	กฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วยทะเล International Law on Sea	2(2-0-4)
3405431	กฎหมายอาญาระหว่างประเทศ International Criminal Law	2(2-0-4)
3405435	กฎหมายระหว่างประเทศภาคภาษาอังกฤษ International Law in English	2(2-0-4)
3405436	กฎหมายสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ International Environmental Law	2(2-0-4)
3405437	กฎหมายองค์การระหว่างประเทศ International Organization Law	2(2-0-4)
3405438	กฎหมายสหภาพยุโรป European Union Law	2(2-0-4)
3405439	สัมมนากฎหมายระหว่างประเทศ Seminar on International Law	2(2-0-4)

3405440	กฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ International Humanitarian Law	2(2-0-4)
3405441	กฎหมายสิทธิมนุษยชน Human Rights Law	2(2-0-4)

3. หมวดวิชาเลือกเสรี/เลือก จำนวน 6 หน่วยกิต

นิสิตอาจลงทะเบียนเรียนวิชาเลือกอีก 6 หน่วยกิตดังนี้

3.1 ลงทะเบียนเรียนโดยเลือกรายวิชาดังต่อไปนี้ให้ครบ 6 หน่วยกิต โดยสามารถเลือกรายวิชาใดในระหว่าง (1)-(3) คละกันได้อย่างเสรี

1) วิชาศึกษาทั่วไป ประเภท 1.2 วิชาศึกษาทั่วไปกลุ่มพิเศษในรายวิชาที่ยังมิได้ลงทะเบียนเรียนมาก่อน

2) วิชาเฉพาะสาขา (บังคับเลือก) ในรายวิชาที่ยังมิได้ลงทะเบียนเรียนมาก่อนโดยไม่จำกัดสาขา

3) วิชาเลือกเสรีในคณะนิติศาสตร์

3401402	กฎหมายธุรกิจและการลงทุนของประเทศสมาชิกอาเซียน Seminar on Business and Investment Law in the ASEAN	2(2-0-4)
3401439	การเจรจาต่อรองสำหรับนักกฎหมาย Negotiation for Lawyers	2(2-0-4)
3401451	สัมมนากฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา Seminar on Intellectual Property Law	2(2-0-4)
3401470	กฎหมายตราสารอนุพันธ์ Law on Derivatives	2(2-0-4)
3401480	กฎหมายเกี่ยวกับการจัดโครงสร้างการลงทุนและการเงิน Law on Structuring and Fianacing Foreign Direct Investment	2(2-0-4)
3402401	กฎหมายเกี่ยวกับอาชญากรรมข้ามชาติ Law on Transnational Crimes	2(2-0-4)
3402402	กฎหมายเกี่ยวกับอาชญากรรมไซเบอร์ Law on Cyber Crimes	2(2-0-4)
3403400	ศาลรัฐธรรมนูญและวิธีพิจารณาคดีรัฐธรรมนูญ Constitutional Court and Procedure	2(2-0-4)

3403430	กฎหมายเกี่ยวกับการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน Juvenile Offences	2(2-0-4)
3403431	กฎหมายวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค Consumer Case Procedure Law	2(2-0-4)
3403481	การว่าความและศาลจำลอง Litigation and Moot Court	2(2-0-4)
3403482	นิติเวชศาสตร์ Forensic Medicine	2(2-0-4)
3403483	กฎหมายการระงับข้อพิพาทนอกศาล Non-Judiciary Dispute Settlement	2(2-0-4)
3403484	การสืบสวนและสอบสวนคดีอาญา Criminal Investigation and Inquiry	2(2-0-4)
3404100	ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายญี่ปุ่น Introduction To Japanese Law	2(2-0-4)
3404114	ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายโรมัน Introduction To Roman Law	2(2-0-4)
3404119	ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายจีน Introduction to Chinese Law	2(2-0-4)
3404127	ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายคอมมอนลอว์ Introduction to Common Law	2(2-0-4)
3404402	กฎหมายพลังงาน Energy Law	2(2-0-4)
3404403	สัมมนากฎหมายกับการพัฒนา Seminar on Law and Development	2(2-0-4)
3404408	สัมมนากฎหมายกับเพศภาวะ Seminar on Law and Gender	2(2-0-4)
3404410	กฎหมายเกี่ยวกับวัฒนธรรม Cultural Law	2(2-0-4)
3404412	กฎหมายเกี่ยวกับการกีฬา Sports Law	2(2-0-4)
3404413	กฎหมายเกี่ยวกับการบันเทิง Entertainment Law	2(2-0-4)
3404414	กฎหมายเกี่ยวกับการแพทย์และการสาธารณสุข Law on Medicine and Public Health	2(2-0-4)
3404418	กฎหมายเกี่ยวกับการพัฒนาเมืองและผังเมือง Urban Development and Urban Planning Law	2(2-0-4)

3404419	กฎหมายอาหารและยา Food and Drug Law	2(2-0-4)
3404420	การประเมินผลกระทบของกฎหมาย Regulatory Impact Assessment	2(2-0-4)
3404421	กฎหมายเกี่ยวกับวิสาหกิจเริ่มต้นและบริษัทเทคโนโลยี Startup and Technology Company Law	2(2-0-4)
3404429	กฎหมายและนโยบายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม Law and Policy on Digital Economy and Society	2(2-0-4)
3404430	กฎหมายธนาคาร Banking Law	2(2-0-4)
3404431	กฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด Narcotics Law	2(2-0-4)
3404432	ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายเปรียบเทียบ Introduction to Comparative Law	2(2-0-4)
3404433	กฎหมายกับความมั่นคงของชาติ Law and National Security	2(2-0-4)
3404434	กฎหมายกับการป้องกันและปราบปรามการทุจริต Law and Anti-Corruption	2(2-0-4)
3404436	กฎหมายกับบทบาทของชุมชนและประชาชน Law and Community and Citizens role	2(2-0-4)
3404437	กฎหมายมหาชนภาคภาษาต่างประเทศ Public Law in Foreign Language	2(2-0-4)
3404443	สัมมนากฎหมายกับปัญหาสังคม Seminar on Law and Social Problems	2(2-0-4)
3404446	สัมมนาการร่างกฎหมายและกระบวนการนิติบัญญัติ Seminar on Legal Drafting and Legislative Process	2(2-0-4)
3404451	กฎหมายกับปัญหาประชากร Law and Population Problems	2(2-0-4)
3404453	กฎหมายกับนวัตกรรม Law and Innovation	2(2-0-4)
3404454	กฎหมายกับการควบคุมการใช้อำนาจอรัฐ Law and State Power Control	2(2-0-4)
3404470	กฎหมายเกี่ยวกับการจัดการที่ดิน Law on Land Management	2(2-0-4)

3404471	สัมมนากฎหมายภาษีอากร Seminar on Taxation	2(2-0-4)
3404472	กฎหมายศุลกากร Customs Law	2(2-0-4)
3404474	กฎหมายแร่และปิโตรเลียม Mineral Resource and Petroleum Law	2(2-0-4)
3404492	สัมมนากฎหมายแรงงานและประกันสังคม Seminar on Labour Law and Social Security	2(2-0-4)
3404493	กฎหมายอุตสาหกรรม Industrial Law	2(2-0-4)
3404495	กฎหมายข้อมูลข่าวสารและสิทธิส่วนบุคคล Law on Public Information Access and Rights of Privacy	2(2-0-4)
3404497	กฎหมายภาษีทรัพย์สิน Law on Property Taxation	2(2-0-4)
3404498	กฎหมายเกี่ยวกับการลงทุน Investment Law	2(2-0-4)
3404499	กฎหมายเกี่ยวกับเทคโนโลยี Law of Technology	2(2-0-4)
3404501	กฎหมายเกี่ยวกับความเป็นส่วนตัวและความปลอดภัยใน โลกไซเบอร์ Privacy and Cyber Security Law	2(2-0-4)
3405101	ศาลจำลองคดีระหว่างประเทศ International Moot Court	2(2-0-4)
3405303	สัมมนากฎหมายอาเซียน Seminar on ASEAN Law	2(2-0-4)
3405404	สัมมนากฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วยการลงทุน International Investment Law Seminar	2(2-0-4)
3405446	กฎหมายระหว่างประเทศกับการพัฒนา International Law and Development	2(2-0-4)
3405449	กฎหมายสินค้าเกษตรภายใต้องค์การการค้าโลก Laws on Agricultural Merchandise under WTO	2(2-0-4)
3405450	กฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วยอวกาศ Space Law	2(2-0-4)
3405451	กฎหมายการเดินอากาศ Air Law	2(2-0-4)
3405475	กฎหมายพาณิชย์นาวี Maritime Law	2(2-0-4)
3405477	หลักการภาษีระหว่างประเทศ International Taxation	2(2-0-4)
3405483	กฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วยการลี้ภัยและการย้ายถิ่น International Refugee and Migration Law	2(2-0-4)

3405484	กฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิเด็ก International Law of Child Rights	2(2-0-4)
3405485	กฎหมายระหว่างประเทศกับปัญหาการเมืองระหว่างประเทศในยุคปัจจุบัน International Law and Contemporary Political Issues	2(2-0-4)

2.8.2 หลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2561) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

โครงสร้างและองค์ประกอบหลักสูตร นักศึกษาภาคปกติจะต้องจดทะเบียนศึกษารายวิชารวม ไม่น้อยกว่า 129 หน่วยกิต โดยศึกษาวิชาต่าง ๆ ครบตามโครงสร้างองค์ประกอบและข้อกำหนดของหลักสูตร ดังนี้

(1) หมวดวิชาศึกษาทั่วไป 30 หน่วยกิต

หมวดวิชา	จำนวนหน่วยกิต
วิชาศึกษาทั่วไป	30

(2) หมวดวิชาเฉพาะ 93 หน่วยกิต

หมวดวิชา	จำนวนหน่วยกิต
กลุ่มวิชาพื้นฐานทางนิติศาสตร์ (บังคับ)	75
กลุ่มวิชาเฉพาะสาขา (บังคับเลือก)	18

(3) หมวดวิชาเลือกเสรี/เลือก 6 หน่วยกิต

หมวดวิชา	จำนวนหน่วยกิต
หมวดวิชาเลือกเสรี/เลือก	6

รายวิชาและข้อกำหนดของหลักสูตร

1. วิชาศึกษาทั่วไป 30 หน่วยกิต

1.1 หลักสูตรภาคปกติ นักศึกษาต้องศึกษาวิชาศึกษาทั่วไป จำนวน 30 หน่วยกิต

1.2 หลักสูตรภาคบัณฑิต นักศึกษาจะได้รับการยกเว้นไม่ต้องศึกษาวิชาศึกษาทั่วไป จำนวน 30 หน่วยกิต

ส่วนที่ 1 เป็นหลักสูตรกลางของมหาวิทยาลัยที่กำหนดให้นักศึกษาทุกคนต้องเรียน จำนวน 21 หน่วยกิต ดังต่อไปนี้

1) หมวดสังคมศาสตร์ บังคับ 2 วิชา 6 หน่วยกิต

มธ.100	พลเมืองกับการลงมือแก้ปัญหา TU100 Civic Engagement	3 (3-0-6)
มธ.101	โลก,อาเซียน และไทย TU101 Thailand, ASEAN, and the World	3 (3-0-6)
	2) หมวดมนุษยศาสตร์ บัณฑิต 1 วิชา 3 หน่วยกิต	
มธ.102	ทักษะชีวิตทางสังคม TU102 Social Life Skills	3 (3-0-6)
	3) หมวดวิทยาศาสตร์กับคณิตศาสตร์ บัณฑิต 1 วิชา 3 หน่วยกิต	
มธ.103	ชีวิตกับความยั่งยืน TU103 Life and Sustainability	3 (3-0-6)
	4) หมวดภาษา บัณฑิต 3 วิชา 9 หน่วยกิต	
มธ.104	การคิด อ่าน และเขียนอย่างมีวิจารณญาณ TU104 Critical Thinking, Reading, and Writing	3 (3-0-6)
มธ.105	ทักษะการสื่อสารด้วยภาษาอังกฤษ TU105 Communication Skills in English	3 (3-0-6)
มธ.106	ความคิดสร้างสรรค์และการสื่อสาร TU106 Creativity and Communication	3 (3-0-6)
ส่วนที่ 2 เป็นหลักสูตรกลางของมหาวิทยาลัยที่กำหนดให้นักศึกษาทุกคนต้องเรียน		
จำนวน 9 หน่วยกิตดังต่อไปนี้		
	1) บัณฑิต 2 วิชา 6 หน่วยกิต	
น.150	สิทธิขั้นพื้นฐาน Fundamental Rights	3 (3-0-6)
สช.217	การฟังและการพูดด้านวิชาการ Speaking and Listening for Academic Purposes	3 (3-0-6)
	2) เลือกศึกษา 1 วิชา 3 หน่วยกิต จากรายวิชาต่อไปนี้	
มธ.111	ประเทศไทย ในมิติทางประวัติศาสตร์ สังคม และวัฒนธรรม Thailand in Historical Social and Cultural Perspective	3 (3-0-6)
มธ.112	มรดกโลกก่อนสมัยใหม่ Heritage of the Pre-modern World	3 (3-0-6)
มธ.113	ความรู้พื้นฐานทางปรัชญาและศาสนา Fundamentals of Philosophy and Religions	3 (3-0-6)
มธ.117	พัฒนาการของโลกสมัยใหม่	3 (3-0-6)

	Development of Modern World	
จ.200	จิตวิทยาทั่วไป General Psychology	3 (3-0-6)
จ.252	จิตวิทยาความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล Psychology of Interpersonal Relations	3 (3-0-6)
พบ.291	ธุรกิจเบื้องต้น Introduction of Business	3 (3-0-6)
ศ.210	เศรษฐศาสตร์เบื้องต้น Introductory Economics	3 (3-0-6)

2. วิชาเฉพาะ 93 หน่วยกิต

หลักสูตรภาคปกติ และภาคบัณฑิต จะต้องศึกษาวิชาเฉพาะ 93 หน่วยกิต ดังนี้

2.1 วิชาแกน (วิชาบังคับทางกฎหมาย) 75 หน่วยกิต

วิชาแกน (วิชาบังคับทางกฎหมาย) แบ่งเป็น 6 กลุ่มวิชา ดังนี้

1) กลุ่มวิชาหลักทั่วไปแห่งกฎหมาย 10 หน่วยกิต

น.100	ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับกฎหมายและระบบกฎหมาย Introduction to Law and Legal System	3 (3-0-6)
น.160	การเขียนในเชิงกฎหมาย 1 Legal Writing 1	1 (1-0-2)
น.161	การเขียนในเชิงกฎหมาย 2 Legal Writing 2	1 (1-0-2)
น.360	นิติปรัชญา 1 Philosophy of Law 1	2 (2-0-4)
น.362	ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย Thai Legal History	2 (2-0-4)
น.460	หลักวิชาชีพนักกฎหมาย Legal Profession	1 (1-0-2)

2) กลุ่มวิชากฎหมายแพ่ง 18 หน่วยกิต

น.101	กฎหมายลักษณะนิติกรรมและสัญญา Juristic Act and Contract	3 (3-0-6)
น.200	กฎหมายลักษณะหนี้ : หลักทั่วไป Obligation: General Principles	3 (3-0-6)
น.201	กฎหมายลักษณะละเมิดจัดการงานนอกสั่งลาภมิควรได้ Wrongful Acts, Management of Affairs Without Mandate and Undue Enrichment	3 (3-0-6)
น.202	กฎหมายลักษณะทรัพย์สิน Property Law	3 (3-0-6)
น.203	กฎหมายลักษณะครอบครัว Family Law	3 (3-0-6)
น.300	กฎหมายลักษณะมรดก Law of Succession	3 (3-0-6)

3) หน่วยกิตกลุ่มวิชากฎหมายอาญา 6 หน่วยกิต

น.110	กฎหมายอาญา: ภาคทั่วไป	3 (3-0-6)
-------	-----------------------	-----------

	Criminal Law: General Principles	
น.111	กฎหมายอาญา: ภาคความผิด Criminal Law: Offense	3 (3-0-6)
	4) กลุ่มวิชากฎหมายพาณิชย์ 7 หน่วยกิต	
น.230	กฎหมายสัญญาทางพาณิชย์ 1 Law on Commercial Contracts 1	4 (4-0-8)
น.330	กฎหมายองค์กรทางธุรกิจ Partnerships and Company	3 (3-0-6)
	5) กลุ่มวิชากฎหมายมหาชน 8 หน่วยกิต	
น.250	กฎหมายมหาชนเบื้องต้น Introduction to Public Law	2 (2-0-4)
น.251	กฎหมายรัฐธรรมนูญ Constitutional Law	3 (3-0-6)
น.350	กฎหมายปกครอง Administrative Law	3 (3-0-6)
	6) กลุ่มวิชากฎหมายวิธีสบัญญัติ 10 หน่วยกิต	
น.280	กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง Law of Civil Procedure	4 (4-0-8)
น.380	กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา Law of Criminal Procedure	3 (3-0-6)
น.381	กฎหมายวิธีพิจารณาคดีรัฐธรรมนูญและคดีปกครอง Constitutional Procedural Law and Administrative Procedural Law	3 (3-0-6)
	7) กลุ่มวิชากฎหมายระหว่างประเทศ 7 หน่วยกิต	
น.390	กฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีเมือง 1 Public International Law 1	4 (4-0-8)
น.391	กฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคล Private International Law	3 (3-0-6)
	8) กลุ่มวิชากฎหมายเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม/ กฎหมายเกี่ยวกับการพัฒนา/ กฎหมายที่เกี่ยวกับชุมชน 9 หน่วยกิต	

	(1) ให้นักศึกษาเลือกศึกษา 1 วิชา 3 หน่วยกิต จากรายวิชาดังต่อไปนี้	
น.470	การศึกษาค้นคว้าทางกฎหมายด้วยตนเอง Independent Legal Study	3 (0-9-0)
น.471	การฝึกปฏิบัติงานทางกฎหมาย 1 Legal Traineeship 1	3 (0-0-15)
น.472	การให้บริการทางกฎหมายเพื่อสังคม Pro Bono Service Learning	3 (1-6-2)
	(2) ให้นักศึกษาศึกษาทั้ง 3 วิชา ดังต่อไปนี้	
น.270	ภาษาอังกฤษทางกฎหมาย Legal English	2 (2-0-4)
น.382	กฎหมายลักษณะพยาน Law of Evidence	2 (2-0-4)
น.392	กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการรวมกลุ่มของประชาคม อาเซียน Law relating to ASEAN integration	2 (2-0-4)

2.2 วิชาเฉพาะด้าน (วิชาเลือกทางกฎหมาย) 18 หน่วยกิต

นักศึกษาภาคปกติและนักศึกษาภาคบัณฑิต สามารถเลือกศึกษารูปแบบใดรูปแบบหนึ่งจาก 2 รูปแบบ ดังนี้

2.2.1 แบบที่ 1 สำหรับนักศึกษาที่ต้องการเลือกสาขาความเชี่ยวชาญทางกฎหมายเฉพาะทาง ซึ่งกำหนดไว้ 6 สาขา จะต้องศึกษา 1) วิชาเลือกที่เป็นวิชาบังคับสาขาในสาขาที่ตนเลือก และ 2) วิชาเลือกที่เป็นวิชาบังคับเลือกสาขาที่ตนเลือก จำนวน 18 หน่วยกิต ตามที่กำหนดไว้ในแต่ละสาขาความเชี่ยวชาญทางกฎหมายเฉพาะทาง

2.2.2 แบบที่ 2 สำหรับนักศึกษาที่ไม่ต้องการเลือกสาขาความเชี่ยวชาญทางกฎหมายเฉพาะทาง จะต้องศึกษาวิชาเลือกทางกฎหมายใด ๆ ก็ได้ 18 หน่วยกิต

โดยนักศึกษาที่ประสงค์จะศึกษาในแบบที่ 2 ตามข้อ 2.2.2 สามารถที่จะเลือกศึกษาวิชาเลือกที่เป็นวิชาบังคับสาขาของสาขาความเชี่ยวชาญใด ๆ วิชาบังคับเลือกสาขาของสาขาความเชี่ยวชาญใด ๆ หรือ วิชาเลือกทางกฎหมายอื่นใด ให้ครบ 18 หน่วยกิต

รายวิชาสาขาความเชี่ยวชาญทางกฎหมายเฉพาะทาง

นักศึกษาที่ต้องการเลือกสาขาความเชี่ยวชาญทางกฎหมายเฉพาะทางซึ่งเป็นรูปแบบการศึกษารูปแบบที่ 1 ตามข้อ 2.2.1 นั้นให้ศึกษาวิชาบังคับสาขาและบังคับเลือกสาขาของแต่ละสาขาความเชี่ยวชาญให้ครบถ้วนดังนี้

1. สาขากฎหมายแพ่ง

1.1 วิชาบังคับสาขา ต้องศึกษา 3 หน่วยกิต

น.403	กฎหมายแพ่งเปรียบเทียบ Comparative Private Law 1.2 วิชาบังคับเลือกสาขา เลือกศึกษา จากรายวิชา ดังนี้ 15 หน่วยกิต	3 (3-0-6)
น.204	สัมมนากฎหมายแพ่ง 1 Seminar in Civil Law 1	3 (3-0-6)
น.205	สัมมนากฎหมายแพ่ง 2 Seminar in Civil Law 2	3 (3-0-6)
น.206	กฎหมายเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ Laws on Real Estate Development Business	3 (3-0-6)
น.257	กฎหมายว่าด้วยสวัสดิการสังคม Law on Social Welfare	3 (3-0-6)
น.266	ระบบกฎหมายอังกฤษและอเมริกันเบื้องต้น Introduction of Anglo - American Law	3 (3-0-6)
น.267	กฎหมายโรมันเบื้องต้น Introduction to Roman Law	3 (3-0-6)
น.303	ระบบกฎหมายซีวิลลอว์ Civil Law System	3 (3-0-6)
น.304	สัมมนากฎหมายแพ่ง 3 Seminar in Civil Law 3	3 (3-0-6)
น.305	กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค Consumer Protection Law	3 (3-0-6)
น.383	กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาคบังคับคดี Law of Civil Procedure Provisional Measures and Execution of Judgments	3 (3-0-6)
น.404	หัวข้อคัดสรรในกฎหมายแพ่ง Selected Topics in Civil law	3 (3-0-6)
น.405	กฎหมายแรงงาน Labor Law	3 (3-0-6)
น.486	ปัญหาในกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง Problems in the Law of Civil Procedure	3 (3-0-6)
น.488	วิชาชีพให้คำปรึกษาด้านกฎหมายและทนายความ Legal Consultancy and Advocacy 2. สาขากฎหมายอาญา 2.1 วิชาบังคับสาขา ต้องศึกษา 3 หน่วยกิต	3 (3-0-6)
น. 318	กฎหมายอาญาเปรียบเทียบ Comparative Criminal Law 2.2 วิชาบังคับเลือกสาขา เลือกศึกษาจากรายวิชา ดังนี้ 15 หน่วยกิต	3 (3-0-6)
น.314	อาชญวิทยาและทัณฑวิทยา	3 (3-0-6)

	Criminology and Penology	
น.315	กฎหมายทหาร Military Law	3 (3-0-6)
น.316	สัมมนาปัญหากฎหมายอาญา Criminal Law Seminar	3 (3-0-6)
น.317	กฎหมายเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชน Juvenile Justice	3 (3-0-6)
น.319	กฎหมายการแพทย์และนิติเวชศาสตร์ Medical Laws and Forensic Medicine	3 (3-0-6)
น.363	กฎหมายเกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศ Laws on Information Technology	3 (3-0-6)
น.384	สัมมนาปัญหาในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาและ กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา Seminar: Problems in Criminal Justice and Criminal Procedure	3 (3-0-6)
น.393	กฎหมายว่าด้วยความร่วมมือระหว่างประเทศในทางอาญา Extradition Law and Mutual Legal Assistance in Criminal Matters	3 (3-0-6)
น.398	กฎหมายอาญาระหว่างประเทศ International Criminal Law	3 (3-0-6)
น.413	กฎหมายอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ Laws on Economic Crimes	3 (3-0-6)
น.414	ทฤษฎีกฎหมายอาญา Criminal Law Theories	3 (3-0-6)
น.415	หัวข้อคัดสรรในกฎหมายอาญา Selected Topics in Criminal law	3 (3-0-6)
น.485	กฎหมายว่าด้วยการสืบสวนสอบสวน Criminal Investigation	3 (3-0-6)
น.488	วิชาชีพให้คำปรึกษาด้านกฎหมายและทนายความ Legal Consultancy and Advocacy	3 (3-0-6)
	3. สาขากฎหมายพาณิชย์	
	3.1 วิชาบังคับสาขา ต้องศึกษา 9 หน่วยกิต	
น.234	กฎหมายเกี่ยวกับสินเชื่อและการประกันหนี้ Law on Credits and Secured Transactions	3 (3-0-6)

น.235	กฎหมายเกี่ยวกับตราสารเปลี่ยนมือ Negotiable Instrument Law	3 (3-0-6)
น.236	กฎหมายเกี่ยวกับการบริหารความเสี่ยงและการ ประกันภัย Law on Risk Management and Insurance	3 (3-0-6)
	3.2 วิชาบังคับเลือกสาขา เลือกศึกษาจากรายวิชา ดังนี้ 9 หน่วยกิต	
น.233	กฎหมายสัญญาทางพาณิชย์ 2 Law on Commercial Contracts 2	3 (3-0-6)
น.305	กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค Consumer Protection Law	3 (3-0-6)
น.333	กฎหมายเกี่ยวกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ Law Concerning Securities and Exchange	3 (3-0-6)
น.334	กฎหมายเกี่ยวกับสถาบันการเงิน Law Concerning Financial Institutions	3 (3-0-6)
น.335	ทรัพย์สินทางปัญญา Intellectual Property	3 (3-0-6)
น.336	กฎหมายภาษีรายได้เบื้องต้น Introduction to Income Tax	3 (3-0-6)
น.337	กฎหมายภาษีการบริโภคและภาษีอื่น ๆ เบื้องต้น Introduction to Consumption Tax and other Types of Taxation	3 (3-0-6)
น.338	หลักการบัญชีและรายงานทางการเงินสำหรับนักกฎหมาย Accounting Principles and Financial Statements for Lawyers	3 (3-0-6)
น.339	กฎหมายรับขนทางอากาศ Law on contract of carriage by air	3 (3-0-6)
น.346	หลักกฎหมายธุรกิจเปรียบเทียบ Comparative Business Law	3 (3-0-6)
น.348	กฎหมายพาณิชย์นาวี Maritime Law	3 (3-0-6)
น.349	การเจรจาและการจัดทำสัญญาทางธุรกิจ Negotiating and Drafting Business Contracts	3 (3-0-6)

น.363	กฎหมายเกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศ Laws on Information Technology	3 (3-0-6)
น.433	กฎหมายเกี่ยวกับสื่อสารมวลชนและธุรกิจโทรคมนาคม Laws on Mass Communication and Telecommunication Business	3 (3-0-6)
น.436	หลักกฎหมายธุรกิจระหว่างประเทศ International Business Transactions	3 (3-0-6)
น.437	กฎหมายเกี่ยวกับการลงทุนระหว่างประเทศ Laws on Foreign Direct Investment	3 (3-0-6)
น.438	วิธีการระงับข้อพิพาททางธุรกิจและอนุญาโตตุลาการ Settlement of Commercial Disputes and Arbitration	3 (3-0-6)
น.439	กฎหมายเกี่ยวกับการเงินในการประกอบธุรกิจระหว่าง ประเทศ Law Concerning Finance in International Business Transactions	3 (3-0-6)
น.443	กฎหมายการแข่งขันการค้า Competition Law	3 (3-0-6)
น.444	กฎหมายเกี่ยวกับการควบรวมกิจการ Laws on Merger and Acquisition	3 (3-0-6)
น.445	กฎหมายล้มละลาย Bankruptcy Law	3 (3-0-6)
น.447	ปัญหาในกฎหมายธุรกิจ Problems in Business Law	3 (3-0-6)
น.449	กฎหมายฟื้นฟูกิจการ Law on Business Reorganization	3 (3-0-6)
น.405	กฎหมายแรงงาน Labor Law	3 (3-0-6)
	4. สาขากฎหมายมหาชน	
	(1) วิชาบังคับสาขา ต้องศึกษา 3 หน่วยกิต	
น.426	กฎหมายการคลังและภาษีอากร 1 Law of Public Finance and Taxation 1	3 (3-0-6)
	(2) วิชาบังคับเลือกสาขา เลือกศึกษาจากรายวิชา ดังนี้ 15 หน่วยกิต	
น.254	กฎหมายว่าด้วยการควบคุมการใช้อำนาจรัฐ	3 (3-0-6)

	Law Relating to Control of the Exercise of State Power	
น.256	กฎหมายมหาชนทางเศรษฐกิจเบื้องต้น Introduction to Public Economic Laws	3 (3-0-6)
น.354	กฎหมายพรรคการเมืองและการเลือกตั้ง Political Party and Electoral Law	3 (3-0-6)
น.355	สัมมนากฎหมายมหาชน Public Law Seminar	3 (3-0-6)
น.357	กฎหมายว่าด้วยการปกครองท้องถิ่น Law of Local Administration	3 (3-0-6)
น.388	ปัญหาในกฎหมายวิธีพิจารณาคดีรัฐธรรมนูญ Problems in Constitutional Procedural Law	3 (3-0-6)
น.389	ปัญหาในกฎหมายวิธีพิจารณาคดีปกครอง Problems in Administrative Procedural Law	3 (3-0-6)
น.423	การร่างกฎหมายและกระบวนการนิติบัญญัติ Law Drafting and Legislative Processes	3 (3-0-6)
	5. สาขากฎหมายระหว่างประเทศ	
	(1) วิชาบังคับสาขา ต้องศึกษา 3 หน่วยกิต	
น.490	กฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีเมือง 2 Public International Law 2	3 (3-0-6)
	(2) วิชาบังคับเลือกสาขา เลือกศึกษาจากรายวิชา ดังนี้ 15 หน่วยกิต	
น.393	กฎหมายว่าด้วยความร่วมมือระหว่างประเทศในทางอาญา Extradition Law and Mutual Legal Assistance in Criminal Matters	3 (3-0-6)
น.394	กฎหมายสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ International Environmental Law	3 (3-0-6)
น.396	กฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ International Human Rights	3 (3-0-6)
น.397	กฎหมายองค์การระหว่างประเทศ Law of International Organizations	3 (3-0-6)
น.398	กฎหมายอาญาระหว่างประเทศ International Criminal Law	3 (3-0-6)

น.399	กฎหมายทะเล Law of the Sea	3 (3-0-6)
น.491	หัวข้อคัดสรรในกฎหมายระหว่างประเทศ Selected Topics in International Law	3 (3-0-6)
น.492	กฎหมายอวกาศ Space Law	3 (3-0-6)
น.493	กฎหมายสหภาพยุโรป European Union Law	3 (3-0-6)
น.494	กฎหมายว่าด้วยคนต่างด้าว Law on Aliens	3 (3-0-6)
น.495	ประวัติศาสตร์และทฤษฎีกฎหมายระหว่างประเทศ History and Theory of International Law	3 (3-0-6)
น.496	กฎหมายการเดินอากาศ Aviation Law	3 (3-0-6)
น.498	กฎหมายเศรษฐกิจระหว่างประเทศ International Economic Law	3 (3-0-6)
น.499	กฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ International Humanitarian Law	3 (3-0-6)
6. กฎหมายและการพัฒนาที่ยั่งยืน		
(1) บัณฑิตสาขา ต้องศึกษา 3 หน่วยกิต		
น.369	กฎหมายกับการพัฒนาที่ยั่งยืนเบื้องต้น Introduction to Law and Sustainable Development	3 (3-0-6)
(2) บัณฑิตเลือกสาขา เลือกศึกษาจากรายวิชา ดังนี้ 15 หน่วยกิต		
น.257	กฎหมายว่าด้วยสวัสดิการสังคม Law On Social Welfare	3 (3-0-6)
น.279	สัมมนากฎหมายและนโยบายของรัฐเกี่ยวกับคนพิการ Seminar on Law and State Policy on the Disable	3 (3-0-6)
น.324	กฎหมายว่าด้วยการพัฒนาเมือง Urban Development Law	3 (3-0-6)
น.326	กฎหมายสุขภาพ Health Law	3 (3-0-6)
น.343	กฎหมายสิ่งแวดล้อม Environmental Law	3 (3-0-6)
น.358	กฎหมายเกี่ยวกับการเกษตร Agrarian Law	3 (3-0-6)

น.374	กฎหมายว่าด้วยการจัดการทางวัฒนธรรม Cultural Law	3 (3-0-6)
น.375	กฎหมายว่าด้วยการจัดการทางการศึกษา Educational Law	3 (3-0-6)
น.376	กฎหมายกับการพัฒนาเศรษฐกิจในเชิงสร้างสรรค์ Law and the Development of the Creative Economy	3 (3-0-6)
น.405	กฎหมายแรงงาน Labor Law	3 (3-0-6)
น.455	กฎหมายทรัพยากรธรรมชาติและพลังงาน Natural Resources and Energy Law	3 (3-0-6)
น.459	กฎหมายมหาชนกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม Public Law and Social Changes	3 (3-0-6)
น.464	กฎหมายกับพัฒนาการทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี Law and Scientific and Technological Development	3 (3-0-6)
น.465	นิติศึกษาทางประวัติศาสตร์และสถาบัน Legal Studies in Historico-Institutional Approach	3 (3-0-6)
น.466	ชีวจริยศาสตร์ Bioethics	3 (3-0-6)
น.467	หัวข้อคัดสรรในกฎหมายกับการพัฒนาที่ยั่งยืน Selected Topics in Law and Sustainable Development	3 (3-0-6)
น.477	กฎหมายกับการพัฒนาเศรษฐกิจในกลุ่มประเทศอนุ ภูมิภาคแม่น้ำโขง Law and the Greater Mekong Sub-region (GMS) Economic Development	3 (3-0-6)

3. วิชาเลือกเสรี 6 หน่วยกิต

วิชาเลือกเสรี (เฉพาะนักศึกษาภาคปกติ) 6 หน่วยกิต

นักศึกษาอาจเลือกศึกษาวิชาใดก็ได้ที่เปิดสอนในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เป็นวิชาเลือกเสรี โดยให้มีจำนวนหน่วยกิตรวมไม่น้อยกว่า 6 หน่วยกิต และให้หมายรวมถึงวิชาศึกษาทั่วไปหมวดภาษาต่างประเทศภาษาที่ 2 ด้วย

นักศึกษาจะนำวิชาเหล่านี้มานับเป็นวิชาเลือกเสรีไม่ได้

1. วิชา น.209, น.239, น.249 และ มธ.122
2. วิชาในหลักสูตรศึกษาทั่วไปทั้งส่วนที่ 1 และส่วนที่ 2 ที่ใช้รหัสย่อ “มธ” ระดับ 100 คือ มธ.100 – มธ.156

2.8.3 หลักสูตรนิเทศศาสตรบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พุทธศักราช 2563) มหาวิทยาลัยรามคำแหง

จำนวนหน่วยกิตตลอดหลักสูตร การศึกษาเพื่อรับปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต นักศึกษาจะต้องสอบให้ได้จำนวนหน่วยกิตรวมไม่น้อยกว่า 140 หน่วยกิต

โครงสร้างหลักสูตร

1. หมวดวิชาศึกษาทั่วไป	30 หน่วยกิต
2. หมวดวิชาเฉพาะ	104 หน่วยกิต
กลุ่มวิชาบังคับ	92 หน่วยกิต
กลุ่มวิชาเลือกกฎหมาย	12 หน่วยกิต
3. หมวดวิชาเลือกเสรี	6 หน่วยกิต

หลักสูตรนิเทศศาสตรบัณฑิต 140 หน่วยกิต

1. หมวดวิชาศึกษาทั่วไป 30 หน่วยกิต

1.1 กลุ่มวิชามนุษยศาสตร์	6 หน่วยกิต	HIS 1001 (3), PSY 1001 (3)
1.2 กลุ่มวิชาสังคมศาสตร์	6 หน่วยกิต	POL 1100 (3), RAM 1000 (3)
1.3 กลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์	6 หน่วยกิต	BIO 2202 (3), SCI 1003 (3)
1.4 กลุ่มวิชาภาษาไทย	6 หน่วยกิต	THA 1001 (3), THA1003 (3)
1.5 กลุ่มวิชาภาษาต่างประเทศ	6 หน่วยกิต	

เลือกเรียนภาษาต่างประเทศภาษาใดภาษาหนึ่ง 2 กระบวนวิชาติดต่อกัน ดังนี้

ภาษาอังกฤษ	ENG 1001 (3), ENG 1002 (3)
ภาษาฝรั่งเศส	FRE 1011 (3), FRE 1012 (3)
ภาษาเยอรมัน	GER 1011 (3), GER 1012 (3)
ภาษาจีน	CHI 1001 (3), CHI 1002 (3)
ภาษาเกาหลี	KOR 1001 (3), KOR 1002 (3)
ภาษาญี่ปุ่น	JPN 1011 (3), JPN 1012 (3)

2. หมวดวิชาเฉพาะ 104 หน่วยกิต

2.1 กลุ่มวิชาบังคับ 92 หน่วยกิต

(นักศึกษาคณะนิติศาสตร์ทุกคนต้องเรียนวิชากฎหมายในหมวดวิชาเฉพาะทุก
กระบวนวิชาจำนวน 40 กระบวนวิชา) ประกอบด้วย LAW 1101 (2), LAW 1102 (2), LAW 1103
(3), LAW 1106 (3), LAW 2101 (3), LAW 2102 (3), LAW 2103 (2), LAW 2104 (3), LAW 2105
(2), LAW 2106 (3), LAW 2107 (2), LAW 2108 (2), LAW 2109 (2), LAW 2110 (2), LAW 2111
(2), LAW 2112 (2), LAW 2113 (2), LAW 3101 (2), LAW 3102 (2), LAW 3103 (3), LAW 3104
(2), LAW 3105 (3), LAW 3106 (3), LAW 3107 (2), LAW 3108 (2), LAW 3109 (2), LAW 3110
(2), LAW 3111 (2), LAW 3112 (3), LAW 3117 (2), LAW 4101 (2), LAW 4102 (2), LAW 4103
(3), LAW 4104 (2), LAW 4105 (2), LAW 4106(3), LAW 4107 (2), LAW 4108 (2), LAW 4109
(2), LAW 4110 (2)

2.2 กลุ่มวิชาเลือกกฎหมาย 12 หน่วยกิต

LAW 3133 (3), LAW 3138 (3), LAW 4134 (3), LAW 4156 (3)

3. หมวดวิชาเลือกเสรี 6 หน่วยกิต

ให้นักศึกษาเลือกเรียนกระบวนวิชาใด ๆ ก็ได้ที่เปิดให้มีการเรียนการสอนและการ
สอบ ณ สาขาวิทยบริการฯ ต่างประเทศ จำนวน 2 กระบวนวิชา กระบวนวิชาละ 3 หน่วยกิต ยกเว้น
วิชากฎหมายที่เปิดสอนสำหรับนักศึกษาคณะอื่น ได้แก่ LAW1104, LAW2115, LAW2116,
LAW3115 และ LAW3116

2.8.4 โครงสร้างหลักสูตรสาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ระดับ ปริญญาตรี (4 ปี)

สำเร็จการศึกษา ม.3 หรือเทียบเท่า หรือ ม.6 หรือเทียบเท่า มีโครงสร้างและรายละเอียด
ของหลักสูตรดังนี้

(1) โครงสร้างของหลักสูตร

ก. หมวดวิชาศึกษาทั่วไป	5	ชุดวิชา (30 หน่วยกิต)
ข. หมวดวิชาแกน	7	ชุดวิชา (42 หน่วยกิต)
ค. หมวดวิชาเฉพาะ	11	ชุดวิชา (66 หน่วยกิต)
โดยแบ่งเป็น		
1) ชุดวิชาบังคับ	10	ชุดวิชา (60 หน่วยกิต)
2) ชุดวิชาเลือก	1	ชุดวิชา (6 หน่วยกิต)
ง. หมวดวิชาเลือกเสรี	1	ชุดวิชา (6 หน่วยกิต)

รวมตลอดหลักสูตรต้องศึกษาไม่น้อยกว่า 24 ชุติวิชา หรือ 144 หน่วยกิต

(2) รายละเอียดของหลักสูตร

ก. หมวดวิชาศึกษาทั่วไป 5 ชุติวิชา

บังคับ 1 ชุติวิชา

10151 ไทยศึกษา

และเลือก 4 ชุติวิชาจากชุติวิชาต่อไปนี้

10103 ทักษะชีวิต

10111 ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร

10121 อารยธรรมมนุษย์

10131 สังคมมนุษย์

10141 วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อมเพื่อชีวิต

10152 ไทยกับสังคมโลก

10161 การใช้ภาษาไทย

ข. หมวดวิชาแกน 7 ชุติวิชา

40101 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป

41201 กฎหมายมหาชน

41211 กฎหมายแพ่ง 1: บุคคล นิติกรรม สัญญา

41212 กฎหมายแพ่ง 2: หนี้ ละเมิด

41213 กฎหมายว่าด้วยทรัพย์สิน

41231 กฎหมายอาญา 1: ภาคบทบัญญัติทั่วไป

41232 กฎหมายอาญา 2: ภาคความผิด

ค. หมวดวิชาเฉพาะ 11 ชุติวิชา

บังคับ 10 ชุติวิชา

41311 กฎหมายแพ่ง 3: ครอบครัว มรดก

41321 กฎหมายพาณิชย์ 1: ชื่อขาย เช่าทรัพย์สิน เช่าซื้อ

41322 กฎหมายพาณิชย์ 2: ยืม ฝากทรัพย์สิน ตัวแทน ประกันภัย

41323 กฎหมายพาณิชย์ 3: ประกันด้วยบุคคลและทรัพย์สิน ตัวเงิน

41324 กฎหมายพาณิชย์ 4: หุ้นส่วน บริษัท

41341 กฎหมายวิธีสบัญญัติ 1: หลักทั่วไปในวิธีพิจารณาความแพ่ง

41342 กฎหมายวิธีสบัญญัติ 2: วิธีพิจารณาความแพ่งและกฎหมาย

- 41343 กฎหมายวิธีสบัญญัติ 3: วิธีพิจารณาความอาญา
 41444 ประสบการณ์วิชาชีพกฎหมาย
 41451 กฎหมายระหว่างประเทศ
 และเลือก 1 ชุติวิชาจากชุติวิชาต่อไปนี้
 41401 ภาษาอังกฤษสำหรับนักกฎหมาย
 41402 ระบบกฎหมายไทยและต่างประเทศ
 41403 กฎหมายกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม
 41404 กฎหมายแรงงาน
 41405 กฎหมายสิ่งแวดล้อม
 41406 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการบริหารธุรกิจ
 41421 กฎหมายภาษีอากร 1: ภาษีเงินได้
 41423 กฎหมายธุรกิจระหว่างประเทศ
 41431 การบริหารงานยุติธรรม
 41432 กฎหมายอาญา 3: ความผิดอาญาตามกฎหมายอื่น
 41452 สถาบันระหว่างประเทศ
 41454 กฎหมายสิทธิมนุษยชน
 41455 กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา

ง. หมวดวิชาเลือกเสรี

1. ชุติวิชาให้ศึกษาจากชุติวิชาต่าง ๆ ที่เปิดสอนตามหลักสูตรในระดับปริญญาตรีที่มหาวิทยาลัยกำหนด ตามเกณฑ์การลงทะเบียนเรียนชุติวิชาเลือกเสรี

2.8.5 โครงสร้างหลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิต คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

จำนวนหน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตร ไม่น้อยกว่า 134 หน่วยกิต

โครงสร้างหลักสูตร หลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิต ประกอบด้วยหมวดวิชาศึกษาทั่วไป หมวดวิชาเฉพาะด้าน และหมวดวิชาเลือกเสรี โดยมีโครงสร้างหลักสูตร ดังนี้

1. หมวดวิชาศึกษาทั่วไป	ไม่น้อยกว่า	30	หน่วยกิต
1.1 กลุ่มวิชาภาษาและการสื่อสาร	ไม่น้อยกว่า	15	หน่วยกิต
1.2 กลุ่มวิชาวิถีแห่งชีวิต	ไม่น้อยกว่า	6	หน่วยกิต
1.3 กลุ่มวิชาพลเมืองโลก	ไม่น้อยกว่า	6	หน่วยกิต
1.4 กลุ่มวิชาอัตลักษณ์ของคณะ	ไม่น้อยกว่า	3	หน่วยกิต

	2. หมวดวิชาเฉพาะด้านไม่น้อยกว่า	98	หน่วยกิต
	2.1 เฉพาะด้านบังคับไม่น้อยกว่า		86 หน่วยกิต
	2.2 เฉพาะด้านเลือกไม่น้อยกว่า		12 หน่วยกิต
	3. หมวดวิชาเลือกเสรีไม่น้อยกว่า	6	หน่วยกิต
	รายวิชาตามโครงสร้าง หลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิต ดังนี้		
	1. หมวดวิชาศึกษาทั่วไปไม่น้อยกว่า	30	หน่วยกิต
	1.1 กลุ่มวิชาภาษาและการสื่อสารไม่น้อยกว่า	15	หน่วยกิต
	1) บังคับเรียน	12	หน่วยกิต
5100101	ภาษา ความคิด และการสื่อสาร Language Thought and Communication		3(3-0-6)
5100102	ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร Thai for Communication		3(3-0-6)
5100103	ภาษาไทยเพื่อการประกอบอาชีพ Thai for Careers		3(3-0-6)
5100105	ภาษาอังกฤษหรรษา English for Fun		3(3-0-6)
5100106	การใช้ภาษาอังกฤษในสังคมออนไลน์ English Usage for Social Network		3(3-0-6)
5100107	ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารและพัฒนาการเรียนรู้ English for Communication and Learning Development		2(1-2-3)
5100108	ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร 1 English for Communication 1		2(1-2-3)
5100109	ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร 2 English for Communication 2		2(1-2-3)
5100113	ก้าวทันโลกเทคโนโลยีและสื่อ Technology and Media Literacy		2(1-2-3)
	2) เลือกเรียนไม่น้อยกว่า	3	หน่วยกิต
5100104	การพัฒนาทักษะการพูดและการเขียนภาษาไทย Developments of Thai Speaking and Writing Skills		3(3-0-6)
5100110	การพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ English Communication Skills Development		3(3-0-6)

5100111	ภาษาจีนเพื่อการสื่อสาร Chinese for Communication	3(3-0-6)	
5100112	ภาษามลายูเพื่อการสื่อสาร Melayu for Communication	3(3-0-6)	
	1.2 กลุ่มวิชาวิธีแห่งชีวิตไม่น้อยกว่า	6	หน่วยกิต
	1) วิชาบังคับ	3	หน่วยกิต
5100116	อยู่ดี กินดี มีสุข Well-being	3(3-0-6)	
	2) วิชาเลือก	3	หน่วยกิต
5100117	วิทยาศาสตร์ในชีวิตประจำวัน Science in Daily Life	3(3-0-6)	
	1.3 กลุ่มวิชาพลเมืองโลกไม่น้อยกว่า	6	หน่วยกิต
	1) วิชาบังคับ	3	หน่วยกิต
5100129	พหุวัฒนธรรมกับสันติภาพ Multiculture and Peace	3(3-0-6)	
	2) วิชาเลือก	3	หน่วยกิต
5100130	ทักษะชีวิตเพื่อสังคม Life Skill for Society	3(3-0-6)	
5100131	สังคมวิวัฒน์	3(3-0-6)	
	1.4 กลุ่มวิชาอัตลักษณ์ของคณะไม่น้อยกว่า	3	หน่วยกิต
	1) คณะครุศาสตร์	3	หน่วยกิต
5100132	ครูแห่งแผ่นดิน Teachings of King Rama The Nine	3(3-0-6)	
	2) คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์	3	หน่วยกิต
5100133	วิถีไทย วิถีถิ่น Thai and Local Ways	3(3-0-6)	
	3) คณะวิทยาการจัดการ	3	หน่วยกิต
5100134	ผู้ประกอบการรุ่นเยาว์ Young Entrepreneurs	3(3-0-6)	
	4) คณะวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและการเกษตร	3	หน่วยกิต
5100135	วิทยาศาสตร์เพื่อท้องถิ่น Science for Community	3(3-0-6)	
	2. หมวดวิชาเฉพาะ (วิชากฎหมาย)ไม่น้อยกว่า	98	หน่วยกิต
	2.1 วิชาแกนหรือวิชาบังคับ	ไม่น้อยกว่า	86 หน่วยกิต
2135101	หลักกฎหมายเอกชน Principles of Private Law	2(2-0-4)	
2135102	หลักกฎหมายมหาชน Principles of Public Law	2(2-0-4)	
2135103	การเขียนและการค้นคว้าทางกฎหมาย Legal Writing and Research	2(2-0-4)	

2135104	กฎหมายลักษณะนิติกรรมและสัญญา Law of Juristic Act and Contract	3(3-0-6)
2135105	กฎหมายรัฐธรรมนูญและสถาบันการเมือง Constitutional Law and Political Institution	3(3-0-6)
2135106	นิติปรัชญา Philosophy of Law	2(2-0-4)
2135107	กฎหมายอาญา 1 Criminal Law 1	3(3-0-6)
2135208	กฎหมายอาญา 2 Criminal Law 2	3(3-0-6)
2135109	เอกเทศสัญญา 1 Specific Contracts 1	3(3-0-6)
2135210	เอกเทศสัญญา 2 Specific Contracts 2	3(3-0-6)
2135211	เอกเทศสัญญา 3 Specific Contracts 3	2(2-0-4)
2135112	กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหนี้	3(3-0-6)
2135113	กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด จัดการงานนอก สั่ง ลาภมิควรได้ Civil and Commercial Code: Torts, Management of Affairs Without Mandate and Enrichment	2(2-0-4)
2135214	กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยลักษณะตั๋วเงิน Civil and Commercial Code: Bills, Current Account	2(2-0-4)
2135215	กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยทรัพย์สินและที่ดิน Civil and Commercial Code: Property and Land	3(3-0-6)
2135216	กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหุ้นส่วนและบริษัท Civil and Commercial Code: Partnerships, Companies, Public Companies Limited	3(3-0-6)
2135217	กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา Criminal Procedure	3(3-0-6)
2135218	กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง 1 Civil Procedure Code 1	3(3-0-6)
2135319	กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง 2 Civil Procedure Code 2	2(2-0-4)
2135320	กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัว Civil and Commercial Code: Family	3(3-0-6)
2135321	กฎหมายปกครอง Administrative Law	3(3-0-6)

2135322	กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยมรดก Civil and Commercial Code: Succession	3(3-0-6)
2135323	กฎหมายภาษีอากร Taxation Law	3(3-0-6)
2135324	กฎหมายล้มละลายและการฟื้นฟูกิจการ Bankruptcy and Rehabilitation Law	3(3-0-6)
2135325	กฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีเมือง Public International Law	2(2-0-4)
2135326	กฎหมายอิสลาม Islamic Law	3(3-0-6)
2135434	กฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคล Private International Law	3(3-0-6)
2135435	กฎหมายแรงงานและประกันสังคม Labour and Social Security Law	3(3-0-6)
2135436	ภาษาอังกฤษสำหรับนักกฎหมาย English for Lawyers	2(2-0-4)
2135437	หลักวิชาชีพนักกฎหมาย Legal Profession	2(2-0-4)
2135438	การว่าความและจัดทำเอกสารทางกฎหมาย Lawyer Practice and Legal Document Preparation Capital Letter	2(2-2-4)
2135439	การฝึกประสบการณ์วิชาชีพนิติศาสตร์ Professional Experience in Law	5(450)
	2.2 วิชาเฉพาะด้านหรือวิชาเลือกทางกฎหมายไม่น้อยกว่า	12 หน่วยกิต
2135327	กฎหมายลักษณะพยาน Law of Evidenc	2(2-0-4)
2135328	กฎหมายสิทธิมนุษยชน Human Rights Law	2(2-0-4)
2135329	กฎหมายลักษณะการปกครองท้องถิ่น Law of Local Administration	2(2-0-4)
2135330	หลักการบัญชีสำหรับนักกฎหมาย Accounting for Lawyers	2(2-0-4)
2135331	กฎหมายเกี่ยวกับคดีเด็ก เยาวชน และคดีครอบครัว Law of Juvenile Delinquency and Family Cases	2(2-0-4)
2135332	กฎหมายอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	2(2-0-4)

	Law of Natural Resources and Environmental Conservation	
2135333	กฎหมายว่าด้วยการคุมประพฤติ Probation and Parole Law	2(2-0-4)
2135440	อาชญวิทยาและทัณฑวิทยา Criminology and Penology	2(2-0-4)
2135441	อนุญาโตตุลาการและวิธีการระงับข้อพิพาททางธุรกิจ Arbitration and Settlement of Commercial Dispute Resolution	2(2-0-4)
2135442	กฎหมายว่าด้วยกิจการอิสลามในประเทศไทย Law of Islamic Administration in Thailand	3(3-0-6)
2135443	นิติเวชศาสตร์ Forensic Medicine	2(2-0-4)
2135444	พระธรรมนูญศาลยุติธรรม Law on Court Organization	2(2-0-4)
2135445	กฎหมายอาญาระหว่างประเทศ International Criminal Law	2(2-0-4)
2135446	กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ Law on Intellectual Property and International Trade	2(2-0-4)
2135447	กฎหมายความมั่นคง* Security Law	3(3-0-6)

3. หมวดวิชาเลือกเสรีไม่น้อยกว่า 6 หน่วยกิต

ให้เลือกเรียนวิชาใด ๆ ในหลักสูตรมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา โดยไม่ซ้ำกับรายวิชาที่เคยเรียนมาแล้ว และต้องไม่เป็นรายวิชาที่กำหนดให้เรียนโดยไม่นับหน่วยกิตรวมในเกณฑ์การสำเร็จการศึกษาของหลักสูตรนี้

[*] หมายเหตุ * หมายถึง รายวิชาสำหรับนักศึกษาที่สำเร็จการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) หรือเทียบเท่าขึ้นไป

หมายเหตุ * หมายถึงวิชาที่เป็นอัตลักษณ์ของหลักสูตร

2.8.6 หลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิต หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2559 มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

จำนวนหน่วยกิตที่เรียนตลอดหลักสูตร 142 หน่วยกิต รูปแบบหลักสูตรปริญญาตรี 4 ปีการรับเข้าศึกษา

รับเฉพาะนักศึกษาไทยที่สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า
จำนวนหน่วยกิต รวมตลอดหลักสูตร จำนวนไม่น้อยกว่า 142 หน่วยกิต
โครงสร้างหลักสูตร

1. หมวดวิชาการศึกษาทั่วไป	30	หน่วยกิต
1) กลุ่มวิชาทางภาษาเรียนไม่น้อยกว่า	12	หน่วยกิต
2) กลุ่มวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์เรียนไม่น้อยกว่า	9	หน่วยกิต
3) กลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ เรียนไม่น้อยกว่า	9	หน่วยกิต
2. หมวดวิชาเฉพาะ 106 หน่วยกิต		
1) วิชาแกน	15	หน่วยกิต
2) วิชาเฉพาะด้าน	86	หน่วยกิต
3) วิชาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ	5	หน่วยกิต
3. หมวดวิชาเลือกเสรี	6	หน่วยกิต

รายวิชา

1. หมวดวิชาการศึกษาทั่วไป เรียนไม่น้อยกว่า 30 หน่วยกิต

(1) กลุ่มวิชาทางภาษา เรียนไม่น้อยกว่า 12 หน่วยกิต

ก. บัณฑิตเรียน 3 รายวิชา 9 หน่วยกิต ดังนี้

รหัสวิชา	ชื่อวิชา	น(บ-ป-อ)
GEL1101	การใช้ภาษาไทย Thai Usage	3(3-0-6)
GEL1102	ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารและการสืบค้น English for Communication and Information Retrieval	3(3-0-6)
GEL1103	ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารและทักษะการเรียนรู้ English for Communication and Study Skills	3(3-0-6)
ข. เลือกเรียน 1 รายวิชา 3 หน่วยกิต ดังนี้		
GEL2201	ภาษาไทยเชิงวิชาการ Thai for Academic Purpose	3(3-0-6)
GEL2202	ภาษาอังกฤษเชิงวิชาการ English for Academic Purpose	3(3-0-6)
GEL2203	ภาษากลุ่มประชาคมอาเซียน ASEAN Languages	3(3-0-6)
GEL2204	ภาษาไทยเพื่อการประกอบวิชาชีพ Thai for Careers	3(3-0-6)

(2) กลุ่มวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ เรียนไม่น้อยกว่า 9 หน่วยกิต

ก. บัณฑิตเรียน 2 รายวิชา 6 หน่วยกิต ดังนี้

GEH1101	สุนทรียภาพกับชีวิต Aesthetic Appreciation	3(3-0-6)
GEH1102	สังคมไทยในบริบทโลก Thai Society in Global Context	3(3-0-6)
ข. เลือกเรียน 1 รายวิชา 3 หน่วยกิต ดังนี้		
GEH2201	การพัฒนาตน Self Development	3(3-0-6)
GEH2202	ความจริงของชีวิต Truth of Life	3(3-0-6)
GEH2203	ชีวิตในสังคมพหุวัฒนธรรม Life in Multicultural Society	3(3-0-6)
GEH2204	ความเป็นพลเมือง Civil Education	3(3-0-6)
GEH2205	ทักษะชีวิตเพื่อความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ Life Skills for The Absolute Human	3(3-0-6)
(3) กลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ เรียนไม่น้อยกว่า 9 หน่วยกิต		
ก. บัณฑิตเรียน 2 รายวิชา 6 หน่วยกิต ดังนี้		
GES1101	เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสารและการเรียนรู้ Information Technology for Communication and Learning	3(3-0-6)
GES1102	วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีกับคุณภาพชีวิต Science and Technology for Quality of Life	3(3-0-6)
ข. เลือกเรียน 1 รายวิชา 3 หน่วยกิต ดังนี้		
GES2201	วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีกับสิ่งแวดล้อม Science and Technology for Environment	3(3-0-6)
GES2202	การคิดและการตัดสินใจ Thinking and Decision Making	3(3-0-6)
GES2203	ความรู้เท่าทันสารสนเทศ Information Literacy	3(3-0-6)
GES2204	คณิตศาสตร์เพื่อชีวิต Mathematics for Life	3(3-0-6)
GES2205	นันทนาการเพื่อคุณภาพชีวิต Recreation for Quality of Life	3(3-0-6)
GES2206	ชีวิตและสุขภาพ Life and Health	3(3-0-6)

2. หมวดวิชาเฉพาะ 106 หน่วยกิต

(1) วิชาแกน 15 หน่วยกิต

LAW1501	ประวัติศาสตร์กฎหมาย Legal History	2(2-0-4)
LAW1502	กฎหมายแพ่ง: หลักทั่วไป Civil Law: General Principles	3(3-0-6)
LAW1503	กฎหมายมหาชนเบื้องต้น Introduction to Public Law	3(3-0-6)
LAW1504	กฎหมายอาญา 1 Criminal Law I	3(3-0-6)
LAW3504	หลักวิชาชีพนักกฎหมาย Legal Profession	2(2-0-4)
LAW4502	นิติปรัชญา Philosophy of Law	2(2-0-4)

(2) วิชาเฉพาะด้าน 86 หน่วยกิต

LAW1505	กฎหมายลักษณะนิติกรรมและสัญญา Juristic Acts and Contract 3(3-0-6)	3(3-0-6)
LAW1506	กฎหมายลักษณะทรัพย์สิน Law of Property	3(3-0-6)
LAW1507	กฎหมายลักษณะละเมิด จัดการงานนอกคำสั่ง ตาภิวัตน์ ได้ Wrongful Acts Management of Affairs without Mandate and Undue Enrichment	3(3-0-6)
LAW1508	กฎหมายอาญา 2 Criminal Law II	2(2-0-4)
LAW2501	กฎหมายลักษณะหนี้ Obligation: General Principle	3(3-0-6)
LAW2502	เอกเทศสัญญา 1 Specific Contracts I	3(3-0-6)
LAW2503	กฎหมายลักษณะประกันด้วยบุคคลและทรัพย์สิน Law of Security Transactions	2(2-0-4)
LAW2504	กฎหมายรัฐธรรมนูญ Constitutional Law	3(3-0-6)
LAW2505	เอกเทศสัญญา 2 Specific Contracts II	3(3-0-6)
LAW2506	กฎหมายลักษณะประกันภัย Law of Insurance	2(2-0-4)
LAW2507	กฎหมายอาญา 3 Criminal Law III	3(3-0-6)
LAW2508	กฎหมายลักษณะครอบครัว Family Law	3(3-0-6)
LAW2509	กฎหมายปกครอง Administrative Law	3(3-0-6)
LAW2510	กฎหมายการคลัง Law of Public Finance	2(2-0-4)
LAW2511	กฎหมายลักษณะหุ้นส่วน-บริษัท Partnerships and Company	2(2-0-4)

LAW3501	กฎหมายลักษณะตั๋วเงินและบัญชีเดินสะพัด Law of Negotiable Instruments	2(2-0-4)
LAW3502	กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง Law of Civil Procedure	3(3-0-6)
LAW3503	กฎหมายภาษีอากร Taxation Law	
LAW3505	กฎหมายลักษณะมรดก Law of Succession	
LAW3506	กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง-ภาคบังคับคดี Law of civil Procedure: Execution	3(3-0-6)
LAW3507	พระธรรมนูญ ศาลยุติธรรมและระบบตุลาการ Constitution of Courts of Justice and Judicial System	3(3-0-6)
LAW3508	กฎหมายลักษณะพยาน Law of Evidence	3(3-0-6)
LAW3509	กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา Law of Criminal Procedure	4(4-0-8)
LAW3510	ภาษาอังกฤษสำหรับนักกฎหมาย 1 English for lawyers 1	3(3-0-6)
LAW3511	กฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีเมือง Public International Law	3(3-0-6)
LAW3512	ภาษาอังกฤษสำหรับนักกฎหมาย 2 English for lawyers 2	3(3-0-6)
LAW3513	กฎหมายที่ดิน Land Law	2(2-0-4)
LAW4501	กฎหมายลักษณะล้มละลายและฟื้นฟูกิจการ Law of Bankruptcy and Rehabilitation	3(3-0-6)
LAW4503	กฎหมายแรงงานและกฎหมายประกันสังคม Labor and Social Security Law	3(3-0-6)
LAW4504	กฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคลและคดีอาญา Private International Law and Criminal International Law	3(3-0-6)
LAW4505	กฎหมายเกี่ยวกับการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนและวิธีพิจารณาคดีครอบครัว Law on Juvenile	3(3-0-6)

Delinquency and Procedure of the Juvenile and Family Court

(3) วิชาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ 5 หน่วยกิต

LAW4701	การเตรียมฝึกประสบการณ์วิชาชีพกฎหมาย Preparation for Professional Experience in Law	1(90)
LAW4702	การฝึกประสบการณ์วิชาชีพกฎหมาย Professional Experience in Law	4(360)
3. หมวดวิชาเลือกเสรี 6 หน่วยกิต เลือกเรียนรายวิชาดังต่อไปนี้ 6 หน่วยกิต		
LAW4601	หลักการร่างสัญญาธุรกิจ Principles of Contract Drafting	2(2-0-4)
LAW4602	การให้คำปรึกษาทางกฎหมายและการว่าความ Counseling and Advocacy	2(2-0-4)
LAW4603	กฎหมายเกี่ยวกับอนุญาโตตุลาการและการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่ง Commercial Arbitration Law	2(2-0-4)
LAW4604	กฎหมายเกี่ยวกับพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ Electronic Commerce Law	2(2-0-4)

2.9 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ประภิต บุญมี (2563) วิจัยเรื่อง ทิศทางการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิต สถาบันอุดมศึกษาในทศวรรษหน้า (พ.ศ.2563-2572) การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอทิศทางการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิตของสถาบันอุดมศึกษาในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2563 – 2572) ผลการวิจัยพบว่า ทิศทางการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิตของสถาบันอุดมศึกษาในทศวรรษหน้า (พ.ศ.2563-2572) ตามฉันทามติของผู้เชี่ยวชาญ (Median \geq 3.50, Interquartile rang \geq 1.50) สรุปว่ามี 6 องค์ประกอบ คือ (1) ด้านหลักสูตร ได้แก่ ข้อมูลที่ใช้ในการสร้างหลักสูตร วัตถุประสงค์ของหลักสูตร โครงสร้างหลักสูตร และการประเมินผลการเรียนรู้ (2) ด้านการจัดการเรียนการสอน ได้แก่ วิธีการสอน รูปแบบการสอน และเทคนิคการสอน ทั้งที่มีผู้สอนในชั้นเรียน และไม่มีผู้สอนในชั้นเรียน (3) ด้านการประเมินหลักสูตร ได้แก่ การประเมินก่อนใช้หลักสูตร การประเมินหลักสูตรระหว่างการใช้หลักสูตร และการประเมินหลักสูตร หลังการใช้หลักสูตร (4) ด้านอาจารย์ผู้สอน ได้แก่ คุณสมบัติทั่วไป และคุณสมบัติเฉพาะ (5) ด้านนักศึกษา ได้แก่ คุณสมบัติทั่วไป

และคุณสมบัติเฉพาะ และ (6) ด้านสิ่งสนับสนุนการจัดการเรียนการสอน ได้แก่ สิ่งที่ต้องมี ...รับการจัดการเรียนการสอน สิ่งที่จะต้องมีสำหรับการจัดการเรียนการสอน และการจัดการเพื่อสนับสนุนการเรียนการสอน

พรเพ็ญ ไตรพงษ์ และคณะ (2557) วิจัยเรื่อง ลักษณะหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิตในประเทศไทยเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน 2558 การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาถึงโครงสร้างและลักษณะของหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิตของมหาวิทยาลัยในประเทศไทย 2) เพื่อทบทวนพัฒนาการของหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิตของมหาวิทยาลัยในประเทศไทย 3) เพื่อวิเคราะห์ลักษณะของหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิตในประเทศไทยเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน 2558 ผลการวิจัยที่สำคัญมีลักษณะของหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิตที่คาดว่าจะได้รับจากการพัฒนาหลักสูตรในครั้งต่อไป โดยการพัฒนาหลักสูตรจะเน้นการปรับเปลี่ยนเนื้อหาสาระให้เป็นที่ไปตามพัฒนาการด้านกฎหมายที่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงและความต้องการของสังคม รวมถึงมุ่งตอบสนองความต้องการของผู้เรียนเพื่อเป็นพื้นฐานการศึกษาต่อในระดับสูงขึ้น และรองรับมาตรฐานการประกอบวิชาชีพกฎหมายที่มีความหลากหลาย จึงควรปรับปรุงในส่วนของรายวิชาภาษาอังกฤษของนักกฎหมาย และกฎหมายอาเซียนที่ปรับจากวิชาเลือกเป็นรายวิชาบังคับ เพิ่มวิชาประชาคมอาเซียน และวิชาภาษาของประเทศอาเซียน

2) การเตรียมความพร้อมของหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิตเพื่อรับรองการเข้าสู่อาเซียน มหาวิทยาลัยส่วนใหญ่มีหลักสูตรในปัจจุบันแตกต่างไปจากอดีต ในประเด็นสำคัญ คือ ด้านภาษาต่างประเทศที่เดิมจะเน้นเพียงรายวิชาภาษาอังกฤษสำหรับนักกฎหมายโดยส่งเสริมให้เรียนเป็นวิชาเลือก แต่ในปัจจุบันได้กำหนดรายวิชาภาษาอังกฤษสำหรับนักกฎหมายเป็นวิชาบังคับและเพิ่มรายวิชาเลือกเป็นภาษาสากลและภาษาอาเซียน เช่น ภาษาเขมร ภาษาอิสลาม เป็นต้น เพื่อให้มีความเป็นสากลและทันสมัย

บทที่ 3

วิธีการดำเนินงานวิจัย

การวิจัยเรื่อง การจัดหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิตในประเทศไทย เพื่อรองรับการเปิดในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล นี้ได้ดำเนินการตามกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ดังนี้

3.1 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ประกอบไปด้วย การวิจัยเอกสาร (documentary research) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การสนทนากลุ่ม (Focus group discussion)

การวิจัยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ทั้งที่เป็นข้อมูลปฐมภูมิและข้อมูลทุติยภูมิ โดยดำเนินการดังนี้

3.1.1 ข้อมูลปฐมภูมิ ใช้วิธีเก็บรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key Informants) ซึ่งกำหนดใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างที่ไม่เป็นไปตามโอกาสทางสถิติ (Non-Probability Sampling) โดยใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งเป็นการเลือกกลุ่มที่คณะผู้วิจัยใช้เหตุผลในการเลือกเพื่อความเหมาะสมในการวิจัย จนได้กลุ่มตัวอย่างสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก ได้แก่ กลุ่มผู้บริหารหลักสูตร กลุ่มผู้ใช้บัณฑิต กลุ่มวิชาชีพกฎหมาย และกลุ่มผู้บริหารของบางวิทยาเขตของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลทั้งสิ้น 20 ท่าน โดยในงานวิจัยนั้นมีการเลือกดังต่อไปนี้

กลุ่มที่ 1 ผู้บริหารหลักสูตร ได้แก่ คณบดีคณะนิติศาสตร์ หัวหน้าภาควิชา สาขา สำนักวิชานิติศาสตร์ หรือ ประธานหลักสูตรนิติศาสตร์ จำนวน 5 ท่าน

กลุ่มที่ 2 ผู้ใช้บัณฑิต ได้แก่ ผู้ประกอบการที่มีฝ่ายกฎหมาย จำนวน 5 ท่าน

กลุ่มที่ 3 วิชาชีพกฎหมาย ได้แก่ ผู้พิพากษา อัยการ ทนายความ และผู้ทรงคุณวุฒิทางนิติบัณฑิตยสภา จำนวน 5 ท่าน

กลุ่มที่ 4 กลุ่มผู้บริหารของบางวิทยาเขตของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล จำนวน 5 ท่าน

นอกจากนี้ยังได้กลุ่มตัวอย่างสำหรับการดำเนินการสนทนากลุ่ม ได้แก่ อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ หรือหลักสูตร หรือโปรแกรมนิติศาสตร์ ผู้บริหารระดับสูงที่รับผิดชอบด้านวิชาการของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ เลขาธิการวิชาการ สถานประกอบการ รวม 8 ท่าน แล้วดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองพร้อมกับทีมนักวิจัยและผู้ช่วยนักวิจัย มารวบรวมจัดทำเป็นประเด็นสำคัญไว้และ

จัดเป็นหมวดหมู่ ซึ่งเป็นการดำเนินงานตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพที่จะต้องทำการเก็บรวบรวมข้อมูลไปพร้อมกับการวิเคราะห์ข้อมูลต่อเนื่องกัน ตามกรอบแนวคิดการวิจัย คำถามการวิจัย (Research question) ที่กำหนดไว้และตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัยนี้

3.1.2 ข้อมูลทุติยภูมิ การศึกษาวิจัยใช้วิธีวิจัยเชิงเอกสาร โดยค้นคว้าข้อมูลซึ่งมีการรวบรวมไว้แล้วในเชิงข้อมูลหลักการเชิงอรรถอธิบายและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ จากแหล่งข้อมูลต่างๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนจากมหาวิทยาลัย องค์กร หน่วยงาน สื่อสารสนเทศ อิเล็กทรอนิกส์ และเว็บไซต์ต่าง ๆ โดยสกัดข้อมูลออกมาจัดเป็นหมวดหมู่ และทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบ

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.2.1 การวิจัยเชิงเอกสาร (Document research) คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาและวิจัยเอกสารที่เกี่ยวข้องที่ครอบคลุมข้อมูลด้าน (1) ภูมิหลัง โครงสร้าง และลักษณะร่วมของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล (2) นโยบาย ยุทธศาสตร์และทิศทางการพัฒนาของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล (3) กฎหมายและกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล (4) แนวคิด หลักการ และรูปแบบการจัดทำหลักสูตรระดับอุดมศึกษา (5) มาตรฐานหลักสูตรระดับอุดมศึกษาและการประกันคุณภาพการศึกษา (6) แนวคิด รูปแบบ และแนวทางการจัดทำหลักสูตรปริญญาตรีทางนิติศาสตร์ (7) บริบทและกฎระเบียบของมหาวิทยาลัยที่มีหลักสูตรปริญญาตรีทางนิติศาสตร์ (8) หลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิต 6 มหาวิทยาลัย ได้แก่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา มหาวิทยาลัยราชภัฏ

3.2.2 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้แบบสัมภาษณ์ (In-depth Interview Form) หัวข้อสนทนากลุ่ม (Agendas for focus group discussion) ที่คณะผู้วิจัยได้จัดทำขึ้นภายหลังจากได้ทำการทดลอง (Try-out) แล้วเพื่อนำไปใช้กับ โดยข้อคำถามนั้นจะเป็นลักษณะแบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) หรือการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ (Formal Interview) ซึ่งลักษณะของการสัมภาษณ์จะเป็นการสัมภาษณ์ที่มีคำถามและข้อกำหนดตายตัวว่าจะสัมภาษณ์บุคคลใดก็จะใช้คำถามลักษณะเดียวกัน และหาข้อมูลเกี่ยวกับการจัดหลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิตในประเทศไทยเพื่อรองรับการเปิดในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล เพื่อให้เป็นไปตามมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาระดับอุดมศึกษาและมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา โดยข้อคำถามนั้นจะเป็นลักษณะของการรองรับความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิตในประเทศไทย เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน โดยเน้นการสัมภาษณ์ ดังนี้

ตารางที่ 3-1 กลุ่มที่ 1 ผู้บริหารหลักสูตร

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	หน่วยงาน/องค์กรที่สังกัด	จำนวน (คน)
กลุ่มที่ 1 ผู้บริหารหลักสูตร	คณบดีคณะนิติศาสตร์	1
	หัวหน้าภาควิชานิติศาสตร์	1
	ประธานหลักสูตรนิติศาสตร์	1
	คณะกรรมการหลักสูตร	2
รวม		5

ตารางที่ 3-2 กลุ่มที่ 2 ผู้ใช้บัณฑิต

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	หน่วยงาน/องค์กรที่สังกัด	จำนวน (คน)
กลุ่มที่ 2 ผู้ใช้บัณฑิต	ผู้ประกอบการที่มีฝ่ายกฎหมาย	5
รวม		

ตารางที่ 3-3 กลุ่มที่ 3 วิชาชีพกฎหมาย

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	หน่วยงาน/องค์กรที่สังกัด	จำนวน (คน)
กลุ่มที่ 3 วิชาชีพกฎหมาย	ผู้พิพากษา	2
	อัยการ	1
	ทนายความ	1
	ผู้ทรงคุณวุฒิ ทางเนติบัณฑิตยสภา	1
รวม		5

ตารางที่ 3-4 กลุ่มที่ 4 กลุ่มผู้บริหารของบางวิทยาเขตของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	หน่วยงาน/องค์กรที่สังกัด	จำนวน (คน)
กลุ่มที่ 4 กลุ่มผู้บริหารของบางวิทยาเขต ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยี ราชมงคล		
	รองอธิการบดี	1
	ผู้ช่วยอธิการบดี	1
	คณบดี	2
	รองคณบดี	1
รวม		5

3.3.3 การสนทนากลุ่ม (Focus Group) คณะผู้วิจัยได้โดยแบบหรือหัวข้อสนทนากลุ่ม (Agendas for focus group discussion) ดำเนินการสนทนากลุ่มกับอาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ หรือหลักสูตร หรือโปรแกรมนิติศาสตร์ ผู้บริหารระดับสูงที่รับผิดชอบด้านวิชาการของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ เลขาธิการวิชาการ สถานประกอบการ โดยเป็นการเชิญผู้แทนจากมหาวิทยาลัยต่าง ๆ จำนวน 8 ท่าน การสนทนากลุ่มนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอแนะแนวทางการจัดหลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิตในประเทศไทยเพื่อรองรับการเปิดในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล และให้เป็นไปตามมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาระดับอุดมศึกษา และมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา

3.3 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

คณะผู้วิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นไปทดสอบความแม่นยำหรือเที่ยงตรง (Validity Content) โดยนำเครื่องมือของการวิจัยเชิงคุณภาพที่สร้างขึ้นไปปรึกษาที่ปรึกษางานวิจัยในการแก้ไขเพิ่มเติมแล้วนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงครั้งที่ 1 ไปทดสอบความเที่ยงตรงโดยขอคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญในงานวิจัยเรื่องนี้ เพื่อตรวจสอบแก้ไขดูความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ เนื้อหาที่มีความสอดคล้องกันหรือไม่และตลอดจนคำวิจารณ์เสนอแนะและตัดสินใจในการเลือกใช้คำ จากนั้นคณะผู้วิจัยได้นำผลการประเมินและแบบสัมภาษณ์ที่ปรับปรุงแล้วเสนอให้ที่ปรึกษางานวิจัยตรวจสอบครั้งสุดท้าย

3.4 กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล

คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยแบ่งประชากรผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 4 กลุ่ม โดยทำการสัมภาษณ์เพื่อให้ได้ข้อมูลแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และให้กลุ่มตัวอย่างตอบคำถามและแสดงความคิดเห็นในทุกประเด็นของปัญหา อันจะทำให้ข้อมูลในเชิงลึก และคณะผู้วิจัยสามารถซักถามข้อเท็จจริงพร้อมรายละเอียดที่สำคัญ ซึ่งมีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

3.4.1 ขอนหนังสือแนะนำตัวจากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

3.4.2 นำหนังสือแนะนำตัวและคำถามการสัมภาษณ์ ส่งให้กับกลุ่มตัวอย่างทางโทรสาร หรืออีเมล และทำการติดต่อกลับยังหน่วยงาน ที่ทำการส่งหนังสือและคำถามการสัมภาษณ์ โดยแจ้งให้ทราบว่าได้ทำการส่งหนังสือแนะนำตัวและคำถามการสัมภาษณ์เรียบร้อยแล้ว พร้อมระบุความต้องการในการขอเข้าสัมภาษณ์ในวันและเวลาที่กำหนด หรือวันที่ประชากรผู้ให้ข้อมูลสำคัญสะดวกที่จะให้ข้อมูล

3.4.3 เมื่อผู้ให้ข้อมูลติดต่อกลับมา เพื่อแจ้งว่าสามารถให้สัมภาษณ์ได้วันและเวลาใด เมื่อทราบวันที่ให้สัมภาษณ์เรียบร้อยแล้ว นำหนังสือแนะนำตัวและคำถามการสัมภาษณ์ไปสัมภาษณ์ด้วยตนเอง

3.4.4 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก คณะผู้วิจัยได้ใช้วิธีการจดบันทึกและการบันทึกเสียง โดยขออนุญาตการบันทึกเสียงจากผู้ให้สัมภาษณ์ก่อนล่วงหน้า เพื่อใช้ประกอบในการวิเคราะห์และตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล

3.4.5 ระยะเวลาสัมภาษณ์ประมาณ 1 ชั่วโมง

3.4.6 ทำการบันทึกภาพและบันทึกเสียงด้วยเครื่องบันทึกไว้เป็นหลักฐานและนำเทปที่ได้บันทึกเสียงสัมภาษณ์ของผู้ให้สัมภาษณ์ มาทำการถอดเทป แล้วนำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์เพื่อเป็นข้อมูลในการวิจัย

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

3.5.1 คณะผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulate) ซึ่งเป็นการพิสูจน์ความถูกต้องของข้อมูลที่ได้มาจากแหล่งที่มาต่าง ๆ โดยพิจารณาแหล่งเวลา แหล่งสถานที่ และแหล่งบุคคลที่แตกต่างกัน ถ้าข้อมูลต่างเวลากันจะเหมือนกันหรือไม่ ถ้าข้อมูลต่างสถานที่จะเหมือนกันหรือไม่ และถ้าบุคคลผู้ให้ข้อมูลเปลี่ยนไปข้อมูลจะเหมือนเดิมหรือไม่ เพื่อที่จะได้นำข้อมูลไปวิเคราะห์เชิงเนื้อหาต่อไป

3.5.2 คณะผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยนำข้อมูลที่ได้มาจำแนกแยกแยะออกจากกัน (Utilizing)

3.5.3 จัดกลุ่มข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่ (Categorizing) หลังจากนั้นจึงหาความหมายเชื่อมโยงและหาความสัมพันธ์ของข้อมูลที่ได้จากการศึกษาทั้งหมดเข้าด้วยกัน เพื่อนำไปสู่ความเข้าใจต่อปรากฏการณ์ที่ศึกษา

3.5.4 สรุปข้อมูลจากเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม เพื่อจัดประเด็นให้อยู่ในเรื่องเดียวกัน

3.5.5 จัดข้อมูลในรูปของตัวแปรให้เป็นระบบ และเชื่อมโยงในเชิงเหตุผลระหว่างข้อค้นพบ

3.5.6 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ซึ่งข้อคำถามมีลักษณะแบบปลายเปิดนั้น คณะผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้มาทำการวินิจฉัยหาจุดเด่น จุดด้อย จุดที่ต้องพัฒนา เพื่อหาแนวทางการจัดทำหลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิตของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลและให้เป็นไปตามมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาระดับอุดมศึกษาและมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง การจัดหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิตในประเทศไทย เพื่อรองรับการเปิดในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ตามระเบียบวิธีวิจัยที่ได้กำหนดไว้ โดยการวิเคราะห์ข้อมูลให้ตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย กล่าวคือ ศึกษาวิเคราะห์โครงสร้างและรูปแบบของหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิตในประเทศไทยสำหรับไปปรับใช้กับมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ศึกษาวิเคราะห์บริบทและกฎระเบียบของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลและมหาวิทยาลัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิต และเสนอแนะแนวทางการจัดทำหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิตของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลและให้เป็นที่ไปตามมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาระดับอุดมศึกษาและมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา ซึ่งในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล คณะผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูล ให้ตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยมีรายละเอียดดังนี้

4.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการวิจัยเชิงเอกสาร

เมื่อพิจารณาโครงสร้างและรูปแบบของหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิตในประเทศไทยตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาวิชานิติศาสตร์ พ.ศ. 2561 (มคอ.1) โดยข้อ 2 ได้กล่าวว่าการจัดทำหลักสูตรหรือปรับปรุงหลักสูตรระดับปริญญาตรี สาขาวิชานิติศาสตร์ ต้องมุ่งให้เกิดมาตรฐานผลการเรียนรู้ของบัณฑิต โดยมีหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน และองค์ประกอบอื่น ๆ ตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาวิชานิติศาสตร์ พ.ศ. 2561 ซึ่งในปัจจุบันการจัดการศึกษาหลักสูตรนิติศาสตร์ต้องมีมาตรฐานไม่ต่ำกว่ามาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรีสาขาวิชานิติศาสตร์ พ.ศ. 2561 ตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง มาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรีสาขาวิชานิติศาสตร์ พ.ศ. 2561 โดยสาขาวิชานิติศาสตร์จะต้องมีลักษณะเป็นการการศึกษาในเชิงอุดมคติและเป็นแนวปฏิบัติของมหาวิทยาลัยในต่างประเทศจะครอบคลุมการศึกษาใน 3 มิติ ได้แก่ (1) ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ของหลักกฎหมาย หรือที่เรียกว่า วิชานิติศาสตร์เชิงข้อเท็จจริง (2) หลักกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน (กฎหมายบ้านเมือง: Positive law) หรือวิชานิติศาสตร์โดยแท้ และ (3) การตั้งคำถามเกี่ยวกับภารกิจหลักของกฎหมาย อันได้แก่ การรักษาความสงบเรียบร้อย ศีลธรรม อันดีและความเป็นธรรมในสังคม หรือเรียกว่าวิชานิติศาสตร์เชิงคุณค่า โดยโครงสร้างของหลักสูตรระดับปริญญาตรี สาขาวิชานิติศาสตร์ตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาวิชานิติศาสตร์ นั้นจะต้องประกอบด้วย หมวดวิชาศึกษาทั่วไป หมวดวิชาเฉพาะ และหมวดวิชาเลือกเสรี โดยมีจำนวนหน่วยกิตในแต่ละหมวดและหน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตรให้เป็นที่ไปตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ

เรื่อง เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรีที่มีผลใช้บังคับในปัจจุบันคือ หน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตร ไม่น้อยกว่า 120 หน่วยกิต แบ่งเป็น 3 หมวดวิชา คือ 1) หมวดวิชาศึกษาทั่วไป ให้มีจำนวนหน่วยกิตรวมไม่น้อยกว่า 30 หน่วยกิต 2) หมวดวิชาเฉพาะ ให้มีจำนวนหน่วยกิตรวมไม่น้อยกว่า 84 หน่วยกิต โดยหมวดวิชาเฉพาะนั้นต้องประกอบด้วย กลุ่มวิชาแกน หรือวิชาบังคับทางกฎหมาย เป็นวิชาที่เป็นความรู้ในกฎหมายที่จำเป็นและมีความสำคัญ อันได้แก่ กลุ่มวิชาหลักทั่วไปแห่งกฎหมาย กลุ่มวิชากฎหมายแพ่ง กลุ่มวิชากฎหมายอาญา กลุ่มวิชากฎหมายมหาชน กลุ่มวิชากฎหมายพาณิชย์ และธุรกิจ กลุ่มวิชากฎหมายวิธีสบัญญัติ กลุ่มวิชากฎหมายระหว่างประเทศ กลุ่มวิชากฎหมายเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม การพัฒนาชุมชน หรือวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เป็นต้น ซึ่งต้องศึกษา กลุ่มวิชาเหล่านี้เพื่อเป็นพื้นฐานความรู้ทั้งสำหรับการศึกษาวิชาเลือกและสำหรับการประกอบวิชาชีพ หรืออาชีพ โดยต้องมีจำนวนหน่วยกิตรวมไม่น้อยกว่า 66 หน่วยกิต และกลุ่มวิชาเฉพาะด้าน หรือวิชาเลือกทางกฎหมายเป็นวิชาเลือกที่เป็นความรู้ในกฎหมายเฉพาะเรื่อง ซึ่งอาจดำเนินการจัดเป็นกลุ่มตามเนื้อหาสาระของวิชาเฉพาะนั้น ๆ หรืออาจจัดเป็นกลุ่มวิชาเพื่อการประกอบวิชาชีพด้านหนึ่งด้านใดตามแนวทางของมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาวิชานิติศาสตร์ก็ได้ อันได้แก่ กลุ่มวิชาชีพในกระบวนการยุติธรรม กลุ่มวิชากฎหมายธุรกิจ กลุ่มวิชากฎหมายมหาชน กลุ่มวิชากฎหมายระหว่างประเทศและธุรกิจระหว่างประเทศ และกลุ่มวิชากฎหมายสังคมและสวัสดิการ เป็นต้น เพื่อให้ผู้เรียนมีโอกาสได้ศึกษาวิชากฎหมายอื่น ๆ ที่มีอยู่มากมายให้มากขึ้นตามความสนใจและความถนัดของตน และเพื่อให้การเลือกศึกษาวิชาเลือกทางกฎหมายเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพทั้งแก่ผู้เรียนและสถาบันผู้จัดการเรียนการสอน โดยต้องมีจำนวนหน่วยกิตรวมไม่น้อยกว่า 12 หน่วยกิต และ 3) หมวดวิชาเลือกเสรี โดยให้ผู้เรียนได้เลือกจากบรรดาวิชาใด ๆ ที่เปิดสอนในสถาบันมีจำนวนหน่วยกิตรวมไม่น้อยกว่า 6 หน่วยกิต นอกจากนี้ทางสถาบันอาจมี หมวดวิชาโทในสาขาวิชาอื่น/วิชาสาขาอื่น เพื่อให้ผู้เรียนในหลักสูตรของตนมีความรู้หรือทักษะเพิ่มเติมในสาขาวิชาอื่น ซึ่งตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาวิชานิติศาสตร์ พ.ศ. 2561 นั้นส่วนดังกล่าวนี้ไม่เป็นหมวดที่บังคับให้ต้องมีในหลักสูตรแต่หากสถาบันประสงค์จะมีจุดมุ่งหมายดังกล่าวก็อาจกำหนดให้ผู้เรียนศึกษาวิชาในสาขาวิชาอื่นเป็นวิชาโทหรือให้นักศึกษาศึกษาวิชาสาขาอื่น ๆ ตามความสนใจหรือความถนัดของแต่ละบุคคลกล่าวคือ ผู้เรียนไม่จำเป็นต้องศึกษาเฉพาะแต่กลุ่มวิชาในสาขาใดสาขาหนึ่งให้เป็นวิชาโทเท่านั้น โดยจำนวนหน่วยกิตในหมวดนี้ให้เป็นไปตามเกณฑ์ของแต่ละสถาบันที่กำหนดขึ้นตามความเหมาะสม

ตารางที่ 4-1 โครงสร้างหลักสูตรตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรีสาขาวิชานิติศาสตร์ พ.ศ. 2561 ตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง มาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรีสาขาวิชานิติศาสตร์ พ.ศ. 2561

โครงสร้างหลักสูตร	จำนวนหน่วยกิต
1. หมวดวิชาศึกษาทั่วไป ไม่น้อยกว่า	30
2. หมวดวิชาเฉพาะ (วิชากฎหมาย)	
ส่วนที่ 1 วิชาแกนหรือวิชาบังคับ ไม่น้อยกว่า	66
ส่วนที่ 2 วิชาเฉพาะด้านหรือวิชาเลือกทางกฎหมาย ไม่น้อยกว่า	12
ทั้งนี้ รวมทั้งหมวดต้องไม่น้อยกว่า	84
3. หมวดวิชาเลือกเสรี ไม่น้อยกว่า	6
4. หมวดวิชาโท/วิชาสาขาอื่น (ถ้ามี)	ตามเกณฑ์แต่ละสถาบัน
จำนวนรวมทั้งหมดไม่น้อยกว่า	120

ที่มา : ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง มาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาวิชานิติศาสตร์ พ.ศ. 2561

นอกจากนี้เมื่อพิจารณาถึง โครงสร้างหลักสูตร/จำนวนหน่วยกิต ของหลักสูตรนิติศาสตร์ของมหาวิทยาลัยจำนวนทั้งหมด 6 แห่ง อันได้แก่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา และมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา พบว่า มีการกำหนดโครงสร้างหลักสูตรตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรีสาขาวิชานิติศาสตร์ พ.ศ. 2561 ตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง มาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรีสาขาวิชานิติศาสตร์ พ.ศ. 2561 และได้มีการแบ่งกลุ่มวิชานิติศาสตร์ของแต่ละมหาวิทยาลัย ดังนี้

ตารางที่ 4-2 เปรียบเทียบโครงสร้างหลักสูตร/จำนวนหน่วยกิตของ 6 มหาวิทยาลัย

มหาวิทยาลัย	โครงสร้างหลักสูตร/จำนวนหน่วยกิต
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	<p>หลักสูตรปรับปรุง พุทธศักราช 2563</p> <p>1. หมวดวิชาศึกษาทั่วไป 34 หน่วยกิต</p> <p>2. หมวดวิชาเฉพาะ 92 หน่วยกิต</p> <p> 2.1 วิชาแกน (วิชาบังคับทางกฎหมาย) 80 หน่วยกิต</p> <p> 2.2 วิชาเฉพาะด้าน (วิชาเลือกทางกฎหมาย) 12 หน่วยกิต</p>

มหาวิทยาลัย	โครงสร้างหลักสูตร/จำนวนหน่วยกิต
	3. วิชาเลือกเสรี 6 หน่วยกิต จำนวนหน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตร 132 หน่วยกิต
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	หลักสูตรปรับปรุง พุทธศักราช 2561 1. หมวดวิชาศึกษาทั่วไป 30 หน่วยกิต 2. หมวดวิชาเฉพาะ 93 หน่วยกิต 2.1 วิชาแกน (วิชาบังคับทางกฎหมาย) 75 หน่วยกิต 2.2 วิชาเฉพาะด้าน (วิชาเลือกทางกฎหมาย) 18 หน่วยกิต 3. วิชาเลือกเสรี 6 หน่วยกิต จำนวนหน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตร 129 หน่วยกิต
มหาวิทยาลัยรามคำแหง	หลักสูตรปรับปรุง พุทธศักราช 2563 1. หมวดวิชาศึกษาทั่วไป 30 หน่วยกิต 2. หมวดวิชาเฉพาะ 104 หน่วยกิต 2.1 วิชาแกน (วิชาบังคับทางกฎหมาย) 92 หน่วยกิต 2.2 วิชาเฉพาะด้าน (วิชาเลือกทางกฎหมาย) 12 หน่วยกิต 3. วิชาเลือกเสรี 6 หน่วยกิต จำนวนหน่วยกิตรวมไม่น้อยกว่า 140 หน่วยกิต
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช	1. หมวดวิชาศึกษาทั่วไป 30 หน่วยกิต 2. หมวดวิชาเฉพาะ 108 หน่วยกิต 2.1 วิชาแกน (วิชาบังคับทางกฎหมาย) 42 หน่วยกิต 2.2 วิชาเฉพาะด้าน (วิชาเลือกทางกฎหมาย) 66 หน่วยกิต 3. วิชาเลือกเสรี 6 หน่วยกิต จำนวนหน่วยกิตรวมไม่น้อยกว่า 144 หน่วยกิต
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา	หลักสูตรปรับปรุง พุทธศักราช 2559 1. หมวดวิชาศึกษาทั่วไป 30 หน่วยกิต 2. หมวดวิชาเฉพาะ 106 หน่วยกิต 2.1 วิชาแกน (วิชาบังคับทางกฎหมาย) 15 หน่วยกิต 2.2 วิชาเฉพาะด้าน (วิชาเลือกทางกฎหมาย) 86 หน่วยกิต 2.3 วิชาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ 5 หน่วยกิต 3. วิชาเลือกเสรี 6 หน่วยกิต

มหาวิทยาลัย	โครงสร้างหลักสูตร/จำนวนหน่วยกิต
	จำนวนหน่วยกิตรวมไม่น้อยกว่า 142 หน่วยกิต
มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา	1. หมวดวิชาศึกษาทั่วไป 30 หน่วยกิต 2. หมวดวิชาเฉพาะ 98 หน่วยกิต 2.1 วิชาแกน (วิชาบังคับทางกฎหมาย) 86 หน่วยกิต 2.2 วิชาเฉพาะด้าน (วิชาเลือกทางกฎหมาย) 12 หน่วยกิต 3. วิชาเลือกเสรี 6 หน่วยกิต จำนวนหน่วยกิตรวมไม่น้อยกว่า 134 หน่วยกิต

ที่มา: หลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2563) คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย; หลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2561) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์; หลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2563) มหาวิทยาลัยรามคำแหง; โครงสร้างหลักสูตรสาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช; หลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2559) มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา; โครงสร้างหลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิต คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา รวบรวมโดยคณะผู้วิจัย

ตารางที่ 4-3 เปรียบเทียบการแบ่งกลุ่มวิชานิติศาสตร์ของมหาวิทยาลัยจำนวนทั้งหมด 6 แห่ง

มหาวิทยาลัย	การแบ่งกลุ่มวิชานิติศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	1. กลุ่มวิชาพื้นฐานทางนิติศาสตร์ 2. กลุ่มวิชากฎหมายธุรกิจและภาษีอากร 3. กลุ่มวิชากฎหมายแพ่งพาณิชย์และอาญา 4. กลุ่มวิชากฎหมายมหาชน 5. กลุ่มวิชากฎหมายระหว่างประเทศ
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	1. กลุ่มวิชาหลักทั่วไปแห่งกฎหมาย 2. กลุ่มวิชากฎหมายแพ่ง 3. กลุ่มวิชากฎหมายอาญา 4. กลุ่มวิชากฎหมายพาณิชย์ 5. กลุ่มวิชากฎหมายมหาชน 6. กลุ่มวิชากฎหมายวิธีสบัญญัติ 7. กลุ่มวิชากฎหมายระหว่างประเทศ

มหาวิทยาลัย	การแบ่งกลุ่มวิชานิติศาสตร์
	8. กลุ่มวิชากฎหมายเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม/ กฎหมายเกี่ยวกับการพัฒนา/ กฎหมายที่เกี่ยวกับชุมชน
มหาวิทยาลัยรามคำแหง	<ol style="list-style-type: none"> 1. กลุ่มวิชาหลักทั่วไปแห่งกฎหมาย 2. กลุ่มวิชากฎหมายแพ่ง 3. กลุ่มวิชากฎหมายอาญา 4. กลุ่มวิชากฎหมายมหาชน 5. กลุ่มวิชากฎหมายพาณิชย์และธุรกิจ 6. กลุ่มวิชากฎหมายวิธีสบัญญัติ 7. กลุ่มวิชากฎหมายระหว่างประเทศ 8. กลุ่มวิชากฎหมายเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม การพัฒนาชุมชนหรือวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช	<ol style="list-style-type: none"> 1. กลุ่มวิชาหลักทั่วไปแห่งกฎหมาย 2. กลุ่มวิชากฎหมายแพ่ง 3. กลุ่มวิชากฎหมายอาญา 4. กลุ่มวิชากฎหมายพาณิชย์ 5. กลุ่มวิชากฎหมายวิธีสบัญญัติ 6. กลุ่มวิชากฎหมายว่าด้วยทรัพย์สิน 7. กลุ่มวิชากฎหมายระหว่างประเทศ
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา	<ol style="list-style-type: none"> 1. กลุ่มวิชาหลักทั่วไปแห่งกฎหมาย 2. กลุ่มวิชากฎหมายแพ่ง 3. กลุ่มวิชากฎหมายอาญา 4. กลุ่มวิชากฎหมายมหาชน 5. กลุ่มวิชากฎหมายพาณิชย์ 6. กลุ่มวิชากฎหมายวิธีสบัญญัติ 7. กลุ่มวิชากฎหมายระหว่างประเทศ
มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา	<ol style="list-style-type: none"> 1. กลุ่มวิชาหลักทั่วไปแห่งกฎหมาย 2. กลุ่มวิชากฎหมายเอกชน 3. กลุ่มวิชากฎหมายมหาชน 4. กลุ่มวิชากฎหมายแพ่งและพาณิชย์ 5. กลุ่มวิชากฎหมายระหว่างประเทศ

จะเห็นได้ว่า เมื่อพิจารณาบริบทและกฎระเบียบของมหาวิทยาลัยที่มีหลักสูตรปริญญาตรีทางนิติศาสตร์จำนวน 6 แห่งที่จัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาในหลักสูตรนิติศาสตร์ไม่ว่าจะสังกัดคณะนิติศาสตร์หรือไม่ก็ตาม พบว่า แต่ละมหาวิทยาลัยได้จัดทำหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิตขึ้นมาตามบริบทของแต่ละมหาวิทยาลัยและมีอำนาจออกกฎระเบียบภายในของตนโดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติ ซึ่งมีบทบัญญัติเฉพาะที่มีผลบังคับใช้โดยตรงกับมหาวิทยาลัยนั้น ๆ เมื่อเปรียบเทียบบริบทของแต่ละมหาวิทยาลัยดังกล่าวพบว่า ในภาพรวมต่างก็มีบริบทที่แตกต่างและหลากหลาย* มาพิจารณาเปรียบเทียบกับภูมิหลังและบริบทของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ซึ่งเป็นสถาบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษาที่ได้รับการสถาปนาจาก “วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา” ให้เป็นมหาวิทยาลัย ซึ่งเมื่อวันที่ 27 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2518 เป็นวันที่พระราชบัญญัติวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา พ.ศ. 2518 ได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาและมีผลบังคับใช้เพื่อผลิตครูอาชีวศึกษาระดับปริญญาตรีให้การศึกษาทางด้านอาชีพ ทั้งระดับต่ำกว่าปริญญาตรีระดับปริญญาตรี และประกาศนียบัตรชั้นสูง และเมื่อวันที่ 15 กันยายน 2531 ได้รับพระราชทานชื่อใหม่ว่า “สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล” และสืบเนื่องจากแนวทางการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่มุ่งเน้นการกระจายอำนาจการบริหารจัดการสู่สถานศึกษาระดับอุดมศึกษา เพื่อให้สถานศึกษาของรัฐดำเนินการโดยอิสระและมีความคล่องตัว ในการบริหารจัดการภายใต้การกำกับดูแลของสภาสถานศึกษา ดังนั้นสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลจึงได้ปรับปรุงแก้ไขกฎหมายเดิมและยกร่างเป็นพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลโดยมีการรวมกลุ่มวิทยาเขตจัดตั้งเป็น “มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล” จำนวน 9 แห่ง อันได้แก่ (1) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร (ศูนย์เทเวศน์ ศูนย์โชคิเวช ศูนย์พัฒนชยการพระนคร ศูนย์พระนครเหนือ) (2) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี (วิทยาเขต/เขตพื้นที่คลองหก ศูนย์รังสิต คลองสามวา (กรุงเทพฯ) และวิทยาเขตปราชญ์บุรี) (3) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ (วิทยาเขตพระนครใต้ เทคนิคกรุงเทพฯ บพิตรพิมุขมหาเมฆ) (4) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก (วิทยาเขต/เขตพื้นที่บางพระ จันทบุรี จักรพงษ์ภูว นารถ อุเทนถวาย) (5) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ (วิทยาเขต/เขตพื้นที่ศาลายา บพิตรพิมุข (จักรวรรดิ) วิทยาลัยเพราะช่าง วังไกลกังวล) (6) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา (วิทยาเขต/เขตพื้นที่เชียงใหม่ เชียงราย ตาก น่าน พิชณุโลก ลำปาง) (7) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย (วิทยาเขตสงขลา รัตภูมิ ตรัง นครศรีธรรมราช-ไสใหญ่ นครศรีธรรมราช-ทุ่งใหญ่ นครศรีธรรมราช-ขนอม) (8) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ (ศูนย์พระนครศรีอยุธยา-หันตรา ศูนย์พระนครศรีอยุธยา-วาสุกรี ศูนย์นนทบุรี ศูนย์สุพรรณบุรี) และ (9) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน (วิทยาเขต/เขตพื้นที่นครราชสีมา ขอนแก่น สุรินทร์ สกลนคร ร้อยเอ็ด) ซึ่งอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษากระทรวงศึกษาธิการ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นมหาวิทยาลัยด้านวิทยาศาสตร์และ

เทคโนโลยีที่สามารถจัดการศึกษาวิชาการและวิชาชีพชั้นสูง เน้นการปฏิบัติทั้งในระดับปริญญาตรี โท และเอกเพื่อรองรับการศึกษาต่อของผู้สำเร็จการศึกษาจากสถาบันอาชีวศึกษาเป็นหลัก นอกจากนี้ พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล พ.ศ. 2548 ที่ได้บัญญัติให้มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลเป็นสถาบันอุดมศึกษาด้านวิชาชีพและเทคโนโลยี มีวัตถุประสงค์ให้การศึกษ ส่งเสริม วิชาการและวิชาชีพชั้นสูงที่เน้นการปฏิบัติ ทำการสอน ทำการวิจัย ผลิตครูวิชาชีพ ให้บริการทาง วิชาการในด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแก่สังคม ทะนุบำรุงศิลปและวัฒนธรรม และอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อม โดยให้ผู้สำเร็จอาชีวศึกษามีโอกาสในการศึกษาต่อด้านวิชาชีพเฉพาะทางระดับปริญญา เป็นหลัก (มาตรา 7)

สำหรับความแตกต่างและหลากหลาย เห็นได้จากบริบททั่วไปในเรื่องของสถานภาพของ มหาวิทยาลัยที่จัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาในหลักสูตรนิติศาสตร์จำแนกได้เป็น (1) มหาวิทยาลัยใน กำกับของรัฐจัดการศึกษาในระบบปิด ได้แก่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (2) มหาวิทยาลัยของรัฐจัดการศึกษาในระบบเปิด ซึ่งจำกัดจำนวนนักศึกษาและต้องมาเรียนในชั้นเรียน เป็นหลักทั้งในเวลาและนอกเวลาราชการ ได้แก่ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา และมหาวิทยาลัย เทคโนโลยีราชมงคล (3) มหาวิทยาลัยของรัฐจัดการศึกษาในระบบเปิด ซึ่งจัดการศึกษาที่ใช้สื่อการ สอน หรือการสอนทางไกล โดยไม่เน้นการฟังคำบรรยาย แต่อาจมีการสรุปคำบรรยายเพื่อทดสอบได้ ในวันเสาร์อาทิตย์ ซึ่งเหมาะกับผู้ที่ทำงานแล้วแต่ต้องการศึกษาเพิ่มเติมเพื่อนำไปใช้ประกอบอาชีพ ได้แก่ มหาวิทยาลัยรามคำแหง มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

นอกจากนี้การจำแนกบริบทเป็นประเภทดังกล่าวข้างต้นยังสะท้อนให้เห็นอย่างน้อยคือ อันดับที่แตกต่างกันจากการจัดอันดับสถาบันการศึกษาหรือมหาวิทยาลัยทั่วโลก กลุ่มตัวอย่างของ นักศึกษาหรือผู้เรียนที่ค่อนข้างจะแตกต่างกัน แผนยุทธศาสตร์ที่กำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจหลัก ประเด็นยุทธศาสตร์ที่แตกต่างกัน

ประการแรก คือ จากการจัดอันดับสถาบันการศึกษาหรือมหาวิทยาลัยทั่วโลกสะท้อนให้เห็น ว่า อันดับของประเภทมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐที่จัดการศึกษาในระบบปิดดังกล่าวข้างต้นอยู่ใน อันดับที่สูงกว่าประเภทอื่น ๆ อย่างมาก

ประการที่สอง คือ กลุ่มตัวอย่างของนักศึกษาหรือผู้เรียนในมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐที่จัด การศึกษาในระบบปิดอยู่ในระดับที่สูงกว่าและมีระบบการศึกษาที่เข้มข้นกว่ารวมถึงการจัดการศึกษา ไปจนถึงระดับปริญญาเอกหรือดุษฎีบัณฑิตในหลายสาขาวิชาเมื่อเปรียบเทียบกับมหาวิทยาลัย ประเภทอื่น ๆ ขณะที่ประเภทมหาวิทยาลัยของรัฐจัดการศึกษาในระบบเปิดเป็นกลุ่มตัวอย่างของ นักศึกษาหรือผู้เรียนที่กว้างขวางทุกเพศทุกวัยการเรียนรู้ การศึกษาตลอดชีวิตทุกที่ทุกเวลา ดังเห็นได้ จากระบบการศึกษาแบบพรีดีกรี (Pre-degree) ของมหาวิทยาลัยรามคำแหง โครงการสัมฤทธิ์บัตร ของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช อันส่งผลต่อลักษณะและระบบการจัดการศึกษาและหลักสูตร

ประการที่สาม คือ สะท้อนให้เห็นลักษณะและทิศทางที่แตกต่างกันในแง่ของวิสัยทัศน์ภารกิจหลัก ประเด็นยุทธศาสตร์ที่กำหนดไว้ในแผนยุทธศาสตร์ของแต่ละมหาวิทยาลัย ดังเห็นได้จากมหาวิทยาลัยประเภทที่ 1 นั้นให้ความสำคัญในระดับอาเซียน ระดับเอเชีย ระดับนานาชาติหรือมาตรฐานสากล ผู้นำแห่งการสร้างสรรค์องค์ความรู้และนวัตกรรม เพื่อสร้างสรรค์และสร้างเสริมสังคมสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน รวมถึงการหารายได้ ทำนุบำรุงสังคม คุณธรรม ศิลปะวัฒนธรรมเพื่อประโยชน์ของประชาชนและสังคมผ่าน ขณะที่มีมหาวิทยาลัยประเภทที่ 3 ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยของรัฐจัดการศึกษาในระบบเปิดกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจหลัก ประเด็นยุทธศาสตร์ที่กำหนดไว้ในแผนยุทธศาสตร์หรือแผนปฏิบัติการในช่วงระยะเวลาที่กำหนด ซึ่งแม้ว่าจะค่อนข้างกว้างและทั่วไป แต่ก็ยังเป็นไปตามลักษณะของการจัดให้มีการศึกษาอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต กลุ่มตัวอย่างนักศึกษาหรือผู้เรียนที่กว้างขวางทุกเพศทุกวัย การเรียนรู้การศึกษาดูชีวิตทุกที่ทุกเวลา ครอบคลุมทั่วประเทศและต่างประเทศ เป็นไปตามบริบทที่เปลี่ยนแปลงไปโดยคำนึงถึงจุดแข็ง จุดอ่อน ภัยคุกคาม และโอกาส

ทั้งนี้จากการวิเคราะห์ SWOT เห็นได้ว่า ทั้งสามประเภทมหาวิทยาลัยดังกล่าวข้างต้นต่างก็เผชิญภัยคุกคามหรือสิ่งท้าทายในปัจจุบันที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน เช่น การเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างประชากรทำให้นักศึกษาลดน้อยลง วิถีชีวิตใหม่และการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากเทคโนโลยีดิจิทัล แนวโน้มการได้รับการจัดสรรงบประมาณแผ่นดินลดลง ช่องว่างทักษะของแรงงาน ความต้องการผู้ที่มีความรู้ความสามารถทักษะเฉพาะทางมากขึ้น มีสถาบันอุดมศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชนจำนวนมากขึ้น การแข่งขันที่สูงขึ้นภายในประเทศรวมถึงจากมหาวิทยาลัยต่างประเทศ สถานการณ์ที่ไม่เอื้ออำนวย เช่น โรคระบาด ภัยธรรมชาติ ปัญหาทางเศรษฐกิจ เป็นต้น ทำให้ประชากรเกิดความไม่มั่นใจเข้ารับบริการจากมหาวิทยาลัยจึงเปลี่ยนทัศนคติเข้ารับการศึกษาในเขตพื้นที่ใกล้เคียงภูมิภาคกฎหมายและกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องเปลี่ยนแปลงไปและบ่อยมากขึ้นทำให้เกิดความยุ่งยากในการปฏิบัติตามและการพัฒนาต่อไป

นอกจากนี้จากการวิเคราะห์ SWOT ทำให้เห็นส่วนที่เป็นโอกาส (Opportunities) ซึ่งสามารถนำไปพิจารณาปรับใช้ในการจัดการศึกษาหลักสูตรนิติศาสตร์ได้ ได้แก่ เทคโนโลยีทันสมัยขึ้นเอื้ออำนวยต่อการบริหารงาน ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีส่งเสริมการเรียนรู้ที่หลากหลาย ภาคสังคมและภาคธุรกิจต้องการความรู้ในระดับอุดมศึกษามากขึ้นอย่างต่อเนื่องตลอดเวลาเป็นแรงจูงใจให้มหาวิทยาลัยพัฒนาความรู้และทักษะใหม่แสวงหาวิธีการตอบสนองความต้องการที่หลากหลายรัฐบาลกำหนดแผนพัฒนาด้านการอุดมศึกษาเพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนของประเทศให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต การสร้างบัณฑิตพันธุ์ใหม่โดยเพิ่มช่องทางการศึกษา เช่น หลักสูตร Sandbox การเก็บหน่วยกิตแบบ Credit bank ครอบคลุมทุกช่วงวัยรวมถึงวัยแรงงานและผู้สูงอายุ ภาครัฐสนับสนุนการวิจัยอย่างหลากหลาย การขยายตัวทางเศรษฐกิจและความต้องการของภาคธุรกิจ

ต้องการความรู้เชิงวิชาการจากมหาวิทยาลัย กฎหมายที่เกี่ยวข้องช่วยให้มหาวิทยาลัยบริหารงานและบริการวิชาการได้อย่างกว้างขวาง สภาวะทางเศรษฐกิจในปัจจุบันมีผลให้นักเรียนอาจเลือกเรียนในมหาวิทยาลัยที่มีค่าใช้จ่ายต่ำกว่า เศรษฐกิจโลกก้าวเข้าสู่เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ (Creative Economy) สัดส่วนของคนชั้นกลางเพิ่มขึ้นเป็นโอกาสให้มหาวิทยาลัย ฯ ตอบสนองและให้บริการวิชาการกับคนชั้นกลางได้มากขึ้น การลงทุนจากต่างชาติในประเทศไทยและภูมิภาคอาเซียนเพิ่มสูงขึ้น ทำให้อัตราการจ้างแรงงานเพิ่มขึ้น ภาครัฐมีนโยบายสนับสนุนระบบให้ทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษาเป็นการสร้างโอกาสให้กับผู้ด้อยโอกาสมากขึ้น สถานการณ์ทางการเมืองของประเทศในปัจจุบันอยู่ในระยะเวลาที่เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีของมหาวิทยาลัย การมีศูนย์การศึกษาภายนอกเป็นโอกาสในการสร้างความร่วมมือกับชุมชนและประเทศใกล้เคียงเกิดองค์ความรู้ใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมในระดับใหญ่ขึ้น มหาวิทยาลัยฯ ตั้งอยู่ในแหล่งชุมชนที่มีระบบคมนาคมที่หลากหลายทำให้นักศึกษาเดินทางมาเรียนอย่างสะดวก การบูรณาการกับหลายภาคส่วนในรูปแบบเครือข่ายความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษาในประเทศและต่างประเทศ รวมถึงระดับชุมชนเชิงพื้นที่ ศิษย์เก่า ภาคประชาชน องค์กรภาครัฐและเอกชน ด้านแผนพัฒนารัฐบาลดิจิทัลให้บริการภาครัฐและการให้บริการแก่ประชาชนเท่าทันระบบเทคโนโลยีสารสนเทศปัจจุบันที่มีความก้าวหน้าเพื่อให้มีช่องทางเข้าถึงข้อมูลได้ง่าย

ในส่วนของกฎระเบียบภายในที่เกี่ยวข้องโดยตรงและถูกนำมาพิจารณาเป็นหลัก ได้แก่ ข้อบังคับมหาวิทยาลัย.... ว่าด้วยการศึกษาชั้นปริญญาตรี พ.ศ. เมื่อเปรียบเทียบกับระหว่างกฎระเบียบภายในของมหาวิทยาลัยที่มีหลักสูตรปริญญาตรีทางนิติศาสตร์จำนวน 5 แห่งที่จัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาในหลักสูตรนิติศาสตร์และกฎระเบียบของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล เช่น ข้อบังคับมหาวิทยาลัยมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิว่าด้วยการศึกษาชั้นปริญญาตรี พ.ศ. 2561 จนถึงข้อบังคับมหาวิทยาลัยมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิว่าด้วยการศึกษาชั้นปริญญาตรี (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2564 พบว่า

- (1) ข้อบังคับมหาวิทยาลัยดังกล่าวข้างต้นต่างก็มีผลบังคับใช้ต่อหลักสูตรสาขาวิชาต่าง ๆ ในระดับปริญญาตรีของแต่ละมหาวิทยาลัยที่สภามหาวิทยาลัยนั้น ๆ อนุมัติให้เปิดสอน
- (2) ข้อบังคับมหาวิทยาลัย....ว่าด้วยการศึกษาชั้นปริญญาตรีของแต่ละมหาวิทยาลัยต่างก็ระบุเรื่อง/หัวข้อและรายละเอียดของเรื่องที่สำคัญ จำเป็น หรือเหมาะสมต่อการจัดการศึกษาในหลักสูตรตามบริบทของแต่ละมหาวิทยาลัยเอง โดยที่กฎหมายไม่ได้บัญญัติไว้เป็นหลักเกณฑ์ตายตัวแต่อย่างใด
- (3) เรื่อง/หัวข้อและรายละเอียดหลักที่ระบุไว้ในข้อบังคับดังกล่าวไม่แตกต่างกันมากนัก แต่แตกต่างกันในรายละเอียดปลีกย่อยของเรื่อง/หัวข้อในการจัดการศึกษาในหลักสูตรตาม

บริบทของแต่ละมหาวิทยาลัย ซึ่งรวมถึงการมีผลบังคับใช้กับหลักสูตรนิติศาสตร์ทั้งที่เป็นหลักสูตรภาษาไทยและหลักสูตรนานาชาติ

- (4) หากจะมีการปรับแก้หรือแก้ไขเพิ่มเติมข้อบังคับว่าด้วยการศึกษาชั้นปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล อาจไม่จำเป็นต้องยึดถือตามข้อบังคับว่าด้วยการศึกษาชั้นปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ซึ่งผู้วิจัยจำแนกไว้ในประเภทที่ 2 มหาวิทยาลัยของรัฐจัดการศึกษาในระบบปิดเนื่องจากข้อบังคับว่าด้วยการศึกษาชั้นปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทานั้นถูกใช้มานานแล้ว ระบุเรื่องและรายละเอียดไม่ค่อยมากและไม่ค่อยครบถ้วนนัก
- (5) หากจะมีการปรับแก้หรือแก้ไขเพิ่มเติมข้อบังคับว่าด้วยการศึกษาชั้นปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล อาจดูแบบอย่างจากข้อบังคับว่าด้วยการศึกษาชั้นปริญญาตรีของวิทยาลัยในกำกับของรัฐจัดการศึกษาในระบบปิด ได้แก่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เนื่องจากมีรายละเอียดที่สำคัญและจำเป็นอย่างครบถ้วน
- (6) กฎระเบียบภายในของมหาวิทยาลัยในปัจจุบันต้องคำนึงถึงประกาศคณะกรรมการมาตรฐานการอุดมศึกษาภายใต้กระทรวงอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ซึ่งมีผลบังคับใช้ในเดือนกันยายน พ.ศ. 2565

นอกจากนี้ ยังพบว่า ไม่มีข้อบังคับมหาวิทยาลัยมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลว่าด้วยการศึกษาระบบคลังหน่วยกิต พ.ศ. และข้อบังคับมหาวิทยาลัยว่าด้วยการบริหารและการดำเนินงานของสถาบันหรือวิทยาลัยที่รับผิดชอบจัดการศึกษาหลักสูตรนิติศาสตร์ จึงควรมีการออกข้อบังคับมหาวิทยาลัยว่าด้วยการศึกษาระบบคลังหน่วยกิตและข้อบังคับว่าด้วยการบริหารและการดำเนินงานฯ หากเห็นว่าควรมีหลักสูตรนิติศาสตร์อยู่ในความรับผิดชอบหรือสังกัดสถาบันหรือวิทยาลัยที่รับผิดชอบหลายหลักสูตรด้วยกัน

ดังนั้น เมื่อพิจารณาจากพื้นฐานของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลเพื่อการจัดทำหลักสูตรนิติศาสตร์ถือว่ามีความท้าทายเป็นอย่างมากเมื่อเทียบกับจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งมีพัฒนาการมาจากโรงเรียนกฎหมายในกระทรวงยุติธรรม ซึ่งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระราชทานกำเนิด และพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ประสานระเบียบการศึกษานิติศาสตร์เข้ากับมหาวิทยาลัยเป็นคณะวิชาคณะหนึ่งในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ซึ่งมีพัฒนาการมาจากโรงเรียนกฎหมาย โดยพระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้ารพีพัฒนศักดิ์ กรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์ เสนาบดีกระทรวงยุติธรรม แต่มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลนั้น เป็นมหาวิทยาลัยด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ดังนั้นมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล จึงมีความจำเป็นต้องมีการสร้างเอกลักษณ์ที่โดดเด่นเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือแก่

ผู้ที่สนใจเข้าศึกษาต่อในสาขาวิชานิติศาสตร์ โดยนอกจากจะมีหลักสูตรกฎหมายทั่วไป กฎหมายแพ่ง กฎหมายอาญา กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กฎหมายปกครอง กฎหมายรัฐธรรมนูญแล้ว มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอาจมีการนำฐานความรู้ ความเชี่ยวชาญ จากภูมิหลังหรือพื้นฐานในด้านที่แข็งแกร่งของมหาวิทยาลัยคือ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มาประยุกต์หรือบูรณาการกับการสร้างรายวิชาทางด้านนิติศาสตร์ โดยอาจมุ่งเน้นไปที่ กฎหมายเกี่ยวกับ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กฎหมายเกี่ยวกับปัญญาประดิษฐ์ กฎหมายเกี่ยวกับธุรกิจ กฎหมายเกี่ยวกับอิเล็กทรอนิกส์ กฎหมายเกี่ยวกับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเทคโนโลยีสารสนเทศ กฎหมายเกี่ยวกับอุตสาหกรรม กฎหมายเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ กฎหมายเกี่ยวกับนวัตกรรม และอาจมีการจัดให้มีวิชาทักษะในการปฏิบัติงานด้านกฎหมาย การฝึกงาน สหกิจศึกษา จะช่วยให้ผู้เรียนได้พบ สถานการณ์จริงในวิชาชีพหรือการประกอบอาชีพ เป็นต้น เพื่อสร้างความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของ มหาวิทยาลัยและความเป็นสากลของนิติศาสตร์ (Global Law)

อย่างไรก็ตามกระบวนการจัดทำหลักสูตรที่ครอบคลุมนั้นควรจะมีกระบวนการตัดสินใจของ บุคคลที่เกี่ยวข้องหลายฝ่าย เนื่องจากในแต่ละฝ่ายต่างก็ให้ความสำคัญในสาขาที่ตนสนใจและ แต่ละฝ่ายอาจจะมีผู้เชี่ยวชาญในแต่ละสาขาวิชาหลายคนแล้วรวมกันเป็นกลุ่มนักพัฒนาหลักสูตร ซึ่งแต่ละคนก็นำเอาความเชื่อ ทศนคติ ค่านิยม และเหตุผลของตนที่มีอยู่มาเป็นหลักในการตัดสินใจที่จะ เลือกเอาอะไร ในแต่ละองค์ประกอบของแต่ละหลักสูตร การตัดสินใจที่จะเลือกเอาอะไรในแต่ละ องค์ประกอบนั้น จะเป็นกระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างเหตุผลทางปรัชญา ความต้องการ จุดมุ่งหมายหลักสูตร เนื้อหาสาระ วิธีสอน และรูปแบบหลักสูตรจากแต่ละบุคคล (Cooler and Grotelueschen, 1971: pp. 166-168) ซึ่งการได้รับแนวคิดที่หลากหลายจากศาสตร์หรือสาขาวิชา นั้นจะสามารถช่วยจัดทำหลักสูตรนิติศาสตร์ที่มีความสอดคล้องกับโลกปัจจุบันและพลวัตของสังคมตาม ความต้องการของตลาดวิชาการหรือตลาดอาชีพได้

นอกจากนี้ การจัดทำและพัฒนาหลักสูตรนั้นจะต้อง 1) ควรพิจารณาและการกำหนด เป้าหมายเบื้องต้นให้ชัดเจนว่าเป้าหมายเพื่ออะไร โดยจะต้องกำหนดทั้งในโดยส่วนรวมและส่วนย่อย ของหลักสูตรนั้น ๆ อย่างชัดเจน 2) ควรกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนและวัตถุประสงค์การเรียน การสอน การเลือกสรรเนื้อหาสาระเพื่อการอ่าน เขียน หัวข้อสำหรับการอภิปรายทั้งในและนอก ห้องเรียน 3) การกำหนดระบบการจัดการเรียนการสอน ตลอดทั้งการทดลองที่เป็นประโยชน์และ เหมาะสมกับการเรียนการสอนแต่ละวิชาในชั้นเรียน 4) ควรพิจารณากำหนดวิธีการประเมินผล คุณภาพของหลักสูตร (Saylor and Alexander, 1974: pp. 8-9) โดยจะต้องกำหนดให้เป็นไปตาม กรอบมาตรฐานวุฒิระดับอุดมศึกษา (Thai Qualifications Framework for Higher Education) คือ ต้องกำหนดหน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตร ไม่น้อยกว่า 120 หน่วยกิต แบ่งเป็น 3 หมวดวิชา คือ 1) หมวดวิชาศึกษาทั่วไป ควรกำหนดให้มีจำนวนหน่วยกิตรวมไม่น้อยกว่า 30 หน่วยกิต 2) หมวดวิชา

เฉพาะ ควรกำหนดให้มีจำนวนหน่วยกิตรวมไม่น้อยกว่า 84 หน่วยกิต ประกอบด้วย กลุ่มวิชาแกน (วิชาบังคับทางกฎหมาย) มีจำนวนหน่วยกิตรวมไม่น้อยกว่า 66 หน่วยกิต และกลุ่มวิชาเฉพาะด้าน (วิชาเลือกทางกฎหมาย) มีจำนวนหน่วยกิตรวมไม่น้อยกว่า 12 หน่วยกิต 3) หมวดวิชาเลือกเสรี มีจำนวนหน่วยกิตรวมไม่น้อยกว่า 6 หน่วยกิต อีกทั้งกฎกระทรวงมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2565 ข้อ 7 ได้กำหนดมาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรีว่า หลักสูตรปริญญาตรีที่มีระยะเวลาการศึกษาปกติ 4 ปี มีจำนวนหน่วยกิตรวมไม่น้อยกว่า 120 หน่วยกิต และกฎกระทรวงมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2565 ข้อ 9 ได้กำหนดให้ 1) รายวิชาภาคทฤษฎีที่ใช้เวลาบรรยายหรืออภิปรายปัญหาไม่น้อยกว่า 15 ชั่วโมงต่อภาคการศึกษาปกติ ให้มีค่าเท่ากับหนึ่งหน่วยกิต 2) รายวิชาภาคปฏิบัติที่ใช้เวลาฝึกหรือทดลองไม่น้อยกว่า 30 ชั่วโมงต่อภาคการศึกษาปกติ ให้มีค่าเท่ากับหนึ่งหน่วยกิต 3) การฝึกงานหรือการฝึกภาคสนามที่ใช้เวลาฝึกไม่น้อยกว่า 45 ชั่วโมงต่อภาคการศึกษาปกติ ให้มีค่าเท่ากับหนึ่งหน่วยกิต ส่วนกิจกรรมการเรียนอื่นใดที่สร้างการเรียนรู้ นอกเหนือจากรูปแบบที่กำหนดข้างต้น การนับระยะเวลาในการทำกิจกรรมนั้นต่อภาคการศึกษาปกติให้มีค่าเท่ากับหนึ่งหน่วยกิต ให้เป็นไปตามที่สภาสถาบันอุดมศึกษากำหนด

แต่อย่างไรก็ตาม กฎหมายไม่ได้เกิดขึ้นอย่างโดดเดี่ยวโดยปราศจากบริบท หากแต่เกิดขึ้นจากประวัติศาสตร์ สภาพทางการเมือง สังคม เศรษฐกิจ จึงเป็นสิ่งที่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามความเปลี่ยนแปลงของบริบทแวดล้อมดังกล่าว ดังนั้นการจัดทำหลักสูตรนิติศาสตร์นั้นยังคงต้องคำนึงถึงการปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางเศรษฐกิจการเมืองโลกไปจนถึงเทคโนโลยีสารสนเทศด้วย ซึ่งเทคโนโลยีสารสนเทศนั้นก็เป็นหนึ่งในศาสตร์ที่มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลนั้นมีความเชี่ยวชาญก็สามารถนำมาประยุกต์หรือบูรณาการร่วมกับนิติศาสตร์ตามรายวิชาดังกล่าวข้างต้น ทั้งนี้เพื่อให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ที่ได้กำหนดกลไกการปฏิรูปประเทศ ซึ่งมีพระราชบัญญัติแผนและขั้นตอนการดำเนินการปฏิรูปประเทศ พุทธศักราช 2560 เป็นเครื่องมือในการปฏิรูปประเทศ โดยเฉพาะการปฏิรูปประเทศด้านกฎหมาย ได้กำหนดให้ปฏิรูปด้านการเรียนการสอนและการศึกษากฎหมาย และหลักสูตรนิติศาสตร์ต้องมีคุณภาพต้องผลิตบัณฑิตที่มีความรู้ทางด้านทฤษฎีและปฏิบัติที่เปลี่ยนไปตามบริบทต่าง ๆ อีกด้วย

ดังนั้น ควรกำหนดการวัดและการประเมินผลการเรียนรู้ ซึ่งตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง มาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาวิชานิติศาสตร์ พ.ศ. 2561 นั้นได้กำหนดเกณฑ์การวัดและการประเมินผลว่า ต้องเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรีของกระทรวงศึกษาธิการ โดยสถาบันเป็นผู้กำหนดเกณฑ์การวัดผลและเกณฑ์ขั้นต่ำของแต่ละรายวิชาอย่างสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้และวิธีการสอนของแต่ละรายวิชา โดยอาจประเมินด้านความรู้ผ่านการทดสอบที่เกิดจากการคิดวิเคราะห์ วิพากษ์ ด้านคุณธรรมและจริยธรรมของความเป็นนักกฎหมาย ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและการปรับตัวเข้ากับสังคม เป็นต้น และการประกัน

คุณภาพหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ซึ่ง พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 กำหนดให้สถาบันอุดมศึกษาอยู่ภายใต้การกำกับติดตาม ประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาจากรัฐ โดยนำเกณฑ์มาตรฐานและระบบประกันคุณภาพ การศึกษามาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานของสถาบันอุดมศึกษา โดยกฎหมายนี้ได้กำหนด จุดมุ่งหมายและหลักการของการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นคุณภาพและมาตรฐาน ซึ่งประกอบด้วย “ระบบการประกันคุณภาพภายใน” และ “ระบบการประกันคุณภาพภายนอก” เพื่อใช้เป็นกลไกในการรักษาคุณภาพและมาตรฐานของสถาบันอุดมศึกษา (สุมาลี วงษ์วิจิต และคณะ, 2562: น. 15) และพระราชบัญญัติการอุดมศึกษา พ.ศ. 2562 กำหนดให้สถาบันอุดมศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษา การประกันคุณภาพของสถาบันอุดมศึกษาในส่วนที่เกี่ยวกับการประเมินคุณภาพภายใน การติดตาม ตรวจสอบคุณภาพการศึกษา และการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาให้เป็นไปตาม หลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการมาตรฐานการอุดมศึกษาประกาศกำหนด (มาตรา 62)

4.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก

4.2.1 ท่านเห็นว่า โครงสร้างและรูปแบบหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิตในประเทศไทย มีความเหมาะสม สำหรับนำไปปรับใช้กับมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล หรือไม่ อย่างไร

กลุ่มผู้บริหารหลักสูตร

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มผู้บริหารหลักสูตรส่วนใหญ่ได้ให้ความเห็นว่า มีความเหมาะสม เพราะ มหาวิทยาลัยเป็นสถาบันการศึกษาย่อมต้องมีความตระหนักถึงการพัฒนาหลักสูตรในด้านต่าง ๆ ให้ครอบคลุมเพื่อพัฒนาความรู้ที่เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม โดยเฉพาะในแง่มุมมองทาง กฎหมายสามารถนำมาปรับใช้ในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล โดยเน้นวิชาชีพกฎหมายใน ประชาคมอาเซียนและพัฒนาหลักสูตรให้มีมาตรฐานเทียบเท่าสากลสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน และแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงในอนาคต

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มผู้บริหารหลักสูตรท่านหนึ่งได้ให้ความเห็นว่า หลักสูตรนิติศาสตร์ บัณฑิตในประเทศมีการจัดการเรียนการสอนที่ครอบคลุมและมีความเหมาะสม แต่ทั้งนี้มหาวิทยาลัย เทคโนโลยีราชมงคลโดยพื้นฐานเป็นมหาวิทยาลัยด้านเทคโนโลยี และมีความโดดเด่นเฉพาะทาง ยกตัวอย่าง เช่น มทร.พระนคร ซึ่งมีวิทยาเขตพนมพิชยารพระนคร วิทยาเขตอุดมศักดิ์ วิทยาเขตโชติเวช วิทยาเขตเทเวศร์ วิทยาเขตพระนครเหนือ โดยแต่ละวิทยาเขตมีความโดดเด่นทางสายวิชาชีพมาเป็น ระยะเวลายาวนาน จึงเห็นว่าหากมีการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิตใน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ควรจัดเป็นลักษณะบูรณาการร่วมกับหลักสูตรที่มีความเข้มแข็งของ มหาวิทยาลัยอยู่แล้ว หรือเป็นลักษณะของหลักสูตรระดับปริญญาตรี ควบสองปริญญา เช่น หลักสูตร

นิติศาสตร์บัณฑิตและหลักสูตรบัญชีบัณฑิต หรือหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิตและหลักสูตรวิศวกรรมศาสตร์บัณฑิต เป็นต้น รวมทั้งควรมีหลักสูตรในระดับบัณฑิตศึกษาร่วมด้วย เพื่อเป็นการส่งเสริมให้ผู้ที่ต้องการพัฒนาตนเอง รู้เท่าทันกฎหมาย และส่งเสริมในการประกอบวิชาชีพของตนอีกด้วย

กลุ่มผู้ใช้บัณฑิต

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มผู้ใช้บัณฑิตส่วนใหญ่ได้ให้ความเห็นว่า มีความเหมาะสม เพราะในชีวิตจริงการทำงานไม่ว่าจะเป็นสายงานทางธุรกิจ ข้าราชการ พนักงาน ลูกจ้าง ล้วนมีความเกี่ยวข้องกับตัวบทกฎหมายทั้งสิ้น ดังนั้นการเปิดหลักสูตรนิติศาสตร์เป็นสิ่งที่ควรส่งเสริมเพื่อให้ผู้เรียนมีองค์ความรู้ มีความพร้อมในโลกของการทำงาน และเห็นควรมีการศึกษาหลักสูตรนิติศาสตร์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เนื่องจากหลักสูตรมีการให้นักศึกษาได้ไปลงฝึกงาน ทำโครงการตามกระบวนการวิชา เห็นว่ามีธรรมชาติเดียวกันกับของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล และหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิตสามารถนำไปปรับใช้กับมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลได้ เพื่อให้มีความเหมาะสมกับบริบทของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลมากที่สุด โดยเฉพาะในส่วนของจำนวนหน่วยกิต จำเป็นต้องพิจารณาให้รอบคอบถึงความเหมาะสมว่า สำหรับ มทร. นั้น นักศึกษาควรจะเรียนจบหลักสูตรด้วยหน่วยกิตเท่าใด จากการศึกษาหลักสูตรนิติศาสตร์ของมหาวิทยาลัยในประเทศไทย จำนวน 3 แห่ง พบว่า แห่งที่ 1 เรียน 129 หน่วยกิต แห่งที่ 2 เรียน 137 หน่วยกิต และแห่งที่ 3 เรียน 140 หน่วยกิต หากเรียนไม่เกิน 130 หน่วยกิต น่าจะเป็นที่ดึงดูดความสนใจให้แก่ผู้เรียน แต่อย่างไรก็ตาม ต้องคำนึงถึงองค์ความรู้ที่นักศึกษาจะได้รับเป็นหลัก ส่วนโครงสร้างและรูปแบบของหลักสูตรนั้นไม่ว่าจะเป็นวิชาศึกษาทั่วไป วิชาเฉพาะ (วิชาแกนและวิชาเฉพาะด้าน) และวิชาเลือกเสรี เราสามารถนำมาปรับใช้ในแง่ของการครีเอทรายวิชาที่น่าสนใจ และทันสมัยมากยิ่งขึ้น

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มผู้ใช้บัณฑิตท่านหนึ่งได้ให้ความเห็นว่า จากการสำรวจโครงสร้างหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิตของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ นั้นหลายมหาวิทยาลัยมีหน่วยกิตการเรียนค่อนข้างมาก และบางมหาวิทยาลัยมีหน่วยกิตซึ่งเป็นวิชาพื้นฐานมากกว่า 30 หน่วยกิต และมีหน่วยกิตวิชาเฉพาะอีกจำนวนมาก ส่งผลให้มีจำนวนรายวิชาที่ต้องเรียนมากเกินความจำเป็น และรายวิชาที่เป็นวิชาเฉพาะนั้นยังเน้นรายวิชาบังคับเลือกและเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนน้อยมาก แต่เนื่องจากผู้ให้ความเห็นนั้นไม่ได้อยู่ในสายวิชาชีพนี้ซึ่งอาจทำให้ไม่เข้าใจในด้านโครงสร้างหลักสูตรมากนัก แต่โดยรวมของการจัดการศึกษานั้นวิชาทั่วไปควรกำหนดเท่าที่พระราชบัญญัติกำหนดเพื่อไม่สร้างภาระให้กับผู้เรียน และวิชาชีพเฉพาะควรกำหนดไว้เฉพาะวิชาที่จำเป็นและให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบันและควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนในรายวิชาชีพเลือกตามความต้องการ ดังนั้นหากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลจะเปิดสอนในหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิตควรปรับหมวดและแบ่งหน่วยกิตให้มีความยืดหยุ่นเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน

กลุ่มวิชาชีพกฎหมาย

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มวิชาชีพกฎหมายส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่า มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลเป็นสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา เมื่อมีการดำเนินการเพื่อให้มีการเรียนการสอนในหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิตทางสถาบันย่อมมีการดำเนินการใด ๆ เพื่อรองรับ ในส่วนของหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิตเป็นหลักสูตรระดับอุดมศึกษาที่มีความเฉพาะทาง หากทางมหาวิทยาลัยดำเนินการเพื่อจัดให้มีการเรียนการสอนในหลักสูตรดังกล่าวนั้นย่อมสามารถทำได้โดยวางมาตรฐานความพร้อมของมหาวิทยาลัยควบคู่กับมาตรฐานการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา ตามกฎกระทรวง มาตรฐานการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2565 ประกอบ ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง มาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาวิชานิติศาสตร์ พ.ศ. 2561

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มวิชาชีพกฎหมายท่านหนึ่งได้ให้ความเห็นว่า หากพิจารณาโครงสร้างและรูปแบบหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิตตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการเรื่อง มาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาวิชานิติศาสตร์ พ.ศ. 2561 (มคอ.1) นับว่าเป็นมาตรฐานกลางที่มีความเหมาะสมในการนำไปปรับใช้กับการเรียนการสอนด้านนิติศาสตร์ในสถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ รวมทั้งมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล

กลุ่มผู้บริหารของบางวิทยาเขตของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มผู้บริหารของบางวิทยาเขตของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลส่วนใหญ่ได้ให้ความเห็นว่า โครงสร้างทั่วไปของหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิตในประเทศไทย มีความเหมาะสม สามารถที่จะนำไปปรับใช้กับมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลได้ เนื่องจากเป็นหลักสูตรที่มีระยะเวลาการศึกษาตลอดหลักสูตรรวม 4 ปี มีหมวดวิชาเรียนเหมือนกันกับหลักสูตรอื่น ๆ คือ มีหมวดวิชาศึกษาทั่วไป เรียน 30-34 หน่วยกิต , หมวดวิชาเฉพาะ เรียน 92-112 หน่วยกิต และหมวดวิชาเลือกเสรี 6 หน่วยกิตเท่ากัน โดยในหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิต จะเน้นผลิตบุคลากรที่มีความรู้ด้านกฎหมายในประเทศ หรือกฎหมายระหว่างประเทศ รวมถึงสามารถมาประยุกต์ใช้ความรู้ด้านกฎหมายมาสนับสนุนหลักสูตรอื่น ๆ ที่จำเป็นต้องอาศัยนักกฎหมายช่วยตีความ เช่น กฎหมายเกี่ยวกับภาษีสำหรับธุรกิจ ซึ่งนักศึกษาทุกคนและทุกคณะในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลควรที่จะต้องได้รับการสอดแทรกความรู้ในแขนงนี้เพิ่มเติมเพื่อประโยชน์ในการออกไปทำงานทั้งด้านอุตสาหกรรมและบริหารธุรกิจในอนาคต และเห็นว่าผู้จัดทำหลักสูตรสามารถใช้โครงสร้างและรูปแบบของหลักสูตรนิติศาสตร์จากมหาวิทยาลัยอื่นมาปรับใช้และสร้างหลักสูตรนิติศาสตร์ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลได้เพียงแต่จะต้องสร้างความเป็นเอกลักษณ์ให้หลักสูตรนิติศาสตร์ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลแตกต่างจากมหาวิทยาลัยอื่น

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มผู้บริหารของบางวิทยาเขตของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลท่านหนึ่งได้ให้ความเห็นว่า มีความเหมาะสม เนื่องจากโครงสร้างและรูปแบบหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิตใน

ประเทศไทย มีการผ่านสภานิติบัญญัติเห็นชอบด้วยกฎหมาย ดังนั้นจึงทำให้ทางมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนครสามารถนำกฎหมายไปปรับใช้อย่างถูกต้องและเหมาะสม ในการจัดทำหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิต และเห็นว่า โครงสร้างหลักสูตรเดิมมีพัฒนาการมาอย่างยาวนาน ควรนำมาใช้เป็นกรอบสำหรับต่อยอดเป็นหลักสูตรที่มีความเฉพาะเจาะจงที่ทันต่อยุคสมัย โดยการจัดการหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิตที่เหมาะสมกับการนำไปใช้กับมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลนั้นควรเป็นหลักสูตรที่มุ่งเน้นเฉพาะด้านความเชี่ยวชาญด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี แต่ศึกษาในรายวิชาเกี่ยวกับกฎหมายพื้นฐานทั่วไปที่ผู้เรียนต้องศึกษาหรือควรรู้

สรุปได้ว่า โครงสร้างและรูปแบบหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิตในประเทศไทย มีความเหมาะสมสำหรับนำไปปรับใช้กับมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล โดยต้องคำนึงถึงความโดดเด่นเฉพาะทางของมหาวิทยาลัย กล่าวคือ พื้นฐานมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนครเป็นมหาวิทยาลัยด้านเทคโนโลยี ซึ่งอาจจัดเป็นลักษณะบูรณาการร่วมกับหลักสูตรที่มีความเข้มข้นของมหาวิทยาลัยที่มีอยู่แล้ว หรือเป็นลักษณะของหลักสูตรระดับปริญญาตรี ควบสองปริญญา เช่น หลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิตและหลักสูตรบัญชีบัณฑิต หรือหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิตและหลักสูตรวิศวกรรมศาสตรบัณฑิต เป็นต้น และควรมีหลักสูตรในระดับบัณฑิตศึกษาร่วมด้วย เพื่อเป็นการส่งเสริมให้ผู้ที่ต้องการพัฒนาตนเอง รู้เท่าทันกฎหมาย และส่งเสริมในการประกอบวิชาชีพของตน แต่อย่างไรก็ตาม ผู้จัดทำหลักสูตรต้องคำนึงถึงหน่วยกิตการศึกษาไม่ให้มีมากเกินไปจนความจำเป็น โดยเฉพาะวิชาทั่วไปควรกำหนดเท่าที่กฎหมายกำหนด เพื่อไม่เป็นการสร้างภาระให้กับผู้เรียน และวิชาชีพเฉพาะควรกำหนดไว้เฉพาะวิชาที่จำเป็นและให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน นอกจากนี้ ควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนในรายวิชาชีพเลือกตามความต้องการและต้องสร้างความเป็นเอกลักษณ์ให้หลักสูตรนิติศาสตร์ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร ให้มีความแตกต่างจากมหาวิทยาลัยอื่น โดยอาจนำโครงสร้างหลักสูตรเดิมที่มีพัฒนาการมาอย่างยาวนานมาใช้เป็นกรอบสำหรับต่อยอดให้เป็นหลักสูตรที่มีความเฉพาะเจาะจงที่ทันต่อยุคสมัย

4.2.2 ท่านเห็นว่า การจะจัดหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิตควรดำเนินการในรูปแบบใด

กลุ่มผู้บริหารหลักสูตร

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มผู้บริหารหลักสูตรส่วนใหญ่ได้ให้ความเห็นว่า ควรดำเนินการรูปแบบหลักสูตรภาคปกติหรือภาคนอกเวลาราชการ และควรดำเนินการตามรูปแบบหลักสูตรทั่วไปและมีการจัดการศึกษาสาขาวิชานิติศาสตร์โดยคณะ สาขาวิชา ภาควิชา และสำนักวิชา

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มผู้บริหารหลักสูตรท่านหนึ่งได้ให้ความเห็นว่า ควรดำเนินการรูปแบบหลักสูตรพหุวิทยาการหรือสหวิทยาการที่ผสมผสานสาขาวิชานิติศาสตร์ หลักสูตรภาคปกติหรือภาคนอกเวลาราชการ และมีการจัดการศึกษาสาขาวิชานิติศาสตร์โดยคณะเป็นหลัก

กลุ่มผู้ใช้บัณฑิต

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มผู้ใช้บัณฑิตส่วนใหญ่ได้ให้ความเห็นว่า ควรดำเนินการรูปแบบหลักสูตรทั่วไป หลักสูตรพหุวิทยาการหรือสหวิทยาการที่ผสมผสานสาขาวิชานิติศาสตร์ หลักสูตรภาคปกติหรือภาคนอกเวลาราชการ และมีการจัดการศึกษาสาขาวิชานิติศาสตร์โดยคณะ สาขาวิชา ภาควิชา สำนักวิชา

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มผู้ใช้บัณฑิตท่านหนึ่งได้ให้ความเห็นว่า ควรดำเนินการรูปแบบหลักสูตรทั่วไป หลักสูตรภาคปกติหรือภาคนอกเวลาราชการ และมีการจัดการศึกษาสาขาวิชานิติศาสตร์โดยคณะ

กลุ่มวิชาชีพกฎหมาย

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มวิชาชีพกฎหมายส่วนใหญ่ได้ให้ความเห็นว่า ควรดำเนินการรูปแบบหลักสูตรทั่วไป หลักสูตรภาคปกติหรือภาคนอกเวลาราชการ และมีการจัดการศึกษาสาขาวิชานิติศาสตร์โดยคณะ และเห็นควรดำเนินการรูปแบบหลักสูตรเฉพาะด้านเกี่ยวกับกฎหมายธุรกิจ หลักสูตรพหุวิทยาการหรือสหวิทยาการที่ผสมผสานสาขาวิชานิติศาสตร์ และมีการจัดการศึกษาสาขาวิชานิติศาสตร์โดยคณะ สาขา/ภาควิชา สำนักวิชา

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มวิชาชีพกฎหมายท่านหนึ่งได้ให้ความเห็นว่า ควรดำเนินการรูปแบบหลักสูตรพหุวิทยาการหรือสหวิทยาการที่ผสมผสานสาขาวิชานิติศาสตร์ หลักสูตรภาคปกติหรือภาคนอกเวลาราชการ และมีการจัดการศึกษาสาขาวิชานิติศาสตร์โดยคณะ

กลุ่มผู้บริหารของบางวิทยาเขตของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มผู้บริหารของบางวิทยาเขตของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลส่วนใหญ่ได้ให้ความเห็นว่า ควรดำเนินการรูปแบบหลักสูตรภาคปกติหรือภาคนอกเวลาราชการ และควรดำเนินการรูปแบบหลักสูตรเฉพาะด้านเกี่ยวกับกฎหมายธุรกิจ หลักสูตรพหุวิทยาการหรือสหวิทยาการที่ผสมผสานสาขาวิชานิติศาสตร์ หลักสูตรภาคปกติหรือภาคนอกเวลาราชการ และมีการจัดการศึกษาสาขาวิชานิติศาสตร์โดยสาขาวิชา

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มผู้บริหารของบางวิทยาเขตของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลท่านหนึ่งได้ให้ความเห็นว่า ควรดำเนินการรูปแบบหลักสูตรนิติศาสตร์ทั่วไป หลักสูตรเฉพาะด้าน รวมทั้งหลักสูตรพหุวิทยาการที่หลากหลายที่สามารถนำไปสู่นวัตกรรมทางกฎหมาย เพื่อเปิดทางเลือกให้แก่ผู้สนใจหลายภาคส่วน

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มผู้บริหารของบางวิทยาเขตของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีกท่านหนึ่งได้ให้ความเห็นว่า ควรดำเนินการรูปแบบหลักสูตรพหุวิทยาการหรือสหวิทยาการที่ผสมผสานสาขาวิชานิติศาสตร์ หลักสูตรภาคปกติหรือภาคนอกเวลาราชการ และมีการจัดการศึกษาสาขาวิชานิติศาสตร์โดยสาขาวิชา

สรุปได้ว่า ควรดำเนินการตามรูปแบบ 1) หลักสูตรทั่วไป 2) หลักสูตรภาคปกติหรือภาคนอกเวลาราชการ 3) หลักสูตรพหุวิทยาการหรือสหวิทยาการที่ผสมผสานสาขาวิชานิติศาสตร์ 4) หลักสูตรเฉพาะด้านเกี่ยวกับกฎหมายธุรกิจ และให้จัดการศึกษาสาขาวิชานิติศาสตร์โดยคณะ หรือสาขาวิชา

4.2.3 ท่านเห็นว่า โครงสร้างและรูปแบบของหลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิตในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลควรมีลักษณะอย่างไร

กลุ่มผู้บริหารหลักสูตร

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มผู้บริหารหลักสูตรส่วนใหญ่ได้ให้ความเห็นว่า จากความเป็นมาและโครงสร้างของมหาวิทยาลัย หากจะจัดให้มีหลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิตในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ต้องมีความสอดคล้องกับบริบทของมหาวิทยาลัย ความเป็นสถานศึกษาที่มีการเรียนการสอนด้านวิชาชีพมาก่อน ย่อมมีความเป็นวิชาชีพเฉพาะทาง หลักสูตรนิติศาสตร์ฯที่จะเปิดขึ้นมาจึงควรมีอัตลักษณ์เฉพาะของหลักสูตรของมหาวิทยาลัย เช่น ให้ความสำคัญกับกฎหมายธุรกิจ องค์กรธุรกิจ กฎหมายเกี่ยวกับวิชาชีพ ทรัพย์สินทางปัญญา ในระดับหลักสูตรอาจแบ่งออกเป็นปริญญาตรี 4 ปี หรือปริญญาตรีต่อเนื่อง 3 ปี หรือหลักสูตรประกาศนียบัตร 2 ปี โดยมีโครงสร้างที่แบ่งออกเป็นหมวดวิชาศึกษาทั่วไป หมวดวิชาแกน หมวดวิชาเฉพาะ หมวดวิชาเลือกเสรี โดยจัดชุดรายวิชาต่าง ๆ ที่เปิดสอนให้เป็นไปตามหลักสูตรและความเท่าทันต่อสถานการณ์โลก สำหรับโครงสร้างหลักสูตรควรยึดตาม มคอ.1 ส่วนรูปแบบของหลักสูตรในเบื้องต้นควรจัดการศึกษาโดย สาขา/ภาควิชา สังกัดคณะศิลปศาสตร์ และจึงค่อยพัฒนาเป็นคณะเมื่อหลักสูตรมีความพร้อม ควรมุ่งเน้นให้บัณฑิตมีความรอบรู้ และมีความสามารถพิเศษ ความสามารถระดับสูง สร้างความคล่องตัวทางวิชาการ

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มผู้บริหารหลักสูตรท่านหนึ่งได้ให้ความเห็นว่า ควรจัดเป็นลักษณะบูรณาการร่วมกับหลักสูตรที่มีความเข้มแข็งของมหาวิทยาลัยอยู่แล้ว หรือเป็นลักษณะของหลักสูตรระดับปริญญาตรี ควบสองปริญญา เช่น หลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิตและหลักสูตรบัญชีบัณฑิต หรือหลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิตและหลักสูตรวิศวกรรมศาสตรบัณฑิต เป็นต้น รวมทั้งควรมีหลักสูตรในระดับบัณฑิตศึกษาร่วมด้วย เพื่อเป็นการส่งเสริมให้ผู้ที่ต้องการพัฒนาตนเอง รู้เท่าทันกฎหมาย และส่งเสริมในการประกอบวิชาชีพของตนอีกด้วย

กลุ่มผู้ใช้บัณฑิต

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มผู้ใช้บัณฑิตส่วนใหญ่ได้ให้ความเห็นว่า ตามความมุ่งหมายของสถาบันที่ผลิตบัณฑิตไปเป็นผู้ปฏิบัติจึงต้องผสมผสานกับสาขาวิชาที่มหาวิทยาลัยเชี่ยวชาญ พัฒนาเป็นหลักสูตรพหุวิทยาการแบบผสมผสาน เช่น ออกแบบเฉพาะบัญชีผสมกับกฎหมาย เพราะไม่ค่อยมีนักบัญชีที่รู้กฎหมาย วิศวกรรมและเทคโนโลยีผสมกฎหมาย เพราะไม่ค่อยมีวิศวกรที่รู้กฎหมาย โดยให้สามารถเทียบโอนหน่วยกิตมาได้ในสาขาที่กล่าวมา

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มผู้ใช้บัณฑิตท่านหนึ่งได้ให้ความเห็นว่า ควรเปิดเป็นคณะเพื่อให้ผู้เรียนที่จบออกไปได้วุฒินิติศาสตร์โดยตรง สถานประกอบการมีความมั่นใจในองค์ความรู้ว่าวุฒิที่จบการศึกษานั้นเป็นกฎหมายโดยตรงเฉพาะทาง เมื่อเทียบกับมหาวิทยาลัยราชภัฏจะแย่งลูกค้ากันเองจึงควรไปสำรวจตลาดก่อน เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้มีส่วนได้เสีย และต้องมีการคำนึงถึงความคุ้มทุนต่อการเปิดหลักสูตร

กลุ่มวิชาชีพกฎหมาย

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มวิชาชีพกฎหมายส่วนใหญ่ได้ให้ความเห็นว่า ควรเน้นวิชากฎหมายที่สำคัญ เช่น กฎหมายอาญา กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง กฎหมายปกครอง กฎหมายแรงงาน และกฎหมายอื่น ๆ ที่สำคัญ นอกจากนั้นควรเน้นไปในทางกฎหมายธุรกิจที่สามารถนำไปปรับใช้ได้ทั้งในทางปฏิบัติและในชีวิตประจำวัน

สำหรับจำนวนหน่วยกิตไม่ควรเกิน 130 หน่วยกิต หรือหากจำเป็นต้องเกินอาจจะต้องไม่เกิน 135 หน่วยกิต ต้องดูความเหมาะสมเป็นหลัก ว่าจำนวนหน่วยกิตเท่าใด จึงจะครอบคลุมความรู้ทั้งหมดที่นักศึกษาควรจะได้รับ

1. วิชาศึกษาทั่วไป	30	หน่วยกิต
2. วิชาเฉพาะไม่น้อยกว่า	XX	หน่วยกิต
2.1 วิชาแกน (วิชาบังคับทางกฎหมาย)	XX	หน่วยกิต
2.2 วิชาเฉพาะด้าน (วิชาเลือกทางกฎหมาย)	XX	หน่วยกิต
3. วิชาเลือกเสรี	6	หน่วยกิต

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มวิชาชีพกฎหมายท่านหนึ่งได้ให้ความเห็นว่า ควรพัฒนาโครงสร้างหลักสูตรตามมาตรฐานหลักสูตร พ.ศ. 2565 และรูปแบบการจัดการเรียนการสอนควรเน้นปฏิบัติการหรือเรียนรู้จากกรณีศึกษาจริงเพื่อสร้างอัตลักษณ์ที่แตกต่างจากสถาบันการศึกษาอื่น

กลุ่มผู้บริหารของบางวิทยาเขตของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มผู้บริหารของบางวิทยาเขตของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลส่วนใหญ่ได้ให้ความเห็นว่า ตามหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิตในประเทศไทย มีการสอนในภาควิชาบังคับได้แก่ 1) ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เช่น เรื่องทั่วไป หนี้สิน เอกเทศน์สัญญา ททรัพย์สิน ครอบครัว และมรดก เป็นต้น 2) ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เป็นกฎหมายที่ว่าด้วยวิธีการดำเนินคดีในทางแพ่งเพื่อความรับรองคุ้มครองและบังคับตามซึ่งสิทธิหรือหน้าที่ของบุคคล 3) ประมวลกฎหมายอาญา ได้แก่ ภาค 1 บทบัญญัติทั่วไป ภาค 2 ความผิด ภาค 3 ลหุโทษ 4) ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เป็นกฎหมายที่บัญญัติขึ้นเพื่อกำหนดวิธีการดำเนินคดีทางอาญาต่อผู้ต้องหา ตั้งแต่การถูกจับกุม สอบสวน การพิจารณาคดีชั้นศาล และการส่งลงโทษ และนอกจากนี้ยังมีวิชาเลือก เช่น กฎหมายที่ดิน กฎหมายภาษีอากร กฎหมายระหว่างประเทศ กฎหมาย

การคำนึงถึง และพระราชบัญญัติอื่นๆที่ควรรู้ เป็นต้น โดยอาจเริ่มต้นจากหลักสูตรเดียวที่มีหลายกลุ่มวิชาเลือก หรือหลายแขนงวิชาเมื่อพบว่าแขนงวิชาใดเป็นที่สนใจก็อาจนำมาปรับแยกเป็นหลักสูตรใหม่ และควรเป็นหลักสูตรที่สร้างบัณฑิตด้านนิติศาสตร์ที่มีความรู้ด้านกฎหมายด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มผู้บริหารของบางวิทยาเขตของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลท่านหนึ่งได้ให้ความเห็นว่า เนื่องจากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล เน้นผลิตสร้างบัณฑิตนักปฏิบัติที่มีความรู้กว้างขวาง ดังนั้น หลักสูตรที่มีอยู่ใน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลควรเป็นหลักสูตรต่อยอดเน้นการนำไปใช้ได้จริงในสาขาวิชาหรือหลักสูตรต่าง ๆ ที่มีการจัดการเรียนการสอนในปัจจุบันและอนาคต โครงสร้างหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิตในประเทศไทย จะเรียนสะสมหน่วยกิตตลอดหลักสูตรประมาณ 132 – 148 หน่วยกิต ตลอดระยะเวลา 4 ปี 8 ภาคการศึกษา และให้ปริญญาสาขาเดียว ดังนั้น ระบบการจัดการศึกษา ที่เหมาะสมกับ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลที่นอกเหนือจากหลักสูตรภาคปกติแล้ว ควรที่จะต้องมีการเทียบโอนหน่วยกิตจากคณะหลักของตนเองได้ เพื่อเรียนสองปริญญา และเปิดโอกาสให้นักศึกษาในคณะต่าง ๆ ได้ลงทะเบียนเทียบโอนรายวิชาศึกษาทั่วไป ได้ไปเรียนในวิชาต่าง ๆ ที่ตนเองสนใจเพื่อรับปริญญาใบที่สองด้านกฎหมายได้

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มผู้บริหารของบางวิทยาเขตของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีกท่านหนึ่งได้ให้ความเห็นว่า ขึ้นอยู่กับนโยบายในการสร้างหลักสูตรของแต่ละมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล แต่โดยรวมการสร้างความแตกต่างจากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอื่น โดยเฉพาะในปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ดังนั้นการสร้างหลักสูตรของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลควรสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง และควรแตกต่างจากนิติศาสตร์บัณฑิตในปัจจุบันเพื่อเป็นทางเลือกสำหรับผู้เรียน

สรุปได้ว่า โครงสร้างและรูปแบบของหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิตในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ต้องมีความสอดคล้องกับบริบทของมหาวิทยาลัย คือ มีความเป็นวิชาชีพเฉพาะทาง ดังนั้น หลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิตควรมีอัตลักษณ์เฉพาะของหลักสูตรของมหาวิทยาลัย เช่น ให้ความสำคัญกับกฎหมายธุรกิจ องค์กรธุรกิจ กฎหมายเกี่ยวกับวิชาชีพ ทรัพย์สินทางปัญญา แรงงาน และกฎหมายปกครอง เป็นต้น นอกจากนี้โครงสร้างหลักสูตรควรจัดการศึกษาโดยสาขา ภาควิชา สังกัดคณะ หลังจากนั้นจึงค่อยพัฒนาเป็นคณะเมื่อหลักสูตรมีความพร้อม โดยระดับหลักสูตรอาจแบ่งออกเป็นปริญญาตรี 4 ปี หรือปริญญาต่อเนื่อง 3 ปี หรือระดับประกาศนียบัตร 2 ปี โดยจัดชุดรายวิชาต่าง ๆ ที่เปิดสอนให้เป็นไปตามหลักสูตรและความเท่าทันต่อสถานการณ์โลก และควรพัฒนาตามมาตรฐานหลักสูตร พ.ศ. 2565 และรูปแบบการจัดการเรียนการสอนควรเน้นปฏิบัติการหรือเรียนรู้จากกรณีศึกษาจริง เพื่อสร้างอัตลักษณ์ที่แตกต่างจากสถาบันอื่น สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของสถาบันที่มุ่งเน้นผลิตบัณฑิตนักปฏิบัติ จึงต้องผสมผสานกับสาขาวิชาที่มหาวิทยาลัยเชี่ยวชาญ พัฒนาเป็นหลักสูตร

พหุวิทยาการแบบผสมผสาน เช่น บัญชีผสมกับกฎหมาย วิศวกรรมและเทคโนโลยีผสมกับกฎหมาย อาจจะเน้นไปทางกฎหมายธุรกิจที่สามารถนำไปปรับใช้ได้ในทางปฏิบัติ เช่น ภาษี แรงงาน ทรัพย์สินทางปัญญา และการค้าระหว่างประเทศ เป็นต้น

เนื่องจากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร เน้นผลิตบัณฑิตนักปฏิบัติ ดังนั้น หลักสูตรที่มีอยู่ในมหาวิทยาลัยควรเป็นหลักสูตรต่อยอด ที่เน้นการนำไปใช้ได้จริงในสาขาวิชาหรือ หลักสูตรต่าง ๆ ที่มีการจัดการเรียนการสอนในปัจจุบันและอนาคต สำหรับโครงสร้างหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิตในประเทศไทยนั้น จะมีการเรียนสะสมหน่วยกิตตลอดหลักสูตร 4 ปี หรือ 8 ภาคการศึกษา ประมาณ 132 – 148 หน่วยกิต ซึ่งเป็นระบบการศึกษาที่เหมาะสมกับมหาวิทยาลัย นอกเหนือจากหลักสูตรภาคปกติ ควรจะต้องมีการเทียบโอนหน่วยกิตจากคณะหลักของตนเองได้ เพื่อเรียนสองปริญญา และเป็นการเปิดโอกาสให้นักศึกษาในคณะต่าง ๆ ได้ลงทะเบียนเทียบโอนรายวิชาศึกษาทั่วไป ได้ไปเรียนในวิชาต่าง ๆ ที่ตนเองสนใจ เพื่อรับปริญญาใบที่สองด้านกฎหมายได้

4.2.3.1 ในหมวดศึกษาทั่วไป ควรเน้นในด้าน /กลุ่มวิชาอะไร หรือไม่ อย่างไร

กลุ่มผู้บริหารหลักสูตร

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มผู้บริหารหลักสูตรส่วนใหญ่ได้ให้ความเห็นว่า ในหมวดวิชาศึกษาทั่วไป ควรเป็นวิชาตามมาตรฐานวิชาศึกษาทั่วไประดับปริญญาตรี ไม่มีความจำเป็นต้องเน้นด้านในด้านหนึ่ง หรือกลุ่มวิชาใดเป็นการเฉพาะ เพื่อให้เป็นพื้นฐานความรู้มาตรฐานทั่วไปในระดับปริญญาตรีสำหรับนักศึกษา ควรมีมาตรฐานการเรียนรู้ที่ครบทุกด้าน ทั้งภาษาไทย ภาษาอังกฤษ หลักการวิเคราะห์ข้อมูลทางการวิจัยและสถิติ จิตวิทยา และวิชาทางสังคมอื่นๆ เพื่อให้สามารถเชื่อมโยงบูรณาการในการศึกษากฎหมายอื่นๆต่อไป โดยสามารถหาข้อมูลได้ ทางเลือก การตัดสินใจปัญหาต่าง ๆ โดยคำนึงถึงหลักคุณธรรมจริยธรรม

ในหมวดวิชาศึกษาทั่วไป ควรมีการแยกเป็น 1) หมวดวิชาศึกษาทั่วไปและกำหนดจำนวนชุดวิชาโดยคำนึงถึงหลักสูตรที่จะนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันและความจำเป็นในการศึกษาให้รู้เท่าทันโลกและสังคม เช่น วิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร เป็นต้น 2) หมวดวิชาแกนที่ครอบคลุมถึงชุดวิชาบังคับและชุดวิชาเลือก และ 3) หมวดวิชาเลือกเสรีที่มหาวิทยาลัยกำหนดไว้ในหลักสูตรระดับปริญญาตรีที่มหาวิทยาลัยกำหนด

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มผู้บริหารหลักสูตรท่านหนึ่งได้ให้ความเห็นว่า หมวดวิชาศึกษาทั่วไปควรเน้นด้านภาษาต่างประเทศ รวมทั้งเน้นกลุ่มวิชาสหวิทยาการที่ผสมผสานระหว่างสาขาวิชากฎหมายกับศาสตร์สาขาอื่น ๆ เช่น บริหารธุรกิจ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพื่อผลิตบัณฑิตนักปฏิบัติซึ่งเป็นจุดเด่นของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล โดยหมวดวิชาศึกษาทั่วไป ควรศึกษาให้มีความหลากหลาย เพื่อพัฒนาทักษะ Soft Skills ให้กับผู้เรียน

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มผู้บริหารหลักสูตรอีกท่านหนึ่งได้ให้ความเห็นว่า เสริมสร้างความ เป็นมนุษย์ให้พร้อมกับโลกปัจจุบันและอนาคตให้เป็นผู้ใฝ่รู้และมีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 อย่างครบถ้วน เป็นผู้ตระหนักรู้ถึงการพัฒนา การแก้ไขปัญหา รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง เป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง พร้อมด้วยจริยธรรมและยึดมั่นในสิ่งที่ถูกต้อง รู้คุณค่า รักชาติกำเนิด ร่วมมือร่วมพลัง สร้างสรรค์และพัฒนาสังคม เป็นพลเมืองที่มีคุณค่าต่อสังคม

กลุ่มผู้ใช้บัณฑิต

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มผู้ใช้บัณฑิตส่วนใหญ่ได้ให้ความเห็นว่า ควรเน้นทักษะที่ควรมีในศตวรรษที่ 21 ดังนี้ 1) ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม (คิดสร้างสรรค์, ใส่ใจนวัตกรรม, มีวิจรรย์ญาณ, แก้ปัญหาเป็น, สื่อสารดี, เต็มใจร่วมมือ) เช่น การคิดเชิงสร้างสรรค์และการแก้ปัญหา ทักษะการสื่อสารด้วยภาษาอังกฤษ การฟังและพูดด้านวิชาการ เป็นต้น 2) ทักษะสารสนเทศ สื่อเทคโนโลยี (อัปเดตทุกข้อมูลข่าวสาร, รู้เท่าทันสื่อ, รอบรู้เทคโนโลยีสารสนเทศ, ฉลาดสื่อสาร) เช่น คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศขั้นพื้นฐาน พัฒนาการของโลกสมัยใหม่ เป็นต้น 3) ทักษะชีวิตและอาชีพ (มีความยืดหยุ่น, รู้จักปรับตัว, ริเริ่มสิ่งใหม่, ใส่ใจดูแลตัวเอง, รู้จักเข้าสังคม, เรียนรู้วัฒนธรรม, มีความเป็นผู้นำ, รับผิดชอบหน้าที่, พัฒนาอาชีพ, หมั่นหาความรู้รอบด้าน) เช่น ทักษะชีวิตทางสังคม ทักษะการเรียนรู้ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม เป็นต้น

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มผู้ใช้บัณฑิตท่านหนึ่งได้ให้ความเห็นว่า หมวดศึกษาทั่วไปจัดรายวิชาที่เป็นพื้นฐาน 24 หน่วยกิต ตามมาตรฐานหลักสูตร พ.ศ. 2565 และอาจเลือกวิชาเรียนที่เป็นพื้นฐานนำไปสู่การเรียนต่อเนื่องด้านนิติศาสตร์

กลุ่มวิชาชีพกฎหมาย

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มวิชาชีพกฎหมายส่วนใหญ่ได้ให้ความเห็นว่า ควรเน้นวิชาที่ใช้ร่วมกับคณะอื่นได้ด้วย เพราะนักกฎหมายควรรู้กว้างและสามารถทำงานร่วมกับศาสตร์อื่นได้ เป็นประโยชน์ในการทำงานสามารถปฏิบัติงานได้จริง และสร้างองค์ความรู้ที่เกี่ยวกับกฎหมายในชีวิตประจำวัน ธุรกิจการค้า การลงทุน และกฎหมายเกี่ยวกับการทุจริต

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มวิชาชีพกฎหมายท่านหนึ่งได้ให้ความเห็นว่า 1) ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เช่น เรื่องทั่วไป หนังสือ เอกเทศน์สัญญา ทรัพย์สิน ครอบครัว และมรดก เป็นต้น 2) ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เป็นกฎหมายที่ว่าด้วยวิธีการดำเนินคดีในทางแพ่งเพื่อความรับรองคุ้มครองและบังคับตามซึ่งสิทธิหรือหน้าที่ของบุคคล 3) ประมวลกฎหมายอาญา ได้แก่ ภาค 1 บทบัญญัติทั่วไป ภาค 2 ความผิด ภาค 3 ลหุโทษ 4) ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เป็นกฎหมายที่บัญญัติขึ้นเพื่อกำหนดวิธีการดำเนินคดีทางอาญาต่อผู้ต้องหา ตั้งแต่การถูกจับกุม สอบสวน การพิจารณาคดีชั้นศาล และการสั่งลงโทษ

กลุ่มผู้บริหารของบางวิทยาเขตของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มผู้บริหารของบางวิทยาเขตของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลส่วนใหญ่ได้ให้ความเห็นว่า ในหมวดศึกษาทั่วไปควรจะเรียนครบทุกศาสตร์เพื่อสามารถสร้างคนให้ออกไปทำหน้าที่พลเมืองที่ดี ซึ่งประกอบด้วย 1) หมวดวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ 2) หมวดมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ 3) หมวดสหศาสตร์ 4) หมวดภาษาต่างประเทศ โดยในหมวดศึกษาทั่วไป นักศึกษาควรจะเรียน ประมาณ 30-34 หน่วยกิต ควรเรียนเกี่ยวกับกลุ่มวิชามนุษยศาสตร์ เรียน ปรัชญา ศาสนาและสังคมเบื้องต้น เพื่อปรับทัศนคติผู้เรียนใหม่ได้ และควรจะเรียน ตรีกรวิทยา เพื่อสอนให้ใช้เหตุผลในการตัดสินใจ เป็นรายวิชาที่สามารถนำไปใช้ได้ในชีวิตประจำวัน

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มผู้บริหารของบางวิทยาเขตของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลท่านหนึ่งได้ให้ความเห็นว่า ในกลุ่มวิชาสังคมศาสตร์ ควรมีวิชาที่เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม หรือวิชาทางด้านเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ 1 รายวิชา เพื่อให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลง และควรเพิ่มกลุ่มวิชาด้านเทคโนโลยีและแนวโน้มใหม่ ๆ ของสังคมโลก และ soft skills ที่จำเป็นสำหรับการเป็นพลเมืองโลกที่ดี

สรุปได้ว่า ในหมวดศึกษาทั่วไป ควรเน้นให้ครบทุกศาสตร์ เพื่อสามารถสร้างคนให้ออกไปทำหน้าที่พลเมืองที่ดี ซึ่งประกอบด้วย 1) หมวดวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ 2) หมวดมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ 3) หมวดสหศาสตร์ และ 4) หมวดภาษาต่างประเทศ อีกทั้งควรเพิ่มกลุ่มวิชาด้านเทคโนโลยีและแนวโน้มใหม่ ๆ ของสังคมโลก และ Soft skills ที่จำเป็นสำหรับการเป็นพลเมืองโลกที่ดี

นอกจากนี้ ควรเน้นเสริมสร้างความเป็นมนุษย์ให้พร้อมไปกับโลกปัจจุบันและอนาคต ให้เป็นผู้ใฝ่รู้และมีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ดังนี้ 1) ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม 2) ทักษะสารสนเทศ สื่อ เทคโนโลยี และ 3) ทักษะชีวิตและอาชีพ

4.2.3.2 ในหมวดวิชาเฉพาะ ควรเน้นในด้าน /กลุ่มวิชาอะไร หรือไม่ อย่างไร

กลุ่มผู้บริหารหลักสูตร

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มผู้บริหารหลักสูตรส่วนใหญ่ได้ให้ความเห็นว่า หมวดวิชาเฉพาะด้าน ควรเน้นวิชากฎหมายที่สอดคล้องกับบริบทของมหาวิทยาลัย เช่น กฎหมายธุรกิจ องค์กรธุรกิจ กฎหมายเกี่ยวกับวิชาชีพ ทรัพย์สินทางปัญญา หลักในการให้คำปรึกษาและการทำสัญญาในธุรกิจ กฎหมายการเงินการธนาคาร ภาษีอากร กฎหมายที่เกี่ยวกับเทคโนโลยีและการเปลี่ยนแปลงในสังคม และควรมีวิชาบังคับกฎหมายให้ครบถ้วน เพื่อใช้ในการสอบในวิชาชีพกฎหมายและหลักวิชา ได้แก่ กฎหมายสารบัญญัติและวิธีบัญญัติ การฝึกประสบการณ์วิชาชีพ กฎหมายระหว่างประเทศ ส่วนชุดวิชาเลือกให้เป็นกฎหมายที่อยู่ในความสนใจและทันต่อสถานการณ์และความจำเป็น

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มผู้บริหารหลักสูตรท่านหนึ่งได้ให้ความเห็นว่า กลุ่มวิชาเฉพาะด้านกฎหมายควรยึดตามโครงสร้างหลักสูตร (มคอ.1) ซึ่งแบ่งออกเป็น 8 กลุ่มวิชาเน้นวิชาชีพเฉพาะ

ด้าน วิชาชีพพื้นฐาน ให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ สามารถปฏิบัติได้ แต่ทั้งนี้อาจปรับให้เข้าบริบทของหลักสูตรที่จะบูรณาการร่วมด้วยในส่วนที่เป็นกลุ่มวิชาเลือก และควรมีกฎหมายที่เกี่ยวกับ Trend ในปัจจุบัน เช่น PDPA ดิจิทัล พรบ.คอมพิวเตอร์ เป็นต้น

กลุ่มผู้ใช้บัณฑิต

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มผู้ใช้บัณฑิตส่วนใหญ่ได้ให้ความเห็นว่า การผสมผสานกับสาขาวิชาที่มหาวิทยาลัยเชี่ยวชาญ พัฒนาเป็นหลักสูตรสหวิทยาการแบบผสมผสาน เช่น ออกแบบเฉพาะบัญชีผสมกับกฎหมาย เพราะไม่ค่อยมีนักบัญชีที่รู้กฎหมาย วิศวกรรมและเทคโนโลยีผสมกฎหมาย เพราะไม่ค่อยมีวิศวกรที่รู้กฎหมาย โดยให้สามารถเทียบโอนหน่วยกิตมาได้ในสาขาที่กล่าวมา เมื่อเทียบกับมหาวิทยาลัยราชภัฏจะแย่งลูกค้ากันเองจึงควรไปสำรวจตลาดก่อนเพื่อตอบสนองความต้องการ และต้องมีการคำนึงถึงความคุ้มค่าต่อการเปิดหลักสูตร

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มผู้ใช้บัณฑิตท่านหนึ่งได้ให้ความเห็นว่า หมวดวิชาเฉพาะจะแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มวิชาบังคับ ควรกำหนดรายวิชาที่มีความจำเป็นที่ต้องเรียนหรือเป็นพื้นฐานของหลักสูตร ส่วนกลุ่มวิชาชีพควรมีรายวิชาที่หลากหลายให้เลือกสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์

กลุ่มวิชาชีพกฎหมาย

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มวิชาชีพกฎหมายส่วนใหญ่ได้ให้ความเห็นว่า เน้นทุกด้านให้ครอบคลุมเรื่องที่น่าศึกษากฎหมายจำเป็นต้องรู้ โดยแบ่งเป็นหมวดหมู่ให้ชัดเจนทั้งหมวดวิชาเฉพาะ (วิชาแกน) และหมวดวิชาเฉพาะด้าน (วิชาเลือกทางกฎหมาย) ดังตัวอย่าง

หมวดวิชาเฉพาะ (วิชาแกน)

หมวดหมู่	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	มหาวิทยาลัยรามคำแหง
1	กลุ่มวิชาหลักทั่วไปแห่งกฎหมาย	กลุ่มวิชาหลักทั่วไปแห่งกฎหมาย
2	กลุ่มวิชากฎหมายแพ่ง	กลุ่มวิชากฎหมายแพ่ง
3	กลุ่มวิชากฎหมายอาญา	กลุ่มวิชากฎหมายอาญา
4	กลุ่มวิชากฎหมายพาณิชย์	กลุ่มวิชากฎหมายมหาชน
5	กลุ่มวิชากฎหมายมหาชน	กลุ่มวิชากฎหมายพาณิชย์และธุรกิจ
6	กลุ่มวิชากฎหมายวิธีสบัญญัติ	กลุ่มวิชากฎหมายวิธีสบัญญัติ
7	กลุ่มวิชากฎหมายระหว่างประเทศ	กลุ่มวิชากฎหมายระหว่างประเทศ
8	กลุ่มวิชากฎหมายเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม/กฎหมายเกี่ยวกับการพัฒนา/กฎหมายเกี่ยวกับชุมชน	กลุ่มวิชากฎหมายเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม การพัฒนาชุมชนหรือวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

หมวดวิชาเฉพาะด้าน (วิชาเลือกทางกฎหมาย)

หมวดหมู่	ม.ธรรมศาสตร์	ม.รามคำแหง	ม.ขอนแก่น
1	สาขากฎหมายแพ่ง	กลุ่มวิชานิติศาสตร์	กฎหมายอาญาและ กระบวนการยุติธรรมทาง อาญา
2	สาขากฎหมายอาญา	กลุ่มวิชากฎหมายเอกชน	กฎหมายเอกชนและ กฎหมายธุรกิจ
3	สาขากฎหมายพาณิชย์	กลุ่มวิชากฎหมายมหาชน	กฎหมายระหว่างประเทศ
4	สาขากฎหมายมหาชน	กลุ่มวิชากฎหมายระหว่าง ประเทศ	กฎหมายมหาชน
5	สาขากฎหมายระหว่าง ประเทศ	กลุ่มวิชากฎหมายอาญา และการบริหารงาน ยุติธรรม	กฎหมายเฉพาะและวิชา ทั่วไปสำหรับนักกฎหมาย
6	กฎหมายและการพัฒนาที่ ยั่งยืน	กลุ่มวิชากฎหมายเพื่อการ พัฒนา	
7		วิชาสหกิจศึกษา	

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มวิชาชีพกฎหมายท่านหนึ่งได้ให้ความเห็นว่า กรณีหลักสูตรมี
แนวทางให้ความสำคัญกับกฎหมายเฉพาะด้านก็สามารถกระทำได้ และควรเน้นกลุ่มกฎหมายธุรกิจ
กฎหมายหุ้นส่วน กฎหมายหลักทรัพย์ การร่างสัญญา

ผู้ให้ข้อมูลอีกท่านหนึ่งได้ให้ความเห็นว่า 1) วิชากฎหมายภาษีอากร 2) วิชา
กฎหมายที่ดิน และ 3) วิชาการว่าความ ศาลจำลองและการให้คำแนะนำทางกฎหมาย

กลุ่มผู้บริหารของบางวิทยาเขตของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มผู้บริหารของบางวิทยาเขตของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล
มงคลส่วนใหญ่ได้ให้ความเห็นว่า ทั่วไปหมวดวิชาเฉพาะ จะเรียน 92-112 หน่วยกิต สำหรับนักศึกษา
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร ควรจะได้เรียนรายวิชาที่ว่าด้วย หลักของกฎหมาย ทั้งแพ่ง
และพาณิชย์ กฎหมายอาญา กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน เช่น กฎหมายแรงงาน การจ้างงาน และ
กฎหมายอื่น ๆ ที่ช่วยสนับสนุนการทำงานของบัณฑิตราชมงคล และควรเป็นกลุ่มวิชาพื้นฐานทาง
นิติศาสตร์ทั่วไปและวิชาที่เป็นพื้นฐานของวิชาเลือกชั้นสูงตามความถนัดของนักศึกษาแต่ละคน

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มผู้บริหารของบางวิทยาเขตของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล
มงคลท่านหนึ่งได้ให้ความเห็นว่า เรียนในรายวิชากฎหมายที่บัณฑิตด้านนิติศาสตร์ควรหรือต้องรู้

นอกจากด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแล้วควรเน้นในศาสตร์ที่มหาวิทยาลัยมีจุดเด่น เช่น กฎหมาย ธุรกิจ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับลิขสิทธิ์กฎหมายพื้นฐาน กฎหมายทั่วไป กฎหมายอาญา กฎหมายวิธีพิจารณาความ กฎหมายมหาชน กฎหมายระหว่างประเทศ

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มผู้บริหารของบางวิทยาเขตของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีกท่านหนึ่งได้ให้ความเห็นว่า 1) ควรพิจารณาว่าใน มคอ.1 ของหลักสูตรนิติศาสตร์มีวิชาบังคับให้เรียนวิชาใดบ้าง 2) เพิ่มวิชาทางด้านนิติศาสตร์ที่เป็นเอกลักษณ์ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล เพื่อสร้างความแตกต่าง

สรุปได้ว่า ในหมวดวิชาเฉพาะ ควรมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับ Trend ในปัจจุบัน เช่น PDPA ดิจิทัล พรบ.คอมพิวเตอร์ รวมถึงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพต่าง ๆ เช่น กฎหมายธุรกิจ กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา กฎหมายเกี่ยวกับการเงินการธนาคาร เป็นต้น

นอกจากนี้ ควรผสมผสานกับสาขาวิชาที่มหาวิทยาลัยเชี่ยวชาญ พัฒนาเป็นหลักสูตรพหุวิทยาการแบบผสมผสาน เช่น ออกแบบเฉพาะบัญชีผสมกับกฎหมาย เพราะไม่ค่อยมีนักบัญชีที่รู้กฎหมาย วิศวกรรมและเทคโนโลยีผสมกฎหมาย เพราะไม่ค่อยมีวิศวกรที่รู้กฎหมาย โดยให้สามารถเทียบโอนหน่วยกิตมาได้ในสาขาที่กล่าวมา และควรเน้น 1) วิชากฎหมายภาษาอากร 2) วิชากฎหมายที่ดิน และ 3) วิชาการว่าความ ศาลจำลองและการให้คำแนะนำทางกฎหมาย

4.2.3.3 ในหมวดวิชาเลือกเสรี ควรเน้นในด้าน /กลุ่มวิชาอะไร หรือไม่ อย่างไร

กลุ่มผู้บริหารหลักสูตร

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มผู้บริหารหลักสูตรส่วนใหญ่ได้ให้ความเห็นว่า คุณธรรมหลักวิชาชีพนักกฎหมาย องค์กรความรู้เกี่ยวกับการป้องกันปราบปรามการทุจริต คอร์รัปชั่น เพื่อให้บัณฑิตที่จบไป เป็นผู้ที่มีจริยธรรมและจรรยาบรรณในวิชาชีพ มีคุณธรรมและมั่นคงในหลักแห่งความยุติธรรม สามารถใช้กฎหมายสร้างความเป็นธรรมในสังคมได้ ซึ่งเป็นคุณลักษณะบัณฑิต สาขา นิติศาสตร์ ที่พึงประสงค์ ตามมาตรฐานคุณวุฒิ

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มผู้บริหารหลักสูตรท่านหนึ่งได้ให้ความเห็นว่า จากชุดวิชาต่าง ๆ ที่เปิดสอนตามหลักสูตรในระดับปริญญาตรีไม่ซ้ำซ้อนกับชุดวิชาบังคับหลักสูตรนิติศาสตร์ โดยมุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ เข้าใจในสิ่งที่ตนเองถนัดหรือมีความสนใจ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเลือกในสิ่งที่ต้องการเติมเต็มความรู้ได้อย่างหลากหลาย

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มผู้บริหารหลักสูตรอีกท่านหนึ่งได้ให้ความเห็นว่า หมวดวิชาเลือกนั้นควรเน้นด้านกฎหมายธุรกิจ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เช่น กฎหมายสิ่งแวดล้อม กฎหมายก่อสร้าง การร่างสัญญาและเจรจาต่อรองธุรกิจ

กลุ่มผู้ใช้บัณฑิต

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มผู้ใช้บัณฑิตส่วนใหญ่ได้ให้ความเห็นว่า วิชาเลือกเสรีเฉพาะด้าน เฉพาะทางที่มหาวิทยาลัยเชี่ยวชาญ ไม่นั่นทางด้านใดเป็นพิเศษ เนื่องจากกลุ่มวิชานี้ควรเป็นวิชาที่นักศึกษาสนใจหรือต้องการเรียน (นักศึกษาเลือกเองตามความสนใจ ซึ่งอาจเป็นรายวิชาที่นักศึกษาสามารถผ่อนคลายความตึงเครียดจากการเรียนวิชาเฉพาะ เนื่องจากวิชาเลือกเสรีสามารถเลือกเรียนรายวิชาจากคณะต่าง ๆ หรือมหาวิทยาลัยอื่นได้อยู่แล้ว ดังนั้นหลักสูตรจึงไม่ควรไปกำหนดหรือสร้างเงื่อนไขแก่ผู้เรียน) หากเป็นการจัดหลักสูตรแบบเฉพาะทาง ก็น่าจะจัดวิชากฎหมายที่เกี่ยวกับงานด้านบัญชี บริหารธุรกิจ หรือกฎหมายวิศวกรรม เทคโนโลยีก็เช่นเดียวกัน

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มผู้ใช้บัณฑิตท่านหนึ่งได้ให้ความเห็นว่า การจัดการเพื่อการค้า การลงทุน ห่วงโซ่อุปทาน

กลุ่มวิชาชีพกฎหมาย

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มวิชาชีพกฎหมายส่วนใหญ่ได้ให้ความเห็นว่า ควรติดตามให้ผู้เรียนมีความรู้พิเศษในกฎหมายอื่น เช่น กฎหมายสิ่งแวดล้อม กฎหมายเกี่ยวกับเทคโนโลยี ก็สามารถกระทำได้

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มวิชาชีพกฎหมายท่านหนึ่งได้ให้ความเห็นว่า 1) กฎหมายเกี่ยวกับหลักทรัพย์ 2) กฎหมายเกี่ยวกับบัญชี

กลุ่มผู้บริหารของบางวิทยาเขตของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มผู้บริหารของบางวิทยาเขตของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลส่วนใหญ่ได้ให้ความเห็นว่า ในหมวดวิชาเลือกเสรี สามารถเลือกเรียนได้ 6 หน่วยกิต เพื่อให้ทันสมัย ควรได้เรียนอาชญากรรมไซเบอร์ กฎหมายธุรกิจออนไลน์ กฎหมายการค้าระหว่างประเทศในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล สืบสวนและสอบสวน การใช้และการตีความกฎหมาย นิติปรัชญาเป็นต้น ดังนั้นผู้เรียนสามารถเลือกวิชาได้ตามความต้องการในทุกวิชาในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล จึงเห็นสมควรให้ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนตามความต้องการโดยให้อยู่ในคำแนะนำของที่ปรึกษา เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งในชีวิตประจำวันหรือเพิ่มพูนทักษะชีวิตที่จำเป็นในยุคปัจจุบัน

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มผู้บริหารของบางวิทยาเขตของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลท่านหนึ่งได้ให้ความเห็นว่า กฎหมายธุรกิจ กฎหมายมหาชน กฎหมายระหว่างประเทศ ควรมีความหลากหลายทั้งวิชากฎหมายเฉพาะด้าน และพหุวิทยาการ

สรุปได้ว่า ในหมวดวิชาเลือกเสรี ควรเน้นคุณธรรม หลักวิชาชีพนักกฎหมาย องค์ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันปราบปรามการทุจริต คอร์รัปชัน ซึ่งเป็นคุณลักษณะบัณฑิต สาขานิติศาสตร์ ที่พึงประสงค์ ตามมาตรฐานคุณวุฒิ ซึ่งเน้นกฎหมายธุรกิจ กฎหมายที่เกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เช่น กฎหมายสิ่งแวดล้อม กฎหมายก่อสร้าง การร่างสัญญาและเจรจา ด้านธุรกิจ และ

ควรเป็นการจัดหลักสูตรแบบเฉพาะทาง ควรมีการจัดวิชากฎหมายที่เกี่ยวกับงานด้านบัญชี บริหารธุรกิจ กฎหมายวิศวกรรม เทคโนโลยี การจัดการเพื่อการค้า การลงทุน และห่วงโซ่อุปทาน

นอกจากนี้ ควรมีกระบวนการในการติดตามและประเมินผลผู้เรียน เกี่ยวกับความรู้เพิ่มเติมในกฎหมายต่าง ๆ เช่น กฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม , กฎหมายเกี่ยวกับเทคโนโลยี เป็นต้น เพื่อเป็นการทำให้ทราบถึงผู้เรียนนั้นมีความรู้เพิ่มเติมหรือไม่ อันนี้ก็เป็นกระบวนการหนึ่งที่สามารถกระทำได้ และผู้เรียนควรได้เรียนอาชญากรรมไซเบอร์ กฎหมายธุรกิจออนไลน์ กฎหมายการค้า ระหว่างประเทศในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล กฎหมายธุรกิจ กฎหมายมหาชน และกฎหมายระหว่างประเทศ เป็นต้น

4.2.4 ท่านคิดว่า การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรนิติศาสตร์ ควรมีวิธีการสอน (Method) รูปแบบการสอน (Model) และเทคนิคการสอนแบบบรรยาย (Lecture Technique) ในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ควรเป็นอย่างไร

กลุ่มผู้บริหารหลักสูตร

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มผู้บริหารหลักสูตรส่วนใหญ่ได้ให้ความเห็นว่า หลักสูตรนิติศาสตร์ ต้องเป็นมาตรฐานเช่นเดียวกับหลักสูตรนิติศาสตร์ของมหาวิทยาลัยอื่น ๆ เพื่อให้เป็นมาตรฐานการเรียน กฎหมายที่เป็นเอกลักษณ์ของความเป็นนิติศาสตร์ (อนาคตอาจต้องมีการขอรับรองมาตรฐานหลักสูตร จากเนติบัณฑิตยสภา และสภานายความ ซึ่งเป็นมาตรฐานเดียวกันของการศึกษากฎหมายในประเทศไทย) ดังนั้น ในการเรียนการสอน ต้องเน้นที่การบรรยายให้ความรู้เป็นหลักในรูปแบบ Active Learning ให้ผู้เรียนเรียนร่วมกันผ่านห้องเรียน Online Onsite มีส่วนร่วมในการค้นคว้า อภิปรายใน ชั้นเรียนและฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์จากกรณีศึกษาต่าง ๆ ตลอดจนมีการมอบหมายงานหรือแบบทดสอบเพื่อประเมินการเรียนการสอน (สำหรับหลักสูตรปกติหรือพิเศษ) เพื่อสร้างองค์ความรู้ แล้วจึงใช้วิธีการเรียนการสอนแบบอื่นมาเสริม เช่น การอภิปราย (discussion) การสอนแบบเน้นกรณี ปัญหา (problem-based) การฝึกวิชาให้นักศึกษาได้มีโอกาสออกไปฝึกประสบการณ์วิชาชีพเพื่อผลิต บัณฑิตนักปฏิบัติ เพื่อเป็นการฝึกคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์ปัญหาข้อเท็จจริงของข้อ กฎหมาย

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มผู้บริหารหลักสูตรท่านหนึ่งได้ให้ความเห็นว่า ควรเน้นการสอนแบบ Active Learning ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและปฏิสัมพันธ์ผ่านการปฏิบัติที่หลากหลาย เน้นการกำหนด เป้าหมายรายวิชาด้วยการกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ในทุกระดับตั้งแต่รายวิชา รายชั้นปี และราย หลักสูตรมีการกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ด้วย Outcomes ของหลักสูตร สามารถยกตัวอย่าง กรณีศึกษาของการพิจารณาคดีต่าง ๆ มาประกอบ หรือเป็นลักษณะ Problems-based Education

กลุ่มผู้ใช้บัณฑิต

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มผู้ใช้บัณฑิตส่วนใหญ่ได้ให้ความเห็นว่า 1) ควรเน้นไปในทางปฏิบัติมากกว่า ดำเนินการสอนทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ควรมีอาจารย์ประจำที่รู้หลักทฤษฎีและนักกฎหมายที่รู้และเชี่ยวชาญเฉพาะทางมาร่วมบรรยาย/สอนด้วย เช่น เก่งด้านบัญชี วิศวกรรม เทคโนโลยี และ 2) ควรมีอาจารย์ดูแลเป็นที่เลี้ยงให้นักศึกษาไปฝึกปฏิบัติงานที่ใช้กฎหมาย จัดให้มีสถานที่ฝึกงานด้านกฎหมาย

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มผู้ใช้บัณฑิตท่านหนึ่งได้ให้ความเห็นว่า ใช้การบรรยายในรายวิชาพื้นฐานเท่านั้น ส่วนรายวิชาเฉพาะควรเน้นการเรียนรู้จากกรณีศึกษาและเน้นการคิดวิเคราะห์ที่ความตามข้อกฎหมายต่าง ๆ รวมถึงการปลูกฝังจรรยาบรรณวิชาชีพให้กับผู้เรียน

กลุ่มวิชาชีพกฎหมาย

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มวิชาชีพกฎหมายท่านหนึ่งได้ให้ความเห็นว่า ควรจัดการเรียนการสอนหลักกฎหมายที่สำคัญและให้ผู้เรียนได้มีโอกาสฝึกภาคปฏิบัติเพื่อจะได้เข้าใจกระบวนการทำงาน

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มวิชาชีพกฎหมายอีกท่านหนึ่งได้ให้ความเห็นว่า ควรเน้นการปฏิบัติเพื่อให้ผู้เรียนเห็นภาพผู้ให้ข้อมูลกลุ่มผู้ใช้บัณฑิตอีกท่านหนึ่งได้ให้ความเห็นว่า เพื่อให้หลักสูตรสามารถตอบโจทย์เรื่องของทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 วิธีการสอน รูปแบบการสอน และเทคนิคการสอนแบบบรรยาย ควรเป็นดังต่อไปนี้

วิธีการสอน (Method)

1. การจัดการเรียนแบบใช้คำถาม (Question Method)

วิธีการนี้เป็นการสอนโดยที่ผู้สอนเป็นคนป้อนคำถาม เพื่อให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์ หลังจากนั้นจึงกลับมาเป็นคำตอบ (<https://www.kruachieve.com/เรื่องราว/รูปแบบการสอนแบบครูมืออาชีพ>) วิธีการสอนนี้มีจุดเด่น คือ

- กระตุ้นความสนใจของผู้เรียน
- เปิดโอกาสให้ผู้เรียนและผู้สอนมีการสื่อสารและมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันมากขึ้น
- ช่วยเน้นและทบทวนประเด็นสำคัญของการเรียนในหน่วยนั้นๆ ได้ดี
- คำถามของผู้สอนสามารถประเมินจุดแข็งและจุดอ่อนของผู้เรียนได้
- สร้างนิสัยให้ผู้เรียนช่างคิด และค้นคว้าหาคำตอบ

2. การจัดการเรียนแบบเชิงรุก (Active Learning)

วิธีการนี้เป็นรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียน โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ใช้กระบวนการคิด วิเคราะห์ และลงมือทำ หัวใจสำคัญของ Active Learning จำเป็นต้องมี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ การเรียนรู้ผ่านการคิดขั้นสูง (Thinking Based Learning) เรียนรู้

จากการลงมือทำ (Learning by doing) เรียนรู้จากการทำงานร่วมกัน (Cooperative Learning) และเรียนรู้จากการสำรวจค้นหา (Inquiry Based Learning) วิธีการสอนนี้มีจุดเด่น ดังนี้

- เป็นการเรียนการสอนที่พัฒนาศักยภาพทางสมอง ได้แก่ การคิด การแก้ปัญหา และการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้

- เป็นการเรียนการสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้สูงสุด

- ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้และจัดกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง

- ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนทั้งในด้านการสร้างองค์ความรู้ การสร้างปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน ร่วมมือกันมากกว่าการแข่งขัน

- ผู้เรียนเรียนรู้ความรับผิดชอบร่วมกัน การมีวินัยในการทำงาน และการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ

- เป็นกระบวนการสร้างสถานการณ์ให้ผู้เรียนอ่าน พูด ฟัง คิดอย่างลุ่มลึก ผู้เรียนจะเป็นผู้จัดระบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง

- เป็นกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นทักษะการคิดขั้นสูง

- เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนบูรณาการข้อมูลข่าวสาร หรือสารสนเทศ และหลักการความคิดรวบยอด

- ผู้สอนจะเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติด้วยตนเอง

- ความรู้เกิดจากประสบการณ์ การสร้างองค์ความรู้ และการสรุปบทวนของผู้เรียน

3. การสอนแบบโครงการงาน (Project Method)

วิธีการนี้เป็นการเน้นให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้าหัวข้อที่สนใจ เพื่อฝึกการทำงานตามกระบวนการ มีการวางแผนและแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ จนผู้เรียนสามารถทำโครงการสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้วิธีการสอนนี้มีจุดเด่น ดังนี้

- ผู้เรียนได้คิดและลงมือทำด้วยตนเอง

- เสริมทักษะต่างๆ เช่น ทักษะการทำงาน ทักษะการแก้ปัญหา เป็นต้น

- ฝึกการคิดแบบสร้างสรรค์ และสามารถนำความรู้ ความคิดและแนวทางที่ได้ไปปรับใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้

4. การสอนแบบศึกษาด้วยตนเอง (Self-Study Method)

วิธีการนี้เป็นการเน้นให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง ภายใต้การดูแลและแนะนำของผู้สอน เพื่อให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็น แก้ปัญหา และสามารถสรุปร่วมกันในกลุ่ม

(<https://www.kruachieve.com/เรื่องราว/รูปแบบการสอนแบบครู่มีอาชีพ/>) วิธีการสอนนี้มีจุดเด่น ดังนี้

- เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
- เสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ และทักษะการแก้ปัญหา
- ฝึกความรับผิดชอบให้กับผู้เรียน เสริมสร้างนิสัยรักการศึกษาค้นคว้า

รูปแบบการสอน (Model)

1. รูปแบบการสอนโมเดลชิปปา (CIPPA Model)

รูปแบบการสอนแบบชิปปา (CIPPA Model) หมายถึง กระบวนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความคิด และการตัดสินใจอย่างเป็นระบบ สามารถสร้างความรู้ ค้นพบความรู้ได้ด้วยตนเอง ผู้เรียนมีบทบาทมากในกิจกรรมการเรียนการสอน และผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

C (Construction) คือ ผู้สอนจัดกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนมีโอกาสสร้างความรู้ด้วยตนเอง

I (Interaction) คือ ให้ผู้เรียนทำกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับบุคคลและแหล่งความรู้ที่หลากหลาย

P (Physical Participation) คือ จัดกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้เคลื่อนไหวร่างกาย

P (Process Learning) คือ จัดกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้กระบวนการต่างๆ เช่น กระบวนการคิด กระบวนการแก้ปัญหา และกระบวนการทำงานให้สำเร็จ

A (Application) คือ การจัดกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้นำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

2. MACRO Model

รูปแบบการสอนแบบ MACRO Model เป็นการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 คือ การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ กล่าวคือ เป็นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนสร้างความรู้ใหม่และสิ่งประดิษฐ์ใหม่โดยการใช้กระบวนการทางปัญญา (กระบวนการคิด) กระบวนการทางสังคม (กระบวนการกลุ่ม) และให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์และมีส่วนร่วมในการเรียน สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้ โดยผู้สอนมีบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวก จัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียน (ดิเรก วรรณเศียร, 2564) MACRO Model มีองค์ประกอบ ดังนี้

M (Motivation) การสร้างแรงจูงใจ แรงบันดาลใจ ความสนใจ และความต้องการในการเรียนรู้

A (Active learning) การเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้มีโอกาสได้ความรู้โดยตรงจากการลงมือกระทำด้วยตนเอง ด้วยวิธีการเรียนรู้ที่หลากหลาย จากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ที่หลากหลาย เป็นการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

C (Conclusion) ผู้เรียนสรุปองค์ความรู้หรือสังเคราะห์สิ่งที่ได้เรียนรู้ตามความคิด ลีลา และภาษาของตนเอง

R (Reporting) ผู้เรียนสื่อสารและนำเสนอผลการเรียนรู้ด้วยภาษา วิธีการและเทคโนโลยีสารสนเทศที่เหมาะสม

O (Obtain) ผู้เรียนนำผลการเรียนรู้ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ ทำการเผยแพร่ความรู้สู่ครอบครัว ชุมชน และสังคมด้วยวิธีการ สื่อ หรือเทคโนโลยีที่เหมาะสม

เทคนิคการสอนแบบบรรยาย (Lecture Technique)

เพื่อให้การสอนแบบบรรยายเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้สอนควรมีการดำเนินการ 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นเตรียม ขั้นบรรยาย ขั้นสรุป และขั้นวัดและประเมินผล ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. ขั้นเตรียม

ผู้สอนค้นคว้า รวบรวมความรู้ที่จะนำมาสอนเป็นอย่างดี ลำดับการสอนเป็นหมวดหมู่และตามความง่ายของเนื้อหา จัดหาอุปกรณ์ที่เหมาะสมนำมาจัดไว้ให้พร้อมและเตรียมว่าอุปกรณ์สำหรับใช้ในแต่ละขั้นตอนให้เหมาะสม

2. ขั้นบรรยาย

ผู้สอนนำเข้าสู่บทเรียนให้เหมาะสมกับเนื้อหาที่จะสอน จากนั้นผู้สอนจะอธิบายซ้ำๆ อย่างชัดเจน อาจอธิบายประกอบรูปภาพ แผนภูมิ หรือยกตัวอย่างประกอบ และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนซักถามข้อสงสัย

3. ขั้นสรุป

ผู้สอนและผู้เรียนช่วยกันสรุป เพื่อทบทวนสิ่งที่เรียนมาทั้งหมดและให้ผู้เรียนจดบันทึกไว้

4. ขั้นวัดและประเมินผล

ผู้สอนสังเกตความสนใจ ความเข้าใจของผู้เรียน โดยวิธีต่างๆ ที่เหมาะสม เช่น การสอบถาม การสัมภาษณ์ การใช้แบบทดสอบ การทำแบบฝึกหัด การตรวจผลงาน เป็นต้น

กลุ่มผู้บริหารของบางวิทยาเขตของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มผู้บริหารของบางวิทยาเขตของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลส่วนใหญ่ได้ให้ความเห็นว่า ผู้เรียนด้านนิติศาสตร์ในศตวรรษที่ 21 เน้นพัฒนาผู้เรียนให้สามารถคิดเชิงวิพากษ์ แก้ปัญหาได้เอง รวมถึงการตัดสินใจภายใต้เหตุผลที่ซับซ้อน ควรที่จะมีวิธีสอนที่ทันสมัยมากขึ้น เช่น วิธีเทคนิคกราฟิก และสารสนเทศที่ร่วมสมัยมาผสมผสานกับวิธีการสอนแบบบรรยาย

ข้อสำคัญที่สุดคือการได้ฝึกฝนจาก Scenario หลาย ๆ แบบ ควรให้ผู้เรียนได้มีการฝึกประสบการณ์วิชาชีพพร้อมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทางกฎหมายเพื่อให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์ สร้างจุดขายในความเป็นบัณฑิตนักปฏิบัติ ควรเน้นการเรียนการสอนผ่านการปฏิบัติจริง และเพื่อให้สอดคล้องกับจุดเน้นของมหาวิทยาลัย ควรจัดการเรียนการสอนที่มุ่งกระตุ้นให้เกิดการพัฒนานวัตกรรมและเทคโนโลยี รวมถึงการสร้างผู้ประกอบการ

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มผู้บริหารของบางวิทยาเขตของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลท่านหนึ่งได้ให้ความเห็นว่า 1) ควรมีสถานที่ รูปแบบศาลจำลองเพื่อประกอบการเรียนการสอนให้นักศึกษามีการเตรียมพร้อมเพื่อสู่การปฏิบัติงานจริง 2) ควรให้นักศึกษาได้เรียนรู้จากสถานที่จริง ในการเห็นรูปแบบการพิจารณาพิพากษาคดีตามหลักสูตรที่ได้ศึกษามา

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มผู้บริหารของบางวิทยาเขตของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีกท่านหนึ่งได้ให้ความเห็นว่า ควรให้ความสำคัญกับการนำกรณีศึกษาหรือคดีความต่าง ๆ มาเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ สังเคราะห์ ให้เห็นประเด็นถึงข้อกฎหมาย

สรุปได้ว่า การจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรนิติศาสตร์ ควรเป็นหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพเฉพาะและมีมาตรฐานเช่นเดียวกับหลักสูตรนิติศาสตร์ในมหาวิทยาลัยอื่น ๆ ที่ได้เปิดการเรียนการสอน ทั้งนี้ในอนาคตอาจจะต้องมีการขอรับรองมาตรฐานหลักสูตรนิติศาสตร์ จากเนติบัณฑิตยสภา ในพระบรมราชูปถัมภ์ และสภาทนายความ เพื่อเป็นที่มั่นใจให้กับหลักสูตรดังกล่าว และการเรียนการสอนในหลักสูตรดังกล่าวนี้ ควรต้องเน้นที่การบรรยายให้ความรู้เป็นหลักโดยใช้กรณีศึกษา (Case Study) เป็นหลักในการเรียนการสอน เพื่อเป็นการฝึกทักษะการคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ การวิพากษ์วิจารณ์ปัญหาต่าง ๆ ตามข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย และควรเน้นการเรียนการสอนในรูปแบบ Active Learning ผู้เรียนต้องพร้อมในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ภายในชั้นเรียน รวมทั้งต้องให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในการเรียนการสอน และต้องสร้างการมีส่วนร่วมของผู้เรียนเป็นสำคัญ และต้องมีการฝึกปฏิบัติงานวิชาชีพจริง ในสถาบันหรือสถานประกอบการต่าง ๆ เพื่อสร้างประสบการณ์ให้กับผู้เรียน

ผู้ใช้บัณฑิตมีความต้องการบัณฑิตที่มีความรู้ ความสามารถ และความเข้าใจในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับกฎหมาย ซึ่งก็ต้องมาจากการเน้นให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติและลงมือทำจริง รวมทั้งอาจจะต้องการเรียนการสอนแบบบูรณาการในหลายศาสตร์ อาทิเช่น มีความรู้ด้านกฎหมายควบคู่กับบริหารธุรกิจ , มีความรู้ด้านกฎหมายควบคู่กับบัญชี , มีความรู้ด้านกฎหมายควบคู่กับวิศวกรรมศาสตร์ เป็นต้น และทางหลักสูตรดังกล่าวต้องมีอาจารย์ประจำที่มีความรู้ความสามารถเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาให้กับผู้เรียนในการฝึกปฏิบัติงานวิชาชีพ รวมถึงควรมีการทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือทางวิชาการ (MOU) ร่วมกับสถาบันหรือสถานประกอบการต่าง ๆ เพื่อเป็นการเพิ่มช่องทางให้กับผู้เรียน และควรมีการเรียนการสอนกับกฎหมายที่สำคัญให้ครอบคลุมการดำเนินงานด้านต่าง ๆ เพื่อเป็นการเน้นให้

ผู้เรียนเห็นภาพ และให้ผู้เรียนมีการฝึกปฏิบัติงานวิชาชีพจริง ในสถาบันหรือสถานประกอบการต่าง ๆ เพื่อสร้างประสบการณ์ให้กับผู้เรียน

ในการเรียนการสอนหลักสูตรนิติศาสตร์ นอกจากการเน้นการเรียนการสอนกับกฎหมายที่สำคัญให้ครอบคลุมการดำเนินงานด้านต่าง ๆ เพื่อเป็นการเน้นให้ผู้เรียนเห็นภาพแล้วนั้น ต้องมีการเสริมและเพิ่มเติมข้อมูลให้สอดคล้องกับในศตวรรษที่ 21 เน้นการพัฒนาผู้เรียนให้สามารถคิดเชิงวิพากษ์ วิจาร์ณ และสามารถแก้ไขปัญหาได้ด้วยตนเอง และเพื่อเป็นการสร้างการตัดสินใจภายใต้เหตุผลที่มีความซับซ้อนได้ และการดำเนินการเรียนการสอน ต้องเน้นการบรรยายนั้น ต้องให้เห็นภาพโดยเน้นฝึกฝนจากสถานการณ์ (scenario) ในหลาย ๆ แบบ พร้อมเพิ่มเติมกรณีศึกษา (Case Study) และที่สำคัญอาจจะต้องมีการสร้างสถานที่จำลองในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ห้องพิจารณาคดีในศาล , ห้องประชุม หรือห้องทำงานในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อสร้างการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนอีกด้วยทั้งหมดนี้เพื่อเป็นการสร้างความมั่นใจ เป็นจุดเด่น เป็นโอกาสในการประชาสัมพันธ์ในการรับสมัครนักศึกษาเข้ามาศึกษาในหลักสูตรดังกล่าว และเป็นการสร้างบัณฑิตให้เป็นนักปฏิบัติที่แท้จริง เพราะกระบวนการในการจัดการเรียนการสอนมีความพร้อมและครอบคลุมในทุกมิติด้านวิชาชีพดังกล่าว รวมทั้งในปัจจุบันอาจจะต้องมีการเรียนการสอนที่เพิ่มเติมให้สอดคล้องความต้องการของตลาด โดยเพิ่มเติมในการพัฒนานวัตกรรมและเทคโนโลยี และต้องสามารถสร้างให้เป็นผู้ประกอบการในอนาคตได้

4.2.5 ท่านคิดว่า การประเมินผล ควรใช้วิธีการ หรือหลักเกณฑ์ใด สำหรับการประเมินผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียน

กลุ่มผู้บริหารหลักสูตร

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มผู้บริหารหลักสูตรส่วนใหญ่ได้ให้ความเห็นว่า การประเมินผลลัพธ์การเรียนรู้ เป็นการวัดตามมาตรฐานผลการเรียนรู้ของหลักสูตร ซึ่งปัจจุบัน กฎกระทรวง (พ.ศ. 2565) กำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ไว้อย่างน้อย 4 ด้าน ซึ่งมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาวิชานิติศาสตร์กำหนดไว้สูงกว่า คือ 5 ด้าน จึงอาจประเมินผลลัพธ์การเรียนรู้ตามกรอบ ที่ตั้งไว้ได้ทั้งสองรูปแบบ คืออาจจะกำหนดตามคุณวุฒิสถาบันนิติศาสตร์ ในการวัดและประเมินผลแต่ละด้าน ให้เป็นรูปธรรม เช่น เป็นค่าคะแนน เป็นตัวเลข เปอร์เซนต์ แต่กรณีการวัดบางอย่างที่สามารถกำหนดเป็นค่าคะแนนได้ ก็อาจจะต้องเป็นการบรรยาย หรือพรรณนาเป็นเชิงคุณภาพ ซึ่งแบ่งเป็นคะแนนเก็บและคะแนนสอบปลายภาคจากการสอบข้อเขียน โดยให้ออกเป็นระเบียบมหาวิทยาลัยว่าด้วยการวัดผลการประเมินผลการศึกษาของนักศึกษาในหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิต เช่น คุณธรรม จริยธรรม ซึ่งเป็นคะแนนเก็บ และคะแนนสอบปลายภาคจากการสอบข้อเขียนว่าด้วยการวัดผล Outcomes ของผู้เรียนเป็นวัตถุประสงค์และจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ซึ่งผู้ที่สำเร็จการศึกษาในหลักสูตรต้องเป็นผู้ที่นำความรู้ ความสามารถไปใช้ในทางที่ถูกต้อง เพื่อให้สังคมเป็นปกติสุข มีช่องทางของกฎหมายไปใช้ในทางที่ผิด แสวงหาประโยชน์ส่วนตนหรือพวกพ้อง และประเมินผลการศึกษาของนักศึกษาใน

หลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิต โดยใช้การสังเกตพฤติกรรมรายบุคคล หรือได้รับการประเมินจากเพื่อน หรืออาจารย์ เป็นต้น

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มผู้บริหารหลักสูตรท่านหนึ่งได้ให้ความเห็นว่า การประเมินผลลัพธ์การเรียนรู้ด้วย Year Learning Outcome (YLO) ให้ครอบคลุมคุณภาพของผู้เรียนรายชั้นปี โดยกำหนดเป็นกลยุทธ์ ซึ่งถ้าพบว่าไม่ตอบสนองความต้องการให้พัฒนาเป็น Reskill/ Upskill ทันที

กลุ่มผู้ใช้บัณฑิต

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มผู้ใช้บัณฑิตส่วนใหญ่ได้ให้ความเห็นว่า การวัดและการประเมินผลนั้นขึ้นอยู่กับลักษณะของรายวิชาและวิธีการสอน เช่น กำหนด Learning Outcome ของแต่ละรายวิชาให้ชัดเจนและกำหนดวิธีการประเมินให้เหมาะสมกับ Learning Outcome หากสอนโดยใช้ Project Method ก็จำเป็นต้องมี Criteria ที่ชัดเจนในการวัดและประเมินผล เพื่อดูว่าผู้เรียนสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ในการเรียนรู้หรือไม่ หรือหากเป็นรายวิชาที่จะต้องมีการนำเสนอหรือสื่อสาร ก็อาจใช้ Rubric Scores มาช่วยในการให้คะแนน เพื่อความโปร่งใส เพราะใน Rubric Scores จะมีเกณฑ์ที่กำหนดว่าหากจะได้คะแนนเต็ม นักศึกษาต้องสามารถทำอะไรได้บ้าง ซึ่งเกณฑ์เหล่านี้ ผู้สอนต้องแจ้งให้ผู้เรียนทราบก่อนนำมาใช้ เพื่อให้ผู้เรียนจะได้มีการเตรียมความพร้อม

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มผู้ใช้บัณฑิตท่านหนึ่งได้ให้ความเห็นว่า 1) ไม่ควรสอบปลายภาคอย่างเดียว ควรสอบกลางภาค แต่ก็ต้องดูกระบวนวิชา อาจต้องสอบข้อเขียน บางที่อาจสอบเป็นปากเปล่าด้วยก็ได้ Discussion ก็ได้ฝึกให้ใช้กฎหมายในทางปฏิบัติได้ และ 2) ให้อาจารย์ที่ปรึกษาที่ควบคุมการฝึกงานมาร่วมให้คะแนนกับผู้รับนักศึกษาไปฝึกงาน เพื่อดูความเข้าใจ การนำไปใช้ ทักษะกระบวนกรคิด ความถูกต้องของทฤษฎี การแก้ไขปัญหา สถานการณ์เฉพาะหน้า ปฏิพานไหวพริบ ความรอบคอบ และการเก็บรายละเอียดข้อมูล

กลุ่มวิชาชีพกฎหมาย

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มวิชาชีพกฎหมายท่านหนึ่งได้ให้ความเห็นว่า การทดสอบยังเป็นขั้นหนึ่งที่ใช้ในการวัดผลได้ในขณะนี้

กลุ่มผู้บริหารของบางวิทยาเขตของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มผู้บริหารของบางวิทยาเขตของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลส่วนใหญ่ได้ให้ความเห็นว่าเกณฑ์การประเมินผลจะต้องมีการระบุไว้ใน มคอ.อย่างชัดเจนและจะต้องสะท้อนถึงผลลัพธ์ของการเรียนรู้ ว่าต้องวัดให้ตรงกับจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอน เลือกใช้เครื่องมือวัดที่ดีและเหมาะสม ระวังความคลาดเคลื่อนหรือความผิดพลาดของการวัด ประเมินผลการวัดได้ถูกต้อง รับฟังการแสดงความคิดเห็นของผู้เรียน และควรแยกความสามารถของผู้เรียน การมีส่วนร่วมในห้องเรียน กล่าวตัดสินใจเมื่อเกิดสถานการณ์จริงประยุกต์ใช้ตามความเหมาะสมของรายวิชา

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มผู้บริหารของบางวิทยาเขตของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลท่านหนึ่งได้ให้ความเห็นว่า ขึ้นอยู่กับการจัดเรียงการสอนของอาจารย์แต่ละท่าน มีการอภิปราย ชักถาม บทบาทสมมติ และทำรายงาน

สรุปได้ว่า ในการประเมินผลการเรียนการสอนและการประเมินผลลัพ์ของผู้เรียนนั้น ต้องใช้การวัดตามมาตรฐานผลการเรียนรู้ของหลักสูตร ซึ่งต้องเป็นไปตามกฎหมายของกระทรวง การอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม โดยมีการกำหนดผลลัพ์การเรียนรู้ไว้อย่างน้อย 4 ด้าน โดยอาจจะต้องสอดคล้องกับมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาวิชานิติศาสตร์ ที่กำหนดไว้ 5 ด้าน ซึ่งอาจจะเป็นการเน้นด้านการเรียนการสอน ด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสาขาวิชานิติศาสตร์ และอีกประเด็นสำคัญด้านคุณธรรมจริยธรรม ต้องมีการใช้การสังเกตพฤติกรรมรายบุคคลของผู้เรียน และในการวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอนของแต่ละรายวิชานั้นต้องมีการประเมินผลในรูปแบบทั้งคะแนนเก็บ คะแนนสอบกลางภาค และคะแนนสอบปลายภาคจากรูปแบบข้อเขียน เพื่อเป็นการสร้างการฝึกทักษะการคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ การวิพากษ์วิจารณ์ปัญหาต่าง ๆ ตามข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย โดยอาจจะต้องมีการออกระเบียบ ข้อบังคับ มหาวิทยาลัยฯ ว่าด้วยการวัดผลและประเมินผลการศึกษาของนักศึกษาในหลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิตดังกล่าวนี้ด้วย และในการจัดการเรียนการสอนนั้น ต้องมีการประเมินผลการเรียนการสอนในทุกรูปแบบทั้งการเก็บคะแนนระหว่างเรียน คะแนนสอบกลางภาค และคะแนนสอบปลายภาค รวมถึงในบางรายวิชาต้องมีการจัดการให้ผู้เรียนมีการอภิปรายผล (Discussion) เพื่อเป็นการฝึกฝนสร้างความเข้าใจในการใช้กฎหมายในทางปฏิบัติได้ และในการฝึกปฏิบัติงานวิชาชีพจริงในสถาบันหรือสถานประกอบการต่าง ๆ นั้น ต้องมีการให้อาจารย์ที่ปรึกษากับพนักงานที่ปรึกษา ร่วมกันประเมินผลการปฏิบัติงานของผู้เรียน และอาจจะผ่านในรูปแบบรายงาน โครงการ หรืองานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรนิติศาสตร์ เพื่อสร้างความเข้าใจ สร้างทักษะ สร้างกระบวนการคิด รวมทั้งการแก้ไขปัญหา และสถานการณ์ต่าง ๆ เฉพาะหน้าได้ และการวัดผลและประเมินผลนั้น ต้องดูรูปแบบการเรียนการสอนในแต่ละรายวิชา โดยในบางรายวิชาอาจกำหนดเกณฑ์การวัดผล (Criteria) เจ็อนไข และบรรทัดฐานของอาจารย์ผู้สอนที่แตกต่างกันไป หรือหากเป็นรายวิชาที่ต้องมีการเรียนการสอนในรูปแบบอื่น ๆ อาจต้องใช้เกณฑ์การให้คะแนน (Rubric Scores) มาเป็นเครื่องมือในการให้คะแนน

การวัดผลและประเมินผลของผู้เรียน ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญเพื่อเป็นตัวชี้วัดอย่างหนึ่งที่ทำให้ทราบถึงผู้เรียนได้รับความรู้ ทักษะการคิด มากน้อยเพียงใด ซึ่งในการวัดผลและประเมินผลของผู้เรียนนั้น ควรมีการจัดการเรียนการสอนให้ตรงกับกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (มคอ.) ซึ่งเป็นเกณฑ์ประเมินผลที่ทุกรายวิชาต้องมีการระบุไว้อย่างชัดเจน และเพื่อเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงผลลัพ์ของการเรียนรู้ในแต่ละรายวิชาในหลักสูตรดังกล่าวนี้ อีกทั้งยังเป็นการดำเนินการให้ตรงตามจุดมุ่งหมายรายวิชาของการเรียนการสอนและเลือกใช้เครื่องมือการวัดผลและการประเมินผลที่

เหมาะสม ทั้งนี้อาจารย์ผู้สอนหรือผู้ที่ดูแลหลักสูตรอาจจะต้องระวังเรื่องความคลาดเคลื่อนหรือความผิดพลาดของการวัดผลและการประเมินผล เนื่องจากกระบวนการดังกล่าวเป็นสิ่งที่สามารถบอกได้ถึงความรู้ ความสามารถของผู้เรียนในรายบุคคลได้

4.2.6 ท่านคิดว่า ผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้ที่สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ควรมีคุณลักษณะเพิ่มเติมเป็นพิเศษจากด้านความรู้ ด้านทักษะ ด้านจริยธรรม และด้านลักษณะบุคคลตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา หรือไม่ อย่างไร

กลุ่มผู้บริหารหลักสูตร

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มผู้บริหารหลักสูตรส่วนใหญ่ได้ให้ความเห็นว่า การเพิ่มผลลัพธ์การเรียนรู้ให้มีหลายด้าน เป็นภาระปัญหาให้กับผู้ประเมินรายวิชา และหลักสูตร ในระหว่างที่มีการดำเนินการเปิดหลักสูตร ดังนั้นเพียงมาตรฐานผลลัพธ์ตามกฎกระทรวงก็เพียงพอแก่การจัดมาตรฐานหลักสูตรของทางมหาวิทยาลัยให้เป็นไปตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาและมาตรฐานของสภาวิชาชีพกฎหมาย ได้แก่ สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งนิติบัณฑิตยสภาและสภานายความที่ให้ความรู้ด้านกฎหมายกับศาสตร์อื่น ๆ แต่อาจเพิ่มคุณลักษณะพิเศษของบัณฑิตหลักสูตรขึ้นให้เกิดเป็นอัตลักษณ์บัณฑิต เช่น บริหารธุรกิจ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มผู้บริหารหลักสูตรท่านหนึ่งได้ให้ความเห็นว่า 1) เป็นผู้รู้ผิด รู้ถูก 2) ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความถูกต้อง ไม่นำความรู้ด้านกฎหมายไปใช้ในทางที่ผิดหรือแสวงหาประโยชน์ส่วนตนหรือพวกพ้อง และ 3) รักชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์

กลุ่มผู้ใช้บัณฑิต

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มผู้ใช้บัณฑิตส่วนใหญ่ได้ให้ความเห็นว่า ควรเพิ่มเติมเป็นพิเศษจากด้านความรู้ ด้านทักษะ ด้านจริยธรรม และด้านลักษณะบุคคลตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาหรือไม่ อย่างไร และควรเน้นคุณธรรมจริยธรรมของนักกฎหมาย วัดผลลัพธ์การเป็นนักกฎหมายในทางปฏิบัติ พร้อมปฏิบัติงานในภาคสนามได้จริง เน้นด้านทักษะเพื่อให้เป็นไปตามอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัย สร้างความแตกต่างให้เป็นหลักสูตรที่มีความแตกต่างจากสถาบันการศึกษาอื่น ความถูกต้องบนพื้นฐานทฤษฎีทางวิชาการ การประยุกต์ด้วยทฤษฎีมาใช้แก้ไขปัญหาสถานการณ์จริง

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มผู้ใช้บัณฑิตท่านหนึ่งได้ให้ความเห็นว่า ไม่ควรเพิ่ม เพราะคุณลักษณะที่มีอยู่แล้วนั้น ค่อนข้างจะครอบคลุม ซึ่งในความเป็นจริง จะต้องมาดูว่าผู้ที่สำเร็จการศึกษานั้นมีผลลัพธ์การเรียนรู้ที่สามารถทำได้จริงครบทุกข้อจริง ๆ ใช่หรือไม่ หากใช่ก็เป็นเรื่องที่ดี แต่หากไม่ใช่ก็ควรมีแนวทางในการพัฒนา

กลุ่มวิชาชีพกฎหมาย

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มวิชาชีพกฎหมายส่วนใหญ่ได้ให้ความเห็นว่า ควรให้ความสำคัญด้านจริยธรรมแก่ผู้เรียน และเพิ่มเติมความรู้ด้านทักษะ ประสบการณ์ การปฏิบัติ ให้กับผู้เรียน

กลุ่มผู้บริหารของบางวิทยาเขตของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มผู้บริหารของบางวิทยาเขตของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลส่วนใหญ่ได้ให้ความเห็นว่า บัณฑิตจากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ควรที่จะสนับสนุนให้ได้มีปริญญาใบที่ 2 ทางด้านนิติศาสตร์ เพื่อประโยชน์ในการประกอบการชีพในทุกแขนงวิชา มีความเชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม มีความเป็นผู้ประกอบการ มีความเที่ยงตรง ไม่เอาเปรียบ การตัดสินใจเป็นกลาง ไม่เอียงเอียงฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ซึ่งลักษณะดังกล่าวจะเป็นอัตลักษณ์ของบัณฑิตราชมงคลที่ควรมีครบทุกด้าน

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มผู้บริหารของบางวิทยาเขตของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลท่านหนึ่งได้ให้ความเห็นว่า ควรมีคุณลักษณะเพิ่มเติมนอกเหนือจากมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา ควรมีทักษะในศตวรรษที่ 21 และควรมีทักษะชีวิตที่จำเป็นที่อยู่ในสังคมปัจจุบัน

สรุปได้ว่า ผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ควรมีคุณลักษณะเพิ่มเติมเป็นพิเศษ และควรให้เป็นไปตามกฎกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม และให้เป็นไปตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี (ระดับอุดมศึกษา) สาขาวิชานิติศาสตร์ และตามมาตรฐานคุณวุฒิวิชาชีพของสภาวิชาชีพทางด้านกฎหมาย อาทิเช่น สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา และสภานายความ เป็นต้น เพื่อเป็นการให้ผู้เรียนในหลักสูตรดังกล่าวนี้ เป็นบัณฑิต นักปฏิบัติ สามารถนำองค์ความรู้ด้านกฎหมาย และการบูรณาการกับศาสตร์อื่น ๆ ไปใช้ในโอกาสการปฏิบัติงานได้ และยังทำให้หลักสูตรนิติศาสตร์สร้างบัณฑิต ที่มีคุณสมบัติ และคุณลักษณะที่แตกต่างกับหลักสูตรอื่น ๆ

ในกระบวนการประเมินผลลัพธ์การเรียนรู้การสอน ต้องมีการเน้นเรื่องของคุณธรรม จริยธรรม ในวิชาชีพของนักกฎหมาย และในหลักสูตรควรมีการสร้างกระบวนการฝึกปฏิบัติงานจริงในสถาบัน หรือสถานประกอบการต่าง ๆ เพื่อเป็นการประยุกต์ใช้ทฤษฎีของตัวบทกฎหมายมาใช้ในการแก้ไขปัญหาตามเหตุการณ์และสถานการณ์จริงที่เกิดขึ้น ทั้งนี้อาจจะต้องเน้นสร้างบัณฑิต ที่มีคุณสมบัติ และคุณลักษณะที่แตกต่างกับหลักสูตรอื่น ๆ และควรมีการเน้นในเรื่องของคุณธรรมและจริยธรรมในวิชาชีพของนักกฎหมายให้แก่ผู้เรียน และเพิ่มเติมทักษะความรู้ด้านอื่น ๆ เพิ่มเติมให้กับผู้เรียน และเน้นการลงมือปฏิบัติจริงเป็นหลัก นอกจากนี้ควรมีการสนับสนุนให้มีกระบวนการสร้างระบบที่สามารถให้ปริญญาบัตร 2 ปริญญา ทั้งทางด้านนิติศาสตร์ และด้านอื่น ๆ เพื่อเป็นประโยชน์ในการประกอบอาชีพในอนาคต และเพื่อเป็นการสร้างอัตลักษณ์ของผู้เรียนที่เป็นบัณฑิตในอนาคตของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร ควรที่จะต้องสร้างความเชี่ยวชาญทั้งด้านนิติศาสตร์ ควบคู่ด้านเทคโนโลยี ด้านพัฒนานวัตกรรม และการสร้างความเป็นผู้ประกอบการ ที่มีความรู้ ความเข้าใจ และให้เป็นไปตามทักษะในศตวรรษที่ 21 และทักษะการใช้ชีวิตในอนาคต

4.2.7 ท่านคิดว่า การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิตในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ควรมีประสบการณ์ภาคสนาม (การฝึกงาน) ก่อนจบการศึกษาเหมือนหลักสูตรอื่น ๆ ในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล หรือไม่ อย่างไร

กลุ่มผู้บริหารหลักสูตร

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มผู้บริหารหลักสูตรส่วนใหญ่ได้ให้ความเห็นว่า ควรมีการฝึกงาน เน้นสถานที่ฝึกงานให้นักศึกษาได้ใช้ความรู้จากองค์ความรู้ที่ได้เรียนมาใช้จริง ๆ โดยต้องมีการวิพากษ์ นักศึกษาฝึกงานจากอาจารย์ที่ปรึกษา หรืออาจารย์ประจำหลักสูตร ร่วมกับหน่วยงานหรือองค์กรที่รับนักศึกษาเข้าฝึกงาน หรือสหกิจศึกษาเพื่อให้เป็นผู้พร้อมปฏิบัติงาน ได้เตรียมความพร้อมก่อนจบการศึกษาเพื่อปรับตัวจากการฝึกประสบการณ์ภาคสนามต่อไป เป็นการบูรณาการกฎหมายกับสังคม และได้ทราบถึงขั้นตอนกระบวนการยุติธรรมในทางกฎหมาย นำไปใช้ตามขั้นตอนของ Bloom Taxinomy

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มผู้บริหารหลักสูตรท่านหนึ่งได้ให้ความเห็นว่า ควรมีการฝึกประสบการณ์วิชาชีพก่อนจบการศึกษาโดยอาจเป็นกระบวนการวิชาหนึ่งของหลักสูตร (ไม่ประเมินโดยใช้เกรดแต่อาจใช้เป็นประเมินว่า ผ่าน/ไม่ผ่าน)

กลุ่มผู้ใช้บัณฑิต

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มผู้ใช้บัณฑิตส่วนใหญ่ได้ให้ความเห็นว่า ควรมีประสบการณ์ภาคสนาม (การฝึกงาน) ก่อนจบการศึกษาเหมือนหลักสูตรอื่น ๆ เพราะเป็นการเปิดโลกทัศน์ของผู้เรียนให้มีความพร้อมก่อนการทำงาน 100% ชีวิตการเรียนและการทำงานไม่เหมือนกัน ดังนั้น ประสบการณ์ที่ได้รับจึงต่างกันตามบริบทที่ได้พบเจอ

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มผู้ใช้บัณฑิตท่านหนึ่งได้ให้ความเห็นว่า หากมีหน่วยงานรองรับควรมีการฝึกประสบการณ์ภาคสนามแต่ไม่จำเป็นต้องกำหนดให้ทุกคนต้องผ่านการฝึกประสบการณ์ แต่ให้คัดเลือกผู้ที่มีความพร้อมสำหรับการออกฝึกภาคสนาม

กลุ่มวิชาชีพกฎหมาย

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มวิชาชีพกฎหมายส่วนใหญ่ได้ให้ความเห็นว่า หากมีระยะเวลาเพียงพอในหลักสูตรสามารถมีการฝึกงานให้กับผู้เรียนจะเป็นการเพิ่มทักษะได้ประการหนึ่ง เพื่อให้ผู้เรียนได้เห็นถึงการปฏิบัติงานจริง

กลุ่มผู้บริหารของบางวิทยาเขตของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มผู้บริหารของบางวิทยาเขตของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลส่วนใหญ่ได้ให้ความเห็นว่า ควรจะต้องมีประสบการณ์จริงให้มากกว่าประสบการณ์ภาคสนาม (การฝึกงาน) ซึ่งเป็นเรื่องที่จำเป็นที่สุดเรื่องหนึ่ง เพื่อเสริมสร้างความเชี่ยวชาญในศาสตร์ให้กับผู้สำเร็จการศึกษาจากการได้ปฏิบัติงานจริง ให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์ มีความพร้อมในวิชาชีพของตนเอง รวมถึงทักษะ

การทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ ในหน่วยงานหรือองค์กร ก่อนจบการศึกษา รวมถึงทักษะการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มผู้บริหารของบางวิทยาเขตของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลท่านหนึ่งได้ให้ความเห็นว่า ควรจะมี แต่อาจต้องเตรียมสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน โดยเฉพาะหน่วยงานภาครัฐ

สรุปได้ว่า การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิตในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ควรจะมีประสบการณ์ภาคสนาม (การฝึกงาน) ก่อนจบการศึกษาเป็นสิ่งสำคัญที่จะสร้างทักษะ กระบวนการคิด และเป็นการสร้างประสบการณ์จริง จึงต้องมีการจัดการฝึกปฏิบัติงานวิชาชีพจริงในสถาบันหรือสถานประกอบการต่าง ๆ เพื่อเป็นการนำเอาความรู้ที่ได้ศึกษามานำไปใช้ในการฝึกปฏิบัติงานวิชาชีพได้จริง และเป็นการบูรณาการศาสตร์ต่าง ๆ นอกเหนือจากด้านกฎหมาย หรืออาจจะทำให้ผู้เรียนได้ทราบถึงขั้นตอน หรือ กระบวนการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมในด้านต่าง ๆ และในหลักสูตรต้องมีการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาที่เป็นการฝึกปฏิบัติงานวิชาชีพ เพื่อสร้างความเข้าใจ สร้างทักษะ สร้างกระบวนการคิด รวมทั้งการแก้ไขปัญหา และสถานการณ์ต่าง ๆ เฉพาะหน้าได้ และเป็นการเตรียมตัวก่อนที่จะเข้าสู่โลกแห่งการทำงานจริงในอนาคตได้ 100 %

ดังนั้น เพื่อสร้างความเข้าใจ สร้างทักษะ สร้างกระบวนการคิด รวมทั้งการแก้ไขปัญหา และสถานการณ์ต่าง ๆ เฉพาะหน้าได้จริง และเป็นการสร้างความเชี่ยวชาญในศาสตร์ให้กับผู้เรียนที่ต้องจบการศึกษาเป็นบัณฑิตในอนาคตได้ และเป็นช่องทางหนึ่ง ที่สร้างให้ผู้เรียนได้ประสบการณ์การทำงานในหน่วยงาน องค์กร สถาบัน หรือสถานประกอบการต่าง ๆ ก่อนจบการศึกษา รวมถึงควรมีการทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือทางวิชาการ (MOU) ร่วมกับสถาบันหรือสถานประกอบการต่าง ๆ เพื่อเป็นการเพิ่มช่องทางให้กับผู้เรียน และสุดท้ายคือการสร้างทักษะการสื่อสาร และการทำงานร่วมกับผู้อื่นด้วย

4.2.8 ท่านคิดว่า การประกันคุณภาพหลักสูตร ควรมีการประเมินก่อนใช้ ระหว่างใช้ และหลังใช้หลักสูตรในประเด็นใด รวมถึงควรมีวิธีการประเมิน เครื่องมือการประเมิน และเกณฑ์การประเมิน หรือไม่ อย่างไร

กลุ่มผู้บริหารหลักสูตร

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มผู้บริหารหลักสูตรส่วนใหญ่ได้ให้ความเห็นว่า การประเมินก่อนใช้ และระหว่างใช้ เป็นแนวทางและวิธีการทั่วไปตามที่ทุกหลักสูตรต้องทำ ส่วนหลังใช้หลักสูตร ที่สำคัญประการหนึ่งคือการได้รับการประเมินจากบัณฑิต และผู้ใช้บัณฑิต ผู้มีส่วนได้เสีย ผู้เกี่ยวข้องในหลายหน่วยงาน ร่วมวิพากษ์ให้ข้อมูลเพื่อให้ผู้พัฒนาหลักสูตรได้นำข้อมูลไปพัฒนา ปรับปรุงให้เหมาะสมตามความต้องการของสังคม เช่น การประเมินหลังใช้หลักสูตรโดยใช้หลักความพึงพอใจของบัณฑิตที่

สำเร็จการศึกษา พิจารณาตามเกณฑ์ประกันคุณภาพหลักสูตรที่มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลใช้ กับหลักสูตรอื่น ๆ ประเมินผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษาระหว่างเรียน เพื่อเป็นการติดตาม ผลสัมฤทธิ์ของหลักสูตรเป็นระยะเพื่อนำข้อมูลมาปรับปรุงหลักสูตรหรือรายวิชาได้ตลอดเวลา

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มผู้บริหารหลักสูตรท่านหนึ่งได้ให้ความเห็นว่า การทำ Quality Center นั้นจะต้องทำตลอดเวลาตั้งแต่การพัฒนาหลักสูตร/ออกแบบหลักสูตรให้ผู้เรียน Learned ให้ได้และตรวจสอบกับ Outcomes เพื่อสร้างสมรรถนะด้วยการสร้างพื้นฐานที่ดีให้ผู้เรียนแล้วจึงต่อยอดความรู้ เพราะการสร้างพื้นฐานความรู้เป็นสิ่งที่จำเป็นในการต่อยอดความรู้ให้ผู้เรียนนำไปพัฒนาตนเอง

กลุ่มผู้ใช้บัณฑิต

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มผู้ใช้บัณฑิตส่วนใหญ่ได้ให้ความเห็นว่า การประกันคุณภาพการศึกษา ควรดำเนินการตามเกณฑ์ประกันคุณภาพการศึกษาที่กำหนดและมีการกำกับติดตามผลการดำเนินงานตลอดทั้งปีแต่ไม่ควรสร้างเครื่องมือเพิ่มเติมเพราะจะทำให้เป็นการสร้างภาระให้กับผู้รับผิดชอบหลักสูตร

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มผู้ใช้บัณฑิตท่านหนึ่งได้ให้ความเห็นว่า 1) ก่อนใช้ – ตั้งแต่ร่างหลักสูตร ผู้ทรงต้องร่วมด้วย แต่ต้องเข้าใจธรรมชาติของ มทร. ไม่เช่นนั้นจะไม่ตรงกับสิ่งที่ต้องการ หรืออาจไม่เหมาะสมกับความเป็นบัณฑิตนักปฏิบัติ แม้ว่าเป็นศาสตราจารย์ หากไม่เข้าใจธรรมชาติของ มทร. ก็ไม่ได้ช่วย 2) ระหว่างใช้ – ประเมินจากทั้งผู้สอนและผู้เรียน และ 3) หลังใช้ – ให้ประเมินโดย Stakeholders ที่เกี่ยวข้องกับบัณฑิต ศิษย์เก่า ควรประเมินมุมมองต่อหลักสูตรด้วย อีกทั้งให้ประเมินโดยผู้ทรงที่ประเมิน QA ของหลักสูตรอาจประเมินภายใน 3 ปี เพราะยังไม่เกิน ไม่จำเป็นต้องรอให้ครบ 5 ปี เช่น มหาวิทยาลัยหอการค้าประเมินในช่วง 3 ปี

กลุ่มวิชาชีพกฎหมาย

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มวิชาชีพกฎหมายท่านหนึ่งได้ให้ความเห็นว่า ควรทำการประเมินทั้ง 3 ระยะ และควรทำเครื่องมือการประเมินที่มีประสิทธิภาพผู้ให้ข้อมูลกลุ่มผู้ใช้บัณฑิตอีกท่านหนึ่งได้ให้ความเห็นว่า ประเด็นการประเมินหลักสูตร

1. ตัวหลักสูตร
 - 1.1 แนวคิดพื้นฐานของหลักสูตร
 - 1.2 จุดมุ่งหมายของหลักสูตร
 - 1.3 โครงสร้างของหลักสูตร
 - 1.4 เนื้อหาวิชา
 - 1.5 แผนการเรียนรู้
2. ตัวปัจจัยเบื้องต้นของหลักสูตร

- 2.1 ผู้เรียน
- 2.2 ผู้สอน
- 2.3 สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้
3. การเรียน-การสอน
 - 3.1 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
 - 3.2 การวัดและประเมินการเรียนรู้
 - 3.3 การประเมินการสอน
 - 3.4 การประเมินหลักสูตร
4. ผลที่ได้จากการใช้หลักสูตร
 - 4.1 ผลผลิตของหลักสูตร (ประสิทธิผล)
 - 4.2 ผลลัพธ์ของหลักสูตร (ผลกระทบ)

เมื่อมีการกำหนดประเด็นที่พึงประสงค์และคำถามสำคัญในการประเมินหลักสูตรแล้ว การออกแบบการประเมินหลักสูตรเพื่อให้ได้ข้อมูลหลักฐานที่จะใช้ตอบให้ตรงประเด็นของคำถามสำคัญดังกล่าว จำเป็นต้องเตรียมเครื่องมือที่จะใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลหลักฐานสำหรับการประเมินหลักสูตร การสร้างเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลที่ดีสำหรับการประเมินหลักสูตรนั้นจำเป็นต้องคำนึงถึงตัวชี้วัด (Indicator) และเกณฑ์ (Criteria) หรือมาตรฐาน (Standard) ที่จะใช้สำหรับการตัดสินคุณค่าของหลักสูตร

กลุ่มผู้บริหารของบางวิทยาเขตของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มผู้บริหารของบางวิทยาเขตของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลส่วนใหญ่ได้ให้ความเห็นว่า การประกันคุณภาพทางการศึกษาเป็นสิ่งที่จำเป็นต้องมีเพื่อประเมินคุณภาพการศึกษาภายในระดับหลักสูตรเป็นเกณฑ์ขั้นต่ำที่ใช้ประเมินคุณภาพหลักสูตร ควรให้ความสำคัญกับการประเมินตลาดงาน และประเมินความสนใจของผู้เข้ารับสมัครเพื่อศึกษาต่อ รวมทั้งปรับเนื้อหาหลักสูตรให้ทันสมัย เพื่อให้หลักสูตรเป็นที่นิยม จะต้องมีการกำกับตามมาตรฐานที่ยอมรับโดยหลักสากล มีกลไกที่จะผลักดันในการจัดการหลักสูตรประสบผลสำเร็จตามตัวชี้วัดในองค์ประกอบด้านต่าง ๆ เช่น การพัฒนาคุณภาพหลักสูตรจากผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง รายละเอียดหลักสูตร โครงสร้างของหลักสูตร การประเมินการสอน คุณภาพของบุคลากร และสิ่งที่สนับสนุนการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่ควรเป็นไปตามการประกันคุณภาพการศึกษา ตามสภาวิชาชีพเพื่อให้เป็นมาตรฐานเดียวกันกับหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิตในมหาวิทยาลัยอื่น มีการประกันคุณภาพหลักสูตรทุกปี จะทำให้ผู้สอนรู้แนวทางในการปรับปรุงแก้ไข หากมีข้อผิดพลาดสามารถนำมาปรับใช้กับผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มผู้บริหารของบางวิทยาเขตของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลท่านหนึ่งได้ให้ความเห็นว่า ประเด็นที่ควรให้ความสำคัญคือ ระดับความรู้หรือความคาดหวังของสภา

วิชาชีพด้านกฎหมายคือ เนติบัณฑิตยสภาในกลุ่มวิชากฎหมายด้านต่าง ๆ เครื่องมือการประเมิน ควรอยู่ในกรอบของความคาดหวังตามหลักการศึกษามุ่งผลลัพธ์ของเนติบัณฑิตยสภา

สรุปได้ว่า การประกันคุณภาพหลักสูตร ควรมีการประเมินด้วยระบบประกันคุณภาพ การศึกษา การบริหารจัดการและการดำเนินกิจกรรม ตามภารกิจของสถานศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง โดยการที่ต้องได้รับการประเมินจากบัณฑิต ผู้ใช้บัณฑิต ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย หรือผู้เกี่ยวข้องในหลาย ๆ หน่วยงาน ทั้งทางตรงและทางอ้อม ร่วมวิพากษ์ให้ข้อมูลเพื่อให้ผู้พัฒนาหลักสูตรได้นำข้อมูลดังกล่าวไปพัฒนา ปรับปรุงให้เหมาะสมตามความต้องการของสังคม โดยอาจจะ ต้องมีการประเมินผลของการประกันคุณภาพของหลักสูตรทั้งก่อน ระหว่าง และหลังใช้หลักสูตร อาทิ เช่น การประเมินความพึงพอใจของบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษา การประเมินผลความพึงพอใจของผู้ใช้บัณฑิต เป็นต้น เพื่อให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี และมาตรฐานของหลักสูตรดังกล่าวด้วย รวมถึงอาจมีกระบวนการจัดทำศูนย์คุณภาพ (Quality Center) เพื่อเป็นการพัฒนาหลักสูตรและการออกแบบหลักสูตรให้กับผู้เรียน พร้อมทั้งมีการตรวจสอบผลลัพธ์ (Outcomes) เพื่อเป็นการติดตามผลสัมฤทธิ์ของหลักสูตรเป็นระยะและนำข้อมูลมาปรับปรุงหลักสูตร หรือรายวิชาได้

นอกจากนี้ ควรมีการประเมินคุณภาพการศึกษาทั้งก่อน ระหว่าง และหลังใช้บัณฑิต เพื่อเป็นการประเมินผลลัพธ์ของบัณฑิต รวมถึงศิษย์เก่าของสถาบันการศึกษาแห่งนี้ และควรมีการประเมิน การประกันคุณภาพการศึกษา (Quality Assurance) ของหลักสูตรภายใน 3 ปี หรือในทุก ๆ ปี เพื่อเป็นการสร้างความน่าเชื่อถือโดยอาจจะประเมินให้ครอบคลุม อาทิเช่น ตัวหลักสูตร ตัวปัจจัยของหลักสูตร ด้านการเรียนการสอน ผลการเรียนรู้ของการใช้หลักสูตร และผลลัพธ์ของหลักสูตร เป็นต้น และควรมีการประเมินคุณภาพการศึกษาทั้งก่อน ระหว่าง และหลังใช้บัณฑิต เพื่อเป็นการประเมินผลลัพธ์ของบัณฑิต และควรมีการประเมินประกันคุณภาพการศึกษา (Quality Assurance) ของหลักสูตรเป็นระยะ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของหลักสูตร

การประกันคุณภาพการศึกษา การบริหารจัดการและการดำเนินกิจกรรม ตามภารกิจของ สถานศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง โดยการที่ต้องได้รับการประเมินจากบัณฑิต ผู้ใช้บัณฑิต ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย หรือผู้เกี่ยวข้องในหลาย ๆ หน่วยงาน ทั้งทางตรงและทางอ้อม และ การประกันคุณภาพทางการศึกษาเป็นสิ่งที่จำเป็นต้องมีเพื่อประเมินคุณภาพการศึกษาภายใน ระดับ หลักสูตร ต้องมีการกำกับตามมาตรฐานที่ยอมรับโดยหลักสากล และต้องมีระบบและกลไกที่ต้อง ผลักดันในการจัดการหลักสูตรประสบผลสำเร็จตามตัวชี้วัดในองค์ประกอบต่าง ๆ หรือต้องตรงตาม ตัวชี้วัดของมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาวิชานิติศาสตร์ ด้วย และการประเมินคุณภาพ การศึกษาขั้นต้นนั้นอาจจะต้องประเมินผลไปถึงตลาดงานของผู้ใช้บัณฑิต และระดับความรู้ หรือความ คาดหวังของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิเช่น สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา และสภา

ทนายความ เป็นต้น เนื่องจากมีเกณฑ์การประเมินและข้อจำกัดบางข้อที่ต้องมีการวัดผลและประเมินผลผลสัมฤทธิ์ของการเรียนรู้อีกด้วย

4.2.9 ท่านคิดว่า การสะสมผลการเรียนรู้ในการพัฒนาตนเอง คุณวุฒิตามระดับหรือการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อสำเร็จตามหลักสูตรการศึกษา และขอรับปริญญาสามารถกระทำได้ โดยผ่านระบบคลังหน่วยกิตในระดับอุดมศึกษาควรมีรูปแบบ และหลักการอย่างไร

กลุ่มผู้บริหารหลักสูตร

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มผู้บริหารหลักสูตรส่วนใหญ่ได้ให้ความเห็นว่า รูปแบบและหลักการ โดยมีการสะสมประวัติผลการเรียนของผู้เข้าศึกษารายวิชาต่าง ๆ ไม่ว่าจะ เป็นหลักสูตรระยะสั้น ผูกอบรมหรือระยะยาวให้ปรากฏตามหลักฐานการสะสมหน่วยกิต สามารถทำได้แต่ต้องพิจารณาในเรื่องของคุณสมบัติ หรือต้องการแต่ประกาศนียบัตร เพราะการประเมินนั้นควรที่จะต้อง Aline ไปกับ Outcomes ไม่ใช่แค่การออกข้อสอบเพื่อวัดผลอย่างเดียวในโลกอนาคต ซึ่งทำให้ผู้เรียนสามารถลงทะเบียนเรียนเทียบโอนผลลัพธ์การเรียนรู้ดังกล่าวจากคลังหน่วยกิตเพื่อใช้ในการเข้าศึกษาของมหาวิทยาลัย โดยมหาวิทยาลัยต้องออกเป็นข้อบังคับของมหาวิทยาลัย เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ที่เชื่อมโยงเข้าด้วยกันเป็นกลุ่มวิชา แต่ทั้งนี้ ในการเรียนแบบคลังหน่วยกิต อาจต้องกำหนดระยะเวลาของรายวิชา/ กลุ่มวิชาที่ได้ศึกษาไปแล้ว เพราะหากมีการสะสมหน่วยกิตไว้เป็นระยะเวลานาน อาจทำให้สาระความรู้เกิดความล้าสมัยไปได้ และอาจไม่เกิดประโยชน์

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มผู้บริหารหลักสูตรท่านหนึ่งได้ให้ความเห็นว่า ระบบการสะสมผลการเรียนรู้ในการพัฒนาตนเอง คุณวุฒิตามระดับหรือการเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นหลักการที่ส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้ แต่เนื่องจากในแต่ละสถาบันมีหลักเกณฑ์ วิธีการและข้อจำกัดของสถาบันที่ต่างกัน การจัดทำให้มีการสะสมหน่วยกิตระดับอุดมศึกษา แต่ละสถาบันต้องมีข้อตกลงร่วมกันกับบริบท รูปแบบการจัดการเรียนการสอน การวัดผล ต้องสอดคล้องในทิศทางเดียวกัน (เข้าลักษณะ MOU) แล้วมีหน่วยกลางของสถาบันที่มีข้อมูลเชื่อมโยงกันภารกิจเฉพาะเรื่องการสะสมหน่วยกิต

กลุ่มผู้ใช้บัณฑิต

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มผู้ใช้บัณฑิตส่วนใหญ่ได้ให้ความเห็นว่า หากจัดหลักสูตรแบบทั่วไป จัดวิชาให้นักศึกษาเรียนและวัดผล แต่ในอนาคตนักศึกษาจะเลือกเฉพาะวิชาที่ตนเองสนใจ อาจจัดหลักสูตรให้มีบุคคลภายนอกเข้ามาศึกษาแล้วได้ประกาศนียบัตร ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของ อว. หรือจัดให้มีหลักสูตรระยะสั้นสำหรับผู้ที่ยากเรียนไปทำงานได้จริง แต่ต้องเลือกรายวิชาที่เหมาะสมสำหรับใช้ระบบเท่านั้น แต่บางรายวิชาที่ไม่สามารถเรียนรู้ผ่านระบบได้ควรเน้นการจัดการศึกษาในพื้นที่แทน

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มผู้ใช้บัณฑิตท่านหนึ่งได้ให้ความเห็นว่า ควรมีมาตรฐานที่เป็นรูปธรรมที่เชื่อถือได้

กลุ่มวิชาชีพกฎหมาย

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มวิชาชีพกฎหมายท่านหนึ่งได้ให้ความเห็นว่า อาจใช้ระบบธนาคารหน่วยกิตการศึกษา (Credit bank) ภายใต้โครงการสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) เช่น CMU-SMILE ของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

CMU-SMILE มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เป็นระบบการเรียนที่ไม่มุ่งเน้นใบปริญญา แต่สามารถสะสมใน Credit Bank ของมหาวิทยาลัย และเทียบโอนเพื่อปริญญาได้ในอนาคต โดย CMU-SMILE จะแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ คือ

1. SMI: School of Multi/Inter-disciplinarity รูปแบบนี้ จะเน้นส่งเสริมและบริหารจัดการหลักสูตรสหวิทยาการ สหวิทยาการที่บูรณาการความรู้ ความเชี่ยวชาญศาสตร์จากหลายคณะ/วิทยาลัย ตลอดจนพัฒนาไปสู่หลักสูตร tailor-made ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเลือกเรียนตามความสนใจ

2. LE: Lifelong Education เป็นระบบที่เน้นการศึกษาตลอดชีวิต โดยสามารถสะสมเป็นหน่วยกิตในธนาคารหน่วยกิต (Credit Bank) ของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่และเทียบโอนเพื่อปริญญาในอนาคตได้ซึ่งรูปแบบการเรียนนี้จะแบ่งออกเป็น 2 แบบย่อยๆ คือ

เรียนวิชาในหลักสูตรของคณะต่างๆ ที่มีการเปิดสอนอยู่แล้ว ทั้งการเรียนแบบล่วงหน้า สำหรับนักเรียนมัธยม เรียนวิชา ป.ตรี ล่วงหน้า หรือนักศึกษา ป.ตรี เรียนวิชา ป.โท ล่วงหน้า และการเรียนเพื่อสะสมหน่วยกิตไว้ในธนาคารหน่วยกิต

เรียนแบบหน่วยการเรียน (Module) หรือหลักสูตรระยะสั้นตามความต้องการ ทั้งการเรียนแบบขอรับประกาศนียบัตร (Certificate) เพื่อ re-skill, up-skill ให้ทันกับยุคสมัยที่เปลี่ยนไป และการเรียนเพื่อสะสมหน่วยกิตไว้ในธนาคารหน่วยกิต โดยหากจะสะสมเป็นหน่วยกิตจะต้องผ่านการประเมินผลการเรียนรู้ที่มีมาตรฐานเทียบเท่ากับการศึกษาในระบบหลักสูตรปกติ

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มวิชาชีพกฎหมายอีกท่านหนึ่งได้ให้ความเห็นว่า เป็นลักษณะของเลขทะเบียนเรียนรายวิชา ถ้ามีคุณสมบัติครบที่จะสามารถเรียนจะสามารถเรียนได้

กลุ่มผู้บริหารของบางวิทยาเขตของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มผู้บริหารของบางวิทยาเขตของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลส่วนใหญ่ได้ให้ความเห็นว่า จัดโครงสร้างองค์กร โดยจัดให้มีหน่วยงานกลางที่ทำหน้าที่การสะสมหน่วยกิต โดยเฉพาะ ซึ่งเป็นการทำที่ตรงกับโจทย์ Life Long Learning แต่ควรมีการจำกัดจำนวนที่คงอยู่ของหน่วยกิตไว้ได้ซึ่งแต่ละแห่งจะมีการบริหารจัดการที่แตกต่างกันออกไปแม้อาจไม่มากแต่สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลได้ ควรนำเทคโนโลยีมาปรับใช้ในการดำเนินงานทางทะเบียนการศึกษาให้แก่ผู้เรียน รองรับการตรวจเช็คหน่วยกิตสะสมในการขอรับปริญญาในสาขาวิชานั้น ๆ เช่น เก็บได้ไม่เกิน 10 ปี เป็นต้น สำหรับวิชาทั่วไปสามารถเก็บหน่วยกิตวิชาชีพได้ไม่เกิน 5 ปี

รวมถึงจัดทำนโยบายและแผนการปฏิบัติงานภายใต้กรอบคุณวุฒิแห่งชาติ การเทียบโอน จัดทำ
ธนาคารสะสมหน่วยกิตทั้งในและต่างประเทศ และดำเนินการภายใต้ความต้องการของประเทศ

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มผู้บริหารของบางวิทยาเขตของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลท่าน
หนึ่งได้ให้ความเห็นว่า 1) สร้างเครือข่ายระหว่างมหาวิทยาลัย 2) วางกรอบหลักสูตร/การประเมินผล
ร่วมกัน 3) มีฐานข้อมูลทะเบียนที่เชื่อมโยงเข้าด้วยกัน

สรุปได้ว่า การสะสมผลการเรียนรู้ในการพัฒนาตนเอง เป็นระบบการสะสมการ
เรียนรู้ในการพัฒนาความรู้ของผู้เรียนในอีกรูปแบบหนึ่ง เป็นหลักการที่ส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้
แต่อาจมีข้อจำกัดของแต่ละสถาบันการศึกษา เนื่องจากมีหลักเกณฑ์ วิธีการ และข้อจำกัดของสถาบัน
ที่ต่างกัน โดยนอกจากมีการสะสมหน่วยกิต รายวิชาตามหลักสูตรดังกล่าวแล้วนั้น อาจจะเป็นการ
สะสมหน่วยกิตที่เกี่ยวกับการฝึกปฏิบัติงานวิชาชีพ โดยมีการทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือทาง
วิชาการ (MOU) ร่วมกับสถาบันหรือสถานประกอบการต่าง ๆ เพื่อเป็นการเพิ่มช่องทางให้กับผู้เรียน
และสุดท้ายคือการสร้างทักษะการสื่อสาร และการทำงานร่วมกับผู้อื่นด้วย และในบางสถาบัน หรือใน
บางหลักสูตรมีการสะสมประวัติผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ไม่ว่าจะเป็นการฝึกอบรมหลักสูตรต่าง ๆ ทั้ง
ระยะสั้นและระยะยาว รวมถึงระบบเทียบโอนผลลัพธ์การเรียนรู้ในด้านต่าง ๆ จากระบบคลังหน่วยกิต
ซึ่งต้องเป็นไปตามข้อบังคับของมหาวิทยาลัยฯ ที่ออกมารองรับการสะสมผลการเรียนรู้ดังกล่าวข้างต้น
และการสะสมผลการเรียนรู้ในการพัฒนาตนเอง ต้องมีระบบและกลไกให้สอดคล้องกับนโยบายของ
มหาวิทยาลัย และสอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม
(อว.) โดยให้เป็นที่กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสะสมผลการเรียนรู้ หรืออาจใช้
ระบบธนาคารหน่วยกิตการศึกษา (Credit Bank) ภายใต้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการสนับสนุนการ
เรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) โดยเป็นระบบการเรียนรู้ที่ไม่ได้เน้นใบปริญญาบัตรแต่เป็น
การสะสมหน่วยกิตในมหาวิทยาลัย และเพื่อเป็นการเทียบโอนให้ได้ใบปริญญาในอนาคตได้ และใน
บางมหาวิทยาลัยฯ ได้มีการส่งเสริมและสนับสนุนให้บริหารจัดการหลักสูตรใหม่ที่มีความรู้ ความ
เข้าใจในแบบหลักสูตรพหุวิทยาการ สหวิทยาการโดยเป็นการบูรณาการความรู้ ความเชี่ยวชาญใน
หลายศาสตร์ เพื่อสร้างบัณฑิตที่มีความพร้อมในหลาย ๆ ด้าน โดยในระบบที่เน้นการศึกษาตลอดชีวิต
และสะสมเป็นหน่วยกิตในธนาคารหน่วยกิตการศึกษา (Credit Bank) นั้นอาจจะแบ่งออกเป็น 2 แบบ
ย่อย ดังนี้

1. เรียนวิชาในหลักสูตรของคณะต่าง ๆ ที่มีการจัดการเรียนการสอนใน
มหาวิทยาลัยฯ อยู่แล้ว โดยนักเรียนในระดับมัธยม สามารถเรียนล่วงหน้าในรายวิชาระดับปริญญาตรี
ได้ หรือนักศึกษาในระดับปริญญาตรี สามารถเรียนล่วงหน้าในรายวิชาระดับปริญญาโทได้

2. เรียนแบบหน่วยการเรียนรู้ (Module) หรือการศึกษาหลักสูตรระยะสั้น หรือเป็นการเรียนแบบขอรับประกาศนียบัตร (Certificate) โดยเป็นการศึกษาเพื่อสะสมหน่วยกิตไว้ในระบบธนาคารหน่วยกิตการศึกษา (Credit Bank) ซึ่งอาจจะมีข้อจำกัดในบางหลักสูตรการศึกษา

สำหรับการสะสมผลการเรียนรู้ในการพัฒนาตนเอง เป็นสิ่งสำคัญที่อาจจะเพิ่มช่องทางในการศึกษาให้ครอบคลุมทุกช่วงการเรียนรู้ของชีวิต แต่ต้องคำนึงถึงมาตรฐานคุณวุฒิวิชาชีพ สาขาวิชานิติศาสตร์ ที่เป็นรูปธรรมที่สามารถสร้างความน่าเชื่อถือได้ และควรมีจัดโครงสร้างการบริหารจัดการขององค์กร จึงต้องมีหน่วยงานกลางที่ทำหน้าที่ให้ความรู้ สร้างความเข้าใจในระบบธนาคารหน่วยกิตการศึกษา (Credit Bank) พร้อมทั้งจัดทำนโยบาย และแผนการปฏิบัติงานภายใต้กรอบมาตรฐานคุณวุฒิแห่งชาติ โดยให้เป็นไปตามข้อบังคับของมหาวิทยาลัยฯ กำหนด และในการสะสมผลการเรียนรู้นั้น ควรเก็บหน่วยกิตที่เรียนไว้ได้ เป็นการทำให้ตรงกับความต้องการของการสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) และต้องมีการกำหนดระยะเวลาการเก็บหน่วยกิตไว้ด้วย ซึ่งการสะสมผลการเรียนรู้เป็นการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ร่วมกันวางกรอบหลักสูตรและการประเมินผลร่วมกัน และสร้างฐานข้อมูลทะเบียนการเรียนการสอนของผู้เรียนเพื่อเชื่อมโยงข้อมูลเข้าด้วยกัน

4.2.10 ท่านคิดว่า การจัดทำหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิตในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ควรมีการประกันคุณภาพผลลัพธ์การเรียนรู้จริง และการติดตามประเมินผลลัพธ์การเรียนรู้ดังกล่าว และนำไปใช้ปรับปรุงกระบวนการบริหารจัดการหลักสูตร และกระบวนการเรียนรู้ให้ได้ผลลัพธ์การเรียนรู้ ตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา ได้หรือไม่ อย่างไร

กลุ่มผู้บริหารหลักสูตร

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มผู้บริหารหลักสูตรส่วนใหญ่ได้ให้ความเห็นว่า การจัดทำหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิตในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสามารถประกันคุณภาพผลลัพธ์การเรียนรู้ การติดตามประเมินผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษาในหลักสูตรโดยพิจารณาตามเกณฑ์ประกันคุณภาพระดับหลักสูตรที่มหาวิทยาลัยใช้กับหลักสูตรอื่น ๆ ประกอบ ตลอดจนการปรับปรุงหลักสูตรได้หลากหลายต้องนำไปออกแบบ/พัฒนาหลักสูตร เพื่อเป็นการติดตามผลสัมฤทธิ์ของหลักสูตรเป็นระยะ เพื่อนำข้อมูลมาปรับปรุงหลักสูตรหรือรายวิชาได้ตลอดเวลา

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มผู้บริหารหลักสูตรท่านหนึ่งได้ให้ความเห็นว่า การประกันคุณภาพผลลัพธ์การเรียนรู้ สามารถทำได้ เนื่องจากวิธีการในการวัด ประเมิน ทำได้หลายวิธี ขึ้นอยู่กับผู้ประเมินจะกำหนดวิธีการ ที่สอดคล้องตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาได้

กลุ่มผู้ใช้บัณฑิต

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มผู้ใช้บัณฑิตส่วนใหญ่ได้ให้ความเห็นว่า หากทำได้ก็จะเป็นการดี เพราะจะทำให้การจัดการเรียนการสอนของหลักสูตรมีประสิทธิภาพมากขึ้น และสามารถสร้างความ

เชื่อมั่นต่อผู้ใช้บัณฑิตได้ แต่ก็ต้องคำนึงถึง Workload ของผู้รับผิดชอบด้วย ต้องมีกระบวนการการทำงานที่กลืนไปกับความรับผิดชอบที่มีอยู่ จึงจะไม่ทำให้รู้สึกถึงภาระที่เพิ่มเข้ามาใหม่ มีการกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ในแต่ละรายวิชาและภาพรวมของหลักสูตร ส่วนการประกันคุณภาพการศึกษา การประเมิน และติดตามการดำเนินการของหลักสูตรให้ดำเนินการตามกลไกการประกันคุณภาพการศึกษา

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มผู้ใช้บัณฑิตท่านหนึ่งได้ให้ความเห็นว่า มีประโยชน์ ผู้ทรงที่ตรวจประเมินต้องเข้าใจธรรมชาติของ มทร. ต้องไม่ใช่การตรวจแบบมหาวิทยาลัยปิดอื่น จะไม่ได้ประโยชน์อย่างแท้จริง

กลุ่มวิชาชีพกฎหมาย

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มวิชาชีพกฎหมายท่านหนึ่งได้ให้ความเห็นว่า ควรเริ่มตั้งแต่เริ่มการเปิดภาคการศึกษาและติดตามการประเมินผลทุกชั้นปีจนจบการศึกษา

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มวิชาชีพกฎหมายอีกท่านหนึ่งได้ให้ความเห็นว่า ควรมีเนื่องจากผู้เรียนจะได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง

กลุ่มผู้บริหารของบางวิทยาเขตของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มผู้บริหารของบางวิทยาเขตของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลส่วนใหญ่ได้ให้ความเห็นว่า การจัดการศึกษาภายใต้การกำกับของขบวนการประกันคุณภาพ จะได้ผลลัพธ์ที่เป็นประโยชน์ต่อทั้งองค์กรและผู้เรียน สมควรให้มีการจัดตั้งเกณฑ์ประกันคุณภาพของหลักสูตรตามยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพตามมาตรฐานการอุดมศึกษา ตลอดจนปรับปรุงหลักสูตรเพื่อนำผลจากการตรวจประกันคุณภาพไปปรับปรุงหลักสูตรให้มีคุณภาพตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา ให้ตรงกับกลุ่มสถาบันอุดมศึกษา เนื่องจากเป็นมาตรฐานที่รองรับทางการศึกษาโดยตรงจากทุกสถาบันนำมาใช้ร่วมกับหลักประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อให้ได้ผลลัพธ์การเรียนรู้จริง รวมทั้งนำไปใช้ในการปรับปรุงกระบวนการบริหารจัดการหลักสูตร และกระบวนการเรียนรู้ให้ได้ผลลัพธ์การเรียนรู้จริง มีแนวทางการปรับปรุงหลักสูตร สามารถสังเคราะห์จากการประเมินนักศึกษาโดยพี่เลี้ยงในสถานฝึกงาน รวมทั้งคำแนะนำหรือคุณลักษณะที่ต้องการจากสถานฝึกงาน ผลจากการทวนสอบในกระบวนการบริหารจัดการหลักสูตร ผลสอบในสมาคมวิชาชีพ และการประเมินบัณฑิตโดยผู้ว่าจ้างตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มผู้บริหารของบางวิทยาเขตของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลท่านหนึ่งได้ให้ความเห็นว่า ได้ เนื่องจากการประกันคุณภาพให้ได้ตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษานั้น เป็นการประเมินผ่านหรือไม่ผ่านจากองค์ประกอบ 1 (อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร) ถ้ามีอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรที่มีคุณสมบัติครบก็จะผ่านเกณฑ์การประเมิน ส่วนคะแนนนั้นขึ้นอยู่กับองค์ประกอบร่วม ซึ่งมีความสำคัญน้อยกว่าการผ่านหรือไม่ผ่านเกณฑ์

สรุปได้ว่า การจัดทำหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิตในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ควรมีการประกันคุณภาพผลลัพธ์การเรียนรู้จริง และการติดตามประเมินผลลัพธ์การเรียนรู้ดังกล่าว และนำไปใช้ปรับปรุงกระบวนการบริหารจัดการหลักสูตร และกระบวนการเรียนรู้ให้ได้ผลลัพธ์การเรียนรู้ ตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา ซึ่งในการจัดทำหลักสูตรดังกล่าวขึ้นนั้น สามารถทำได้ ในหลายวิธีการ โดยอาจจะขึ้นอยู่กับหลักเกณฑ์ และวิธีการในการดำเนินการจัดทำหลักสูตร ซึ่งให้ สอดคล้องกับกฎกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม และให้เป็นไปตามกรอบ มาตรฐานคุณวุฒิวิชาชีพ สาขาวิชานิติศาสตร์ ที่เป็นเกณฑ์ในการประเมินผลลัพธ์การเรียนรู้ได้จริง ทั้งนี้อาจหาข้อมูลหลักสูตรอื่น ๆ ของที่จัดการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัย มาประกอบการพิจารณา เพื่อให้ได้นำข้อมูลต่าง ๆ มาออกแบบและพัฒนาหลักสูตรให้ยิ่งขึ้น โดยมีการวัดผลและประเมินผล ก่อน ระหว่าง และหลังใช้หลักสูตร และประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนในระหว่างการศึกาใน หลักสูตรและเมื่อสำเร็จการศึกษา เพื่อเป็นการติดตามประเมินผลลัพธ์ และผลสัมฤทธิ์ของหลักสูตร พร้อมนำข้อมูลมาปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรในภาพรวมได้ต่อไปในอนาคต

ในการจัดทำหลักสูตรดังกล่าวขึ้นนั้น ต้องมีการประเมินผลลัพธ์ และผลสัมฤทธิ์ของหลักสูตร เพราะเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการที่พัฒนาหลักสูตรให้ดีขึ้น เพื่อเป็นการสอดคล้องต่อความต้องการ ของตลาดแรงงานในอนาคต และเป็นการสร้างความเชื่อมั่นให้กับตัวหลักสูตร และต้องมีการ ประเมินผลลัพธ์ และผลสัมฤทธิ์ของหลักสูตร โดยอาจจะต้องมีการประเมินผลตั้งแต่ก่อน ระหว่าง และหลังใช้หลักสูตร และอาจจะมีการประเมินผลตั้งแต่การเปิดภาคการศึกษาและติดตามประเมินผล ทุกชั้นปีของผู้เรียนจนจบการศึกษาในหลักสูตรดังกล่าว และต้องเป็นไปตามกระบวนการประเมิน ประกันคุณภาพการศึกษา (Quality Assurance) โดยต้องมีการจัดทำเกณฑ์การประเมินผลลัพธ์ และ ผลสัมฤทธิ์ของหลักสูตรนั้นให้เป็นไปตามนโยบาย ยุทธศาสตร์กรพัฒนาคุณภาพการศึกษาตาม กฎกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม และกรอบมาตรฐานคุณวุฒิวิชาชีพ สาขาวิชานิติศาสตร์ รวมถึงยุทธศาสตร์ นโยบายของมหาวิทยาลัย ตลอดจนในการปรับปรุง และ พัฒนาหลักสูตรนั้น ต้องให้มีความสอดคล้องและตรงกับกลุ่มสถาบันการศึกษาด้วย ทั้งนี้ ต้องสำรวจ เกณฑ์การประเมินผลลัพธ์ และผลสัมฤทธิ์ของหลักสูตรให้ชัดเจนและครบถ้วน อาทิเช่น อาจารย์ ผู้รับผิดชอบหลักสูตร , อาจารย์ประจำหลักสูตร เป็นต้น และสามารถสังเคราะห์จากการประเมินผล ผู้เรียน เพราะเป็นหนึ่งในหลักเกณฑ์การประเมินผลลัพธ์ และผลสัมฤทธิ์ของหลักสูตร และเนื่องจาก หลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิตเป็นหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพที่มี เนติบัณฑิตยสภา ควบคุมกำกับ ดังนั้นอาจจะต้องมีเกณฑ์การประเมินจากหน่วยงานดังกล่าวมาเป็นหนึ่งในการประเมินผลลัพธ์ และ ผลสัมฤทธิ์ของหลักสูตร เพื่อนำไปใช้ในการปรับปรุงกระบวนการบริหารจัดการหลักสูตร และ กระบวนการเรียนรู้ให้ได้ผลลัพธ์การเรียนรู้ตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา

4.2.11 ท่านคิดว่า ที่ผ่านมานโยบายและมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาระดับอุดมศึกษา และมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษามีความเหมาะสม หรือไม่ อย่างไร

กลุ่มผู้บริหารหลักสูตร

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มผู้บริหารหลักสูตรส่วนใหญ่ได้ให้ความเห็นว่า มาตรฐานคุณวุฒิ (พ.ศ.2565) ปัจจุบัน มีการเปลี่ยนแปลงให้ทันสมัยและเป็นมิตรกับการจัดทำหลักสูตรต่าง ๆ มากขึ้น ทั้งระบบการสะสมผลการเรียน การไม่มีข้อจำกัดเรื่องอายุ ระยะเวลาในการเรียน การลงทะเบียน เรียนสะสมหน่วยกิตจากสถาบันอุดมศึกษา มากกว่าหนึ่งแห่ง ซึ่งเหมาะสมกับสภาวะการณ์ปัจจุบันที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน มีความเข้าถึงมีความเหมาะสมกับผู้สนใจเป็นสังคมแห่งเทคโนโลยีและการเรียนรู้ ทั้งนี้ เป็นแนวทางที่ทางมหาวิทยาลัยสามารถปรับให้เหมาะสมกับแนวทางการจัดการศึกษาตาม พันธกิจของมหาวิทยาลัยสามารถนำไปปรับใช้ให้สอดคล้องกับบริบทและจุดเน้นของตน ให้สอดคล้องกับโลกปัจจุบัน

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มผู้บริหารหลักสูตรท่านหนึ่งได้ให้ความเห็นว่า มีความเหมาะสมซึ่งเป็นการกำกับมาตรฐานการศึกษาของแต่ละหลักสูตรในสถาบันการอุดมศึกษา ซึ่งในปัจจุบันเกณฑ์ มาตรฐานหลักสูตรมีความยืดหยุ่นมากขึ้น สามารถใช้อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรที่มาจากสถาน ประกอบการ องค์กรวิชาชีพต่าง ๆ เข้าร่วมได้ เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้มีประสบการณ์ตรงในสายงาน นั้น ๆ มาร่วมกันออกแบบหลักสูตร บริหารหลักสูตรให้ตอบโจทย์ความต้องการของสถานประกอบการ รวมทั้งได้ความรู้และประสบการณ์ใหม่ ๆ จากมืออาชีพอีกด้วย

กลุ่มผู้ใช้บัณฑิต

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มผู้ใช้บัณฑิตส่วนใหญ่ได้ให้ความเห็นว่า มีความเหมาะสมเฉพาะในส่วน ของสาขานิติศาสตร์เท่านั้น เพราะนโยบายและมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาระดับอุดมศึกษาและ มาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาที่ออกมานั้น พยายามเพิ่มความยืดหยุ่นในการบริหารจัดการ หลักสูตรของมหาวิทยาลัย เพื่อผลิตบัณฑิตที่มีความรู้ ความสามารถเข้าสู่ตลาดแรงงาน และเพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในยุค Technology Disruption

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มผู้ใช้บัณฑิตท่านหนึ่งได้ให้ความเห็นว่า มีความเหมาะสมในบางเรื่อง เช่น การกำหนดหน่วยกิตขั้นต่ำ 120 หน่วยกิต ถือว่าไม่เหมาะสม ไม่มากไม่น้อยจนเกินไป เป็นต้น และไม่เหมาะสมในบางเรื่อง เช่น การกำหนดหน่วยกิตบังคับกลุ่มทั่วไป 30 หน่วยกิต ถือว่ามากเกินไป ทำให้ส่งผลกระทบต่อวิชาชีพเฉพาะที่ต้องมีจำนวนมากขึ้น

กลุ่มวิชาชีพกฎหมาย

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มวิชาชีพกฎหมายท่านหนึ่งได้ให้ความเห็นว่า สามารถมีการปรับปรุงให้ มีความเหมาะสมตามสถานการณ์และสภาพความจริงของแต่ละสาขาวิชาที่เปิดการเรียนการสอน เพราะมีความแตกต่างกันในแต่ละสาขาวิชาและการประกอบอาชีพ

กลุ่มผู้บริหารของบางวิทยาเขตของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มผู้บริหารของบางวิทยาเขตของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลส่วนใหญ่ได้ให้ความเห็นว่า มีความเหมาะสมตามแนวปฏิบัติสำหรับสถาบันอุดมศึกษาในการประเมินคุณภาพภายในและภายนอก ตามกรอบที่คณะกรรมการมาตรฐานการอุดมศึกษากำหนดเนื่องจากการปรับปรุงให้เข้ากับยุคสมัย ดังจะเห็นได้จากประกาศคณะกรรมการมาตรฐานการอุดมศึกษา พ.ศ. 2565 รวมทั้งยังมีประกาศของกระทรวง อว. กมอ. และขึ้นอยู่กับความเข้าใจของผู้บริหาร หากผู้บริหารมีความคาดหวังเพียงแค่ผ่าน/ไม่ผ่าน เกณฑ์การประเมินก็จะเพียงพอในการปฏิบัติงาน แต่หากผู้บริหารคาดหวังสูงถึงคะแนนการประเมินก็ย่อมเป็นภาระงานที่เพิ่มขึ้นของผู้ปฏิบัติงาน

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มผู้บริหารของบางวิทยาเขตของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลท่านหนึ่งได้ให้ความเห็นว่า มีความเหมาะสมต่อการคัดกรองหลักสูตรที่มีคุณภาพในขั้นต้น แต่ไม่สามารถใช้รับประกันการเป็นที่นิยมของหลักสูตร

สรุปได้ว่า นโยบายและมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาระดับอุดมศึกษาและมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา กฎกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ได้มีการออกแบบระบบการเรียนการสอน ระบบสะสมผลการเรียน ซึ่งเป็นการสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) ได้ไว้อย่างดี แต่อาจจะมีข้อจำกัดในบางมหาวิทยาลัยโดยอาจต้องเพิ่มข้อจำกัดเรื่องของระยะเวลาในการเรียน การลงทะเบียนเรียนในระบบของผู้เรียนในระบบธนาคารหน่วยกิตการศึกษา (Credit Bank) และอย่างไรก็ตามต้องเป็นไปตามมาตรฐานกลางที่มหาวิทยาลัยต่าง ๆ เห็นชอบร่วมกันในระบบธนาคารหน่วยกิตการศึกษา (Credit Bank) และในมาตรฐานหลักสูตรนั้นมีความยืดหยุ่นมากขึ้น โดยสามารถใช้อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรที่มาจากสถานประกอบการ องค์กรวิชาชีพต่าง ๆ เข้าร่วมได้ ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้มีความรู้ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ตรงจากสายงานต่าง ๆ นั้น มาร่วมกันออกแบบหลักสูตร บริหารจัดการหลักสูตร เพื่อให้สามารถออกแบบ และปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องต่อความต้องการของสถานประกอบการต่าง ๆ และผู้เรียนก็จะได้รับความรู้ ทักษะ กระบวนการคิดที่ครอบคลุมจากผู้ใช้งานจริงของอาชีพต่าง ๆ นั้นได้อีกด้วย ดังนั้น จึงมีความเหมาะสมในการบริหารจัดการหลักสูตร ซึ่งได้มีความยืดหยุ่น ต่อการบริหารจัดการหลักสูตร เพื่อให้ทุกหลักสูตรได้มีการพัฒนาต่อยอด และเพื่อให้สอดคล้องต่อความต้องการในอนาคตได้ และมีความเหมาะสมตามแนวปฏิบัติสำหรับสถาบันอุดมศึกษาในการประเมินคุณภาพภายในและภายนอก ตามกรอบที่คณะกรรมการมาตรฐานการอุดมศึกษากำหนด และต้องมีการปรับปรุงให้เข้ากับยุคสมัย และสถานการณ์ในปัจจุบันตามประกาศคณะกรรมการมาตรฐานการอุดมศึกษา พ.ศ. 2565 แต่ก็มีในบางส่วนที่อาจจะไม่เหมาะสมต่อการดำเนินงานในเรื่องของการกำหนดหน่วยกิต ในหมวดวิชาศึกษาทั่วไป จำนวน 30 หน่วยกิต ถือว่ามีจำนวนมากเกินไปซึ่งอาจส่งผลให้การเรียนการสอนในหมวดวิชาชีพและหมวดวิชาชีพเฉพาะมีสัดส่วนที่น้อยลงไป

4.2.12 ท่านคิดว่าควรมีการแก้ไขปรับปรุงมาตรฐานหลักสูตรการศึกษา ระดับอุดมศึกษาและมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา ให้มีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้นหรือไม่ หากมีความจำเป็นต้องแก้ไขปรับปรุง ควรเพิ่มเติมในประเด็นใด

กลุ่มผู้บริหารหลักสูตร

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มผู้บริหารหลักสูตรส่วนใหญ่ได้ให้ความเห็นว่า สิ่งที่ต้องเพิ่มเติมควร เป็นการให้ความสำคัญกับการจัดหลักสูตรที่ต้องมีสาระวิชาเกี่ยวกับการเรียนรู้ในการแก้ปัญหาสังคม การตัดสินใจ การให้คำปรึกษา การให้บริการแก่สังคม เพราะจากผลลัพธ์การเรียนรู้ที่กำหนดมา ในกฎกระทรวง พ.ศ. 2565 เน้นคุณธรรม จริยธรรม การวิจัย วิชาการ การสร้างนวัตกรรม การสื่อสาร ในเชิงสร้างสรรค์ การพูดในที่สาธารณะ การพัฒนาบุคลิกภาพ มารยาททางสังคม และควรเพิ่มการ ดำเนินการหลักสูตรในระบบครั้งหน่วยกิตให้ชัดเจนตลอดจนหลักเกณฑ์ในการกำหนดอาจารย์ ผู้รับผิดชอบหลักสูตร

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มผู้บริหารหลักสูตรท่านหนึ่งได้ให้ความเห็นว่า ควรปรับปรุง กระบวนการพิจารณาความสอดคล้องของหลักสูตรให้รวดเร็วมากขึ้น ทันตามกรอบระยะเวลาที่ สป.อว.กำหนดไว้ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเชื่อมั่นในหลักสูตรของสถาบันอุดมศึกษาที่สนใจ

กลุ่มผู้ใช้บัณฑิต

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มผู้ใช้บัณฑิตท่านหนึ่งได้ให้ความเห็นว่า ช่วงปี 2566 น่าจะเริ่มนำมา พิจารณาทบทวนว่าเหมาะสมกับบริบทของสังคมไทยหรือไม่อย่างไร ใช้อย่างไร และเหมาะสมกับบริบท ในอนาคตได้เพียงใด อย่างที่บอกไปว่า สามารถที่จะประเมินหลักสูตรได้ในช่วง 3 ปี ไม่จำเป็นต้องรอ ถึง 5 ปี

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มผู้ใช้บัณฑิตอีกท่านหนึ่งได้ให้ความเห็นว่า ตามที่มีการปรับปรุง มาตรฐานอุดมศึกษา มีความเหมาะสมมากขึ้นในบางเรื่อง เช่น การปรับหน่วยกิตในบางหมวดลดลง แต่หากพิจารณาข้อกำหนดและเงื่อนไขการพัฒนาหลักสูตรหลาย ๆ ส่วนนั้นจะเห็นว่ายังมีเงื่อนไข ข้อกำหนดไม่แตกต่างจากเดิมมากนักแต่ยังดีที่มีการปลดล็อคเงื่อนไขต่าง ๆ ให้มีความยืดหยุ่นมาก ยิ่งขึ้น

กลุ่มวิชาชีพกฎหมาย

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มวิชาชีพกฎหมายท่านหนึ่งได้ให้ความเห็นว่า พิจารณาตามสถานการณ์ ปัจจุบันและอนาคตที่เกิดการพัฒนาเปลี่ยนแปลง

กลุ่มผู้บริหารของบางวิทยาเขตของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มผู้บริหารของบางวิทยาเขตของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลส่วนใหญ่ได้ให้ความเห็นว่า ในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงที่กระทบต่อมาตรฐานหลักสูตรหน่วยงานที่ เกี่ยวข้องได้มีการปรับเปลี่ยนตามสถานการณ์ มีคุณสมบัติและหลักเกณฑ์ตรงตามความต้องการของ

สถานประกอบการ และควรลดให้เหลือเกณฑ์ผ่าน/ ไม่ผ่าน ก็เพียงพอไม่ควรมีการให้คะแนนเพราะขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของผู้ตรวจ ควบคุมการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการอุดมศึกษาตามพันธกิจและยุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร ด้วยหลัก PDCA

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มผู้บริหารของบางวิทยาเขตของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลท่านหนึ่งได้ให้ความเห็นว่า ยังไม่ควรมีการแก้ไขปรับปรุงแต่ควรทดลองใช้ประกาศต่าง ๆ ที่มีการประกาศใช้ในปี พ.ศ. 2565 ว่ามีปัญหาหรืออุปสรรคใด ถ้ามีข้อบกพร่องจึงนำมาปรับปรุงแก้ไขอีกครั้งเป็นการเพิ่มภาระงานให้ผู้ปฏิบัติงานสำหรับเกณฑ์ขั้นต่ำที่สุด เป็นการสนับสนุนการแข่งขันอย่างเสรีในตลาดหลักสูตร

สรุปได้ว่า การปรับปรุงมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาระดับอุดมศึกษาและมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาควรมีการเพิ่มเติมในเรื่องการให้ความสำคัญกับการจัดหลักสูตรที่ต้องมีสาระวิชาเกี่ยวกับการเรียนรู้ในการแก้ไขปัญหาของสังคม การตัดสินใจ การให้คำปรึกษา การให้บริการแก่สังคม รวมทั้งผลลัพธ์การเรียนรู้ที่กำหนดมาในกฎกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ที่มีการเน้นด้านการวิจัย ด้านวิชาการ และด้านการสร้างนวัตกรรม รวมทั้งกระบวนการที่ชัดเจนของระบบธนาคารหน่วยกิตการศึกษา (Credit Bank) หลักเกณฑ์ในการกำหนดอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรและอาจารย์ประจำหลักสูตร และควรมีการเพิ่มเติมสิ่งที่ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม การสื่อสารในเชิงสร้างสรรค์ การพูดในที่สาธารณะ การพัฒนาบุคลิกภาพ และมารยาททางสังคม เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการประกอบการเรียนการสอนในแต่ละหลักสูตร

ในการปรับปรุงมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาระดับอุดมศึกษาและมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา อาจต้องมีการพิจารณาทบทวนถึงความเหมาะสมกับบริบทของสังคมไทยมากขึ้นเพียงใด เพื่อนำมาปรับปรุงและแก้ไขให้เหมาะสมต่อไป และรวมถึงการปรับหน่วยกิตในบางหมวดวิชาให้มีความเหมาะสมและลดลงและอาจต้องมีการพิจารณาทบทวนถึงความเหมาะสมกับบริบทของสังคมไทยมากขึ้นเพียงใด เพื่อนำมาปรับปรุงและแก้ไขให้เหมาะสมต่อไป และให้สอดคล้องการเปลี่ยนแปลงในอนาคต และต้องมีการควบคุมการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพในแต่ละหลักสูตรด้วยกระบวนการคุณภาพ (Plan-Do-Check-Act : PDCA) และเกณฑ์การประเมินผลบางตัวต้องปรับปรุงให้เหลือเกณฑ์ผ่าน หรือ ไม่ผ่าน ไม่ควรเป็นคะแนนเพราะการประเมินผลมันขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของผู้ตรวจ ซึ่งอาจจะส่งผลกระทบต่อประเมินได้ และในการปรับปรุงมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาระดับอุดมศึกษาและมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาควรมีการทดลองใช้ประกาศต่าง ๆ ที่มีการประกาศให้มีผลบังคับใช้ในปี พ.ศ. 2565 เพื่อให้ทราบถึงปัญหา อุปสรรค หรือข้อบกพร่องเพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขต่อไป

4.2.13 ท่านมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการจัดทำหลักสูตรนิติศาสตร์ในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลให้เป็นไปตามมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาระดับอุดมศึกษา และมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา หรือไม่ อย่างไร

กลุ่มผู้บริหารหลักสูตร

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มผู้บริหารหลักสูตรส่วนใหญ่ได้ให้ความเห็นว่า ควรมียุทธศาสตร์ในหลักสูตรที่เป็นอัตลักษณ์ของนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล เน้นกฎหมายที่สอดคล้องกับพันธกิจของมหาวิทยาลัย เช่น กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยี ทรัพย์สินทางปัญญา อาจารย์ประจำด้านนิติศาสตร์หรือที่เกี่ยวข้องให้เพียงพอและมีคุณสมบัติครบถ้วน เพื่อให้เกิดการคงอยู่ที่ยาวนานของหลักสูตร รวมทั้งสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้เรียน โดยแนวทางการจัดทำควรคำนึงถึงคุณภาพของบัณฑิตผู้สำเร็จการศึกษา โดยสร้างระบบการประกันคุณภาพที่ทำให้แสดงให้เห็นถึงผลลัพธ์ของการเรียนรู้ และควรสร้างระบบการประเมินการเรียนรู้ที่ถูกต้องและถูกหลักธรรมาภิบาลมีการติดตามประเมินผลของการเรียนรู้จะทำให้ใช้ปรับปรุงกระบวนการบริหารจัดการและพัฒนาหลักสูตรได้

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มผู้บริหารหลักสูตรท่านหนึ่งได้ให้ความเห็นว่า 1) ควรมีการจัดการสนทนากลุ่มกับกลุ่มผู้ใช้บัณฑิต นายจ้าง ว่าต้องการบัณฑิตในลักษณะใด 2) ในระยะเริ่มต้นอาจทำหลักสูตรประกาศนียบัตรหลักสูตรกฎหมายเฉพาะทางที่สอดคล้องกับจุดเด่นของมหาวิทยาลัยที่เน้นการปฏิบัติโดยบูรณาการกับศาสตร์อื่น ๆ เช่น การบริหารธุรกิจ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มผู้บริหารหลักสูตรอีกท่านหนึ่งได้ให้ความเห็นว่า 1) ต้องเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตร 2565 2) ต้องเป็นไปตามข้อกำหนดของสภาวิชาชีพ (ถ้ามี) 3) หลักสูตรรูปแบบใหม่ เช่น Dual Degree, Double Degree 4) เน้นสร้างศักยภาพในการทำงานด้วย Skill based

กลุ่มผู้ใช้บัณฑิต

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มผู้ใช้บัณฑิตส่วนใหญ่ได้ให้ความเห็นว่า ควรดูหลักสูตรของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เป็นแบบอย่าง และนอกจากการจัดทำหลักสูตรให้มีความทันสมัยทันต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบัน ผู้จัดทำหลักสูตรต้องให้ความสำคัญกับ Learning Outcomes ของนักศึกษา กล่าวคือ เมื่อเรียนแล้ว นักศึกษาต้องสามารถปฏิบัติได้จริง เพราะสิ่งที่ชีวิตความสำเร็จของนักศึกษาได้ดีที่สุดและชัดเจนที่สุด คือ นักศึกษาสามารถนำองค์ความรู้ที่ได้จากการเรียนไปประยุกต์ใช้ได้จริงในตลาดแรงงาน ซึ่งจะตรงกับเป้าหมายสูงสุดของมหาวิทยาลัยที่กล่าวว่า “RMUTP มุ่งสู่การเป็นมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีชั้นนำ ด้านการผลิตบัณฑิตนักปฏิบัติที่มีคุณภาพระดับสากล

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มผู้ใช้บัณฑิตท่านหนึ่งได้ให้ความเห็นว่า ควรดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรฐานหลักสูตรและมาตรฐานคุณวุฒิเพื่อให้หลักสูตรได้รับการรับรอง หากไม่เป็นไปตามมาตรฐานหลักสูตรนั้นจะส่งผลเสียต่อผู้เรียน

กลุ่มวิชาชีพกฎหมาย

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มวิชาชีพกฎหมายส่วนใหญ่ได้ให้ความเห็นว่า การผ่านเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรการศึกษาระดับอุดมศึกษา และมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา เป็นเรื่องที่ไม่ยาก ควรให้ความสนใจในการวิเคราะห์ตลาดงานและความต้องการของสถานประกอบการเพื่อให้สามารถเปิดหลักสูตรให้เป็นที่นิยม

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มวิชาชีพกฎหมายท่านหนึ่งได้ให้ความเห็นว่า สามารถดำเนินการให้มาก มีความพร้อมในด้านการจัดทำหลักสูตร

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มวิชาชีพกฎหมายอีกท่านหนึ่งได้ให้ความเห็นว่า ในส่วนงานควรไปในเฉพาะ ส่วนรายวิชานั้นควรมีกฎหมายธุรกิจหรือกฎหมายที่เกี่ยวกับธุรกิจ

กลุ่มผู้บริหารของบางวิทยาเขตของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มผู้บริหารของบางวิทยาเขตของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลส่วนใหญ่ได้ให้ความเห็นว่า ควรจัดทำหลักสูตรให้มีเอกลักษณ์ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล กำหนดเป้าหมายและผลลัพธ์การดำเนินงานให้ชัดเจน เน้นกลไกตามยุทธศาสตร์การจัดการเรียนการสอน โดยการกำหนด นิยาม คุณลักษณะ ตัวชี้วัดที่ตรงประเด็นต่ออัตลักษณ์ของบัณฑิตของหลักสูตร นิติศาสตร์บัณฑิตในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนครที่มีจุดเด่นแตกต่างจากหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิตที่มีอยู่ เพื่อเป็นการเปิดทางเลือกแก่ผู้สนใจทั้งนี้จึงอยากให้ผู้วิจัยศึกษาถึงผลกระทบในการจัดทำหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิตให้เป็นไปตามมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาระดับอุดมศึกษาและมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาและมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาที่ประกาศใช้ในปี พ.ศ. 2565 มีความยืดหยุ่นและสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดทำหลักสูตรนิติศาสตร์ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลได้

สรุปได้ว่า ข้อเสนอแนะในการจัดทำหลักสูตรนิติศาสตร์ ควรมีรายวิชาในหลักสูตรที่เป็นอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล เน้นกฎหมายที่สอดคล้องตอบโจทย์หรือสอดคล้องกับนโยบายและยุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัย อาทิเช่น กฎหมายเกี่ยวกับเทคโนโลยีดิจิทัล กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินทางปัญญา เป็นต้น และอาจจะต้องให้เป็นไปตามมาตรฐานหลักสูตรการศึกษา ต้องคำนึงถึงคุณภาพของบัณฑิตผู้สำเร็จการศึกษา โดยสร้างมาจากระบบการประเมินการประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งต้องแสดงให้เห็นถึงผลลัพธ์ของการเรียนรู้ และควรสร้างระบบการประเมินผลลัพธ์การเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับหลักธรรมาภิบาล ทำให้ใช้ปรับปรุงกระบวนการบริหารจัดการและพัฒนาหลักสูตรได้ และในการจัดทำหลักสูตรต้องมีส่วนร่วมของการจัดการศึกษาแบบสหนากลุ่มกับผู้ใช้บัณฑิต/นายจ้าง เพื่อให้ทราบถึงความต้องการบัณฑิตในลักษณะใด รวมถึงมีการสำรวจความต้องการ จุดเด่น จุดด้อย โอกาส และอุปสรรค ของหลักสูตรเพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายของมหาวิทยาลัย ที่เน้นไปทางบูรณาการร่วมกับศาสตร์อื่น ๆ ทั้งนี้ กฎกระทรวงการอุดมศึกษา

วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม รวมถึงนโยบายและมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาระดับอุดมศึกษา และมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา และตามประกาศคณะกรรมการมาตรฐานการอุดมศึกษา พ.ศ. 2565 และควรมีมหาวิทยาลัยต้นแบบที่มีการจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิตเป็นแบบอย่าง อาทิเช่น มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง เป็นต้น

ดังนั้น เพื่อเป็นการสร้างแนวทางในการจัดทำหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิตในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล และผู้จัดทำหลักสูตรต้องให้ความสำคัญกับผลลัพธ์การเรียนรู้ (Learning Outcomes) โดยเป็นความคาดหวังว่าผู้เรียนเรียนแล้วต้องสามารถปฏิบัติได้จริงเพราะเป็นสิ่งที่ชี้วัดความสำเร็จของผู้เรียนที่ดีที่สุดและชัดเจนที่สุด รวมถึงพฤติกรรมที่ผู้เรียนสามารถแสดง ออกเป็นรูปธรรมและสามารถวัดและประเมินผลได้ ผลลัพธ์การเรียนรู้เป็นความสำเร็จของผู้เรียนหลังจากจบการเรียนรู้ในแต่ละบทเรียน ชูติวิชา รายวิชา กิจกรรมเสริมหลักสูตร และหลักสูตร อีกนัยหนึ่งคือ สิ่งที่ผู้เรียนต้องสามารถทำได้หลังกระบวนการการเรียนรู้แต่ละบทเรียน รายวิชา หลักสูตร ฯลฯ โดยพฤติกรรมเหล่านั้นเป็นสิ่งที่ผู้เรียนไม่เคยทำได้มาก่อนและหรือได้รับการพัฒนาให้ดีขึ้น ผลลัพธ์การเรียนรู้ที่นอกจากจะต้องเป็นพฤติกรรมที่ผู้เรียนต้องทำได้ สำเร็จ สามารถวัดและประเมินผลได้ ผลลัพธ์การเรียนรู้ในหลักสูตรหนึ่งๆ ต้องมีความเชื่อมโยงและสัมพันธ์กันในทุกระดับตั้งแต่บทเรียน รายวิชา หลักสูตร ฯลฯ และผู้เรียนสามารถนำองค์ความรู้ที่ได้จากการเรียนไปประยุกต์ใช้ได้จริงในตลาดแรงงานในอนาคตได้ ทั้งนี้การบริหารงานหลักสูตรนั้นต้องเป็นไปตามมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาระดับอุดมศึกษาและมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา และต้องมีการกำหนดเป้าหมายผลลัพธ์การดำเนินงานให้ชัดเจน โดยเน้นกลไกตามยุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัยฯ และการจัดการเรียนการสอนโดยอาจกำหนด นิยาม คุณลักษณะ ตัวชี้วัดที่ตรงประเด็นต่ออัตลักษณ์ของบัณฑิตในหลักสูตรดังกล่าวนี้ และเพื่อเป็นการสร้างความพร้อมในการจัดทำหลักสูตร และต้องมีการเพิ่มเติมในรายวิชาที่เป็นปัจจุบัน อาทิเช่น กฎหมายเกี่ยวข้องกับธุรกิจ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินทางปัญญา กฎหมายเกี่ยวกับเทคโนโลยีดิจิทัล เป็นต้น

นอกจากนี้ ควรให้มีการจัดทำหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิต ขึ้นในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร โดยมีจุดเด่นที่แตกต่างจากหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิตที่มีอยู่ในหลาย ๆ มหาวิทยาลัย ซึ่งเป็นการเปิดทางเลือกแก่ผู้เรียนและผู้สนใจที่อยากเข้าศึกษาต่อในหลักสูตรดังกล่าวนี้ และให้เป็นไปตามอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร และอยากให้คณะผู้วิจัยศึกษาถึงผลกระทบในการจัดทำหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิตให้เป็นไปตามมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาระดับอุดมศึกษาและมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา และผู้จัดทำหลักสูตรต้องให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์ข้อมูลให้รอบครอบ และรอบด้านทั้งวิเคราะห์ตลาดแรงงาน และความต้องการของหน่วยงาน องค์กรวิชาชีพ สถาบันและสถานประกอบการต่าง ๆ เพื่อสามารถให้เป็นข้อมูลในการเปิดหลักสูตรให้เป็นที่ยอมรับได้ในอนาคต

4.3 ผลการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสนทนากลุ่ม โดยเรียนเชิญผู้ทรงคุณวุฒิที่มีส่วนเกี่ยวข้องและมีความสำคัญต่อการจัดหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิตในประเทศไทยเพื่อรองรับการเปิดในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล เข้าร่วมประชุมทางวิชาการตามที่ได้กำหนดระเบียบ วิธีการศึกษาวิจัยไว้ในเบื้องต้น โดยวันสนทนากลุ่มได้รับความอนุเคราะห์จากผู้ทรงคุณวุฒิเข้าร่วมสนทนากลุ่ม ซึ่งในการสนทนากลุ่มได้รายงานผลสรุปที่ได้จากการศึกษาในเอกสารและข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เจาะลึกให้ที่ประชุมทราบ และได้เสนอประเด็นให้ที่ประชุมพิจารณาและตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลรวมทั้งขยายผลและเก็บตกในประเด็นต่างๆ เพื่อให้ได้ข้อสรุปที่เกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตร ตลอดจนข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะแนวทางในการจัดทำหลักสูตร และข้อเสนอแนะแนวทางในการจัดทำหลักสูตรที่เหมาะสมในการปรับปรุงแก้ไขการจัดทำหลักสูตรให้มีความสมบูรณ์ ซึ่งผู้ศึกษาได้วิเคราะห์และสรุปผลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม โดยมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

4.3.1 โครงสร้างและรูปแบบของหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิตในประเทศไทยสำหรับนำไปใช้กับมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล

พบว่า โครงสร้างและรูปแบบของหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิตในประเทศไทยตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาวิชานิติศาสตร์ พ.ศ. 2561 โดยมีหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน และองค์ประกอบอื่น ๆ ตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาวิชานิติศาสตร์ พ.ศ. 2561 ในปัจจุบันการจัดการศึกษาหลักสูตรนิติศาสตร์ต้องมีมาตรฐานไม่ต่ำกว่ามาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรีสาขาวิชานิติศาสตร์ พ.ศ. 2561 ตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง มาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรีสาขาวิชานิติศาสตร์ พ.ศ. 2561 โดยแต่ละมหาวิทยาลัยได้จัดทำหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิตขึ้นมาตามบริบทของแต่ละมหาวิทยาลัยและมีอำนาจออกกฎระเบียบภายในของตนโดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติ ซึ่งมีบทบัญญัติเฉพาะที่มีผลบังคับใช้โดยตรงกับมหาวิทยาลัยนั้น ๆ ภูมิหลังและบริบทของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ซึ่งเป็นสถาบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษาที่ได้รับการสถาปนาจาก “วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา” ให้เป็นมหาวิทยาลัยสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลจึงได้ปรับปรุงแก้ไขกฎหมายเดิม และยกฐานะเป็นพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลโดยมีการรวมกลุ่มวิทยาเขตจัดตั้งเป็น “มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล” จำนวน 9 แห่ง ซึ่งอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษากระทรวงศึกษาธิการ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นมหาวิทยาลัยด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่สามารถจัดการศึกษาวิชาการและวิชาชีพชั้นสูง เน้นการปฏิบัติทั้งในระดับปริญญาตรี โท และเอกเพื่อรองรับการศึกษาต่อของผู้สำเร็จการศึกษาจากสถาบันอาชีวศึกษาเป็นหลัก วัตถุประสงค์ให้การศึกษา ส่งเสริมวิชาการและวิชาชีพชั้นสูงที่เน้นการปฏิบัติ ทำการสอน ทำการวิจัย ผลิตครูวิชาชีพ ให้บริการทางวิชาการในด้าน

วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแก่งสังคม ทะนุบำรุงศิลปและวัฒนธรรม และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยให้
 ผู้สำเร็จอาชีวศึกษามีโอกาสในการศึกษาต่อด้านวิชาชีพเฉพาะทางระดับปริญญาเป็นหลัก (มาตรา 7)

โครงสร้างและรูปแบบของหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิตในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลต้องมีการสร้างเอกลักษณ์ที่โดดเด่นเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือแก่ผู้ที่สนใจเข้าศึกษาต่อใน
 สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอาจมีการนำฐานความรู้ ความเชี่ยวชาญจากภูมิ
 หลังหรือพื้นฐานในด้านที่แข็งแกร่งของมหาวิทยาลัยคือ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มาประยุกต์หรือ
 บูรณาการกับการสร้างรายวิชาทางด้านนิติศาสตร์ โดยอาจมุ่งเน้นไปที่กฎหมายเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์
 และเทคโนโลยี กฎหมายเกี่ยวกับปัญญาประดิษฐ์ กฎหมายเกี่ยวกับธุรกิจ กฎหมายเกี่ยวกับ
 อิเล็กทรอนิกส์ กฎหมายเกี่ยวกับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเทคโนโลยีสารสนเทศ กฎหมายเกี่ยวกับ
 อุตสาหกรรม กฎหมายเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ กฎหมายเกี่ยวกับนวัตกรรม และอาจมีการจัดให้มีวิชา
 ทักษะในการปฏิบัติงานด้านกฎหมาย การฝึกงาน สหกิจศึกษา จะช่วยให้ผู้เรียนได้พบสถานการณ์จริง
 ในวิชาชีพหรือการประกอบอาชีพ เป็นต้น เพื่อสร้างความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของมหาวิทยาลัยและ
 ความเป็นสากลของนิติศาสตร์ (Global Law) ให้มีกลุ่มวิชาสอดคล้องกับบริบทของมหาวิทยาลัย หรือ
 เป็นการบูรณาการเนื่องจากเราเป็นมหาวิทยาลัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เช่นนิติศาสตร์ร่วมกับ
 บัญชี นิติศาสตร์ร่วมกับวิศวกรรม อีกส่วนหนึ่งในกลุ่มของผู้ใช้บัณฑิต ไม่ว่าจะเป็นราชการหรือ
 บริษัทเอกชน ก็อยากได้บัณฑิตที่มีความรู้ด้านกฎหมาย การจัดหลักสูตรควรดำเนินการทั้งหลักสูตรพหุ
 วิทยาการหรือสหวิทยาการที่ผสมผสานสาขาวิชานิติศาสตร์ ซึ่งควรเปิดการสอนตามปกติ โครงสร้าง
 รูปแบบของหลักสูตรนิติศาสตร์ควรมีส่วนที่เป็นกฎหมายธุรกิจ วิชาชีพ แรงงาน ทรัพย์สินทางปัญญา
 ฯ หมวดศึกษาทั่วไปควรเน้น การจัดการเรียนการสอนควรมีวิธีการสอนให้ความรู้ สร้างองค์ความรู้ ใช้
 กรณีศึกษาเสริม เน้นการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และแนะนำว่าควรจะเป็นการบรรยายแบบ Active
 Learning เพื่อให้นักศึกษาเป็นศูนย์กลางในการมีส่วนร่วม

การประเมินผลลัพธ์ พิจารณาในเรื่องของการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับ
 หลักสูตร ตามกฎกระทรวงใหม่ปี 2565 ซึ่งกำหนดให้อย่างน้อย 4 ด้าน ประสพการณ์ภาคสนาม เป็น
 ในเรื่องของการฝึกงาน คณะนิติศาสตร์มีศาลจำลองอยู่แล้ว แล้วก็มีฝึกงานด้วย ตามที่ มทร. ก็มี
 การฝึกงานอยู่แล้วก็สอดคล้องกัน เน้นปฏิบัติเลย การประกันคุณภาพ ทุกหลักสูตรต้องทำ

สะสมผลการเรียนรู้ หรือการเรียนรู้ตลอดชีวิต สุดท้ายก็คือครบตามหลักสูตรแล้วจึง
 ขอรับปริญญาได้โดยสะสมไปตามระบบ ตามหน่วยกิต ให้สถาบันสร้างหลักเกณฑ์วิธีการบริหาร
 จัดการเรียนการสอนให้ไปในทิศทางเดียวกัน ในการของการสะสมหน่วยกิต ตามมาตรฐานหลักสูตร
 ใหม่ไม่จำเป็นต้องกำหนดระยะเวลา มันจะทำให้หลักสูตรมันล้าสมัยไปหรือไม่ในเรื่องการจำกัด
 ระยะเวลา ก็เป็นประเด็นที่ให้เราว่าจะเรียนกันจนตายไปข้างหนึ่งหรือว่าจะมีระยะเวลา ก็เปิดเป็น
 ประเด็นไว้

4.3.2 บริบทและภาวะเบียดเบียนของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลและมหาวิทยาลัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิต

พบว่า ให้สอดคล้องซึ่งไม่ใช่แค่เรียนกฎหมายเกี่ยวกับเทคโนโลยีและนวัตกรรมใช้เทคนิคการเรียนที่หลากหลาย ผสมผสานกัน เช่น สัมมนาทางกฎหมาย ในช่วงปี 4 หรือปีสุดท้าย ก่อนจะฝึกงาน หรือจริง ๆ สามารถที่จะตัดเกรดได้ ให้บัณฑิตจบไปมีความรู้เรื่องเทคโนโลยีโดยเชื่อมโยงกับพื้นฐานของมหาวิทยาลัย จะเป็นอัตลักษณ์ที่ดีแต่ไม่ได้หมายความว่าเราจะทิ้งพื้นฐานหลักสี่ขาหรือว่าพื้นฐานหลัก จึงเป็นสิ่งที่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามความเปลี่ยนแปลงของบริบทแวดล้อมดังกล่าว ดังนั้นการจัดทำหลักสูตรนิติศาสตร์นั้นยังคงต้องคำนึงถึงการปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางเศรษฐกิจการเมืองโลกไปจนถึงเทคโนโลยีสารสนเทศด้วย ซึ่งเทคโนโลยีสารสนเทศนั้นก็เป็นหนึ่งในศาสตร์ที่มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลนั้นมีความเชี่ยวชาญก็สามารถนำมาประยุกต์หรือบูรณาการร่วมกับนิติศาสตร์ตามรายวิชาดังกล่าวข้างต้น ทั้งนี้ก็เพื่อให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ที่ได้กำหนดกลไกการปฏิรูปประเทศ ซึ่งมีพระราชบัญญัติแผนและขั้นตอนการดำเนินการปฏิรูปประเทศ พุทธศักราช 2560 เป็นเครื่องมือในการปฏิรูปประเทศ โดยเฉพาะการปฏิรูปประเทศด้านกฎหมาย ได้กำหนดให้ปฏิรูปด้านการเรียนการสอนและการศึกษากฎหมาย และหลักสูตรนิติศาสตร์ต้องมีคุณภาพต้องผลิตบัณฑิตที่มีความรู้ทางด้านทฤษฎีและปฏิบัติที่เปลี่ยนไปตามบริบทต่าง ๆ อีกด้วย ควรกำหนดการวัดและการประเมินผลการเรียนรู้ ซึ่งตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง มาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาวิชานิติศาสตร์ พ.ศ. 2561 นั้นได้กำหนดเกณฑ์การวัดและการประเมินผลว่า ต้องเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรีของกระทรวงศึกษาธิการ โดยสถาบันเป็นผู้กำหนดเกณฑ์การวัดผลและเกณฑ์ขั้นต่ำของแต่ละรายวิชาอย่างสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้และวิธีการสอนของแต่ละรายวิชา โดยอาจประเมินด้านความรู้ผ่านการทดสอบที่เกิดจากการคิดวิเคราะห์ วิพากษ์ ด้านคุณธรรมและจริยธรรมของความเป็นนักกฎหมาย ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและการปรับตัวเข้ากับสังคม

การประกันคุณภาพหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ซึ่ง พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 กำหนดให้สถาบันอุดมศึกษาอยู่ภายใต้การกำกับติดตามประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาจากรัฐ โดยนำเกณฑ์มาตรฐานและระบบประกันคุณภาพการศึกษามาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานของสถาบันอุดมศึกษา

4.3.3 ข้อเสนอแนะแนวทางการจัดทำหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิตของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล และให้เป็นไปตามมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาระดับอุดมศึกษา และมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา

พบว่า กฎหมายเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่สามารถใส่อัตลักษณ์ต่าง ๆ ลงไปในตัวหลักสูตรได้ ถ้าจำไม่ผิดประมาณ 9 หน่วยกิต บัณฑิตของมหาวิทยาลัยท่านเนื่องจากคอนเซ็ปต์ของมหาวิทยาลัยเป็นเรื่องเกี่ยวกับเทคโนโลยีและวิทยาศาสตร์

สำหรับในประเด็นนโยบายและมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาระดับอุดมศึกษาและมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษามีความเหมาะสมอย่างไร

เนื่องจากนโยบายและมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาระดับอุดมศึกษา และมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา รวมถึงกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องนั้น เป็นสิ่งที่ทุกหลักสูตร และทุกสถาบันต้องดำเนินการตามกรอบมาตรฐาน เพื่อสร้างให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ สร้างระบบ ในการวางแผนการบริหารจัดการหลักสูตร ทั้งหลักสูตรใหม่ และหลักสูตรปรับปรุง เป็นสิ่งที่ประธานหลักสูตร และผู้รับผิดชอบหลักสูตร หรือผู้ที่ต้องการจัดทำหลักสูตร ต้องยึดถือปฏิบัติในการนำมาปรับใช้ เพื่อจัดทำหลักสูตร รวมถึงการเตรียมความพร้อม สร้างกระบวนการเรียนรู้ให้กับนักศึกษา ทั้งด้านการเรียนการสอน การอบรม การฝึกปฏิบัติ และการปฏิบัติงานสหกิจศึกษา เป็นเครื่องมือในการตรวจสอบและประเมินผลลัพธ์การเรียนการสอนได้ในทุกมิติ เพื่อรับรองคุณวุฒิการศึกษาสร้างการยอมรับให้กับบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาจากหลักสูตร เป็นการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของแต่ละหลักสูตรในสถาบันอุดมศึกษา ให้สอดคล้องกับสถานะการณ์ปัจจุบัน ลดความยุ่งยากซับซ้อนการทำงานของสถาบันการศึกษา ตามนโยบายและมาตรฐานการศึกษาระดับอุดมศึกษาและมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา ให้มีความยืดหยุ่นในการบริหารจัดการหลักสูตรสอดคล้องกับการปฏิบัติงานของมหาวิทยาลัย ช่วยลดปัญหาความซับซ้อนในการพัฒนาองค์ความรู้ เพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในยุค Technology Disruption มีกระบวนการเรียนรู้ทั้งศึกษาอบรมฝึกปฏิบัติ ฝึกงาน ฝึกสหกิจได้ประสบการณ์ในระหว่างที่ศึกษาอยู่ ปรับเปลี่ยนองค์ประกอบของหลักสูตรให้มีความทันสมัย อยู่ในเกณฑ์ปัจจุบันให้เข้ากับยุคสมัยจะเห็นได้จากประกาศคณะกรรมการมาตรฐานการอุดมศึกษา พ.ศ 2565 สามารถจัดการเรียนการสอนได้หลากหลายตรงตามความต้องการของสถาบัน โดยใช้อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรที่มาจากสถานประกอบการองค์กรวิชาชีพต่าง ๆ เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ตรงในสายงานนั้น ๆ มาร่วมกันออกแบบหลักสูตรให้ตอบโจทย์ความต้องการของสถานประกอบการ สามารถนำไปปรับใช้ให้สอดคล้องกับบริบท สร้างกระบวนการที่มีระบบในการวางแผนบริหารจัดการในหลักสูตรทั้งก่อนและหลังการสอน สามารถตรวจสอบได้ทุกด้านรวมทั้งให้ความรู้และประสบการณ์ใหม่ ๆ จากมืออาชีพ

ส่วนในประเด็นควรมีการแก้ไขปรับปรุงมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาระดับอุดมศึกษา และมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา ให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น และควรเพิ่มเติมในประเด็นใด

มาตรฐานหลักสูตรการศึกษาระดับอุดมศึกษา และมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา โดยมิผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 27 กันยายน 2565 เป็นต้นไปนั้น มีความเหมาะสม ในด้านการพัฒนาหลักสูตร

การศึกษาเพื่อให้บรรลุตามหลักเกณฑ์ในการกำหนดอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรการเรียนการสอน และสามารถใช้ได้ดีในปัจจุบัน การวางแผนบริหารจัดการในหลักสูตรทั้งก่อนและหลังการเรียนการสอน สามารถตรวจสอบได้ทุกด้าน ซึ่งการปรับปรุงหรือการออกแบบการเรียนการสอนในหลักสูตร ขึ้นอยู่กับประธานหลักสูตร, ผู้รับผิดชอบหลักสูตร หรือผู้ที่ต้องการจัดทำหลักสูตร ว่ามีการดำเนินการบริหารจัดการในรูปแบบใด และต้องสร้างผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ตอบสนองความต้องการของการพัฒนา กำลังคนให้สอดคล้องกับตลาดแรงงาน เพื่อรองรับให้ตรงกับระบบเศรษฐกิจในอนาคต ทั้งนี้การเรียนการสอนเป็นการเน้นผลลัพธ์ที่ตัวบัณฑิตเป็นหลัก และต้องเน้นให้บัณฑิตสามารถเรียนรู้และนำความรู้ไปใช้ได้จริง ควรมีการอบระยะเวลาในการปรับปรุงหลักสูตรโดยปรับให้เข้ากับสภาวะของโลกปัจจุบัน ทันตามกรอบระยะเวลาที่ สป.อว.กำหนดไว้ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเชื่อมั่นในหลักสูตรของสถาบันอุดมศึกษาที่สนใจ เป็นการให้บัณฑิตสามารถเรียนรู้ และนำความรู้ไปใช้ได้จริง ติดตามประเมินผลลัพธ์การเรียนรู้ นำไปใช้ปรับปรุงกระบวนการบริหารจัดการหลักสูตร การปรับหน่วยกิตในบางหมวดลดลง หากพิจารณาข้อกำหนดและเงื่อนไขการพัฒนาหลักสูตรในหลาย ๆ ส่วน จะเห็นว่ายังมีเงื่อนไขข้อกำหนดไม่แตกต่างจากเดิมมากนัก แต่ก็ยังมีการปลดล็อคเงื่อนไขต่าง ๆ ให้มีความยืดหยุ่นมากขึ้น ควรจัดระบบให้มีบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษามาพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ ๆ เพิ่มทักษะ หรือสร้างระบบแลกเปลี่ยนทุก 3-5 ปี แยกตามหลักสูตร เพื่อให้ศิษย์เก่าได้องค์ความรู้ใหม่ แม้ว่าบัณฑิตจะพ้นสภาพเป็นนักศึกษาแล้ว แต่ถ้าอยู่ในฐานะศิษย์เก่ายังจัดระบบให้เป็น “ผู้เรียน” และมีระบบคลังหน่วยกิตที่รองรับการศึกษาของผู้เรียนตลอดชีวิต ก็จะทำให้ศิษย์เก่าเป็นผู้เรียนและเป็นบุคลากรที่มีคุณภาพของสังคม เกิดผลลัพธ์ให้สอดคล้องกับอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัย เพื่อที่จะแก้ไขปรับปรุงให้ทันต่อหลักสูตรการศึกษาระดับอุดมศึกษา และมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา ทำให้ใช้กฎหมายในสังคมได้ดียิ่งขึ้น

ทั้งนี้ มาตรฐานหลักสูตรการศึกษาระดับอุดมศึกษา และมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา อาจจะต้องมีการปรับปรุง และเพิ่มเติมด้านคุณธรรม จริยธรรม ตามหลักธรรมาภิบาลของการจัดทำหลักสูตรการเรียนการสอน เน้นด้านการสื่อสารได้เชิงสร้างสรรค์การพูดในที่สาธารณะและการพัฒนาบุคลิกภาพมารยาททางสังคม อีกทั้งอาจจะมีการเพิ่มเติมให้มีระบบการเทียบโอนได้ในอนาคต อนึ่ง มาตรฐานหลักสูตรการศึกษาระดับอุดมศึกษา และมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา พังมีผลบังคับใช้ จึงยังไม่สามารถประเมินได้ว่าควรมีการแก้ไขปรับปรุงในประเด็นใด

ในส่วนของข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการจัดทำหลักสูตรนิติศาสตร์ในมหาวิทยาลัย เทคโนโลยีราชมงคลให้เป็นไปตามมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาระดับอุดมศึกษา และมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา

การจัดทำหลักสูตรนิติศาสตร์ในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลให้เป็นไปตามมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาระดับอุดมศึกษา และมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยควรกำหนด

เป้าหมายและผลลัพธ์การดำเนินงานให้ชัดเจน เน้นกลไกตามยุทธศาสตร์การจัดการเรียนการสอนโดยการกำหนด นิยาม คุณลักษณะ ตัวชี้วัดที่ตรงประเด็นต่ออัตลักษณ์ของบัณฑิตตามหลักสูตร เน้นกฎหมายที่สอดคล้องตอบโจทยกับพันธกิจของมหาวิทยาลัย เช่น กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยี ทรัพย์สินทางปัญญา ฯลฯ มีอาจารย์ประจำด้านนิติศาสตร์หรือที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดการคงอยู่ที่ยาวนานของหลักสูตร รวมถึงสร้างมาตรฐานและความเชื่อมั่นให้กับผู้เรียน ศึกษาถึงผลกระทบในการจัดทำหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิต ให้เป็นไปตามมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาระดับอุดมศึกษา คำนึงถึงมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาระดับอุดมศึกษาและมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา ให้มีจุดเด่นของหลักสูตรที่แตกต่างจากสถาบันอื่น กำหนดผู้รับผิดชอบหลักสูตรและอาจารย์ประจำหลักสูตรทั้งคุณวุฒิและตำแหน่งทางวิชาการ อาจารย์ประจำสาขาวิชาฯ ควรวิเคราะห์จำนวนการเข้ารับนักศึกษา ความคุ้มค่ากับมหาวิทยาลัย สร้างระบบการประกันคุณภาพที่ทำให้แสดงให้เห็นถึงผลลัพธ์ของการเรียนรู้ สร้างระบบการประกันคุณภาพที่ถูกต้องตามหลักธรรมาภิบาล มีการติดตามการประเมินผล จะทำให้กระบวนการบริหารจัดการและพัฒนาหลักสูตรได้ อย่างไรก็ตามควรให้ความสำคัญในการสนับสนุนส่งเสริมให้บัณฑิตสามารถศึกษาต่อในหลักสูตรเนติบัณฑิต เพื่อเพิ่มอัตลักษณ์เฉพาะของมหาวิทยาลัย เน้นจุดเด่นของบัณฑิตเฉพาะ ผ่านการจัดการเรียนการสอนผ่านระบบคลังหน่วยกิต (NCBS) โดยสามารถลงทะเบียนเรียนข้ามมหาวิทยาลัยได้ อาจเป็นความร่วมมือระหว่างประเทศหรือต่างประเทศ เพื่อสร้างนักกฎหมายที่มีคุณภาพทัดเทียมสากล มีการติดตามประเมินผลในการนำข้อมูลมาวิเคราะห์ เพราะสิ่งชี้วัดความสำเร็จของนักศึกษาได้ดีที่สุดคือนักศึกษาสามารถนำองค์ความรู้ที่ได้จากการเรียนไปประยุกต์ใช้ได้จริงในตลาดแรงงาน ซึ่งจะตรงกับเป้าหมายสูงสุดของมหาวิทยาลัย มุ่งสู่การเป็นมหาวิทยาลัยชั้นนำด้านการผลิตบัณฑิตนักปฏิบัติที่มีคุณภาพระดับสากล

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.1.1 โครงสร้างและรูปแบบของหลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิตในประเทศไทยสำหรับไปปรับใช้กับมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการวิจัยเชิงเอกสาร

ในปัจจุบันการจัดการศึกษาหลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิตต้องมีมาตรฐานไม่ต่ำกว่ามาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรีสาขาวิชานิติศาสตร์ พ.ศ. 2561 ตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง มาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรีสาขาวิชานิติศาสตร์ พ.ศ. 2561 โดยสาขาวิชานิติศาสตร์จะต้องมีลักษณะเป็นการการศึกษาในเชิงอุดมคติและเป็นแนวปฏิบัติของมหาวิทยาลัยในต่างประเทศจะครอบคลุมการศึกษาใน 3 มิติ ได้แก่ (1) ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ของหลักกฎหมาย หรือที่เรียกว่า วิชานิติศาสตร์เชิงข้อเท็จจริง (2) หลักกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน (กฎหมายบ้านเมือง: Positive law) หรือวิชานิติศาสตร์โดยแท้ และ (3) การตั้งคำถามเกี่ยวกับภารกิจหลักของกฎหมาย

โครงสร้างของหลักสูตรระดับปริญญาตรี สาขาวิชานิติศาสตร์ตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาวิชานิติศาสตร์จะต้องประกอบด้วย หมวดวิชาศึกษาทั่วไป หมวดวิชาเฉพาะ และหมวดวิชาเลือกเสรี ซึ่งมีหน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตร ไม่น้อยกว่า 120 หน่วยกิต แบ่งเป็น 3 หมวดวิชา คือ 1) หมวดวิชาศึกษาทั่วไป รวมไม่น้อยกว่า 30 หน่วยกิต 2) หมวดวิชาเฉพาะ รวมไม่น้อยกว่า 84 หน่วยกิต ประกอบด้วย กลุ่มวิชาแกน หรือวิชาบังคับทางกฎหมายรวมไม่น้อยกว่า 66 หน่วยกิต และกลุ่มวิชาเฉพาะด้าน หรือวิชาเลือกทางกฎหมายรวมไม่น้อยกว่า 12 หน่วยกิต และ 3) หมวดวิชาเลือกเสรี ให้ผู้เรียนได้เลือกจากบรรดาวิชาใด ๆ ที่เปิดสอนในสถาบันมีจำนวนหน่วยกิตรวมไม่น้อยกว่า 6 หน่วยกิต นอกจากนี้ทางสถาบันอาจมี หมวดวิชาโทในสาขาวิชาอื่น/วิชาสาขาอื่น ซึ่งตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาวิชานิติศาสตร์ พ.ศ. 2561 ไม่เป็นหมวดที่บังคับให้ต้องมีในหลักสูตรแต่หากสถาบันประสงค์อาจกำหนดให้ผู้เรียนศึกษาวิชาในสาขาวิชาอื่นเป็นวิชาโท หรือตามความสนใจหรือความถนัดของผู้เรียน ไม่จำเป็นต้องศึกษาเฉพาะแต่กลุ่มวิชาในสาขาใดสาขาหนึ่งให้เป็นวิชาโทเท่านั้น โดยจำนวนหน่วยกิตในหมวดนี้ให้เป็นไปตามเกณฑ์ของแต่ละสถาบันที่กำหนดขึ้นตามความเหมาะสม

โครงสร้างหลักสูตร/จำนวนหน่วยกิต ของหลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิตของมหาวิทยาลัยจำนวนทั้งหมด 6 แห่ง อันได้แก่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา และมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา มีการกำหนดโครงสร้างหลักสูตรตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรีสาขาวิชานิติศาสตร์ พ.ศ. 2561 ตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง มาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรีสาขาวิชานิติศาสตร์ พ.ศ. 2561 และได้มีการแบ่งกลุ่มวิชานิติศาสตร์ของแต่ละมหาวิทยาลัย เมื่อเปรียบเทียบโครงสร้างหลักสูตร/จำนวนหน่วยกิตของ 6 มหาวิทยาลัย ดังนี้

1. มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หลักสูตรปรับปรุง พุทธศักราช 2563 ประกอบด้วย 1) หมวดวิชาศึกษาทั่วไป มีจำนวนหน่วยกิตรวม 34 หน่วยกิต หมวดวิชาเฉพาะ 92 หน่วยกิต ประกอบด้วยกลุ่มวิชาแกน (วิชาบังคับทางกฎหมาย) 80 หน่วยกิต วิชาเฉพาะด้าน (วิชาเลือกทางกฎหมาย) 12 หน่วยกิต และวิชาเลือกเสรี 6 หน่วยกิต จำนวนหน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตร 132 หน่วยกิต

2. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ หลักสูตรปรับปรุง พุทธศักราช 2561 ประกอบด้วย 1) หมวดวิชาศึกษาทั่วไป 30 หน่วยกิต 2) หมวดวิชาเฉพาะ 93 หน่วยกิต วิชาแกน (วิชาบังคับทางกฎหมาย) 75 หน่วยกิต วิชาเฉพาะด้าน (วิชาเลือกทางกฎหมาย) 18 หน่วยกิต 3) วิชาเลือกเสรี 6 หน่วยกิต จำนวนหน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตร 129 หน่วยกิต

3. มหาวิทยาลัยรามคำแหง หลักสูตรปรับปรุง พุทธศักราช 2563 ประกอบด้วย 1) หมวดวิชาศึกษาทั่วไป 30 หน่วยกิต 2) หมวดวิชาเฉพาะ 104 หน่วยกิต วิชาแกน (วิชาบังคับทางกฎหมาย) 92 หน่วยกิต วิชาเฉพาะด้าน (วิชาเลือกทางกฎหมาย) 12 หน่วยกิต 3) วิชาเลือกเสรี 6 หน่วยกิต จำนวนหน่วยกิตรวมไม่น้อยกว่า 140 หน่วยกิต

4. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ประกอบด้วย 1) หมวดวิชาศึกษาทั่วไป 30 หน่วยกิต 2) หมวดวิชาเฉพาะ 108 หน่วยกิต วิชาแกน (วิชาบังคับทางกฎหมาย) 42 หน่วยกิต วิชาเฉพาะด้าน (วิชาเลือกทางกฎหมาย) 66 หน่วยกิต 3) วิชาเลือกเสรี 6 หน่วยกิต จำนวนหน่วยกิตรวมไม่น้อยกว่า 144 หน่วยกิต

5. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา หลักสูตรปรับปรุง พุทธศักราช 2559 ประกอบด้วย 1) หมวดวิชาศึกษาทั่วไป 30 หน่วยกิต 2) หมวดวิชาเฉพาะ 106 หน่วยกิต วิชาแกน (วิชาบังคับทางกฎหมาย) 15 หน่วยกิต วิชาเฉพาะด้าน (วิชาเลือกทางกฎหมาย) 86 หน่วยกิต วิชาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ 5 หน่วยกิต 3) วิชาเลือกเสรี 6 หน่วยกิต จำนวนหน่วยกิตรวมไม่น้อยกว่า 142 หน่วยกิต

6. มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ประกอบด้วย 1) หมวดวิชาศึกษาทั่วไป 30 หน่วยกิต 2) หมวดวิชาเฉพาะ 98 หน่วยกิต วิชาแกน (วิชาบังคับทางกฎหมาย) 86 หน่วยกิต วิชาเฉพาะด้าน (วิชาเลือกทางกฎหมาย) 12 หน่วยกิต 3) วิชาเลือกเสรี 6 หน่วยกิต จำนวนหน่วยกิตรวมไม่น้อยกว่า 134 หน่วยกิต

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก

โครงสร้างและรูปแบบหลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิตในประเทศไทย มีความเหมาะสมสำหรับนำไปปรับใช้กับมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล โดยต้องคำนึงถึงความโดดเด่นเฉพาะทางของมหาวิทยาลัย ดังนั้นหลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิตควรมีอัตลักษณ์เฉพาะของหลักสูตรของมหาวิทยาลัย เช่น ให้ความสำคัญกับกฎหมายธุรกิจ องค์กรธุรกิจ กฎหมายเกี่ยวกับวิชาชีพ ทรัพย์สินทางปัญญา แรงงาน และกฎหมายปกครอง เป็นต้น

นอกจากนี้โครงสร้างหลักสูตรควรจัดการศึกษาโดยสาขา ภาควิชา สังกัดคณะ หลังจากนั้นจึงค่อยพัฒนาเป็นคณะเมื่อหลักสูตรมีความพร้อม โดยระดับหลักสูตรอาจแบ่งออกเป็นปริญญาตรี 4 ปี หรือปริญญาต่อเนื่อง 3 ปี หรือระดับประกาศนียบัตร 2 ปี โดยจัดชุดรายวิชาต่าง ๆ ที่เปิดสอนให้ เป็นไปตามหลักสูตรและความเท่าทันต่อสถานการณ์โลก และควรพัฒนาตามมาตรฐานหลักสูตร พ.ศ. 2565 และรูปแบบการจัดการเรียนการสอนควรเน้นปฏิบัติการหรือเรียนรู้จากกรณีศึกษาจริง เพื่อสร้างอัตลักษณ์ที่แตกต่างจากสถาบันอื่น สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของสถาบันที่มุ่งเน้นผลิตบัณฑิตนักปฏิบัติ จึงต้องผสมผสานกับสาขาวิชาที่มหาวิทยาลัยเชี่ยวชาญ พัฒนาเป็นหลักสูตรพหุวิทยาการแบบผสมผสาน เช่น บัญชีผสมกับกฎหมาย วิศวกรรมและเทคโนโลยีผสมกับกฎหมาย อาจจะเน้นไปทางกฎหมายธุรกิจที่สามารถนำไปปรับใช้ได้ในทางปฏิบัติ เช่น ภาษี แรงงาน ทรัพย์สินทางปัญญา และการค้าระหว่างประเทศ เป็นต้น

การจะจัดหลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิตควรดำเนินการตามรูปแบบ 1) หลักสูตรทั่วไป 2) หลักสูตรภาคปกติหรือภาคนอกเวลาราชการ 3) หลักสูตรพหุวิทยาการหรือสหวิทยาการที่ผสมผสานสาขาวิชานิติศาสตร์ 4) หลักสูตรเฉพาะด้านเกี่ยวกับกฎหมายธุรกิจ และให้จัดการศึกษาสาขาวิชานิติศาสตร์โดยคณะ หรือสาขาวิชา ในหมวดศึกษาทั่วไป ควรเน้นให้ครบทุกศาสตร์ ในหมวดวิชาเฉพาะควรมีกฎหมายที่เกี่ยวกับ Trend ในปัจจุบัน ในหมวดวิชาเลือกเสรี ควรเน้นคุณธรรม หลักวิชาชีพนักกฎหมาย องค์ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันปราบปรามการทุจริต คอร์รัปชั่น ซึ่งเป็นคุณลักษณะบัณฑิตสาขานิติศาสตร์ ที่พึงประสงค์ ตามมาตรฐานคุณวุฒิ

การจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรนิติศาสตร์ ควรเป็นหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพเฉพาะ และมีมาตรฐานเช่นเดียวกับหลักสูตรนิติศาสตร์ในมหาวิทยาลัยอื่น ๆ ที่ได้เปิดการเรียนการสอน ทั้งนี้

ในอนาคตอาจจะต้องมีการขอรับรองมาตรฐานหลักสูตรนิติศาสตร์ จากเนติบัณฑิตยสภา ในพระบรมราชูปถัมภ์ และสภาพนายความ

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร เน้นผลิตบัณฑิตนักปฏิบัติ ดังนั้น หลักสูตรที่มีอยู่ในมหาวิทยาลัยควรเป็นหลักสูตรต่อยอด ที่เน้นการนำไปใช้ได้จริงในสาขาวิชาหรือหลักสูตรต่าง ๆ ที่มีการจัดการเรียนการสอนในปัจจุบันและอนาคต สำหรับโครงสร้างหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิตในประเทศไทยนั้น จะมีการเรียนสะสมหน่วยกิตตลอดหลักสูตร 4 ปี หรือ 8 ภาคการศึกษา ประมาณ 132 – 148 หน่วยกิต ซึ่งเป็นระบบการศึกษาที่เหมาะสมกับมหาวิทยาลัย นอกเหนือจากหลักสูตรภาคปกติ ควรจะต้องมีการเทียบโอนหน่วยกิตจากคณะหลักของตนเองได้ เพื่อเรียนสองปริญญา และเป็นการเปิดโอกาสให้นักศึกษาในคณะต่าง ๆ ได้ลงทะเบียนเทียบโอนรายวิชาศึกษาทั่วไป ได้ไปเรียนในวิชาต่าง ๆ ที่ตนเองสนใจ เพื่อรับปริญญาใบที่สองด้านกฎหมายได้

ในการประเมินผลการเรียนการสอนและการประเมินผลลัพ์ของผู้เรียนนั้น ต้องใช้การวัดตามมาตรฐานผลการเรียนรู้ของหลักสูตร ซึ่งต้องเป็นไปตามกฎหมายของกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม โดยมีการกำหนดผลลัพ์การเรียนรู้ไว้อย่างน้อย 4 ด้าน โดยอาจจะต้องสอดคล้องกับมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาวิชานิติศาสตร์ ที่กำหนดไว้ 5 ด้าน

ผลลัพ์การเรียนรู้ของผู้ที่สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ควรมีคุณลักษณะเพิ่มเติมเป็นพิเศษ และควรให้เป็นไปตามกฎกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม และให้เป็นไปตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี (ระดับอุดมศึกษา) สาขาวิชานิติศาสตร์ และตามมาตรฐานคุณวุฒิวิชาชีพของสภาวิชาชีพทางด้านกฎหมาย

การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิตในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลควรมีประสบการณ์ภาคสนาม (การฝึกงาน) ก่อนจบการศึกษาเป็นสิ่งสำคัญที่จะสร้างทักษะกระบวนการคิด และเป็นการสร้างประสบการณ์จริง จึงต้องมีการจัดการฝึกปฏิบัติงานวิชาชีพจริงในสถาบันหรือสถานประกอบการต่าง ๆ เพื่อเป็นการนำเอาความรู้ที่ได้ศึกษามานำไปใช้ในการฝึกปฏิบัติงานวิชาชีพได้จริง และเป็นการบูรณาการศาสตร์ต่าง ๆ นอกเหนือจากด้านกฎหมาย

การสะสมผลการเรียนรู้ในการพัฒนาตนเอง เป็นระบบการสะสมการเรียนรู้ในการพัฒนาความรู้ของผู้เรียนในอีกรูปแบบหนึ่ง เป็นหลักการที่ส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้ แต่อาจมีข้อจำกัดของแต่ละสถาบันการศึกษา เนื่องจากมีหลักเกณฑ์ วิธีการ และข้อจำกัดของสถาบันที่ต่างกัน

การประกันคุณภาพหลักสูตร ควรมีการประเมินด้วยระบบประกันคุณภาพการศึกษา การบริหารจัดการและการดำเนินกิจกรรม ตามภารกิจของสถานศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน

อย่างต่อเนื่อง โดยคนที่ต้องได้รับการประเมินจากบัณฑิต ผู้ใช้บัณฑิต ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย หรือผู้เกี่ยวข้องในหลาย ๆ หน่วยงาน ทั้งทางตรงและทางอ้อม

การสะสมหน่วยกิตที่เกี่ยวกับการฝึกปฏิบัติงานวิชาชีพ โดยมีการทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือทางวิชาการ (MOU) ร่วมกับสถาบันหรือสถานประกอบการต่างๆ เพื่อเป็นการเพิ่มช่องทางให้กับผู้เรียน และสุดท้ายคือการสร้างทักษะการสื่อสาร และการทำงานร่วมกับผู้อื่นด้วย และในบางสถาบัน หรือในบางหลักสูตรมีการสะสมประวัติผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ไม่ว่าจะเป็นการฝึกอบรมหลักสูตรต่าง ๆ ทั้งระยะสั้นและระยะยาว รวมถึงระบบเทียบโอนผลลัพธ์การเรียนรู้ในด้านต่าง ๆ จากระบบคลังหน่วยกิต ซึ่งต้องเป็นไปตามข้อบังคับของมหาวิทยาลัยฯ ที่ออกมารองรับการสะสมผลการเรียนรู้ดังกล่าวข้างต้น และการสะสมผลการเรียนรู้ในการพัฒนาตนเอง ต้องมีระบบและกลไกให้สอดคล้องกับนโยบายของมหาวิทยาลัย และสอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.) การจัดทำหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิตในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ควรมีการประกันคุณภาพผลลัพธ์การเรียนรู้จริง และการติดตามประเมินผลลัพธ์การเรียนรู้ดังกล่าว และนำไปใช้ปรับปรุงกระบวนการบริหารจัดการหลักสูตร และกระบวนการเรียนรู้ให้ได้ผลลัพธ์การเรียนรู้ ตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา ให้สอดคล้องกับกฎกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม และให้เป็นไปตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิวิชาชีพ สาขาวิชานิติศาสตร์

ผลการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม

โครงสร้างและรูปแบบของหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิตในประเทศไทยตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาวิชานิติศาสตร์ พ.ศ. 2561 การจัดการศึกษาหลักสูตรนิติศาสตร์ต้องมีมาตรฐานไม่ต่ำกว่ามาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรีสาขาวิชานิติศาสตร์ พ.ศ. 2561 ตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง มาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรีสาขาวิชานิติศาสตร์ พ.ศ. 2561 มหาวิทยาลัยได้จัดทำหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิตขึ้นมาตามบริบทของแต่ละมหาวิทยาลัยและมีอำนาจออกกฎระเบียบภายในของตนโดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติ

โครงสร้างและรูปแบบของหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิตในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลต้องมีการสร้างเอกลักษณ์ที่โดดเด่นเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือแก่ผู้ที่สนใจเข้าศึกษาต่อในสาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอาจมีการนำฐานความรู้ ความเชี่ยวชาญจากภูมิหลังหรือพื้นฐานในด้านที่แข็งแกร่งของมหาวิทยาลัยคือ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มาประยุกต์หรือบูรณาการกับการสร้างรายวิชาทางด้านนิติศาสตร์ โดยอาจมุ่งเน้นไปที่กฎหมายเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กฎหมายเกี่ยวกับปัญญาประดิษฐ์ กฎหมายเกี่ยวกับธุรกิจ กฎหมายเกี่ยวกับอิเล็กทรอนิกส์ กฎหมายเกี่ยวกับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเทคโนโลยีสารสนเทศ กฎหมายเกี่ยวกับอุตสาหกรรม

กฎหมายเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ กฎหมายเกี่ยวกับนวัตกรรม และอาจมีการจัดให้มีวิชาทักษะในการปฏิบัติงานด้านกฎหมาย การฝึกงาน สหกิจศึกษา จะช่วยให้ผู้เรียนได้พบสถานการณ์จริงในวิชาชีพ

5.1.2 บริบทและกฎระเบียบของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลและมหาวิทยาลัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำหลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิต

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการวิจัยเชิงเอกสาร

มหาวิทยาลัยได้จัดทำหลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิตขึ้นมาตามบริบทของแต่ละมหาวิทยาลัยและมีอำนาจออกกฎระเบียบภายในของตนโดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติ ซึ่งมีบทบัญญัติเฉพาะที่มีผลบังคับใช้โดยตรงกับมหาวิทยาลัยนั้น ๆ เมื่อเปรียบเทียบบริบทของแต่ละมหาวิทยาลัยในภาพรวมต่างก็มีบริบทที่แตกต่างกันออกไป เมื่อเปรียบเทียบกับภูมิหลังและบริบทของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ซึ่งอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษากระทรวงศึกษาธิการ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นมหาวิทยาลัยด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่สามารถจัดการศึกษาวิชาการและวิชาชีพชั้นสูง เน้นการปฏิบัติทั้งในระดับปริญญาตรี โท และเอกเพื่อรองรับการศึกษาต่อของผู้สำเร็จการศึกษาจากสถาบันอาชีวศึกษาเป็นหลัก นอกจากพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล พ.ศ. 2548 ที่ได้บัญญัติให้มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลเป็นสถาบันอุดมศึกษาด้านวิชาชีพและเทคโนโลยี มีวัตถุประสงค์ให้การศึกษา ส่งเสริมวิชาการและวิชาชีพชั้นสูงที่เน้นการปฏิบัติ ทำการสอน ทำการวิจัย ผลิตครูวิชาชีพ ให้บริการทางวิชาการในด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแก่สังคม ทะนุบำรุงศิลปและวัฒนธรรม และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยให้ผู้สำเร็จอาชีวศึกษามีโอกาสในการศึกษาต่อด้านวิชาชีพเฉพาะทางระดับปริญญาเป็นหลัก (มาตรา 7) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลเพื่อการจัดทำหลักสูตรนิติศาสตร์ถือว่ามีความท้าทายเป็นอย่างมากเมื่อเทียบกับจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งมีพัฒนาการมาจากโรงเรียนกฎหมายในกระทรวงยุติธรรม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ซึ่งมีพัฒนาการมาจากโรงเรียนกฎหมาย แต่มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลนั้น เป็นมหาวิทยาลัยด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ดังนั้นมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลจึงมีความจำเป็นต้องมีการสร้างเอกลักษณ์ที่โดดเด่นเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือแก่ผู้ที่สนใจเข้าศึกษาต่อในสาขาวิชานิติศาสตร์ อาจมีการนำฐานความรู้ ความเชี่ยวชาญจากภูมิหลังหรือพื้นฐานในด้านที่แข็งแกร่งของมหาวิทยาลัยคือ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มาประยุกต์หรือบูรณาการกับการสร้างรายวิชาทางด้านนิติศาสตร์ โดยอาจมุ่งเน้นไปที่ กฎหมายเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กฎหมายเกี่ยวกับปัญญาประดิษฐ์ กฎหมายเกี่ยวกับธุรกิจ กฎหมายเกี่ยวกับอิเล็กทรอนิกส์ กฎหมายเกี่ยวกับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเทคโนโลยีสารสนเทศ กฎหมายเกี่ยวกับอุตสาหกรรม กฎหมายเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ กฎหมายเกี่ยวกับนวัตกรรม และอาจมีการจัดให้มีวิชาทักษะในการปฏิบัติงาน

ด้านกฎหมาย การฝึกงาน สหกิจศึกษา จะช่วยให้ผู้เรียนได้พบสถานการณ์จริงในวิชาชีพหรือการประกอบอาชีพ เป็นต้น เพื่อสร้างความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของมหาวิทยาลัยและความเป็นสากลของนิติศาสตร์ (Global Law) การจัดทำและพัฒนาหลักสูตร กำหนดเป้าหมายเบื้องต้นกิจกรรมการเรียนการสอนและวัตถุประสงค์การเรียนการสอน การเลือกสรรเนื้อหาสาระเพื่อการอ่าน เขียน หัวข้อสำหรับการอภิปรายทั้งในและนอกห้องเรียนกำหนดระบบการจัดการเรียนการสอน ตลอดทั้งการทดลองที่เป็นประโยชน์และเหมาะสมกับการเรียนการสอนแต่ละวิชาในชั้นเรียน กำหนดวิธีการประเมินผลคุณภาพของหลักสูตรโดยจะต้องกำหนดให้เป็นไปตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา (Thai Qualifications Framework for Higher Education) คือ ต้องกำหนดหน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตร ไม่น้อยกว่า 120 หน่วยกิต แบ่งเป็น 3 หมวดวิชา คือ 1) หมวดวิชาศึกษาทั่วไป ควรกำหนดให้มีจำนวนหน่วยกิตรวมไม่น้อยกว่า 30 หน่วยกิต 2) หมวดวิชาเฉพาะ ควรกำหนดให้มีจำนวนหน่วยกิตรวมไม่น้อยกว่า 84 หน่วยกิต ประกอบด้วย กลุ่มวิชาแกน (วิชาบังคับทางกฎหมาย) มีจำนวนหน่วยกิตรวมไม่น้อยกว่า 66 หน่วยกิต และกลุ่มวิชาเฉพาะด้าน (วิชาเลือกทางกฎหมาย) มีจำนวนหน่วยกิตรวมไม่น้อยกว่า 12 หน่วยกิต 3) หมวดวิชาเลือกเสรี มีจำนวนหน่วยกิตรวมไม่น้อยกว่า 6 หน่วยกิต อีกทั้งกฎกระทรวงมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2565 ข้อ 7 ได้กำหนดมาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรีว่า หลักสูตรปริญญาตรีที่มีระยะเวลาการศึกษาปกติ 4 ปี มีจำนวนหน่วยกิตรวมไม่น้อยกว่า 120 หน่วยกิต และกฎกระทรวงมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2565 ข้อ 9 ได้กำหนดให้ 1) รายวิชาภาคทฤษฎีที่ใช้เวลาบรรยายหรืออภิปรายปัญหาไม่น้อยกว่า 15 ชั่วโมงต่อภาคการศึกษาปกติ ให้มีค่าเท่ากับหนึ่งหน่วยกิต 2) รายวิชาภาคปฏิบัติที่ใช้เวลาฝึกหรือทดลองไม่น้อยกว่า 30 ชั่วโมงต่อภาคการศึกษาปกติ ให้มีค่าเท่ากับหนึ่งหน่วยกิต 3) การฝึกงานหรือการฝึกภาคสนามที่ใช้เวลาฝึกไม่น้อยกว่า 45 ชั่วโมงต่อภาคการศึกษาปกติ ให้มีค่าเท่ากับหนึ่งหน่วยกิต ส่วนกิจกรรมการเรียนอื่นใดที่สร้างการเรียนรู้ นอกเหนือจากรูปแบบที่กำหนดข้างต้น การนับระยะเวลาในการทำกิจกรรมนั้นต่อภาคการศึกษาปกติให้มีค่าเท่ากับหนึ่งหน่วยกิต ให้เป็นไปตามที่สภาสถาบันอุดมศึกษากำหนดการวัดและการประเมินผลการเรียนรู้ ตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง มาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาวิชานิติศาสตร์ พ.ศ. 2561 ต้องเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรีของกระทรวงศึกษาธิการ โดยสถาบันเป็นผู้กำหนดเกณฑ์การวัดผลและเกณฑ์ขั้นต่ำของแต่ละรายวิชาอย่างสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้และวิธีการสอนของแต่ละรายวิชาการประกันคุณภาพหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ซึ่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 กำหนดให้สถาบันอุดมศึกษาอยู่ภายใต้การกำกับติดตามประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาจากรัฐโดยนำ

เกณฑ์มาตรฐานและระบบประกันคุณภาพการศึกษามาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานของสถาบันอุดมศึกษาประกอบด้วย “ระบบการประกันคุณภาพภายใน” และ “ระบบการประกันคุณภาพภายนอก” และพระราชบัญญัติการอุดมศึกษา พ.ศ. 2562 กำหนดให้สถาบันอุดมศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษา การประกันคุณภาพของสถาบันอุดมศึกษาในส่วนที่เกี่ยวกับการประเมินคุณภาพภายใน การติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา และการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการมาตรฐานการอุดมศึกษาประกาศกำหนด (มาตรา 62)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก

โครงสร้างและรูปแบบหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิตในประเทศไทย นำไปปรับใช้กับมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล โดยต้องคำนึงถึงความโดดเด่นเฉพาะทาง มีการบูรณาการร่วมกับหลักสูตรที่มีความเข้มแข็งเป็นลักษณะของหลักสูตรระดับปริญญาตรี ควบสองปริญญา เช่น หลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิตและหลักสูตรบัญชีบัณฑิต และควรมีหลักสูตรในระดับบัณฑิตศึกษาร่วมด้วย แต่ต้องคำนึงถึงหน่วยกิตการศึกษาไม่ให้มีมากเกินไปจนความจำเป็น เพื่อไม่เป็นการสร้างภาระให้กับผู้เรียน และวิชาชีพเฉพาะควรกำหนดไว้เฉพาะวิชาที่จำเป็นและให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน เพื่อไม่เป็นการสร้างภาระให้กับผู้เรียน และวิชาชีพเฉพาะควรกำหนดไว้เฉพาะวิชาที่จำเป็นและให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน เลือกเรียนในรายวิชาเลือกตามความต้องการและต้องสร้างความเป็นเอกลักษณ์ให้หลักสูตรนิติศาสตร์ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

บริบทของมหาวิทยาลัย คือ มีความเป็นวิชาชีพเฉพาะทาง ดังนั้น หลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิตควรมีอัตลักษณ์เฉพาะของหลักสูตรของมหาวิทยาลัย เช่น ให้ความสำคัญกับกฎหมายธุรกิจ องค์กรธุรกิจ กฎหมายเกี่ยวกับวิชาชีพ ทฤษฎีเส้นทางปัญญา แรงงาน และกฎหมายปกครอง เป็นต้น นอกจากนี้โครงสร้างหลักสูตรควรจัดการศึกษาโดยสาขา ภาควิชา สังกัดคณะ หลังจากนั้นจึงค่อยพัฒนาเป็นคณะเมื่อหลักสูตรมีความพร้อม โดยระดับหลักสูตรอาจแบ่งออกเป็นปริญญาตรี 4 ปี หรือปริญญาต่อเนื่อง 3 ปี หรือระดับประกาศนียบัตร 2 ปี โดยจัดชุดรายวิชาต่าง ๆ ที่เปิดสอนให้เป็นไปตามหลักสูตรและความเท่าทันต่อสถานการณ์โลก และควรพัฒนาตามมาตรฐานหลักสูตร พ.ศ. 2565 และรูปแบบการจัดการเรียนการสอนควรเน้นปฏิบัติการหรือเรียนรู้จากกรณีศึกษาจริง เพื่อสร้างอัตลักษณ์ที่แตกต่างจากสถาบันอื่น สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของสถาบันที่มุ่งเน้นผลิตบัณฑิตนักปฏิบัติ จึงต้องผสมผสานกับสาขาวิชาที่มหาวิทยาลัยเชี่ยวชาญ พัฒนาเป็นหลักสูตรพหุวิทยาการแบบผสมผสาน เช่น บัญชีผสมกับกฎหมาย วิศวกรรมและเทคโนโลยีผสมกับกฎหมาย อาจจะเน้นไปทางกฎหมายธุรกิจที่สามารถนำไปปรับใช้ได้ในทางปฏิบัติ เช่น ภาษี แรงงาน ทฤษฎีเส้นทางปัญญา และการค้าระหว่างประเทศ เป็นต้น

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร เน้นผลิตบัณฑิตนักปฏิบัติ ดังนั้น หลักสูตรที่มีอยู่ในมหาวิทยาลัยควรเป็นหลักสูตรต่อยอด ที่เน้นการนำไปใช้ได้จริงในสาขาวิชาหรือหลักสูตรต่าง ๆ ที่มีการจัดการเรียนการสอนในปัจจุบันและอนาคต สำหรับโครงสร้างหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิตในประเทศไทยนั้น จะมีการเรียนสะสมหน่วยกิตตลอดหลักสูตร 4 ปี หรือ 8 ภาคการศึกษา ประมาณ 132 – 148 หน่วยกิต ซึ่งเป็นระบบการศึกษาที่เหมาะสมกับมหาวิทยาลัย นอกเหนือจากหลักสูตรภาคปกติ ควรจะต้องมีการเทียบโอนหน่วยกิตจากคณะหลักของตนเองได้ เพื่อเรียนสองปริญญา และเป็นการเปิดโอกาสให้นักศึกษาในคณะต่าง ๆ ได้ลงทะเบียนเทียบโอนรายวิชาศึกษาทั่วไป ได้ไปเรียนในวิชาต่าง ๆ ที่ตนเองสนใจ เพื่อรับปริญญาใบที่สองด้านกฎหมายได้

3. โครงสร้างและรูปแบบของหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิตในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ต้องมีความสอดคล้องกับบริบทของมหาวิทยาลัย เช่น กฎหมายธุรกิจ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กฎหมายสิ่งแวดล้อม กฎหมายก่อสร้าง การร่างสัญญาและเจรจาด้านธุรกิจ และเป็นการจัดหลักสูตรแบบเฉพาะทาง ทั้งนี้ การจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรนิติศาสตร์ ควรเป็นหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพเฉพาะและมีมาตรฐานเช่นเดียวกับหลักสูตรนิติศาสตร์ในมหาวิทยาลัยอื่น ๆ ที่ได้เปิดการเรียนการสอน การจัดการศึกษาโดยสาขา ภาควิชา สังกัดคณะ ระดับปริญญาตรี 4 ปี หรือปริญญาต่อเนื่อง 3 ปี หรือระดับประกาศนียบัตร 2 ปี มีการเทียบโอนหน่วยกิตจากคณะหลักของตนเองได้ ในหมวดศึกษาทั่วไป ควรเน้นให้ครบทุกศาสตร์ ในหมวดวิชาเลือกเสรี ควรเน้นคุณธรรม หลักวิชาชีพนักกฎหมาย องค์ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันปราบปรามการทุจริต คอร์รัปชัน ซึ่งเป็นคุณลักษณะบัณฑิต สาขานิติศาสตร์ ที่พึงประสงค์ ตามมาตรฐานคุณวุฒิ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม

แต่ละมหาวิทยาลัยได้จัดทำหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิตขึ้นมาตามบริบทของแต่ละมหาวิทยาลัยและมีอำนาจออกกฎระเบียบภายในของตนโดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติ ซึ่งมีบทบัญญัติเฉพาะที่มีผลบังคับใช้โดยตรงกับมหาวิทยาลัยนั้น ๆ ภูมิหลังและบริบทของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ซึ่งเป็นสถาบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษาที่ได้รับการสถาปนาจาก “วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา” ให้เป็นมหาวิทยาลัยสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลจึงได้ปรับปรุงแก้ไขกฎหมายเดิม และยกร่างเป็นพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลโดยมีการรวมกลุ่มวิทยาเขตจัดตั้งเป็น “มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล” จำนวน 9 แห่ง ซึ่งอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษากระทรวงศึกษาธิการ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นมหาวิทยาลัยด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่สามารถจัดการศึกษาวิชาการและวิชาชีพชั้นสูง เน้นการปฏิบัติทั้งในระดับปริญญาตรี โท และเอกเพื่อรองรับการศึกษาต่อของผู้สำเร็จการศึกษาจากสถาบันอาชีวศึกษาเป็นหลัก วัตถุประสงค์ให้การศึกษา ส่งเสริมวิชาการและวิชาชีพชั้นสูงที่เน้นการ

ปฏิบัติ ทำการสอน ทำการวิจัย ผลิตครูวิชาชีพ ให้บริการทางวิชาการในด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแก่สังคม ทะนุบำรุงศิลปและวัฒนธรรม และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยให้ผู้สำเร็จอาชีวศึกษามีโอกาสในการศึกษาต่อด้านวิชาชีพเฉพาะทางระดับปริญญาเป็นหลัก (มาตรา 7)

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลต้องมีการสร้างเอกลักษณ์ที่โดดเด่นเพื่อสร้างค่าน้ำเชื่อถือแก่ผู้ที่สนใจเข้าศึกษาต่อในสาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอาจมีการนำฐานความรู้ ความเชี่ยวชาญจากภูมิหลังหรือพื้นฐานในด้านที่แข็งแกร่งของมหาวิทยาลัยคือ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มาประยุกต์หรือบูรณาการกับการสร้างรายวิชาทางด้านนิติศาสตร์ โดยอาจมุ่งเน้นไปที่กฎหมายเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

เพื่อสร้างความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของมหาวิทยาลัยและความเป็นสากลของนิติศาสตร์ (Global Law) ให้มีกลุ่มวิชาสอดคล้องกับบริบทของมหาวิทยาลัย หรือเป็นการบูรณาการเนื่องจากเราเป็นมหาวิทยาลัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เช่นนิติศาสตร์ร่วมกับบัญชี นิติศาสตร์ร่วมกับวิศวกรรม อีกส่วนหนึ่งในกลุ่มของผู้ใช้บัณฑิต ไม่ว่าจะป็นราชการหรือบริษัทเอกชน ก็อยากได้บัณฑิตที่มีความรู้ด้านกฎหมาย การจัดหลักสูตรควรดำเนินการทั้งหลักสูตรพหุวิทยาการหรือสหวิทยาการที่ผสมผสานสาขาวิชานิติศาสตร์ ซึ่งควรเปิดการสอนตามปกติ โครงสร้างรูปแบบของหลักสูตรนิติศาสตร์ควรมีส่วนที่เป็นกฎหมายธุรกิจ วิชาชีพ แรงงาน ทรัพย์สินทางปัญญา ฯ หมดศึกษาทั่วไปควรเน้น การจัดการเรียนการสอนควรมีวิธีการสอนให้ความรู้ สร้างองค์ความรู้ ใช้กรณีศึกษาเสริม เน้นการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และแนะนำว่าควรจะเป็นการบรรยายแบบ Active Learning เพื่อให้นักศึกษาเป็นศูนย์กลางในการมีส่วนร่วม

การประเมินผลลัพธ์ พิจารณาในเรื่องของการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตร ตามกฎกระทรวงใหม่ปี 2565 ซึ่งกำหนดให้อย่างน้อย 4 ด้าน ประสพการณ์ภาคสนาม เป็นในเรื่องของการฝึกงาน คณะนิติศาสตร์มีศาลจำลองอยู่แล้ว แล้วก็มีการฝึกงานด้วย ตามที่ มทร. ก็มีการฝึกงานอยู่แล้วก็สอดคล้องกัน เน้นปฏิบัติเลย การประกันคุณภาพ ทุกหลักสูตรต้องทำ

สะสมผลการเรียนรู้ หรือการเรียนรู้ตลอดชีวิต ให้สถาบันสร้างหลักเกณฑ์วิธีการบริหารจัดการเรียนการสอนให้ไปในทิศทางเดียวกัน ในการของการสะสมหน่วยกิต ตามมาตรฐานหลักสูตรใหม่ไม่จำเป็นต้องกำหนดระยะเวลา

5.2 อภิปรายผล

โครงสร้างและรูปแบบของหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิตในประเทศไทยสำหรับไปปรับใช้กับมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนครนั้นแน่นอนว่า มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลต้องมีการจัดทำร่างหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิตที่มีมาตรฐานไม่ต่ำกว่ามาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรีสาขาวิชานิติศาสตร์ พ.ศ. 2561 ตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง มาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี

สาขาวิชานิติศาสตร์ พ.ศ. 2561 เพื่อเป็นมาตรฐานของโครงสร้างหลักสูตร โดยโครงสร้างของหลักสูตรระดับปริญญาตรี สาขาวิชานิติศาสตร์ตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาวิชานิติศาสตร์ นั้นจะต้องประกอบด้วย หมวดวิชาศึกษาทั่วไป หมวดวิชาเฉพาะ และหมวดวิชาเลือกเสรี โดยมีจำนวนหน่วยกิตในแต่ละหมวดและหน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตรให้เป็นไปตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรีที่มีผลใช้บังคับในปัจจุบันคือ หน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตร ไม่น้อยกว่า 120 หน่วยกิต แบ่งเป็น 3 หมวดวิชา คือ 1) หมวดวิชาศึกษาทั่วไป ให้มีจำนวนหน่วยกิตรวมไม่น้อยกว่า 30 หน่วยกิต 2) หมวดวิชาเฉพาะ ให้มีจำนวนหน่วยกิตรวมไม่น้อยกว่า 84 หน่วยกิต โดยหมวดวิชาเฉพาะนั้นต้องประกอบด้วย กลุ่มวิชาแกน หรือวิชาบังคับทางกฎหมายโดยต้องมีจำนวนหน่วยกิตรวมไม่น้อยกว่า 66 หน่วยกิต และกลุ่มวิชาเฉพาะด้านหรือวิชาเลือกทางกฎหมาย และโดยต้องมีจำนวนหน่วยกิตรวมไม่น้อยกว่า 12 หน่วยกิต 3) หมวดวิชาเลือกเสรี โดยต้องมีจำนวนหน่วยกิตรวมไม่น้อยกว่า 6 หน่วยกิต ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มวิชาชีพนักกฎหมายว่า หากพิจารณาโครงสร้างและรูปแบบหลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิตตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง มาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาวิชานิติศาสตร์ พ.ศ. 2561 (มคอ.1) นับว่าเป็นมาตรฐานกลางที่มีความเหมาะสมในการนำไป ปรับใช้กับการเรียนการสอนด้านนิติศาสตร์ในสถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ รวมทั้งมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล หากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลจะดำเนินการเพื่อจัดให้มีการเรียนการสอนในหลักสูตรดังกล่าวนี้ย่อมสามารถทำได้โดยวางมาตรฐานความพร้อมของมหาวิทยาลัยควบคู่กับมาตรฐานการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา ตามกฎกระทรวง มาตรฐานการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2565 ประกอบประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง มาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาวิชานิติศาสตร์ พ.ศ. 2561

แต่อย่างไรก็ตามการจัดทำหลักสูตรนิติศาสตร์ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลนั้นยังถือว่ามีความท้าทายเป็นอย่างมากเมื่อเทียบกับมหาวิทยาลัยอื่น ๆ อาทิ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ที่เป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐจัดการศึกษาในระบบปิด อีกทั้งจากการจัดอันดับสถาบันการศึกษานั้นอันดับของประเภทมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐที่จัดการศึกษาในระบบปิดถูกจัดอยู่ในอันดับที่สูงกว่าประเภทอื่น ๆ เป็นอย่างมาก นอกจากนี้มหาวิทยาลัยดังกล่าวยังเป็นมหาวิทยาลัยที่มีประวัติศาสตร์และมีพัฒนาการมาจากโรงเรียนกฎหมาย ซึ่งมีความแตกต่างจากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลที่เป็นมหาวิทยาลัยของรัฐจัดการศึกษาในระบบปิดและเป็นสถาบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษาที่ได้รับการสถาปนาจากวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษามาเป็นมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลที่เป็นมหาวิทยาลัยด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ดังนั้นมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลจึงมีความจำเป็นที่จะต้องนำเอาเอกลักษณ์ทางวิชาการของ

มหาวิทยาลัยมาประยุกต์หรือบูรณาการสร้างหลักสูตรนิติศาสตร์เพื่อใช้ในเชิงการแข่งขันทางวิชาการ รวมถึงการสร้างบัณฑิตที่มีคุณภาพ แต่อย่างไรก็ตามถึงแม้จะมีความแตกต่างกัน มหาวิทยาลัยต่าง ๆ ก็ย่อมต้องมุ่งการสร้างประสิทธิผลแก่หลักสูตรและองค์กรเพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือและสามารถสร้างผลผลิตของมหาวิทยาลัยที่มีคุณภาพ ดังที่ รัฐพงศ์ บุญญานวัตร (2563) ที่ได้ชี้ให้เห็นว่า สถาบันอุดมศึกษาที่กระจายอยู่ทั่วประเทศทุกสถาบันต่างมีความเป็นมาหรือพัฒนาการที่แตกต่างกันไปที่สำคัญไม่ว่าสภาพการณ์การเปลี่ยนแปลงของโลกจะเป็นเช่นไรก็ตามทุกสถาบันล้วนแล้วแต่มีความมุ่งมั่นที่จะบริหารจัดการให้องค์กรของตนเองมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลภายใต้วิสัยทัศน์ พันธกิจที่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติที่กำหนด และการจัดทำหลักสูตรที่มีคุณภาพนั้น Saylor and Alexander (1974) ได้ให้กระบวนการจัดทำและพัฒนาหลักสูตรคือ 1) ควรพิจารณาและการกำหนดเป้าหมายเบื้องต้นให้ชัดเจนว่าเป้าหมายเพื่ออะไร โดยจะต้องกำหนดทั้งในโดยรวมและส่วนย่อยของหลักสูตรนั้น ๆ อย่างชัดเจน 2) ควรกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนและวัตถุประสงค์การเรียนการสอน การเลือกสรรเนื้อหาสาระเพื่อการอ่าน เขียน หัวข้อสำหรับการอภิปรายทั้งในและนอกห้องเรียน 3) การกำหนดระบบการจัดการเรียนการสอน ตลอดทั้งการทดลองที่เป็นประโยชน์และเหมาะสมกับการเรียนการสอนแต่ละวิชาในชั้นเรียน 4) ควรพิจารณากำหนดวิธีการประเมินผลคุณภาพของหลักสูตร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของประกิจ บุญมี (2563) ทิศทางการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิตของสถาบันอุดมศึกษาในทศวรรษหน้า (พ.ศ.2563-2572) จะต้องมียุทธศาสตร์ประกอบด้านหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการประเมินหลักสูตร ด้านอาจารย์ผู้สอน ด้านนักศึกษา ด้านสิ่งสนับสนุนการจัดการเรียนการสอน ที่สำคัญควรมีการเปิดรับฟังความเห็นจากบุคคลที่เกี่ยวข้องของหลายฝ่ายตามแนวคิดของ Cooler and Grotelueschen (1971) ที่ได้กล่าวว่า กระบวนการจัดทำหลักสูตรที่ครอบคลุมนั้นควรจะมีกระบวนการตัดสินใจของบุคคลที่เกี่ยวข้องหลายฝ่าย เนื่องจากในแต่ละฝ่ายต่างก็ให้ความสำคัญในสาขาที่ตนสนใจและแต่ละฝ่ายอาจจะมีผู้เชี่ยวชาญในแต่ละสาขาวิชาหลายคนแล้วรวมกันเป็นกลุ่มนักพัฒนาหลักสูตร ซึ่งแต่ละคนก็นำเอาความเชื่อ ทัศนคติ ค่านิยม และเหตุผลของตนที่มีอยู่มาเป็นหลักในการตัดสินใจที่จะเลือกเอาอะไร ในแต่ละองค์ประกอบของแต่ละหลักสูตร การตัดสินใจที่จะเลือกเอาอะไรในแต่ละองค์ประกอบนั้น จะเป็นกระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างเหตุผลทางปรัชญา ความต้องการ จุดมุ่งหมายหลักสูตร เนื้อหาสาระ วิธีสอน และรูปแบบหลักสูตรจากแต่ละบุคคล ซึ่งการได้รับแนวคิดที่หลากหลายจากศาสตร์หรือสาขาวิชานั้นจะสามารถช่วยจัดทำหลักสูตรนิติศาสตร์ที่มีความสอดคล้องกับโลกปัจจุบันและพลวัตของสังคมตามความต้องการของตลาดวิชาการหรือตลาดอาชีพได้

งานวิจัยฉบับนี้ได้มีการดำเนินงานตามแนวคิดของ Cooler and Grotelueschen (1971) กล่าวคือ มีกระบวนการเก็บข้อมูลแบบพหุวิธีทั้งจากการวิจัยเชิงเอกสาร การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่มเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่มีคุณภาพ มีความครบถ้วน มีความน่าเชื่อถือ และมีความหลากหลาย ซึ่งเมื่อพิจารณาบริบทของเอกสารคือ นโยบาย ยุทธศาสตร์ และทิศทางการพัฒนาของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพบว่า มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลมีการมุ่งเน้นการผลิตและพัฒนากำลังคนด้านวิชาชีพและเทคโนโลยีขั้นสูง พัฒนางานวิจัยและนวัตกรรมเพื่อรองรับอุตสาหกรรมเป้าหมายของประเทศ ทั้งนี้ยังได้ดำเนินการจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนครระยะ 15 ปี (พ.ศ. 2560 - 2574) ซึ่งครอบคลุมการพัฒนามหาวิทยาลัยให้เป็นมหาวิทยาลัยดิจิทัล ก้าวสู่สถาบันการศึกษาที่มีระบบการจัดการเรียนการสอน คุณภาพและมีความก้าวหน้าทางวิชาการ เป็นองค์กรแห่งการสร้างสรรค์ความรู้ด้านเทคโนโลยีนวัตกรรมที่สร้างสรรค์พัฒนาศักยภาพคนเพื่อส่งเสริมสังคมให้มีคุณภาพและเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาประเทศไทยยุค 4.0 ซึ่งจะเห็นได้ชัดว่า มหาวิทยาลัยมีความมุ่งมั่นที่จะทำให้สถาบันมีการตอบสนองต่อความต้องการของตลาดในโลกอนาคตและโลกาภิวัตน์ ดังนั้นการร่างหลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิตของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลนั้นควรมีการนำฐานความรู้ ความเชี่ยวชาญจากภูมิหลังหรือพื้นฐานในด้านที่แข็งแกร่งของมหาวิทยาลัยคือ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มาประยุกต์หรือบูรณาการกับการสร้างรายวิชาทางด้านนิติศาสตร์ โดยอาจมุ่งเน้นไปที่กฎหมายเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กฎหมายเกี่ยวกับปัญญาประดิษฐ์ กฎหมายเกี่ยวกับธุรกิจ กฎหมายเกี่ยวกับอิเล็กทรอนิกส์ กฎหมายเกี่ยวกับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเทคโนโลยีสารสนเทศ กฎหมายเกี่ยวกับอุตสาหกรรม กฎหมายเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ กฎหมายเกี่ยวกับนวัตกรรม กฎหมายเกี่ยวกับวิชาชีพ ทรัพย์สินทางปัญญา แรงงาน และกฎหมายปกครอง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มผู้บริหารหลักสูตรว่า หากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลจะจัดให้มีหลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิตนั้นต้องมีความสอดคล้องกับบริบทของมหาวิทยาลัย และความเป็นสถานศึกษาที่มีการเรียนการสอนด้านวิชาชีพมาก่อนย่อมมีความเป็นวิชาชีพเฉพาะทาง และหลักสูตรนิติศาสตร์ที่จะเปิดขึ้นมาจึงควรมีอัตลักษณ์เฉพาะของหลักสูตรของมหาวิทยาลัย เช่น ให้ความสำคัญกับกฎหมายธุรกิจ องค์กรธุรกิจ กฎหมายเกี่ยวกับวิชาชีพ ทรัพย์สินทางปัญญา ทั้งนี้ยังสอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มว่า มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอาจมีการนำฐานความรู้ ความเชี่ยวชาญจากภูมิหลังหรือพื้นฐานในด้านที่แข็งแกร่งของมหาวิทยาลัยคือ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มาประยุกต์หรือบูรณาการกับการสร้างรายวิชาทางด้านนิติศาสตร์ โดยอาจมุ่งเน้นไปที่กฎหมายเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กฎหมายเกี่ยวกับปัญญาประดิษฐ์ กฎหมายเกี่ยวกับธุรกิจ กฎหมายเกี่ยวกับอิเล็กทรอนิกส์ กฎหมายเกี่ยวกับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเทคโนโลยีสารสนเทศ กฎหมายเกี่ยวกับอุตสาหกรรม กฎหมายเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ กฎหมายเกี่ยวกับนวัตกรรม และอาจมีการจัดให้มีวิชาทักษะในการปฏิบัติงาน

ด้านกฎหมาย การฝึกงาน สหกิจศึกษา จะช่วยให้ผู้เรียนได้พบสถานการณ์จริงในวิชาชีพหรือการประกอบอาชีพ เป็นต้น เพื่อสร้างความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของมหาวิทยาลัยและความเป็นสากลของนิติศาสตร์ (Global Law)

สำหรับการจัดหมวดหมู่การศึกษาของหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิตที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลนั้นพบว่า 1) หมวดศึกษาทั่วไป ควรเน้นให้ครบทุกศาสตร์เพื่อสามารถสร้างคนให้ออกไปทำหน้าที่พลเมืองที่ดี ซึ่งประกอบด้วย หมวดวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ หมวดมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ หมวดสหศาสตร์ และ หมวดภาษาต่างประเทศ อีกทั้งควรเพิ่มกลุ่มวิชาด้านเทคโนโลยีและแนวโน้มใหม่ ๆ ของสังคมโลก และ Soft skills ที่จำเป็นสำหรับการเป็นพลเมืองโลกที่ดีตามความเชี่ยวชาญของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล และควรเน้นเสริมสร้างความเป็นมนุษย์ให้พร้อมกับโลกปัจจุบันและอนาคต ให้เป็นผู้ใฝ่รู้และมีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 คือ ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะสารสนเทศ สื่อ เทคโนโลยี และทักษะชีวิตและอาชีพ 2) หมวดวิชาเฉพาะ ควรเป็นรายวิชากฎหมายมีการผสมผสานกับสาขาวิชาที่มหาวิทยาลัยเชี่ยวชาญดังที่กล่าวไปข้างต้น และควรพัฒนาเป็นหลักสูตรพหุวิทยาการแบบผสมผสาน 3) หมวดวิชาเลือกเสรี เป็นรายวิชาที่ขึ้นอยู่กับแต่ละหลักสูตรหรือคณะว่าจะเปิดรายวิชาอะไร แต่จากการรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกสามารถสรุปได้ว่า ควรเน้นคุณธรรม หลักวิชาชีพนักกฎหมาย องค์กรความรู้เกี่ยวกับการป้องกันปราบปรามการทุจริต คอร์รัปชั่น ซึ่งเป็นคุณลักษณะบัณฑิต สาขานิติศาสตร์ ที่พึงประสงค์ ตามมาตรฐานคุณวุฒิ ซึ่งเน้นกฎหมายธุรกิจ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เช่น กฎหมายสิ่งแวดล้อม กฎหมายก่อสร้าง การร่างสัญญาและเจรจาด้านธุรกิจ และควรเป็นการจัดหลักสูตรแบบเฉพาะทางควรมีการจัดวิชากฎหมายที่เกี่ยวกับงานด้านบัญชี บริหารธุรกิจ กฎหมายวิศวกรรม เทคโนโลยี การจัดการเพื่อการค้า การลงทุน และห่วงโซ่อุปทาน รวมถึงควรมีกระบวนการในการติดตามและประเมินผลผู้เรียนเกี่ยวกับความรู้เพิ่มเติมในกฎหมายต่าง ๆ เช่น กฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม กฎหมายเกี่ยวกับเทคโนโลยี เป็นต้น

ส่วนรูปแบบการจัดการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลนั้นพบว่ามีการมุ่งเน้นผลิตบัณฑิตให้กลายเป็นนักปฏิบัติ ดังนั้นรูปแบบการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิตของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลจึงควรมุ่งเน้นไปที่การเรียนรู้จากกรณีศึกษาจริงหรือปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมอันจะเป็นการสร้างอัตลักษณ์ที่แตกต่างจากสถาบันอื่น ๆ ซึ่งจะสามารถสร้างแรงจูงใจได้ อีกทั้งด้วยพื้นฐานของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลนั้นเป็นมหาวิทยาลัยที่เชี่ยวชาญด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี จึงควรที่จะต้องผสมผสานกับสาขาวิชาที่มหาวิทยาลัยเชี่ยวชาญ หรืออาจพัฒนาเป็นหลักสูตรพหุวิทยาการแบบผสมผสาน เช่น เทคโนโลยีกับกฎหมาย นวัตกรรมกับกฎหมาย ปัญญาประดิษฐ์กับกฎหมาย วิศวกรรมและเทคโนโลยีผสมกับกฎหมาย หรืออาจจะเน้นไปทางกฎหมายธุรกิจที่สามารถนำไปปรับใช้ได้ในทางปฏิบัติ เช่น ภาษี แรงงาน ทรัพย์สิน

ทางปัญญา และการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดเห็นที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยส่วนใหญ่ได้ให้ความเห็นว่า ควรดำเนินการรูปแบบหลักสูตรเฉพาะด้านเกี่ยวกับกฎหมายธุรกิจ หลักสูตรพหุวิทยาการหรือสหวิทยาการที่ผสมผสานสาขาวิชานิติศาสตร์ อีกทั้งการดำเนินการรูปแบบ หลักสูตรพหุวิทยาการนั้นอาจนำไปสู่การสร้างนวัตกรรมทางกฎหมายและเพื่อเป็นทางเลือกให้แก่ผู้ สนใจหลายภาคส่วนทั้งภาคเอกชน ภาครัฐ ภาคประชาสังคม การเรียนรู้จากกรณีศึกษาจริงหรือ ปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมนั้นนอกจากจะเป็นสิ่งที่ต้องเรียนในห้องเรียนแล้ว การได้ฝึก ประสบการณ์วิชาชีพเนื่องจากจะเป็นการให้ผู้เรียนได้เข้าสู่สนามจริง ๆ แล้วนั้นยังเป็นการให้ผู้เรียนได้ ประยุกต์ใช้องค์ความรู้ที่ได้จากภาคทฤษฎีมาใช้ในการปฏิบัติอีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดที่ได้ จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มผู้บริหารของบางวิทยาเขตของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลว่า ควรมีการฝึกประสบการณ์วิชาชีพเพื่อเสริมสร้างความเชี่ยวชาญในศาสตร์ให้กับผู้สำเร็จการศึกษาจาก การได้ปฏิบัติงานจริง ให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์ มีความพร้อมในวิชาชีพของตนเอง รวมถึงทักษะการ ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นในหลักสูตรจึงควรมีการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาที่เป็นการ ฝึกปฏิบัติงานวิชาชีพ เพื่อสร้างความเข้าใจ สร้างทักษะ สร้างกระบวนการคิด รวมทั้งการแก้ไขปัญหา และสถานการณ์ต่าง ๆ เฉพาะหน้าได้ และเป็นการเตรียมตัวก่อนที่จะเข้าสู่โลกแห่งการทำงานจริงใน อนาคต

ดังนั้น แนวทางการจัดทำหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิตของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล และให้เป็นไปตามมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาระดับอุดมศึกษาและมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา นั้นควรให้เป็นไปตามมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาระดับอุดมศึกษา และมาตรฐานคุณวุฒิ ระดับอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยควรกำหนดเป้าหมายและผลลัพธ์การดำเนินงานให้ชัดเจน เน้นกลไก ตามยุทธศาสตร์การจัดการเรียนการสอนโดยการกำหนด นิยาม คุณลักษณะ ตัวชี้วัดที่ตรงประเด็น ต่ออัตลักษณ์ของบัณฑิตตามหลักสูตรเน้นกฎหมายที่สอดคล้องตอบโจทย์กับพันธกิจของมหาวิทยาลัย รวมไปถึงการเน้นกฎหมายที่สามารถประยุกต์หรือบูรณาการร่วมกับศาสตร์ตามความเชี่ยวชาญของ มหาวิทยาลัยด้วย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มผู้บริหารหลักสูตรว่า ควร มีรายวิชาในหลักสูตรที่เป็นอัตลักษณ์ของนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล เน้นกฎหมายที่ สอดคล้องตอบโจทย์กับพันธกิจของมหาวิทยาลัย เช่น กฎหมายเกี่ยวกับเทคโนโลยี ทรัพย์สินทาง ปัญญา อาจารย์ประจำด้านนิติศาสตร์หรือที่เกี่ยวข้องให้เพียงพอและมีคุณสมบัติครบถ้วน เพื่อให้เกิด การคงอยู่ที่ยาวนานของหลักสูตร รวมทั้งสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้เรียน โดยแนวทางการจัดทำควร คำนึงถึงคุณภาพของบัณฑิตผู้สำเร็จการศึกษา โดยสร้างระบบการประกันคุณภาพที่ทำให้แสดงให้เห็นถึง ผลลัพธ์ของการเรียนรู้ และควรสร้างระบบการประเมินการเรียนรู้ที่ถูกต้องและถูกหลักธรรมาภิบาลมี การติดตามประเมินผลของการเรียนรู้จะทำให้ใช้ปรับปรุงกระบวนการบริหารจัดการและพัฒนา

หลักสูตร และยังคงให้ความสำคัญกับ Learning Outcomes เพื่อจะได้สอดคล้องกับเป้าหมายของมหาวิทยาลัยในการผลิตบัณฑิตนักปฏิบัติ อีกทั้งการปฏิบัติยังเป็นสิ่งที่ชี้วัดความสำเร็จของผู้เรียนได้ดีที่สุดและชัดเจนที่สุด และก็ยังสอดคล้องกับแนวคิดที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มผู้บริหารของบางวิทยาเขตของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลว่าควรจัดทำหลักสูตรให้มีเอกลักษณ์ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล กำหนดเป้าหมายและผลลัพธ์การดำเนินงานให้ชัดเจน เน้นกลไกตามยุทธศาสตร์การจัดการเรียนการสอน โดยการกำหนด นโยบาย คุณลักษณะ ตัวชี้วัดที่ตรงประเด็น ต่ออัตลักษณ์ของบัณฑิตของหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิตในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลที่มีจุดเด่นแตกต่างจากหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิตที่มีอยู่ เพื่อเป็นการเปิดทางเลือกแก่ผู้ที่สนใจ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยพรเพ็ญ ไตรพงษ์ และคณะ (2557) การพัฒนาหลักสูตรจะเน้นการปรับเปลี่ยนเนื้อหาสาระให้ เป็นไปตามพัฒนาการด้านกฎหมายที่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงและความต้องการของสังคม รวมถึงมุ่งตอบสนองความต้องการของผู้เรียนเพื่อเป็นพื้นฐานการศึกษาต่อในระดับสูงขึ้น และรองรับมาตรฐานการประกอบวิชาชีพกฎหมายที่มีความหลากหลาย ซึ่งมหาวิทยาลัยส่วนใหญ่มีหลักสูตรในปัจจุบัน แตกต่างไปจากอดีต ทั้งนี้จึงอยากให้ผู้วิจัยศึกษาถึงผลกระทบในการจัดทำหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิต ให้เป็นไปตามมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาระดับอุดมศึกษาและมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาและมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาที่ประกาศใช้ในปี พ.ศ. 2565 มีความยืดหยุ่นและสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดทำหลักสูตรนิติศาสตร์ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลได้ อีกทั้งจากการสนทนากลุ่มก็ได้ให้แนวคิดที่สอดคล้องกับการสัมภาษณ์ของกลุ่มผู้บริหารหลักสูตร และกลุ่มผู้บริหารของบางวิทยาเขตของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลว่า ควรให้ความสำคัญในการสนับสนุนส่งเสริมให้บัณฑิตสามารถศึกษาต่อในหลักสูตรเนติบัณฑิต เพื่อเพิ่มอัตลักษณ์เฉพาะของมหาวิทยาลัย เน้นจุดเด่นของบัณฑิตเฉพาะ ผ่านการจัดการเรียนการสอนผ่านระบบคลังหน่วยกิต (NCBS) โดยสามารถลงทะเบียนเรียนข้ามมหาวิทยาลัยได้ อาจเป็นความร่วมมือระหว่างประเทศหรือต่างประเทศ เพื่อสร้างนักกฎหมายที่มีคุณภาพทัดเทียมสากล มีการติดตามประเมินผลในการนำข้อมูลมาวิเคราะห์ เพราะสิ่งที่ชี้วัดความสำเร็จของนักศึกษาได้ดีที่สุดคือนักศึกษาสามารถนำองค์ความรู้ที่ได้จากการเรียนไปประยุกต์ใช้ได้จริงในตลาดแรงงาน ซึ่งจะตรงกับเป้าหมายสูงสุดของมหาวิทยาลัย มุ่งสู่การเป็นมหาวิทยาลัยชั้นนำด้านการผลิตบัณฑิตนักปฏิบัติที่มีคุณภาพระดับสากล

5.3 เสนอแนะแนวทางการจัดทำหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิตของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล

คณะผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับการจัดทำหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิตของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลให้เป็นไปตามมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาระดับอุดมศึกษาและมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา ดังนี้

1. ควรกำหนดเป้าหมายและผลลัพธ์การดำเนินงานให้ชัดเจน เน้นกลไกตามยุทธศาสตร์การจัดการเรียนการสอน และเน้นกฎหมายที่สอดคล้องตอบโจทย์กับพันธกิจของมหาวิทยาลัย รวมทั้งควรศึกษาผลกระทบในการจัดทำหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิต ให้เป็นไปตามมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาระดับอุดมศึกษา

2. ควรกำหนดการวัดและการประเมินผลการเรียนรู้ ซึ่งตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง มาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาวิชานิติศาสตร์ พ.ศ. 2561

3. การแก้ไขปรับปรุงมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาระดับอุดมศึกษา และมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา ควรมีการรอบระยะเวลาในการปรับปรุงหลักสูตรโดยปรับให้เข้ากับสถานะของโลกปัจจุบันทันตามกรอบระยะเวลาที่ สป.อว.กำหนดไว้

4. ควรจัดระบบให้มีบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษามาพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ ๆ เพิ่มทักษะ หรือสร้างระบบแลกเปลี่ยนทุก 3-5 ปี แยกตามหลักสูตร เพื่อให้ศิษย์เก่าได้องค์ความรู้ใหม่

5. ควรวิเคราะห์จำนวนการเข้ารับนักศึกษา ความคุ้มค่ากับมหาวิทยาลัย สร้างระบบการประกันคุณภาพที่ทำให้แสดงให้เห็นถึงผลลัพธ์ของการเรียนรู้ สร้างระบบการประกันคุณภาพที่ถูกต้องตามหลักธรรมาภิบาล มีการติดตามการประเมินผล จะทำให้กระบวนการบริหารจัดการและพัฒนาหลักสูตรได้

6. ควรให้ความสำคัญในการสนับสนุนส่งเสริมให้บัณฑิตสามารถศึกษาต่อในหลักสูตรเนติบัณฑิต เพื่อเพิ่มอัตลักษณ์เฉพาะของมหาวิทยาลัย เน้นจุดเด่นของบัณฑิตเฉพาะ ผ่านการจัดการเรียนการสอนผ่านระบบคลังหน่วยกิต (NCBS) โดยสามารถลงทะเบียนเรียนข้ามมหาวิทยาลัยได้ เพื่อสร้างนักกฎหมายที่มีคุณภาพทัดเทียมสากล

7. ควรกำหนดการวัดและการประเมินผลการเรียนรู้ ซึ่งตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง มาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาวิชานิติศาสตร์ พ.ศ. 2561 นั้นได้กำหนดเกณฑ์การวัดและการประเมินผลว่า ต้องเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรีของกระทรวงศึกษาธิการ โดยสถาบันเป็นผู้กำหนดเกณฑ์การวัดผลและเกณฑ์ขั้นต่ำของแต่ละรายวิชาอย่างสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้และวิธีการสอนของแต่ละรายวิชา

8. ควรจัดระบบให้มีบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษามาพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ ๆ เพิ่มทักษะ หรือสร้างระบบแลกเปลี่ยนทุก 3-5 ปี แยกตามหลักสูตร เพื่อให้ศิษย์เก่าได้องค์ความรู้ใหม่ แม้ว่าบัณฑิตจะพ้นสภาพเป็นนักศึกษาแล้ว แต่ถ้าอยู่ในฐานะศิษย์เก่ายังจัดระบบให้เป็น “ผู้เรียน” และมีระบบคลัง

หน่วยกิตที่รองรับการศึกษาของผู้เรียนตลอดชีวิต ก็จะทำให้ศิษย์เก่าเป็นผู้เรียนและเป็นบุคลากรที่มีคุณภาพของสังคม เกิดผลลัพธ์ให้สอดคล้องกับอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัย เพื่อที่จะแก้ไขปรับปรุงให้ทันต่อหลักสูตรการศึกษาระดับอุดมศึกษา และมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา ทำให้ใช้กฎหมายในสังคมได้ดียิ่งขึ้น

9. มาตรฐานหลักสูตรการศึกษาระดับอุดมศึกษา และมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา อาจจะต้องมีการปรับปรุง และเพิ่มเติมด้านคุณธรรม จริยธรรม ตามหลักธรรมาภิบาลของการจัดทำหลักสูตรการเรียนการสอน เน้นด้านการสื่อสารได้เชิงสร้างสรรค์การพูดในที่สาธารณะและการพัฒนาบุคลิกภาพมารยาททางสังคม อีกทั้งอาจจะมีการเพิ่มเติมให้มีระบบการเทียบโอนได้ในอนาคต อนึ่ง มาตรฐานหลักสูตรการศึกษาระดับอุดมศึกษา และมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา พึงมีผลบังคับใช้ จึงยังไม่สามารถประเมินได้ว่าควรมีการแก้ไขปรับปรุงในประเด็นใด

10. เน้นจุดเด่นของบัณฑิตเฉพาะ ผ่านการจัดการเรียนการสอนผ่านระบบคลังหน่วยกิต (NCBS) โดยสามารถลงทะเบียนเรียนข้ามมหาวิทยาลัยได้ อาจเป็นความร่วมมือระหว่างประเทศหรือต่างประเทศ เพื่อสร้างนักกฎหมายที่มีคุณภาพทัดเทียมสากล มีการติดตามประเมินผลในการนำข้อมูลมาวิเคราะห์ เพราะสิ่งมีชีวิตความสำเร็จของนักศึกษาได้ดีที่สุด

จากการที่คณะผู้วิจัยได้ทำการศึกษาวิจัยเอกสารและทำการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่มผู้วิจัยได้แนวทางในการจัดร่างหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิต ดังนี้

หลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิต

ชื่อปริญญา (ภาษาไทย) นิติศาสตร์บัณฑิต (น.บ.)

ชื่อปริญญา (ภาษาอังกฤษ) Bachelor of Laws (LL.B.)

โครงสร้างหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิต

จำนวนหน่วยกิต	130 หน่วยกิต
โครงสร้างหลักสูตร	
1. หมวดวิชาศึกษาทั่วไป	30 หน่วยกิต
1.1 กลุ่มวิชาภาษาไทย	6 หน่วยกิต
1.2 กลุ่มวิชาภาษาต่างประเทศ	6 หน่วยกิต
1.3 กลุ่มวิชาสังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์	6 หน่วยกิต
1.4 กลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์	6 หน่วยกิต
1.5 กลุ่มวิชาบูรณาการ	6 หน่วยกิต
2. หมวดวิชาเฉพาะ	94 หน่วยกิต

2.1 กลุ่มวิชาบังคับ 76 หน่วยกิต

2.2 กลุ่มวิชาเลือกกฎหมาย 18 หน่วยกิต

3. หมวดวิชาเลือกเสรี 6 หน่วยกิต

รายวิชาหลักสูตรระดับปริญญาตรี 4 ปี

1. หมวดวิชาศึกษาทั่วไป 30 หน่วยกิต ประกอบด้วย

1.1 กลุ่มวิชาภาษาไทย 6 หน่วยกิต ให้เลือกศึกษาจากรายวิชาต่อไปนี้ หรือรายวิชาที่มหาวิทยาลัยกำหนด

รหัสวิชา	ชื่อรายวิชา	หน่วยกิต
GE2100101	ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร Thai for Communication	3
GE2100102	ภาษาไทยเพื่อการสื่อสารธุรกิจ Thai for Business Communication	3
GE2100103	ภาษาไทยเพื่อการนำเสนอ Thai for Presentation	3
GE2100106	การสรรค์สร้างภาษาเพื่อพัฒนาชีวิต Language Creativity for Life Development	3

1.2 กลุ่มวิชาภาษาต่างประเทศ 6 หน่วยกิต ให้เลือกศึกษาจากรายวิชาต่อไปนี้ หรือรายวิชาที่มหาวิทยาลัยกำหนด

รหัสวิชา	ชื่อรายวิชา	หน่วยกิต
GE2200101	ภาษาอังกฤษเทคนิค Technical English	3
GE2200102	ภาษาอังกฤษเพื่ออาชีพ English for Careers	3
GE2200103	การอ่านภาษาอังกฤษ English Reading	3
GE2200104	การฟังภาษาอังกฤษ English Listening	3
GE2200105	การสนทนาภาษาอังกฤษ English Conversation	3

GE2200106	ภาษาจีนพื้นฐาน Fundamental Chinese	3
GE2200107	ภาษาจีนเพื่อการสื่อสาร Chinese for Communication	3
GE2200108	ภาษาอังกฤษเพื่อการเรียนรู้ English for Learning	3
GE2200109	ทักษะการสื่อสารด้วยภาษาอังกฤษ English Communication Skills	3
GE2200110	ภาษาอังกฤษเพื่อการพูดในที่สาธารณะและการโต้เถียง English for Public Speaking and Debate	3
GE2200111	ภาษาอังกฤษเพื่อธุรกิจออนไลน์ English for Online Business	3
GE2200112	ภาษาอังกฤษผ่านวรรณกรรมในสื่อ English via Media Literature	3
GE2200113	ภาษาอังกฤษจากภาพยนตร์ English from Movies	3
GE2200114	ภาษาและวัฒนธรรม Language and Culture	3

1.3 กลุ่มวิชาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ 6 หน่วยกิต ให้เลือกศึกษาจากรายวิชาต่อไปนี้
หรือรายวิชาที่มหาวิทยาลัยกำหนด

รหัสวิชา	ชื่อรายวิชา	หน่วยกิต
GE2300101	พลวัตทางสังคมและความทันสมัย Social Dynamics and Modernity	3
GE2300102	มนุษย์สัมพันธ์ Human Relations	3
GE2300103	ระเบียบวิธีวิจัย Research Methodology	3
GE2300107	กฎหมายและจริยธรรมในวิชาชีพ Law and Professional Ethics	3

GE2300108	อาเซียนศึกษา ASEAN Studies	3
GE2300110	การพัฒนาคุณภาพชีวิตและความอยู่ดี มีสุข Quality of Life and Well-Being Development	3
GE2300111	ศาสตร์พระราชาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน The King's Philosophy to Sustainable Development	3
GE2300112	ชุมชนศึกษา Community Studies	3
GE2300113	วัยใส ใจสะอาด Youngster with Good heart	3
GE2400102	จิตวิทยาทั่วไป General Psychology	3
GE2400103	ไทยศึกษา Thai Studies	3
GE2400104	การพัฒนาบุคลิกภาพ Personality Development	3
GE2400105	พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตน Human Behavior and Self-Development	3
GE2400109	ทักษะการรู้สารสนเทศ Information Literacy Skills	3
GE2400110	จิตปัญญาเพื่อการพัฒนาตน Mental Wisdom for Self-Development	3

1.4 กลุ่มวิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ 6 หน่วยกิต ให้เลือกศึกษาจากรายวิชาต่อไปนี้
หรือรายวิชาที่มหาวิทยาลัยกำหนด

รหัสวิชา	ชื่อรายวิชา	หน่วยกิต
GE2600101	คณิตศาสตร์พื้นฐาน Fundamental Mathematics	3
GE2600102	สถิติเบื้องต้น Introduction to Statistics	3

GE2600103	คณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวัน Mathematics in Daily Life	3
GE2600104	การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ Data Analysis Using Statistical Package Program	3
GE2700101	วิทยาศาสตร์ในชีวิตประจำวัน Science in Daily Life	3
GE2700102	สิ่งแวดล้อมและการจัดการทรัพยากร Environment and Resource Management	3
GE2700103	ชีวิตกับเทคโนโลยี Life and Technology	3
GE2700104	วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเปลี่ยนโลก Science and Disruptive Technology	3
GE2700105	การใช้ชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม Green Living	3

1.5 กลุ่มวิชาบูรณาการ 6 หน่วยกิต ให้เลือกศึกษาจากรายวิชาต่อไปนี้ หรือรายวิชาที่มหาวิทยาลัยกำหนด

กลุ่มวิชาบูรณาการด้านสังคมศาสตร์

รหัสวิชา	ชื่อรายวิชา	หน่วยกิต
GE2810101	โลกในศตวรรษที่ 21 World in 21st Century	2
GE2810102	การพัฒนาตนเพื่ออาชีพ Self-Development for Careers	2
GE2810103	ชีวิตและการคิดเชิงบวก Life and Positive Thinking	2
GE2810104	การออกกำลังกายและกีฬาเพื่อสุขภาพ Exercise and Sports for Health	2
GE2810105	กิจกรรมเพื่อสุขภาพ Activities for Health	2
GE2810106	จิตอาสาและการป้องกันสาธารณภัย	2

	Volunteer Spirit and Disaster Prevention	
GE2810107	การคิดและการออกแบบนวัตกรรมสร้างสรรค์ของมนุษย์ Human Innovative and Creative Design Thinking	2
GE2810108	เรารัก มทร.พระนคร I Love RMUTP	2
กลุ่มวิชาบูรณาการด้านวิทยาศาสตร์		
รหัสวิชา	ชื่อรายวิชา	หน่วยกิต
GE2820101	ปกิณกคณิตศาสตร์ Miscellaneous Mathematics	2
GE2820102	วิทยาศาสตร์กับการดำรงชีวิต Science for Living	2
GE2820103	วัสดุและการประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน Material and Application in Daily Life	2
GE2820104	การคิด การตัดสินใจและการแก้ปัญหา Thinking Decision Making and Problem Solving	2
GE2820105	การเปลี่ยนผ่านสู่เทคโนโลยีสีเขียวเพื่อความยั่งยืน The Transition to Green Technology for Sustainability	4
GE2820106	ทรัพย์สินทางปัญญาเพื่ออุตสาหกรรมสีเขียว Intellectual Property for Green Industry	4

2. หมวดวิชาเฉพาะ 94 หน่วยกิต ประกอบด้วย

2.1 กลุ่มวิชาบังคับ 76 หน่วยกิต

		หน่วยกิต
LWXXXXXXXX	หลักกฎหมายมหาชน Principle of Public Law	2
LWXXXXXXXX	หลักกฎหมายเอกชน Principle of Private Law	2
LWXXXXXXXX	กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมและสัญญา Civil and Commercial Code : Juristic Acts and Contracts	3
LWXXXXXXXX	ประวัติศาสตร์กฎหมายไทยและระบบกฎหมายหลัก	

	Thai Legal History and Major Legal Systems	3
LWXXXXXXXX	กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยทรัพย์สิน	
	Civil and Commercial Code : Property	3
LWXXXXXXXX	กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหนี้	
	Civil and Commercial Code : Obligation	3
LWXXXXXXXX	กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด จัดการงานนอกสั่ง ลากมิ ควรได้	
	Civil and Commercial Code : Torts, Management of Affairs Without Mandate and Undue Enrichment	2
LWXXXXXXXX	กฎหมายรัฐธรรมนูญและสถาบันการเมือง	
	Constitutional Law and Political Institution	3
LWXXXXXXXX	กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยซื้อขาย แลกเปลี่ยน ให้	
	Civil and Commercial Code : Sale, Exchange, Gift	2
LWXXXXXXXX	กฎหมายอาญา 1 Criminal Law 1	3
LWXXXXXXXX	กฎหมายอาญา 2 Criminal Law 2	2
LWXXXXXXXX	กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยเช่าทรัพย์สิน เช่าซื้อ จ้างแรงงาน จ้างทำของ รับขน	
	Civil and Commercial Code : Hire of Property, Hire Purchase, Hire of Services, Hire of work, Carriages	2
LWXXXXXXXX	กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยยืม ฝากทรัพย์สิน เก็บของใน คลังสินค้า ประนีประนอม ยอมความการพนันขึ้นต่อ	
	Civil and Commercial Code : Loan, Deposit, Warehousing, Compromise, Gambling and Betting	2
LWXXXXXXXX	กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วย ค้ำประกัน จำนอง จำนำ	
	Civil and Commercial Code : Suretyship, Mortgage, Pledge	2
LWXXXXXXXX	กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตัวแทน นายหน้า	
	Civil and Commercial Code : Agency, Brokerage	2
LWXXXXXXXX	กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยประกันภัย	
	Civil and Commercial Code : Insurance	2

LWXXXXXXXX	กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตัวเงิน บัญชีเดินสะพัด Civil and Commercial Code : Bills, Current Account	2
LWXXXXXXXX	กฎหมายอาญา 3 Criminal Law 3	2
LWXXXXXXXX	กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหุ้นส่วน บริษัท และบริษัท มหาชนจำกัด Civil and Commercial Code : Partnerships, Companies, Public Company Limited	2
LWXXXXXXXX	กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัว Civil and Commercial Code : Family	3
LWXXXXXXXX	พระธรรมนูญศาลยุติธรรม Law on Court Organization	2
LWXXXXXXXX	กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง 1 Civil Procedure Code 1	3
LWXXXXXXXX	กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา 1 Criminal Procedure Code1	3
LWXXXXXXXX	กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง 2 Civil Procedure Code 2	2
LWXXXXXXXX	กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา 2 Criminal Procedure Code 2	2
LWXXXXXXXX	กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยมรดก Civil and Commercial Code: Succession	2
LWXXXXXXXX	กฎหมายล้มละลายและฟื้นฟูกิจการ Bankruptcy and Reorganization Law	2
LWXXXXXXXX	กฎหมายลักษณะพยาน Law of Evidence	2
LWXXXXXXXX	กฎหมายปกครอง Administrative Law	3
LWXXXXXXXX	หลักวิธีพิจารณาความทางกฎหมายมหาชน Principle of Public Procedure Law	2
LWXXXXXXXX	กฎหมายเกี่ยวกับภาษีเงินได้ Law on Income Tax	2
LWXXXXXXXX	การว่าความและการจัดทำเอกสารกฎหมาย Lawyer Practice and Legel document preparation	2
LWXXXXXXXX	กฎหมายแรงงานและการประกันสังคม Labour and Social Security Law	2
LWXXXXXXXX	หลักวิชาชีพและจรรยาบรรณของนักกฎหมาย Legal Profession, Ethics Visual Moral and Disciplines	2

	for Lawyers	
LWXXXXXXXX	นิติปรัชญา Philosophy of Law	2
LWXXXXXXXX	กฎหมายที่ดิน Land Law	2
LWXXXXXXXX	กฎหมายเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญา Law on Intellectual Property	2
LWXXXXXXXX	กฎหมายการค้าระหว่างประเทศ International Trade Law	2

2.2 กลุ่มวิชาเลือก 18 หน่วยกิต

นักศึกษาต้องเลือกเรียนวิชากฎหมาย 18 หน่วยกิต จากกระบวนวิชาในกลุ่มวิชาใดกลุ่มวิชาหนึ่งหรือหลายกลุ่ม (ไม่บังคับ) ดังต่อไปนี้

		หน่วยกิต
	1. กฎหมายอาญาและกระบวนการยุติธรรมทางอาญา	
LWXXXXXXXX	ปัญหาในกฎหมายอาญา Problems in Criminal Law	3
LWXXXXXXXX	นิติเวชศาสตร์ Forensic Medicine	3
LWXXXXXXXX	การสืบสวนและสอบสวน Criminal Inquiry and Interrogation	3
LWXXXXXXXX	ปัญหาในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา Problems in Criminal Procedure Law	3
LWXXXXXXXX	กฎหมายเกี่ยวกับการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน และวิธีพิจารณาคดีครอบครัว Law on Juvenile Delinquency and Procedure of the Court	3
LWXXXXXXXX	อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ Economic Crime	3
LWXXXXXXXX	อาชญากรรมไซเบอร์ Cybercrime Law	3
	2. กฎหมายเอกชนและกฎหมายธุรกิจ	
LWXXXXXXXX	ปัญหาในกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง Problems in Civil Procedure Law	3
LWXXXXXXXX	อนุญาโตตุลาการ Arbitration	3
LWXXXXXXXX	กฎหมายธุรกิจเปรียบเทียบ Comparative Business Law	3
LWXXXXXXXX	ปัญหากฎหมายแพ่ง Problems in Civil Law	3
LWXXXXXXXX	การให้คำปรึกษาปัญหากฎหมายทางธุรกิจ Counsel for Problems in Business Law	3
LWXXXXXXXX	กฎหมายเกี่ยวกับธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ Law on Real Estate Business	3

LWXXXXXXXX	หลักการบัญชีสำหรับนักกฎหมาย Accounting for Lawyers3	
LWXXXXXXXX	การเจรจาต่อรอง Negotiation	3
LWXXXXXXXX	กฎหมายการค้าระหว่างประเทศในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล International Trade Law in Digital Economy	3
LWXXXXXXXX	การวางแผนภาษีเบื้องต้นสำหรับธุรกิจ Basic Tax Planning for Business	3
LWXXXXXXXX	กฎหมายเกี่ยวกับสถาบันการเงิน Law on Financial Institution	3
LWXXXXXXXX	กฎหมายเกี่ยวกับการลงทุน Investment Law	3
LWXXXXXXXX	กฎหมายหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ Securities and Exchange Law	3
LWXXXXXXXX	กฎหมายดิจิทัล Digital Law	3
LWXXXXXXXX	กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลสำหรับภาคธุรกิจ Personal Data Protection Law for Business	3
	3. กฎหมายระหว่างประเทศ	หน่วยกิต
LWXXXXXXXX	กฎหมายประชาคมอาเซียน ASEAN Community Law	3
LWXXXXXXXX	กฎหมายสหภาพยุโรป European Union Law	3
LWXXXXXXXX	สิทธิมนุษยชน Human Rights	3
	4. กฎหมายมหาชน	หน่วยกิต
LWXXXXXXXX	กฎหมายปกครองเปรียบเทียบ Comparative Administrative Law	3
LWXXXXXXXX	ศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง Administrative Courts and Administrative Procedure	3
LWXXXXXXXX	กฎหมายวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองและความรับผิดทางละเมิด ของเจ้าหน้าที่ Law on Administrative Procedure and Liability for the Wrongful Acts of Officials	3
LWXXXXXXXX	กฎหมายเกี่ยวกับระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน Law on Administrative of State Affairs	3
LWXXXXXXXX	การบริหารงานบุคคลภาครัฐ Personal Executive of State Affairs	3
LWXXXXXXXX	สัญญาของฝ่ายปกครอง Administrative Contracts	3

LWXXXXXXXX	กฎหมายข้อมูลข่าวสารของทางราชการ Official Information Law	3
LWXXXXXXXX	กฎหมายรัฐวิสาหกิจ Public Enterprise Law	3
LWXXXXXXXX	กฎหมายเกี่ยวกับบริการสาธารณะ Law on Public Service	3
LWXXXXXXXX	กฎหมายศาลรัฐธรรมนูญ Law on Constitution Court	3
LWXXXXXXXX	กฎหมายเลือกตั้ง Election Law	3
LWXXXXXXXX	กฎหมายเกี่ยวกับสถาบันการคลังของรัฐ Financial Institution Law	3
LWXXXXXXXX	กฎหมายสิ่งแวดล้อม Environmental Law	3
LWXXXXXXXX	การร่างกฎหมาย Legislative Drafting	3
LWXXXXXXXX	กฎหมายภาษีท้องถิ่น Law on local Tax	3
	5. กฎหมายเฉพาะและวิชาสำหรับนักกฎหมาย	หน่วยกิต
LWXXXXXXXX	ศาลจำลอง 1 Moot Court 1	3
LWXXXXXXXX	ศาลจำลอง 2 Moot Court 2	3
LWXXXXXXXX	การใช้และการตีความกฎหมาย Application and Interpretation of Laws	3
LWXXXXXXXX	กฎหมายเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ Computer Law	3
LWXXXXXXXX	ภาษากฎหมายไทย Language of Thai Law	3
LWXXXXXXXX	กฎหมายเศรษฐกิจ Economic Law	3
LWXXXXXXXX	กฎหมายป้องกันการผูกขาดทางเศรษฐกิจ และการคุ้มครอง ผู้บริโภค Anti Trust and Consumer Protection Law	3
LWXXXXXXXX	ปัญหาในกฎหมายแรงงาน Problem in Labour Law	3

3. หมวดวิชาเลือกเสรี 6 หน่วยกิต

นักศึกษาเลือกเรียนกระบวนวิชาใด ๆ ก็ได้ที่เปิดสอนในคณะต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัย หรือ
เลือกศึกษาจากมหาวิทยาลัยอื่น ที่มีความร่วมมือ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับดุลพินิจ และความเห็นชอบของ
คณะกรรมการประจำหลักสูตร

บรรณานุกรม

- กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. พระราชบัญญัติการอุดมศึกษา พ.ศ. 2562. 30 ตุลาคม 2565. <https://www.mhesi.go.th/images/2563/pusit/legal-all/1p2562.pdf>
- กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์. แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564. 24 พฤศจิกายน 2565. <https://www.mhesi.go.th/index.php/stg-policy/2809-2564.html>
- กระทรวงศึกษาธิการ. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. 30 ตุลาคม 2565. <https://www.moe.go.th/backend/wp-content/uploads/2020/10/1>
- กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม (ฉบับที่ 19) พ.ศ. 2562. 30 ตุลาคม 2565. <https://www.mhesi.go.th/images/2563/pusit/legal-all/74p2562.pdf>
- กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการ กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2562. 30 ตุลาคม 2565. <https://www.mhesi.go.th/images/2563/pusit/legal-all/2p562.pdf>
- คลังสารสนเทศของสถาบันนิติบัญญัติ. ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง มาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรีสาขาวิชานิติศาสตร์ พ.ศ. 2561. 30 ตุลาคม 2565. <https://dl.parliament.go.th/backoffice/viewer2300/web/previewer.php>
- จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะนิติศาสตร์. คู่มือหลักสูตรปริญญาตรีปีการศึกษา 2563. 30 ตุลาคม 2565. <https://www.law.chula.ac.th/wp-content/uploads/2021/02>
- ประกิจ บุญมี. (2563). ทิศทางการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิตสถาบันอุดมศึกษา ในทศวรรษหน้า (พ.ศ.2563-2572). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสยาม
- มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ข้อบังคับมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ว่าด้วยการศึกษาระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2561 และข้อบังคับมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ว่าด้วยการศึกษาระดับปริญญาตรี (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2564. 30 ตุลาคม 2565. <https://www.reg.tu.ac.th/th/post/read/735>
- มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา. ข้อบังคับมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาว่าด้วยการศึกษาระบบ คลังหน่วยกิต พ.ศ. 2565. 30 ตุลาคม 2565.

<https://personnel.ssru.ac.th/useruploads/files/20220809/400704ade37ea4f3cd0a595b084570ff6f791b54.pdf>

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี, กองนโยบายและแผน. **นโยบายยุทธศาสตร์และทิศทางการพัฒนาของแต่ละมหาวิทยาลัย 2563.** 2 พฤศจิกายน 2565.

<https://ppd.rmutt.ac.th/policy-and-strategic-plan/>

มหาวิทยาลัยรามคำแหง. **พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยรามคำแหง พ.ศ. 2541.** 30 ตุลาคม 2565.

<http://hrm.ru.ac.th/index.php/2015-08-12-10-21-48/226-001>

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. **ข้อบังคับมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชว่าด้วยการศึกษาระดับปริญญาตรี (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2556.** 30 ตุลาคม 2565. <https://www.stou.ac.th/ita/docs>

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. **พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช พ.ศ. 2521.** 30 ตุลาคม 2565. <http://hrm.ru.ac.th/index.php/2015-08-12-10-21-48/226-001>

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. **ข้อบังคับมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชว่าด้วยการศึกษาระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2547.** 30 ตุลาคม 2565.

https://www.stou.ac.th/Offices/Ore/rere/info/pages/regulations/reg_files/regulation2547.pdf

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. **พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พ.ศ. 2558.**

30 ตุลาคม 2565. <https://tu.ac.th/uploads/%E0%B8%A1%E0%B8%98.%2058.pdf>

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร. **พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล พ.ศ. 2558.** 30 ตุลาคม 2565. https://hrm.offpre.rmutp.ac.th/2554/files_upload/data4.pdf

รัฐพงศ์ บุญญานุวัตร. (2563). **มติชนออนไลน์.** 30 ตุลาคม 2565.

https://www.matichon.co.th/columnists/news_1966468

พรเพ็ญ ไตรพงษ์ และคณะ (2557). **ลักษณะหลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิตในประเทศไทยเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน 2558.** กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต

สุภัทรา โกไศยกานนท์. (2560). **สารในรายงานประจำปี 2560.** มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

สุมาลี วงษ์วิจิต และคณะ. (2562). **การพัฒนากฎหมายการกำกับดูแลมาตรฐานการศึกษาของมหาวิทยาลัยเอกชนไทยเพื่อให้สอดคล้องกับความผูกพันในความตกลงว่าด้วยการค้าบริการของอาเซียนสาขาการศึกษา.** กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง

สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. **กฎกระทรวงมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2565.** 30 ตุลาคม 2565.

https://www.mhesi.go.th/images/2565/T_1390028.PDF.

สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. **กฎกระทรวงมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2565.** 2 พฤศจิกายน 2565.

<https://www.mhesi.go.th/index.php/aboutus/legal-all/76-ministerial-regulation/7210-2565-2.html>

สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. **ประกาศคณะกรรมการมาตรฐานการอุดมศึกษาเรื่อง แนวทางการดำเนินงานคลังหน่วยกิตในระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2565.** 30 ตุลาคม 2565. <https://www.ops.go.th/th/ches-downloads/edu-standard/item/7352-2565-3>

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2546). **รูปแบบการบริหารภายในสถาบันแต่ละสถาบันอุดมศึกษา.** น. 35-37

ภาคผนวก ก

แบบสัมภาษณ์เชิงลึก

แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview)

คำชี้แจง แบบสัมภาษณ์นี้ใช้เพื่อสำรวจความคิดเห็นในการทำงานวิจัย เรื่องการจัดหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิตในประเทศไทย เพื่อรองรับการเปิดในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล สำหรับคำถามที่จะใช้สัมภาษณ์ท่าน ผู้สัมภาษณ์ต้องการทราบข้อมูลและความเห็นของท่านเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรนิติศาสตร์ในประเทศไทยเพื่อรองรับการเปิดในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล และผู้วิจัยขอขอบคุณสำหรับการสละเวลาในการให้เข้าสัมภาษณ์มา ณ ที่นี้ด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์โครงสร้างและรูปแบบของหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิตในประเทศไทยสำหรับนำไปปรับใช้กับมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล
2. เพื่อศึกษาวิเคราะห์บริบทและกฎระเบียบของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลและมหาวิทยาลัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิต
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางการจัดทำหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิตของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลและให้เป็นไปตามมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาระดับอุดมศึกษา และมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา

ส่วนที่หนึ่ง

ชื่อ – นามสกุล..... ระดับการศึกษา

ตำแหน่งปัจจุบัน.....

สถานที่ทำงาน.....

เบอร์โทรศัพท์

ส่วนที่สอง

ผู้วิจัยได้ทำการสร้างแบบสัมภาษณ์ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และเนื้อหา เกี่ยวกับหัวข้อในการวิจัยเรื่องการจัดทำหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิตในประเทศไทย เพื่อรองรับการเปิดในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ซึ่งมีรายละเอียดของแบบสัมภาษณ์ดังนี้

1. ท่านคิดว่า โครงสร้างและรูปแบบหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิตในประเทศไทย มีความเหมาะสมสำหรับนำไปปรับใช้กับมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล หรือไม่ อย่างไร

.....

.....

 2. ท่านคิดว่าการจะจัดหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิตควรดำเนินการในรูปแบบใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- หลักสูตรทั่วไป
- หลักสูตรเฉพาะด้านเกี่ยวกับกฎหมายธุรกิจ
- หลักสูตรพหุวิทยาการหรือสหวิทยาการที่ผสมผสานสาขาวิชานิติศาสตร์
- หลักสูตรภาคปกติหรือภาคนอกเวลาราชการ
- จัดการศึกษาสาขาวิชานิติศาสตร์โดย คณะ
- สาขา / ภาควิชา
- สำนักวิชา
- อื่น ๆ

3. ท่านคิดว่า โครงสร้างและรูปแบบของหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิตในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล
 ควรมีลักษณะอย่างไร

.....

3.1 ในหมวดศึกษาทั่วไป ควรเน้นในด้าน /กลุ่มวิชาอะไร หรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

3.2 ในหมวดวิชาเฉพาะ ควรเน้นในด้าน /กลุ่มวิชาอะไร หรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3.3 ในหมวดวิชาเลือกเสรี ควรเน้นในด้าน /กลุ่มวิชาอะไร หรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. ท่านคิดว่า การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรนิติศาสตร์ ควรมีวิธีการสอน (Method) รูปแบบการสอน (Model) และเทคนิคการสอนแบบบรรยาย (Lecture Technique) ในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ควรเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5. ท่านคิดว่า การประเมินผล ควรใช้วิธีการ หรือหลักเกณฑ์ใด สำหรับการประเมินผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียน

.....

.....

.....
.....
.....
6. ท่านคิดว่า ผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้ที่สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ควรมีคุณลักษณะเพิ่มเติมเป็นพิเศษจากด้านความรู้ ด้านทักษะ ด้านจริยธรรม และด้านลักษณะบุคลิตตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา หรือไม่ อย่างไร

.....
.....
.....
.....
7. ท่านคิดว่า การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิตในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ควรมีประสบการณ์ภาคสนาม (การฝึกงาน) ก่อนจบการศึกษาเหมือนหลักสูตรอื่น ๆ ในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล หรือไม่ อย่างไร

.....
.....
.....
.....
8. ท่านคิดว่า การประกันคุณภาพหลักสูตร ควรมีการประเมินก่อนใช้ ระหว่างใช้ และหลังใช้หลักสูตรในประเด็นใด รวมถึงควรมีวิธีการประเมิน เครื่องมือการประเมิน และเกณฑ์การประเมิน หรือไม่ อย่างไร

.....
.....
.....
.....
9. ท่านคิดว่า การสะสมผลการเรียนรู้ในการพัฒนาตนเอง คุณวุฒิตามระดับหรือการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อสำเร็จตามหลักสูตรการศึกษา และขอรับปริญญาสามารถกระทำได้ โดยผ่านระบบคลังหน่วยกิตในระดับอุดมศึกษาควรมีรูปแบบ และหลักการอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

10. ท่านคิดว่า การจัดทำหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิตในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ควรมีการประกันคุณภาพผลลัพธ์การเรียนรู้จริง และการติดตามประเมินผลลัพธ์การเรียนรู้ดังกล่าว และนำไปใช้ปรับปรุงกระบวนการบริหารจัดการหลักสูตร และกระบวนการเรียนรู้ให้ได้ผลลัพธ์การเรียนรู้ ตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา ได้หรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

11. ท่านคิดว่า ที่ผ่านมานโยบายและมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาระดับอุดมศึกษาและมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษามีความเหมาะสม หรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

12. ท่านคิดว่าควรมีการแก้ไขปรับปรุงมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาระดับอุดมศึกษาและมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา ให้มีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้นหรือไม่ หากมีความจำเป็นต้องแก้ไขปรับปรุง ควรเพิ่มเติมในประเด็นใด

.....

.....

.....

.....

.....
13. ท่านมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการจัดทำหลักสูตรนิติศาสตร์ในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล
ให้เป็นไปตามมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาระดับอุดมศึกษา และมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา หรือไม่
อย่างไร

.....
.....
.....
.....
.....

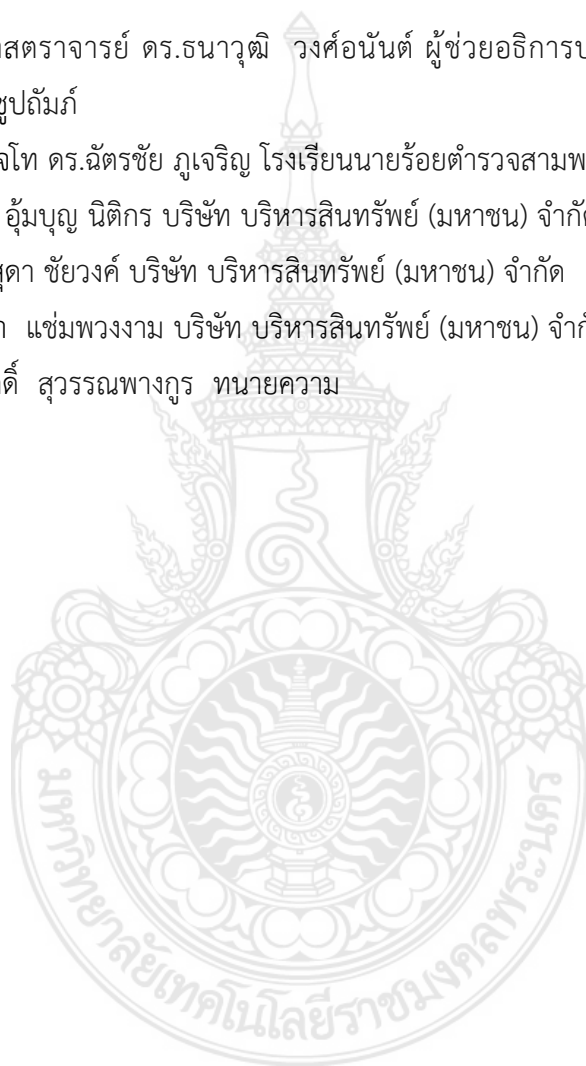

ภาคผนวก ข
ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม

รายชื่อบุคคลเข้าร่วมสนทนากลุ่ม

1. รองศาสตราจารย์ ดร.นัฐโชติ รักไทยเจริญชีพ รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการและพัฒนานาครจารย์
2. อาจารย์ ดร.คมเชต เพ็ชรรัตน์ ประธานสภาคณาจารย์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนาวุฒิ วงศ์อนันต์ ผู้ช่วยอธิการบดี มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระราชูปถัมภ์
4. พันตำรวจโท ดร.ฉัตรชัย ภูเจริญ โรงเรียนนายร้อยตำรวจสามพราน
5. คุณวิสิต อุ่มบุญ นิตกร บริษัท บริหารสินทรัพย์ (มหาชน) จำกัด
6. คุณลลิตสุดา ชัยวงศ์ บริษัท บริหารสินทรัพย์ (มหาชน) จำกัด
7. คุณณัฐดา แซ่มพวงงาม บริษัท บริหารสินทรัพย์ (มหาชน) จำกัด
8. คุณสุรศักดิ์ สุวรรณพางกูร ทนายความ

ประวัติผู้วิจัย

หัวหน้าโครงการวิจัย

1. ชื่อ - นามสกุล (ภาษาไทย) นาย นางสาว นาง ยศ : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กษิณีเดช สุทธิวานิช
ชื่อ - นามสกุล (ภาษาอังกฤษ) Mr., Miss, Mrs., Rank : Asst.Prof. Dr.kasidech Sutthivanich

2. เลขหมายบัตรประจำตัวประชาชน : 310020279■■■■■

3. ตำแหน่งปัจจุบัน

- ตำแหน่งบริหาร : รองอธิการบดีฝ่ายบริหารกิจการสภามหาวิทยาลัย
- ตำแหน่งทางวิชาการ : ผู้ช่วยศาสตราจารย์

4. หน่วยงานและสถานที่อยู่ที่ติดต่อได้สะดวก พร้อมหมายเลขโทรศัพท์มือถือ และ

ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ (e-mail)

- หน่วยงาน : คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร
- สถานที่อยู่ที่ติดต่อได้สะดวก : 86 ถนนพิษณุโลก แขวงสวนจิตรเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร

10300

- หมายเลขโทรศัพท์มือถือ : 081-555-8687

- E-mail : kasidech.s@rmutp.ac.th

5. ประวัติการศึกษา

2536	ปริญญาตรี	นิติศาสตรบัณฑิต (น.บ.)
2537		ประกาศนียบัตรวิชาว่าความ
2540		เนติบัณฑิตไทย (น.บ.ท.)
2547	ปริญญาโท	นิติศาสตรมหาบัณฑิต (นม.)
2563	ปริญญาเอก	นิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต

ประวัติผู้วิจัย

ผู้ร่วมโครงการวิจัย

- ชื่อ - นามสกุล (ภาษาไทย) นาย นางสาว นาง ยศ : นางสาววรรัญญา สมศิริ
ชื่อ - นามสกุล (ภาษาอังกฤษ) Mr., Miss, Mrs., Rank : Miss Warunya Somsiri

2. เลขหมายบัตรประจำตัวประชาชน : 180140009■■■■

3. ตำแหน่งปัจจุบัน

- ตำแหน่งทางวิชาการ : อาจารย์

4. หน่วยงานและสถานที่อยู่ที่ติดต่อได้สะดวก พร้อมหมายเลขโทรศัพท์มือถือ และ
ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ (e-mail)

- หน่วยงาน : คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

- สถานที่อยู่ที่ติดต่อได้สะดวก : 86 ถนนพิษณุโลก แขวงจิตรลดา เขตดุสิต

กรุงเทพมหานคร

- หมายเลขโทรศัพท์มือถือ : 0876872221

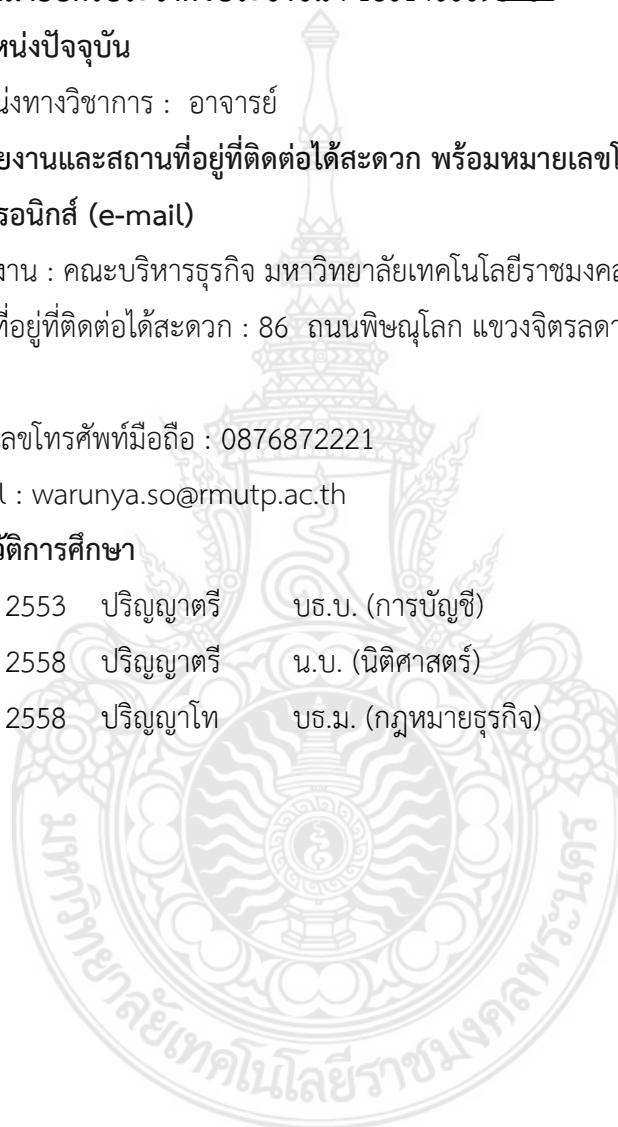
- E-mail : warunya.so@rmutp.ac.th

5. ประวัติการศึกษา

2553 ปริญญาตรี บธ.บ. (การบัญชี)

2558 ปริญญาตรี น.บ. (นิติศาสตร์)

2558 ปริญญาโท บธ.ม. (กฎหมายธุรกิจ)

ประวัติผู้วิจัย

ผู้ร่วมโครงการวิจัย

1. ชื่อ - นามสกุล (ภาษาไทย) นาย นางสาว นาง ยศ : นาย ธนวัฒน์ สุตจิตรสมโภชน์

ชื่อ - นามสกุล (ภาษาอังกฤษ) Mr., Miss, Mrs., Rank : Mr Thanawat Sujidsomphote

2. เลขหมายบัตรประจำตัวประชาชน : 110020076■■■■■

3. ตำแหน่งปัจจุบัน

- ตำแหน่งบริหาร : ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายบริหารกิจการสภามหาวิทยาลัย

- ตำแหน่งทางวิชาการ : อาจารย์

4. หน่วยงานและสถานที่อยู่ที่ติดต่อได้สะดวก พร้อมหมายเลขโทรศัพท์มือถือ และไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ (e-mail)

- หน่วยงาน : คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

- สถานที่อยู่ที่ติดต่อได้สะดวก : 86 ถนนพิษณุโลก แขวงจตุรลดา เขตดุสิต

กรุงเทพมหานคร

- หมายเลขโทรศัพท์มือถือ : โทร. 085-056-9602

- E-mail : Thanawat.su@rmutp.ac.th

5. ประวัติการศึกษา

2556 ปริญญาตรี บริหารธุรกิจบัณฑิต (บธ.บ) การจัดการ

2559 ปริญญาโท บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต (บธ.ม) การจัดการโลจิสติกส์
และโซ่อุปทาน